MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA
FAUNA HUNGARIAE

IX. KÖTET COLEOPTERA IV.

5. FÜZET

CINCÉREK—CERAMBYCIDAE

(176 ábrával)

ÍRTA
DR. KASZAB ZOLTÁN

Fauna Hung. 106.

AKADÉMIAI KIADÓ BUDAPEST

1971

A IX. kötethez tartozó valamennyi füzet borítólapjának beszolgáltatása ellenében a kötet kemény kötéstábláját bármelyik könyvesbolt kiadja.

Szerkesztő bizottság:

1965-ig: *Dr. Boros István*, *Dr. Dudich Endre* (elnök), *Dr. Kotlán Sándor*, *Dr. Soós Lajos* és *Dr. Székessy Vilmos* (szerkesztő)

1965-től: *Dr. Balogh János*, *Dr. Jermy Tibor*, *Dr. Kaszab Zoltán* (főszerkesztő), *Dr. Kolozsváry Gábor*, *Dr. Kotlán Sándor* (elnök) és *Dr. Steinmann Henrik*

A kézirat a szerkesztő bizottsághoz 1970. I. 2-án érkezett

Lektorálta:

DR. STEINMANN HENRIK

Az ábrákat rajzolta:

DR. KASZAB ZOLTÁN és KEREKES MENYHÉRTNÉ

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója
Szerkesztésért felelős: Dr. Jolsvay Alajos — Műszaki felelős: Budai Anikó
Terjedelem: 24,85 (A/5) ív AK 1454 k 7174
71.71.854 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

RÖVIDÍTETT REDSZERTANI MUTATÓ

„Magyarország Állatvilága" IX. kötetének 5. füzetéhez

(*Dr. Kaszab Zoltán:* Cincérek — Cerambycidae — Fauna Hung. 106.)

CSALÁDOK — ALNEMEK

Acanthocinini 205
Acanthocinus GUÉR. 206, 230
Acanthoderes SERV. 206, 228
Acimerus auct. 16
Acmaeops J. LEC. 17, 64
Acmaeops s. str. 64
Aegosoma SERV. 9
Aegosoma SERV. 8
Agapanthia SERV. 207, 244
Agapanthia s. str. 245
Agapanthiini 207
Agapanthiola GANGLB. 244
Akimerus SERV. 16, 54
Allocerus GEMM. & HAR. 21
Allosterna MULS. 18, 74
Alocerus MULS. nec SERV. 21
Alosterna auct. 18
Amaurostoma J. MÜLL. 281
Anaerea MULS. 255
Anaesthetis MULS. 208, 253
Anaesthetus BACH 208
Anaglyptus MULS. 29, 197
Anaglyptus s. str. 198
Anisarthron REDTB. 25, 149
Anisorus MULS. 52
Anoplodera MULS. 79
Aphelocnemia STEPH. 253
Aplocnemia STEPH. 208
Arhopalus SERV. 20, 32
Aromia SERV. 24, 144
Asemini 20
Asemum ESCHSCH. 20, 35
Axinopalpis DUP. & CHEVR. 22, 129
Axinopalpus REDTB. 22

Bruchidae 3

Caenoptera C. G. THOMS. 137
Caenoptera THOMS. 23
Calamobius GUÉR. 207, 249
Callichromina 24
Callidiina 25
Callidium FABR. 27, 161
Callimellum STRAND 23
Callimoxys KRAATZ 23, 141
Callimus MULS. nec FISCH.-W. 23
Cardoria MULS. 267
Carilia MULS. 61
Cerambycidae 2, 3
Cerambycina 21
Cerambycinae 6, 13
Cerambycini 21
Cerambyx L. 21, 123
Chlorophorus CHEVR. 29, 190
Chrysomelidae 2
Clytanthus LAC. 29
Clytina 27
Clytus LAICH. 27, 177
Cornumutila LETZN. 18, 76
Cortodera MULS. 18, 67
Criocephalus MULS. 20
Cyamophthalmus KRAATZ 21, 38
Cyrtoclytus GANGLB. 28, 182
Cyrtophorus J. LEC. 199

Deilus auct. 24
Deroplia BEDEL 206
Dilina 24
Dilus SERV. 24, 143
Dinoptera MULS. 66
Dorcadion DALM. 205, 218
Dorcadionini 205
Dorcatypus THOMS. 204, 215

Ergates SERV. 8, 10
Evodinellus PLAV. 59
Evodinus J. LEC. 16, 57
Evodinus s. str. 57
Exocentrus MULS. 206, 234

Gaurotes J. LEC. 16, 61
Gracilia SERV. 2, 127
Graciliina 22
Grammoptera SERV. 18, 72

Haplocnemia GEMM. & HAR. 208
Hargium SAM. 42
Herophila MULS. 204
Hesperophanes MULS. 21
Hesperophanina 21

Hoplosia auct. 206
Hylotrupes SERV. 26, 151

Isotomus MULS. 29, 196

Judolia MULS. 19, 93
Judolia s. str. 94

Lamia FABR. 204, 212
Lamiinae 7, 203
Lamiini 204
Lariidae 3
Leioderes auct. 26
Leioderus auct. 26
Leiopus auct. 206
Leptidea MULS. nec BILLB. 23
Leptideella STRAND 23
Leptorrhabdium KRAATZ 16, 49
Leptura L. 18, 79
Leptura s. str. 84
Lepturalia REITT. 100
Lepturina 17
Lepturini 14
Lepturobosca REITT. 93
Letzneria KRAATZ 18
Lioderina GANGLB. 27, 171
Lioderus REDTB. 26, 157
Liopus SERV. 206, 233

Megopis SERV. 8
Menesia MULS. 208, 263
Mesosa LATR. 208, 251
Mesosa s. str. 252
Mesosini 208
Molorchina 23
Molorchus FABR. 23, 136
Molorchus s. str. 138
Monochamini 204
Monochammus auct. 204
Monochamus GUÉR. 204, 209
Morimus SERV. 204, 213
Musaria THOMS. 267

Nathrius BRETH. 23, 132
Necydalina 19
Necydalis L. 19, 116
Neoclytus THOMS. 28, 189
Neodorcadion GANGLB. 205, 227
Neogaurotes PODANY 61
Neovadonia KASZ. 82
Nivellia MULS. 18, 77
Nothorrhina REDTB. 20, 30

Oberea MULS. 209, 277
Oberea s. str. 278
Obriina 23
Obrium CURT. 23, 130
Oplosia MULS. 206, 242
Opsilia MULS. 275
Oxymirus MULS. 16

Pachyta ZETT. 16, 55
Pachytodes PIC 96
Palaeocallidium PLAV. 26, 159
Paraphymatodes PLAV. 169
Parmena SERV. 205, 216
Pedostrangalia SOK. 100
Penichroa STEPH. 22, 128
Phymatodellus REITT. 168
Phymatoderus REITT. 168
Phymatodes MULS. 27, 164
Phymatodes s. str. 164
Phytaecia auct. 209
Phytoecia MULS. 209, 266
Phytoecia s. str. 270
Phytoecini 208
Phytophaga 1
Pidonia MULS. 17, 66
Pilema J. LEC. 23, 139
Pilemia FAIRM. 209, 265
Pityphilus MULS. 240
Plagionotus MULS. 28, 184
Poecilium FAIRM. 170
Pogonochaerus s. str. 237
Pogonochaerus ZETT. 206, 237
Prioninae 6, 7
Prionus FABR. 8, 11
Pronocera MOTSCH. 26, 155
Protocallidium CSIKI 26
Psebiina 23
Pseudogaurotium PLAV. 62
Purpuricenus GERM. 29, 199
Pyrrhidium FAIRM. 27, 163

Rhagium FABR. 14, 40
Rhagium s. str. 41
Rhamnusium LATR. 14, 44
Rhopalopus MULS. 26, 152
Ropalopus auct. 26
Rosalia SERV. 25, 145
Rosaliina 25

Saperda FABR. 208, 254
Saperda s. str. 257
Saperdini 208
Saphanina 21
Saphanus SERV. 21, 118
Semanotus MULS. 26, 158
Sphenalia J. & K. DAN. 100
Spondylini 14
Spondylis FABR. 14, 29
Stenaspina 29
Stenidea MULS. 206, 243
Stenocorina 14
Stenocorus FABR. 16, 52
Stenocorus s. str. 52
Stenopterus ILL. 23, 134
Stenostola MULS. 209, 276
Stenura GANGLB. 102
Strangalia SERV. 19, 99
Strangalia s. str. 110
Strangalina AURIV. 19, 113
Stromatium SERV. 21, 122

Tetropium KIRBY 21, 36

Tetrops STEPH. 209, 282
Theophilea PIC 208, 250
Toxotus auct. non ZETT. 16
Toxotus ZETT. 16, 50
Tragosoma SERV. 8, 12
Trichoferus WOLL. 21, 119
Typocerus auct. non J. LEC. 19
Vadonia MULS. 82
Xylosteus E. FRIV. 15, 46
Xylotrechus CHEVR. 27, 172

FAJOK ÉS FAJ ALATTI KATEGÓRIÁK

abdominalis BON. 169
abbreviata GABR. (Strangalia quadrifascidta L. ab.) 106
abbreviata MOTSCH. (Judolia sexmaculata L. ab.) 96
abrupta ČEP. (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
abrupta KUDLA (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
abruptum GERM. (Dorcadion aerenarium SCOP. ssp.) 225
absolutum BREUN. 223
acuminatus FABR. (Neoclytus) 190
acuminatus MOTSCH. (Cerambyx cerdo L. ssp.) 124
Adámeki KUDLA (Strangalia arcuata PANZ. ab.) 109
Adámeki KUDLA (Strangalina attenuata L. ab.) 116
Adamovici HEYR. 99
adspersus MULS. 235
adusta KRAATZ 84
aedilis L. 232
aegagrus TRELLA 180
aeneipennis MULS. 161
aeneum DE GEER 161
aerenarium SCOP. 225
aethiops PODA (Strangalia) 110
aethiops SCOP. (Dorcadion) 219
aethnensis BASSI 201
affinis BRULLÉ (Purpuricenus budensis GÖTZ ab.) 203
affinis HARR. (Phytoecia) 270
agreste FABR. 36
akbesiana PIC 98
albanica CSIKI 127
albarracina WAGNER 111
albella REITT. 261
albofasciatus DE GEER (Anaglyptus mysticus L. ab.) 199
albofasciatus SEKERA (Cyrtoclytus capra GERM. ab.) 184
albomaculata ČEP. 149
albosignatus SEKERA 188
algerica PIC 104
algerinus PIC 188
alni L. 171
alpestris PIC 96
alpha PLAV. 115
alpina L. 147
alsatica PIC (Oberea pupillata GYLL. ab). 279
alsatica PIC (Strangalia maculata PODA ab.) 107
ambustum HEYD. 46
anchusae FUSS 266
angulatum SCHRANK 141
angusta KRIECHB. 156
angusticollis GYLL. 248
Anniae JEŠATKÓ 102
anticeabrupta PODANY 96
anticebimaculata HEYR. 98
anticeconjuncta HEYR. (Judolia sexmaculata L. ab.) 96
anticeconjuncta SEKERA (Saperda punctata L. ab.) 263
anticedivisa KUDLA (Strangalina attenuata L. ab.) 116
anticedivisa PIC (Judolia erratica DALM. m. erratica DALM. ab.) 98
anticedivisa SEKERA (Saperda punctata L. ab.) 263
anticeinterrupta PLAV. 109
anticemaculata PLAV. 116
anticenotata PIC 99
anticerecurvatus PLAV. 171
anticereducta PLAV. (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
anticereducta PLAV. (Strangalina attenuata L. ab.) 116
anticereductus SCHMIDT (Clytus tropicus PANZ. ab.) 179
anticereductus SCHMIDT (Plagionotus detritus L. ab.) 186
anticetripunctata SEKERA 263
anticeundulata PIC 96
antilope SCHÖNH. 177
apicalis HAMPE (Plagionotus floralis PALL. ab.) 188
apicalis KAUFMANN (Strangalia maculata PODA ab.) 107
apicalis PIC (Phymatodes alni L. ab.) 171
apicalis PLAV. (Molorchus minor L. ab.) 138
apicalis PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
apicebimaculatus SCHMIDT 186
apicebipunctata SEKERA 263
apicebivittatum BREUN. 223
apiceconjuncta PODANY 261
apicefasciatum HEYR. 43
apiceinclusa HEYR. 261
apicemaculata HEYR. 56
apicemediopunctata PLAV. 113
apiceniger DEPOLI 201

apicenuda SEKERA (Saperda punctata L. ab.) 263
apicenudum PODANY (Neodorcadion bilineatum GERM. ab.) 227
apicepraeustum HEYR. 46
apicepunctata SEKERA 263
apicetriangulata HEYR. 111
apiceunipunctata SEKERA 263
araratensis REITT. 189
arcuata PANZ. (Strangalia) 109
arcuatus L. (Plagionotus) 187
Argus FRÖL. 268
arietis L. 181
armata PREYSSL. 106
armeniacus REITT. 189
armenica PLAV. 147
arvicola OL. 176
asper SULZ. 215
asphodeli auct., nec. LATR. 246
Atanassovi PODANY (Judolia erratica DALM. m. erratica DALM. ab.) 98
Atanassovi PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
ater L. 136
aterrima PLAV. (Judolia erratica DALM. m. erratica DALM. ab.) 98
aterrima PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
atrata SCHILSKY 81
atripenne BED. 45
atroapicalis PIC 98
atrorugipenne BREUN. 221
atrosuturalis PIC 113
atrum TIPPMANN 221
attenuata L. 114
Aubei PIC 45
auctumnalis WESTW. 145
auda ČEP. 147
aulicum FABR. (Tetropium castaneum L. ab.) 37
aulicus LAICH. (Plagionotus floralis PALL. ab.) 189
aurata BREUN. 262
auriflua REDTB. 101
aurulenta FABR. 103
austriacum GANGLB. 224

bajulus L. 152
balcanica PIC (Strangalina attenuata L. ab.) 116
balcanica PODANY (Strangalia septempunctata FABR. ab.) 113
balteus L. 218
Balthasari HEYR. 106
barbipes KÜST. (Phymatodes pusillus FABR. ab.) 169
barbipes SCHRANK (Anisarthron) 150
Barrosi PIC 74
basalis PLAV. 102
basicornis REITT. 189
basinotata PIC 92
basioculata PLAV. 109
basipuncta FLEISCH. 101
Baumerti HEYR. 116
bella ČEP. 147
benedicta PIC 106
beskidica REITT. 96
bessarabica PIC 98
Beszédesi DEPOLI 225
beta PLAV. 115
bicarinata ARN. 82
Bickhardti PIC (Clytus arietis L. ab.) 181
Bickhardti SATTLER (Saperda populnea L. ab.) 258
bicolor KRAATZ (Obrium) 132
bicolor PIC (Tetropium Gabrieli WEISE ab.) 38
bicolor REICHE, nec MEG. (Oberea) 282
bicolor SCHRANK (Rhamnusium) 45
biconjuncta SEKERA 263
bidentatus THOMS. 238
bidisjuncta PLAV. (Strangalia arcuata PANZ. ab.) 109
bidisjunctus PLAV. (Plagionotus arcuatus L. ab.) 188
bidivisa PLAV. (Strangalia aurulenta FABR. ab.) 104
bidivisa PLAV. (Strangalina attenuata L. ab.) 116
bidivisa PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
bidivisa SCHMIDT (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
bifasciata O. F. MÜLLER (Strangalia) 111
bifasciata REITTER (Rosalia alpina L. ab.) 147
bifasciatum FABR. (Rhagium) 41
bifasciatus PLAV. (Isotomus speciosus SCHNEID. ab.) 197
bifenestrata KUDLA (Rosalia alpina L. ab.) 149
bifenestrata PIC (Strangalia maculata PODA ab.) 107
bigeminata PLAV. (Rosalia alpina L. ab.) 147
bigeminatus ROUBAL (Chlorophorus varius O. F. MÜLLER ab.) 193
biguttata MULS. 81
biinterruptus PIC (Plagionotus floralis PALL. ab.) 189
biinterruptus PLAV. (Phymatodes alni L. ab.) 171
bilineatum GERM. (Neodorcadion) 227
bilineatus MULS. (Purpuricenus Kaehleri L. ab.) 201
biloculata PIC 253
bilunata DEMELT 56
bimaculata KUDLA (Strangalia arcuata PANZ. ab.) 109
bimaculata SCHÖNH. (Pachyta quadrimaculata L. ab.) 57
bimaculatoides BREUN. 279
binotata MULS. 107
biprolongata ČEP. 147
bipunctata LACZÓ (Rosalia alpina L. ab.) 147
bipunctata PILL. & MITTERP. (Phytoecia) 270

bipunctata PLAV. (Judolia sexmaculata L. ab.) 96
bipunctata ZOUBK. (Menesia) 264
bipunctatus VILLA (Purpuricenus Kaehleri L. ab.) 201
bireducta PLAV. 116
Birnbacheri PIC 71
bisbisignata PLAV. 87
bisbistigma PIC 96
Bischoffi PIC 46
bisignata PLAV. 56
bisquadristigma PIC 96
bistrisignatus KLAP. 194
bitlisensis TH. PIC 203
Bodoni KANABÉ 147
Boeberi FISCH.-W. 248
Boetcheri PIC 98
bohemica HEYR. 98
borealis GYLL. 60
Bourdilloni MULS. 181
Bözsinkae TIPPMANN 221
brachialis GANGLB. (Cortodera flavimana WALTL ab.) 72
brachialis PLAV. (Grammoptera erythropus GEBL. ssp. ingrica BAECKM. ab.) 74
brachysticta HEYR. 106
Brancsiki LACZÓ 147
Bravardi PIC 273
Breuningi PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
Breuningi TIPPMANN, nec HEYR. (Dorcadion) 221
brevenotata PIC 274
brevesubapicalis PIC 92
brevipennis MULS. 133
brunnea PODANY 265
brunneicorne PODANY 220
brunneipenne TIPPMANN 219
brunneonotata HEYR. 106
brunnescens BALBI 115
brunneum FABR. 132
brunnipennis PLAV. 139
brunnipes MULS. (Evodinus clathratus FABR. ab.) 61
brunnipes PLAV. (Phymatodes alni L. ab.) 171
budensis GÖTZ 202
bulgarica PODANY 113
buprestoides L. 30
Burglini PODANY 104
Buyssoni DAUF. 188
bystricensis ROUBAL 149

calcarata FABR. 106
Cameranoi BEFFA 167
canescens REITT. 93
cantharinum L. (Obrium) 132
cantharinus HERBST (Stenocorus quercus L. ab.) 54
capitale PIC 46
capra GERM. 184
capricornis GEBL. 175
carbonarius REITT. 202
carcharias L. 256
cardui L. 249
carinatus KÜST. 125
carpathica ČEP. (Rosalia alpina L. ab.) 147
carpathica HEYR. (Gaurotes excellens BRANCSIK ab.) 63
carpathica HEYR. (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
carpathica HEYR. (Strangalia quadrifaciata L. ab.) 106
Carpelani HEYR. 181
castaneipennis REITT. (Molorchus Kiesenwetteri MULS. ab.) 138
castaneipennis ROUBAL (Rhopalopus femoratus L. ab.) 155
castaneum L. 37
Caubeti PODANY 96
caucasicus TH. PIC. 203
cavalairensis JUREČEK 135
Čejkai HEYR. (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
Čejkai ROUBAL (Chlorophorus varius O. F. MÜLLER ab.) 193
centrisculpta ČEP. 95
Čepelaki KUDLA (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
Čepelaki PIC (Rosalia alpina L. ab.) 147
cerambyciformis SCHRANK 96
cerdo L. 125
Čerepanovi PODANY 261
Cervae J. FRIV. 221
chalybaea MULS. 246
chamomillae FABR. 92
Chapmanni PIC 181
chlumensis PODANY 261
chrysogaster SCHRANK 53
chrysomeloides SCHRANK 76
cincta FABR. (Leptura) 92
cinctus VILLA (Purpuricenus Kaehleri L. ab.) 201
cinereus VILLERS 120
clathratus FABR. 60
clavipes FABR. (Rhopalopus) 155
clavipes SCHRANK (Acanthoderes) 229
Clermonti PIC 193
Clopi CHOB. 76
Cloueti THÉRY 181
cobaltina CHEVR. 275
coerulea SCOP. 273
coeruleata BREUN. 274
coerulescens SCOP. 275
Colbeani MARS. 188
collaris L. 66
combinata ČEP. (Rosalia alpina L. ab.) 147
combinata PODANY (Saperda scalaris L.ab.) 261
combinata ROUBAL (Leptura rubra L. ab.) 90
combinatus PODANY (Chlorophorus varius O. F. MÜLLER ab.) 193

combinatus ROUBAL (Phymatodes testaceus L. ab.) 167
compacta PIC 270
concoloripennis ROUBAL 265
confluens CSIKI 149
confluentevittata BREUN. 269
confluentinum BREUN. 227
confusa NIEDL (Saperda scalaris L. ab.) 261
confusus HERBST (Xylotrechus rusticus L. ab.) 175
confusus STILLER (Molorchus) 139
conjuncta PODANY (Judolia erratica DALM. m. erratica DALM. ab.) 98
conjuncta PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 260
conjuncta SEKERA (Menesia bipunctata ZOUBK. ab.) 265
conjunctomaculata HEYR. 95
conjunctus PODANY (Chlorophorus varius O. F. MÜLLER ab.) 193
conlineata ČEP. 147
connatus MARS. 188
connexa HEYR. (Saperda scalaris L. ab.) 260
connexa REITT. (Rosalia alpina L. ab.) 149
convexicolle KÜST. 222
corcyrica PIC 113
cordigera FUESSL. 89
coriaceipenne HEYR. 220
coriaceum PAYK. 161
coriarius L. 12
Crawshayi SHARP 38
Croissandeaui PIC 149
Csikii LACZÓ 147
cuprata REITT. 145
curculionoides L. 253
cursor L. 50
curvatofasciatus TIPPMANN 186
cyanea HERBST (Agapanthia) 246
cyaneus FABR. (Pilema) 141
cyclops KÜST. 273
cylindrica L. 272
cylindricollis PIC 251
cynarae GERM. 248

Dahli RICHT. 247
dalmatinum MÜLL. 225
damascenus CHEVR. 193
Dayremi PIC 107
Debatissi PODANY 261
decadens PODANY 261
decempunctata OL. (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
decempunctata PLAV. (Strangalina attenuata L. ab.) 116
decemsignata PLAV. (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
decemsignata PLAV. (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
decipiens GERM. 227
decorata ČEP. (Rosalia alpina L. ab.) 149
decoratus FAIRM. (Pogonochaerus) 241
decoratus KUDLA (Cyrtoclytus capra GERM. ab.) 184
Dejeani GANGLB. 87
Delahoni REINECK 243
delineata CSIKI 85
delta PLAV. 115
Denesi SEKERA 265
denominata ROUBAL 147
dentatosuturalis KAUFMANN 107
Depolii PIC 107
depsarium L. 13
Desiderii HEYR. 104
detritus L. 186
Deyrollei PIC 42
dichroa JEŠATKÓ 106
digitalis PODANY 261
digoniensis PIC 96
dimidiatipennis CHEVR. 167
discalis HEYR. 99
discobiinterrupta PIC 107
discolor FLEISCH. 52
discomaculata BREUN. 282
disconotata PIC 107
disjunctus PLAV. 188
dispar PANZ. 52
dissimilis PIC 234
distinctevittatum BREUN. 227
diversesignata PIC 96
diversipennis K. DAN. 101
diversipes PIC 76
diversitarse DAYREM 46
divideconjuncta PODANY 107
divisa PLAV. (Judolia quadrifasciata L. ab.) 106
divisa PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
divisa PODANY (Strangalia septempunctata FABR. ab.) 113
divisoconjuncta PODANY 261
divisomaculata NIEDEL 96
divisopunctata CSIKI (Strangalia) 107
divisopunctata PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
divisus PIC (Dorcatypus tristis L. ab.) 216
Dobiachi PIC 113
Dragicevici ADAMOVIČ 193
dramensis PIC 106
Dreheri KARD. 147
dubia LAICH. (Stenostola) 277
dubia SCOP. (Leptura) 92
Dufourei AURIV. 275
duplex HEYR. 194
dzeta PLAV. 116

ebeninus MULS. 59
efasciata CSIKI 96
eibesana PIC 99
eibessensis PIC 106
elegans KRAATZ 218
Elisae PODANY (Judolia erratica DALM. m. erythrura KÜST. ab.) 99
Elisae PODANY (Strangalia septempunctata FABR. ab.) 113
elongata DE GEER 107

ephippium FABR. 271
epsylon PLAV. 116
equestre LAXM. 218
erratica DALM. 97, 98, 99
erythrocehala SCHRANK (Oberea) 281
erythrocephalus FABR. (Neoclytus) 190
erythroptera HAGENB. (Leptura) 88
erythropterus BODNÁR (Phymatodes) 170
erythropus GEBL. 74
erythrura KÜST. 99
Estellae MULS. 261
eta PLAV. 116
Eugeniae GANGLB. 239
euphorbiae GERM. 281
excellens BRANCSIK 63
exclamationis FABR. 81
extensa GEBL. 79
externeconjunctus HEYR. 59
externepunctata MULS. 106
extrema WAGNER 107

faber L. 11
fallaciosa PIC 107
fallax HEYR. 86
falsiconjuncta PODANY 260
falsisubconnexa PODANY 261
fasciata STEPH. (Penichroa) 129
fasciatus SEKERA (Xylotrechus antilope SCHÖNH. ab.) 177
fasciatus VILLERS (Phymatodes) 170
fasciculatus DE GEER 241
fatrensis HEYR. 59
Fauconetti PIC (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
Fauconneti PIC (Phymatodes alni L. ab.) 171
femineum BREUN. 227
femorata FABR. (Cortodera) 69
femorata MULS. (Grammoptera) 74
femoratum BRULLÉ (Dorcadion) 218
femoratus L. (Rhopalopus) 155
fenestrata PLAV. (Judolia sexmaculata L. ab.) 96
fenestrata REINECK (Saperda) 261
fenestratus LETZN. (Toxotus cursor L. ab.) 51
fennica PAYK. (Oplosia) 243
fennicus L. (Phymatodes testaceus L. ab.) 167
ferrea PANZ., REITT., KUHNT, GANGLB., nec SCHRANK (Stenostola) 277
ferrea SCHRANK (Stenostola) 277
ferruginea MULS. 101
ferus MULS. 34
figuratus SCOP. 196
filum ROSSI 250
flavescens LETZN. 77
flavicans MULS. 275
flavicornis KÜST. 134
flavidovittatum BREUN. 222
flavimana WALTL 72
flavipennis REITT. 69
flavipes PIC 73
flavoinclusa PIC 107
flavotomentosum BREUN. 228
Flecki REITT. 61
Fleischeri HEYR. (Monochamus sartor LATR. var.) 210
Fleischeri LACZÓ (Rosalia alpina L. ab.) 147
floralis PALL. 189
fontanae HUB. 193
Freyi TIPPMANN (Dorcadion fulvum SCOP. ab.) 221
Freyi TIPPMANN (Plagionotus detritus L. ab.) 186
Fridvaldszkyi KRAATZ 70
frontale MULS. & REY 221
fugax OL. 144
fulcratum FABR. 37
fuliginator L. 218
fulva DE GEER (Leptura) 87
fulvilabris MULS. 101
fulvipenne BREUN. 222
fulvipilis J. MÜLL. 167
fulvobrunneus KANABÉ 165
fulvolateralis KANABÉ 167
fulvum SCOP. (Dorcadion) 220
fulvum VILLERS (Stromatium) 123
funereus MULS. 214
fuscipenne BREUN. 224
fuscomaculatus PETRI 210
fuscum FABR. 38

Gabrieli WEISE 38
gallica PIC 263
galloprovincialis OL. 211
gamma PLAV. 115
Ganglbaueri ORMAY (Pidonia) 67
Ganglbaueri PIC (Isotomus speciosus SCHNEID. var.) 197
Ganglbaueri REITT. (Morimus funereus MULS. ssp.) 214
gasturica PIC 113
gazella FABR. 181
Gelineki ZOUF. 149
geminata REITT. 147
Genei ARAG. 244
geniculata KRAATZ (Grammoptera ustulata SCHALL. ab.) 74
geniculatus KRAATZ (Stenopterus rufus L. ab.) 135
Gennadii BUQUET 216
gentilis NIEDL 261
Georgii PODANY 96
gibbosus FABR. 198
Gilmouri PODANY 263
gilvimana MÉN. 273
gilvipes FALD. 282
Gitulinkae TIPPMANN 221
glabratus CHARP. 168
glabromaculatus GOEZE 194
glaucopterum SCHALL. 46
globulicollis MULS. 202
Goidanichi DEPOLI 107
gogium THOMS. 224
gracilicorne THÉRY 46
gracilis BRULLÉ (Callimoxys) 143
gracilis KRAATZ (Leptorrhabdium) 50

gracilis KRYN. (Axinopalpis) 130
graeca PIC 92
Grenieri PIC 116
grisea PIC (Phytoecia virgula CHARP. ab.) 273
grisea PODANY (Saperda octopunctata SCOP. ab.) 262
grisescens CHEVR. (Phytoecia coerulescens SCOP. ab.) 275
grisescens MULS. (Saperda carcharias L. ab.) 257
griseus FABR. (Acanthocinus) 232
Guillemoti DESBR. 106

Hajnyi ČEP. 147
helvetica PIC (Judolia sexmaculata L. ab.) 96
helveticus STIERL. (Cerambyx Scopolii FUESSL. ab.) 127
Henoni PIC 188
Henschi REITT. 231
Herbsti BRAHM 194
heroicus PLAV. 175
heros auct. non GANGLB. (Xylotrechus) 175
heros REITT. (Strangalia thoracica CREUTZ. ab.) 102
Heyrovskyana JEŠATKÓ (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
Heyrovskyana SEKERA (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
Heyrovskyella BALTH. 109
Heyrovskyi DENES (Menesia bipunctata ZOUBK. ab.) 265
Heyrovskyi JEŠATKÓ (Rosalia alpina L. ab.) 147
Heyrovskyi KANABÉ (Plagionotus detritus L. ab.) 186
Heyrovskyi PIC (Clytus arietis L. ab.) 181
Heyrovskyi PIC (Judolia erratica DALM. m. erythrura KÜST. ab.) 99
Heyrovskyi PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
Heyrovskyi SEKERA (Cyrtoclytus capra GERM. ab.) 184
hieroglyphicus HERBST 199
hirsuta KÜST. 217
hirsutula FRÖL. 266
hispidulus PILL. & MITTERP. 238
hispidus L. 239
histrionis PIC 281
Hlávkai JEŠATKO 106
Hofferi HEYR. 189
holosericea FABR. (Cortodera) 71
holosericeum KRYN. (Dorcadion) 226
Holtzi PIC 113
hoverlana ROUBAL 96
Hubenthali JÄNN. 57
humerale BED. (Rhamnusium bicolor SCHRANK ab.) 46
humeralis MARCU (Plagionotus arcuatus L. ab.) 188
humeralis PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
humeralis SCHALL. (Cortodera) 69
humeralis SEKERA (Menesia bipunctata ZOUBK. ab.) 265
humerifera REITT. 96
humerodisjuncta PLAV. 109
humerolateralis PLAV. 196
humerovittatum BREUN. 228
hungarica PIC (Judolia erratica DALM. m. erythrura KÜST. ab.) 99
hungarica PIC (Oberea erythrocephala SCHRANK ab.) 281
hungaricus auct. (Purpuricenus) 203
hungaricus auct. (Rhopalopus) 153
hungaricus SEIDL. (Chlorophorus) 191
hybrida DREXLER (Aromia) 145
hybridus PETRI (Monochamus) 210

icterica SCHALL. (Phytoecia) 271
ictericum SCHLEICH. (Rhagium bifasciatum FABR. ab.) 42
illyricum KRAATZ 50
imitatrix J. & K. DAN. 84
immaculata KANABÉ (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
immaculata PIC (Strangalia bifasciata O. F. MÜLLER ab.) 111
immaculithorax PLAV. 147
immarginata PLAV. 65
imperfecta FABR. 116
impunctata HEYD. (Leptura tesserula CHARP. ab.) 87
impunctata MULS. (Strangalia maculata PODA ab.) 106
inapicale PIC (Rhamnusium bicolor SCHRANK ab.) 46
inapicalis PIC (Tetrops praeusta L. ab.) 238
inbasalis PIC (Xylotrechus arvicola OL. ab.) 176
inbasalis PLAV. (Clytus tropicus PANZ. ab.) 179
inbasalis PLAV. (Cyrtoclytus capra GERM. ab.) 184
inbasalis PLAV. (Plagionotus detritus L. ab.) 186
incanus PLAV. 193
incerta PODANY 98
inclusemaculata HEYR. 81
inclusopunctata PIC 107
incompleta PODANY 260
incompletoides PODANY 263
inconstans KUHNT (Clytus arietis L. ab.) 181
inconstans REITT. (Stangalia septempunctata FABR. ab.) 113
incredibilis ČEP. 147
inexpectata JANS. & SJÖB. (Leptura) 92
inexpectata PODANY (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
infasciatum PIC 42
infensus PLAV. 195
infrequens HEYR. (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
infrequens KUDLA (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
infuscatus CHEVR. 171

ingrica BAECKM. 74
inhumeralis PIC 69
inlateralis PIC 197
innormalis PIC 180
inoculata HEYD. 278
inovecensis ČEP. (Rosalia alpina L. ab.) 147
inovecensis HEYR. (Strangalia maculata PODA ab.) 106
inovecensis PODANY (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
inquisitor L. 44
inscripta PLAV. 268
insignata DEMELT 56
insubricus GERM. 153
integropunctata CSIKI 107
intercalarepubens BREUN. 222
intermedia GANGLB. (Agapanthia violacea FABR. m.) 246
intermedia KUDLA (Strangalia arcuata PANZ. ab.) 109
intermedia PLAV. (Strangalina attenuata L. ab.) 116
intermixta PLAV. 116
internenotata PIC 96
interrogationis L. 59
interruptoconnatus SCHMIDT 188
interruptus KUDLA (Chlorophorus figuratus SCOP. ab.) 196
interruptus PIC (Clytus tropicus PANZ. ab.) 179
interruptus PIC (Dorcatypus tristis L. ab.) 216
intersedens ROUBAL 113
irregularis PODANY 260
italica PIC 98

Jaqueti PIC 227
Ješatkoi HEYR. (Rosalia alpina L. ab.) 149
Ješatkoi HEYR. (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
Ješatkoi HEYR. (Xylotrechus capricornis GEBL. ab.) 175
Ješatkoi PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
Ješatkoi VÁVRA (Leptura) 89
Josephi STUSÁK 106
jota PLAV. 116
Judeichi KUDLA 149
julii MULS. & GOD. 271
Jurečeki JEŠATKÓ 102

Kaehleri L. 200
kalavritana PIC 98
Kanabéi HEYR. (Chlorophorus varius O. F. MÜLLER ab.) 193
Kanabei PLAV. (Phymatodes testaceus L. ab.) 167
Kanabéi PLAV. (Plagionotus detritus L. ab.) 186
kappa PLAV. 116
Karamani HEYR. 203
Kaszabi BREUN. (Dorcadion pedestre PODA ssp.) 224
Kaszabi HEYR. (Clytus rhamni GERM. ab.) 180
Kaszabi HEYR. (Cortodera holosericea FABR. ab.) 71
Kaszabi HEYR. (Leptura imitatrix J. & K. DAN. ab.) 84
Kaufmanni PIC 107
Kautzi GANGLB. 149
Kavani ROUBAL 258
Keili HEYR. 246
Kelchi BACH 179
Kiesenwetteri MULS. 138
Kirbyi GYLL. 246
Klinzigi PODANY 261
Kočii FLEISCHER (Cortodera humeralis SCHALL. ab.) 69
Kočii FLEISCHER (Rosalia alpina L. ab.) 149
Kocoureki DENES 265
Kodymi HEYR. 116
Koehleri auct. 200
Kohouskyi SEKERA 263
Kollari REDTB. 158
Kolosovi PLAV. 106
Komáreki PODANY 99
Korbeli ROUBAL (Rosalia alpina L. ab.) 147
Korbeli SEKERA (Gaurotes excellens BRANCSIK ab.) 63
Koslovskyi PLAV. 181
Kourili KUDLA 149
Kriecheldorffi WAGNER 107
Krupkai HEYR. 181
ksi PLAV. 116
kubanica BOGD.-KATJK. 116
Kudlai HEYR. (Dorcadion aethiops SCOP. m.) 219
Kudlai SEKERA (Rosalia alpina L. ab.) 149
Kudlai SEKERA (Xylotrechus pantherinus SAV. ab.) 174
Kulzeri TIPPMANN (Dorcadion) 221
Kulzeri TIPPMANN (Plagionotus detritus L. ab.) 186
Kulti HEYR. 98
Kurentzovi PODANY 260
Kyselyi ZOUF. 147

labiata MULS. 101
Lacoi TEST. 147
laevetomentosum BREUN. 221
laevicollis REITT. 145
lama MULS. 180
lambda PLAV. 116
lamed L. 56
Landoisi PIC 81
latealbovittatum BREUN. 221
latefasciatum MÜLL. (Rhagium sycophanta SCHRANK ab.) 43
latefasciatum PIC (Rhagium bifasciatum FABR. ab.) 42
latemaculata TH. PIC. 149
latenigra PIC 113
latenotata BALTH. (Strangalia arcuata PANZ. ab.) 109
latenotata HEYR. (Judolia erratica DALM. m. erythrura KÜST. ab.) 99

lateralis PLAV. 59
laterolineata SEKERA 263
lateroreductus PLAV. 196
lateseparata PIC. 96
latesuturata PIC 110
latifasciata TEN. (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
latifasciatus FISCH. (Chlorophorus figuratus SCOP. ab.) 196
Lederi GANGLB. 181
lehotensis PODANY 113
Lekeši HEYR. (Cyrtoclytus capra GERM. ab.) 184
Lekeši HEYR. (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
Lekeši SEKERA (Menesia bipunctata ZOUBK. ab.) 265
lemniscatum KÜST. 225
Letzneri GABR. 110
leucaspis STEV. 245
levis OL. 53
libidinosa PLAV. 95
liburnicum DEPOLI 225
Lichtneckerti KANABÉ 167
liciatus L. 175
limbata GANGLB. (Cortodera flavimana WALTL ab.) 72
limbata LAICH. (Leptura dubia SCOP. ab.) 92
limbata MULS. (Oberea linearis L. ab.) 281
limbatipenne PIC 36
limbatum PIC (Rhamnusium bicolor SCHRANK ab.) 46
linearis HAMPE (Lioderina) 172
linearis L. (Oberea) 280
lineata LACZÓ (Rosalia alpina L. ab.) 147
lineata LETZN. (Cornumutila) 77
lineata SEKERA (Saperda punctata L. ab.) 263
lineatocollis DON. 247, 248
lineatum FABR. (Dorcadion Scopolii HERBST ab.) 222
lineatus LETZN. (Toxotus cursor L. ab.) 51
lineola FABR. 274
lineolata CSIKI 92
lineosa PODANY 261
litigiosa MULS. 84
litoralis DEPOLI 201
lituratum FÜGN. 42
livida FABR. (Leptura) 82
lividus MULS. (Hylotrupes) 152
lividus ROSSI (Phymatodes) 169
longicollis REITT. 180
lucidum TIPPMANN 219
lugdunesis PIC 104
lugubris SAHLB. 106
lurida FABR. (Pidonia) 67
luridum L. (Tetropium castaneum L. ab.) 37
luridus PAYK. (Phymatodes testaceus L. ab.) 166
lusitanus L. 236
luteobimaculata PIC 107
luteonotata PIC 279
lutetianum DAYREM 46
macedonica HEYR. (Judolia erratica DALM. m. erythrura KÜST. ab.) 99
macedonica PIC (Phytoecia pustulata SCHRANK ab.) 274
Machulkai HEYR. 107
macropus GERM. 155
maculata PODA (Strangalia) 106
maculatus STILLER (Molorchus) 139
maculiceps GABR. 90
maculicornis DE GEER (Leptura) 85
maculicornis GYLL. (Agapanthia) 248
maculosus VOET 210
major L. 118
manca SCHAUF. 107
Mařani HEYR. 96
marginalis MULS. 249
marginata FABR. (Acmaeops) 65
marginatus KRAATZ (Stenocorus quercus GOEZE ab.) 52
marginellus FABR. 59
margineprolongatus HEYR. 184
marginicollis FLEISCHER (Phymatodes testaceus L. ab.) 167
marginicollis TIPPMANN (Acmaeops collaris L. ab.) 66
Mariae PODANY (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
Mariae WEING. (Purpuricenus Kaehleri L. ab.) 201
Marmottani BRIS. 139
Marthae BREUN. 275
martialis PIC (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
martialis PIC (Plagionotus arcuatus L. ab.) 188
Masaryki JEŠATKÓ 147
Masei JEŠATKÓ 149
Matejkai HEYR. 96
matliarensis SEKERA 95
mediocconjuncta SEKERA 263
mediodisjuncta PIC (Strangalia arcuata PANZ. ab.) 109
mediodisjuncta PLAV. (Strangalina attenuata L. ab.) 116
mediodivisa KRUPKA (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
mediodivisa SEKERA (Saperda punctata L. ab.) 263
mediofasciata HEYR. 96
mediomaculata KUDLA 109
medionotatum PIC 42
mediosignata KUDLA (Strangalia arcuata PANZ ab.) 109
mediosignata PLAV. (Strangalina attenuata L. ab.) 115
mediotincta CSIKI 92
melanocephalus PONZA 166
melanopterus BODNÁR 170
melanota FALD. 92
melanura GREDL. (Oberea) 280
melanura L. (Strangalia) 110
Melgunovi JACOBSON 106

meridianus L. 53
Merkli PIC 48
Mesmini PIC (Chlorophorus varius O. F. MÜLLER ab.) 193
Mesmini PIC (Strangalia aurulenta FABR. ab.) 104
Mayeri DEPOLI 225
mi PLAV. 116
Mičani HEYR. 46
micans PODANY 263
Miksici HEYR. 135
miles BON. 126
Millekeri KANABÉ 186
Milliati PIC (Phytoecia nigripes VOET ab.) 270
Milliati PIC (Plagionotus arcuatus L. ab.) 188
mimica BATES (Strangalia arcuata Panz. ab.) 109
mimicum PODANY (Dorcadion Murrayi KÜST. ab.) 226
mimoseparata PIC 107
minimus SCOP. 139
Minkoviana PODANY 113
minor L. 138
minuta FABR. 128
moesiacus E. FRIV. 39
molitor REDTB., nec FABR. 224
molybdaena DALM. 276
Montandoni PIC (Dorcadion Murrayi KÜST. ab.) 226
Montandoni PIC (Oberea erythrocephala SCHRANK ab.) 282
Montandoni PIC (Strangalia septempunctata FABR. ab.) 113
montana ČEP. 147
monticola AB. 69
moravica KUDLA (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
moravica PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
mordax DE GEER 43
Morilloni PIC 107
morvandica PIC (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
morvandicum PIC (Rhagium mordax DE GEER ab.) 43
moschata L. 145
mosquensis PLAV. 106
Mulsanti PIC (Pachyta quadrimaculata L. ab.) 57
Mulsanti PLAV. (Agapanthia violacea FABR. ab.) 246
Mulsanti PLAV. (Oberea erythrocephala SCHRANK ab.) 281
Mulsanti SEIDL. (Chlorophorus) 195
Mulsanti SEIDL. (Monochamus) 210
multidivisa KUDLA 106
multiguttata ROUBAL 107
multiinterrupta ČEP. (Rosalia alpina L. ab.) 147
multiinterrupta KUDLA (Strangalia arcuata PANZ. ab.) 109
multiinterrupta PIC (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
multiinterruptus PIC (Plagionotus arcuatus L. ab.) 188
multimaculata TH. PIC (Rosalia alpina L. ab.) 147
multimaculatus HEYR. (Dorcatypus tristis L. ab.) 216
multipunctata ČEP. (Rosalia alpina L. ab.) 147
multipunctata PODANY (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
multipunctata PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
multireducta PLAV. 116
multisignata ČEP. (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
multisignata ČEP. (Rosalia alpina L. ab.) 147
muricata DALM. 32
Murrayi KÜST. 226
Mülleri ADAMOVIČ (Plagionotus floralis PALL. ab.) 189
Mülleri DEPOLI (Dorcadion arenarium SCOP. ssp.) 225
mysticus L. 199

nebulosa FABR. (Mesosa) 253
nebulosus L. (Liopus) 234
Nicolasi BEDEL 69
Niedli HEYR. (Strangalina attenuata L. ab.) 116
Niedli PODANY (Cyrtoclytus capra GERM. ab.) 184
Niedli PODANY (Judolia erratica DALM. m. erratica DALM. ab.) 98
Niedli PODANY (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
Niedli SEKERA (Menesia bipunctata ZOUBK. ab.) 265
Niedli SEKERA (Saperda punctata L. ab.) 263
niger LETZN. (Toxotus) 50
nigra CSIKI (Judolia sexmaculata L. ab.) 96
nigra KRAATZ (Tetrops praeusta L. ab.) 283
nigra L. (Strangalia) 112
nigra SCHILSKY (Aromia moschata L. ab.) 145
nigrescens GREDL. (Evodinus clathratus FABR. ab.) 61
nigrescens LETZN. (Cornumutila quadrivittata GEBL. ab.) 77
nigrescens PIC (Phytoecia rubropunctata GOEZE ab.) 269
nigrescens WEISE (Grammoptera variegata GERM. ab.) 74
nigriceps MULS., nec WHITE 281
nigricollis BIELZ (Gaurotes) 61
nigricollis MULS. (Acmaeops collaris L. ab.) 66
nigricollis MULS. (Phymatodes testacens L. ab.) 166
nigricornis FABR. 270
nigrina PIC (Pachyta lamed L. ab.) 56

nigrina Pic (Phytoecia nigripes Voet ab.) 270
nigrina Podany (Saperda scalaris L. ab.) 261
nigrinus Pic (Akimerus Schaefferi Laich. ab.) 55
nigrinus Reitt. (Toxotus cursor L. ab.) 51
nigripenne Fleischer (Dorcadion fulvum Scop. ab.) 221
nigripenne Podany (Rhamnusium bicolor Schrank. ab.) 46
nigripes De Geer (Strangalia) 100
nigripes Fabr. (Stenostola) 277
nigripes Ganglb., Reitt., Kuhnt, nec Fabr. (Stenostola) 277
nigripes Heyr. (Cortodera villosa Heyd. ab.) 71
nigripes Küst., nec Brullé (Chlorophorus) 191
nigripes Voet (Phytoecia) 270
nigrita Heyd. (Cortodera villosa Heyd. ab.) 71
nigrithorax Plav. 113
nigritus Pic (Evodinus clathratus Fabr. ab.) 61
nigroaenea Muls. 249
nigrobasale Breun. 221
nigrocyanea Heyr. (Phytoecia coerulea Scop. ab.) 273
nigrocyanea Reitt. (Aromia moschata L. ab.) 145
nigroflava Fuss 82
nigrohirta J. Müll. 270
nigrolineatum Don. 42
nigropicea Letzn. 77
nigropubescens Pic nec Reitt. 270
nigrosignatus Reitt. 61
nigrotibialis Heyr. 71
Nitschei Kardasch 149
noctis Fabr. 50
nodulosus Germ. 125
notata Plav. 96
notaticeps Podany 90
notaticollis Pic (Gaurotes virginea L. ab.) 62
notaticollis Pic (Pidonia lurida Fabr. ab.) 67
notaticollis Pic (Strangalia septempunctata Fabr. ab.) 113
notatipennis Pic 106
nova Podany (Judolia erratica Dalm. m. erratica Dalm. ab.) 98
nova Podany (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
Novaki Heyr. 203
novemsignata Podany 99
nudum Küst. 218
ny Plav. 116
Nyilasi Roubal 107

Obenbergeri Ješatkó (Strangalia thoracica Creutz. ab.) 102
Obenbergeri Podany (Saperda scalaris L. ab.) 261
Obenbergeri Sekera (Rosalia alpina L. ab.) 147
obliquefasciatus Pic 177
obliquesignata Jureček 87
obliterata Th. Pic (Rosalia alpina L. ab.) 147
obliteratus Pic (Acanthocinus aedilis L. ab.) 233
obliteratus Pic (Dorcatypus tristis L. ab.) 216
obscura Bris. 275
obscurata Plav. (Judolia sexmaculata L. ab.) 96
obscuratum Plav. (Tetropium fuscum Fabr. ab.) 38
obscurebasalis Pic 186
obscuricolor Pic 267
obscuricornis Kraatz 73
obscurior Pic 269
obscuripennis Pic 64
obscuripes Breun. (Dorcadion fulvum Scop. ab.) 221
obscuripes Pic (Phytoecia pustulata Schrank ab.) 274
obscuriscapus Breun. 221
obscuriventris Pic 116
obsoleta Niedl 98
occipitale Plav. (Rhamnusium) 46
occipitalis Muls. (Leptura rubra L. ab.) 90
ocellatus Vitale 193
ochracea auct., non Faust 89
ochraceipennis Pic 89
octopunctata Denes (Menesia bipunctata Zoubk. ab.) 265
octopunctata Scop. (Saperda) 262
octosignata Plav. 116
oculata L. 278
Olgae Ješatkó 109
olympica Jureček 72
omicron Plav. 116
ornata Čep. (Rosalia alpina L. ab.) 149
ornatus Podany (Plagionotus detritus L. ab.) 186
ovatus Goeze 241

pacifica Pic 106
Pagnioni Pic 188
pallens Brullé 87
pallidicolor Pic 113
pallidipennis Stiller non Heyden 139
pallidus Ol. 121
Panini Plav. (Judolia erratica Dalm. m. erratica Dalm. ab.) 98
Panini Plav. (Strangalia septempunctata Fabr. ab.) 113
Panini Podany (Judolia erratica Dalm. m. erythrura Küst. ab.) 99
Panini Podany (Saperda scalaris L. ab.) 261
pannonica Heyr. (Cortodera holosericea Fabr. m. velutina Heyd. ab.) 71
pannonica Heyr. (Phytoecia cylindrica L. ab.) 272
pannonica Kanabé (Strangalia maculata Poda ab.) 106

pantherinus SAV. 174
Panzeri HAROLD 117
pardalis PODANY 261
parnassica PIC 113
parterufoabdominalis BREUN. 274
parumnotata HEYR. 99
parumpunctata PLAV. (Judolia erratica DALM. m. erythrura KÜST. ab.) 99
parumpunctata SEKERA (Saperda punctata L. ab.) 263
parumsignata PLAV. 98
parvimaculata ROUBAL 274
parvonotata REITT. 147
paulojunctus PIC 193
paupera PODANY 261
pausa BRANCS. 147
pecta K. & J. DAN. 82
pedemontana K. & J. DAN. (Evodinus clathratus FABR. ab.) 61
pedemontana CHEVR. (Oberea) 280
pedestre PODA 223
pellio GERM. 210
Peragalloi MULS. 249
perforata PALL. 261
perobscura REITT. 101
Perrisi MULS. 265
Perroudi MULS. (Pogonochaerus) 239
Perroudi PIC (Strangalia maculata PODA ab.) 107
perversus PLAV. 203
Pflegeri PODANY 99
Pfuhli REINEK 84
pi PLAV. 116
piceus LAICH. 119
Pici CSIKI (Rosalia alpina L. ab.) 147
Pici KANABÉ (Rhamnusium bicolor SCHRANK ab.) 45
Pici PODANY (Plagionotus arcuatus L. ab.) 188
Pici PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
Pici PLAV. (Judolia erratica DALM. m. erratica DALM. ab.) 98
Piciana PODANY 96
pignetensis PIC 107
pilosa PIC (Cortodera holosericae FABR. ab.) 71
pilosus FABR. (Pogonochaerus) 239
pilosus FORSTER (Chlorphorus) 194
pistor GERM. 212
Planeti PIC 282
Plavilščikovi HEMM. (Plagionotus arcuatus L. ab.) 188
Plavilščikovi KOL. (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
Plavilščikovi ROUBAL (Rosalia alpina L. ab.) 147
Plavilsthikovi KANABÉ (Phymatodes testaceus L. ab.) 166
Plavilsthikovi PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
Podanyella NIEDL 113
Podanyi HEYR. (Plagionotus detritus L. ab.) 186
Podanyi HEYR. (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
Podanyi KASZ. (Saperda scalaris L. ab.) 261
Podanyi SEKERA (Menesia bipunctata ZOUBK. ab.) 265
Podanyi SEKERA (Saperda punctata L. ab.) 263
Pogonocherus auct. 206
polonicum PODANY (Rhagium mordax DE GEER ab.) 43
polonicus MOTSCH. (Arhopalus) 34
populnea L. 258
posegana PILL. & MITTERP. 274
posticalis PIC 216
posticeabruptus PLAV. 179
posticeconfluens KUDLA 106
posticeconjuncta SEKERA (Saperda punctata L. ab.) 263
posticeconjunctus PLAV. (Clytus tropicus PANZ. ab.) 179
posticedisjuncta PLAV. 116
posticedivisus PLAV. (Clytus tropicus PANZ. ab.) 179
posticedivisus PLAV. (Plagionotus arcuatus L. ab.) 188
posticemaculata HEYR. 106
posticeplagiata PLAV. 106
posticereductus SCHMIDT 179
praescutellaris PIC (Clytus tropicus PANZ. ab.) 179
praescutellaris PLAV. (Strangalia maculata PODA ab.) 107
praeusta L. (Tetrops) 283
praeustus BIELZ nec FABR. (Stenopterus) 136
praeustus FABR. (Phymatodes testaceus L. ab.) 167
pragensis HEYR. 99
pratensis LAICH. 64
preapicalis PLAV. 263
prebifenestrata PIC 107
progressivus PLAV. 195
Prokesi DENES 265
Prokši HEYR. (Judolia erratica DALM. m. erratica DALM. ab.) 98
Prokši HEYR. (Phytoecia Argus FRÖL. ab.) 268
Prokši PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
Prokši SEKERA (Rosalia alpina L. ab.) 147
prolongata REITT. 147
Prozhigai PLAV. 188
pseudalsatica PIC 107
pseudoapicalis KRUPKA 260
pseudointerrupta PLAV. 147
pseudokaufmanni HEYR. 107
pseudomultidivisa HEYR. 106
pseudopraeusta J. MÜLL. 283
pubescens DALM. (Parmena) 217
pubescens FABR. (Strangalia) 101
puellus VILLA 152
pulchra PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 261
pulchra SEKERA (Rosalia alpina L. ab.) 149
punctata FABR. (Nothorrhina) 32

punctata L. (Saperda) 263
punctata PATK. (Strangalia arcuata PANZ. ab.) 109
punctatointegra CSIKI 107
punctatus BODNÁR (Chlorophorus) 193
puncticollis MULS. 169
punctiger APF. 203
punctipennis MULS. 237
punctulata PODANY (Saperda scalaris L. ab.) 260
punctulatus PAYK. (Liopus) 234
pupillata GYLL. 279
pusillus FABR. 169
pustulata SCHRANK 274
pygmaea FABR. 128
pyrenaica PIC 80

quadifasciata L. 105
quadriguttata FABR. 69
quadrimaculata DONISTH. (Oberea oculata L. ab.) 278
quadrimaculata L. (Pachyta) 57
quadrimaculata RAGUSA (Rosalia alpina L. ab.) 147
quadrimaculatus KANABÉ (Plagionotus detritus L. ab.) 186
quadrinotata ČEP. 147
quadripunctata MULS. (Menesia bipunctata ZOUBK. ab.) 265
quadripunctata PODANY (Saperda populnea L. ab.) 258
quadripunctatus HEYR. (Clytus arietis L. ab.) 181
quadripustulata PLAV. 106
quadristigma PLAV. 96
quadrivittata GEBL. 77
quasiapiceinclusa PODANY 261
quasiquinquenotata PODANY 99
quasisubtypica PODANY 261
quasisuturata PODANY 113
quasitypica PODANY 96
quinquemaculata TEST. 147
quinquenotata PLAV. 99
quinquepunctata REITT. 98
quinquesignata KÜSTER 113
quercus CHARP. (Saperda) 258
quercus GOEZE (Stenocorus) 52

Ragusai PIC 98
Rambouseki HEYR. 116
recurvata REITT. 147
reducta SCHMIDT 106
reductesignatus HEYR. 179
reductissima PLAV. 116
Reichei PLAV. (Oberea erythrocephala SCHRANK ab.) 282
Reichei THOMS. (Plagionotus arcuatus L. ab.) 188
Reithofferi TIPPMANN 186
Reitteri CSIKI 149
reticulatus FABR. (Evodinus) 61
reticulatus REDTB. (Acanthocinus) 231
revestita L. 100
Reyi HEYD. 92
rhamni GERM. 180
Richteri HEYR. 107
Rieli TEST. 147
ro PLAV. 116
Roberti PIC 113
Roosewelti PODANY 99
Rosinae PIC 99
Roubali NIEDL (Saperda scalaris L. ab.) 260
Roubali JEŠATKÓ (Plagionotus detritus L. ab.) 186
Roubali JEŠATKÓ (Strangalia thoracica CREUTZ. ab.) 102
Roubali PODANY (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
Roubali SEKERA (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
Roubali SEKERA (Rosalia alpina L. ab.) 147
ruber GEOFFR. 201
rubidiventris PLAV. 70
rubra FOURCR. (Strangalia revestita L. ab.) 101
rubra L. (Leptura) 89
rubripes BREUN. (Neodorcadion bilineatum GERM. ab.) 227
rubripes PIC (Cortodera holoserica FABR. m. velutina HEYD. ab.) 71
rubrobrunneum TIPPMANN 221
rubromaculata PLAV. 102
rubronotata PIC 113
rubropunctata GOEZE 269
rubrotestacea ILL. 89
Rudolphi CEDER. 261
rufa BRULLÉ 88
rufescens BAECKM. (Anaesthetis testacea FABR. ab.) 254
rufescens KIESW. (Molorchus minor L. ab.) 138
ruficorne PIC (Dorcadion pedestre PODA ab.) 224
ruficornis DENES (Menesia bipunctata ZOUBK. ab.) 265
ruficornis FABR. (Grammoptera) 73
ruficrus SCOP. 54
rufimana FABR. 273
rufinipes BREUN. 222
rufipennis BLESS. 100
rufipes FABR. (Dorcadion) 223
rufipes FABR. (Phymatodes) 168
rufipes KRAATZ (Cortodera flavimana WALTL ab.) 72
rufipes SCHALL. (Leptura) 79
rufiventris GEBL. 82
rufoapicalis PIC 99
rufoapicatum TIPPMANN 219
rufobipunctatus HEYR. 184
rufomarginata MULS. (Strangalia revestita L. ab.) 101
rufomarginatum ROUBAL (Tetropium castaneum L. ab.) 37
rufonotata PIC (Judolia erratica DALM. m. erythrura KÜST. ab.) 99

rufonotata Pic (Strangalia revestita L. ab.) 101
rufosuturatum Tippmann 219
rufotestaceum Pic 46
rufum Prell (Rhagium bifasciatum Fabr. ab.) 42
rufus L. (Stenopterus) 135
rugipenne Tippmann 220
russica Pic (Judolia erratica Dalm. m. erythrura Küst. ab.) 99
russicus Fabr. (Semanotus) 159
rusticus L. (Arhopalus) 34
rusticus L. (Xylotrechus) 175
ruthena Roubal 106
Rybinskii Reitt. 95
Ryzskae Podany 261

Salbachi Reitt. 96
saliceti Stev. 258
salicicola Stiller 139
salicis Zett. 258
saltuarius Gebl. 212
Salzmanni Hubenth. 90
sanguineum L. 164
sanguinolenta L. 91
sanguinosa Gyll. 79
sartor Fabr. (Chlorophorus) 195
sartor Latr. (Monochamus) 210
Sattleri Bickh. 90
Saveniusi Plav. 174
scabricollis Redtb. 32
scabricornis Scop. 9
scalaris L. 259
Schaefferi Laich. 55
Schimitscheki Plav. 38
Scopolii Fuessl. (Cerambyx) 127
Scopolii Herbst (Dorcadion) 222
scutellaris Podany 193
scutellata Fabr. (Leptura) 89
scutellata Fabr. (Phytoecia) 267
scutifer Voet 152
scutonotata Csiki 106
Sedakovi Mannh. 111
Sekerae Podany 113
Sekerai Čep. (Rosalia alpina L. ab.) 147
Sekerai Denes (Menesia bipunctata Zoubk. ab.) 265
Sekerai Heyr. (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
Sekerai Kudla (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
Sekerai Podany (Saperda scalaris L. ab.) 261
Sekerensis Niedl 113
semibrunnea Kudla 106
semicirculata G. Schmidt 90
semiconfluens Plav. 188
semifasciata Plav. (Judolia sexmaculata L. ab.) 96
semifasciata Plav. (Strangalia attenuata L. ab.) 116
semiflavus Fleischer 166
semireducta Pic (Strangalia septempunctata Fabr. ab.) 113
semireducta Plav. (Strangalina attenuata L. ab.) 116
semitestacea Pic 71
separata Kaufmann (Strangalia maculata Poda ab.) 107
separata Podany (Judolia erratica Dalm. m. erratica Dalm. ab.) 98
separata Test. (Rosalia alpina L. ab.) 147
septempunctata Fabr. 113
septemsignata Küst. 98
septentrionis Thoms. 65
serbica Podany 98
serrata Brancs. 149
sexguttata Fabr. 80
sexliturata Čep. 147
sexmaculata Heyr. (Pachyta quadrimaculata L. ab.) 57
sexmaculata L. (Judolia) 95
sexmaculata Leoni (Rosalia alpina L. ab.) 147
sexnotata Plav. (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
sexnotata Podany (Saperda perforata Pall. ab.) 262
sexpunctata Demelt (Menesia bipunctata Zoubk. ab.) 265
sexpunctata Fleischer (Saperda octopunctata Scop. ab.) 263
sexpunctata Muls. (Judolia cerambyciformis Schrank ab.) 96
sexpunctata Plav. (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
sexsignata Plav. 116
shushenicae Plav. 116
siciliana Heyr. 99
sicula Pic 98
sigma Plav. 116
signatofasciata Plav. 116
signatus Panz. 61
similaris Küst. 167
similis Laich. (Saperda) 257
similis Podany (Judolia cerambyciformis Schrank ab.) 96
Simoni Blair 42
simplonica auct. nec Fairm. (Leptura) 86
simplonica Stierl. (Acmaeops septentrionis Thoms. ab.) 65
sinuata Fabr. 107
Slámai Heyr. 113
slovenica Čep. (Rosalia alpina L. ab.) 149
slovenica Heyr. (Strangalia arcuata Panz. ab.) 109
slovenica Podany (Judolia cerambyciformis Schrank ab.) 96
slovenica Podany (Strangalia septempunctata Fabr. ab.) 113
slovenica Sekera (Cornumutila quadrivittata Gebl. ab.) 77
Smetanai Heyr. 106
Šolci Ješatkó 171
solidaginis Bach 271
Špačeki Plav. (Plagionotus detritus L. ab.) 186

Špačeki ROUBAL (Toxotus cursor L. ab.) 51
spadicea SCHILSKY 65
speciosus SCHNEID. 196
spinicornis AB. 154
Spinolae E. FRIV. 48
spinosula MULS. 69
Starki CHEVR. (Tetrops) 282
Starki SCHILSKY (Leptura dubia SCOP. ab.) 92
stauropolicus PLAV. 188
Steveni SPERK 84
Štichae HEYR. 89
Štichai SEKERA 147
stictipes HEYR. 103
Stierlini GANGLB. 236
striatum L. 36
subanticeparumpunctata PODANY 107
subapicalis PIC 98
subaurata PIC 270
subbistigma HEYR. 96
subcarpathica HEYR. 116
subcombinatus PLAV. 167
subcompletelineatum BREUN. 221
subconnexa PODANY 260
subdilatatum PIC 43
subelongata PODANY 107
subfemineum BREUN. 227
subhumerale HEYR. 46
subhumerifera PLAV. 109
subješatkoi PODANY 261
submaculata PLAV. 96
suboculata PLAV. 109
subpraeustus PLAV. 167
subpunctulata PODANY 260
subreducta PIC 104
subsinuata DEPOLI 107
subspinosa FABR. 107
substauropolicus PLAV. 188
subsuturale BREUN. 221
subtestaceus PLAV. 165
subtypica PODANY 260
subundulata DEPOLI 107
subuniformis PIC 175
subvittatus REITT. 51
sulphuricollis JEŠATKO 116
supertomentosus PLAV. 193
sutor L. 210
suturale VOET (Dorcadion pedestre PODA ab.) 223
suturalis FABR. (Cortodera humeralis SCHALL. ab.) 69
suturalis MULS. (Acmaeops pratensis LAICH. ab.) 64
suturalis OL. (Pidonia lurida FABR. ab.) 67
suturata REICHE 113
suturifera REITT. 69
sycophanta SCHRANK 43
sylvestris KAUFMANN (Strangalia maculata PODA ab.) 107
sylvestris PIC (Leptura sexquttata FABR. ab.) 81
symmetricum KANABÉ 46
Szalánczyi KANABÉ 46
Székelyi KANABÉ 186
Székessyi CSIKI 184
Sziegharti KANABÉ 167

tabacicolor DE GEER 76
Tanzeri KARDASCH 147
tatrica ČEP. (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
tatrica SEKERA (Cornumutila quadrivittata GEBL. ab.) 77
tau PLAV. 116
temesiensis GERM. 180
teplicensis HEYR. 113
tesserula CHARP. 86
testacea FABR. (Anaesthetis) 254
testaceus L. (Phymatodes) 165
textor L. 213
thalassina SCHRANK 62
Theophilei PIC 282
Theresae PIC 186
theta PLAV. 116
thoracica CREUTZ. (Strangalia) 102
thoracica SEKERA (Menesia bipunctata ZOUBK. ab.) 265
tibialis J. FRIV. (Strangalia melanura L. ab.) 110
tibialis KRAATZ (Grammoptera ustulata SCHALL. ab.) 74
Tichyi HEYR. 269
tigrina MULS. 266
timida MÉN. 129
Tippmannianum BREUN. 221
Tixieri PIC 106
tokatensis PIC 253
tomentosulum BREUN. 219
transsylvanica CSIKI (Judolia cerambyciformis SCHRANK ab.) 96
transsylvanica CSIKI (Rosalia alpina L. ab.) 149
transsylvanicum GANGLB. (Dorcadion equestre LAXM. ssp.) 218
trenčinensis ČEP. 147
Trenkai KANABÉ 167
triangulifera REITT. 92
triangulimaculata COSTA 181
tridivisa PLAV. (Strangalia quadrifasciata L. ab.) 106
tridivisus HEYR. (Plagionotus arcuatus L. ab.) 188
trifasciata FABR. (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
trifasciatus FABR. (Chlorophorus) 191
triflava VITALE 98
triformis ROUBAL 147
trimaculata ČEP. (Rosalia alpina L. ab.) 147
trimaculata VITALE (Judolia erratica DALM. m. erratica DALM. ab.) 98
trinotata HEYR. (Judolia erratica DALM. m. erratica DALM. ab.) 98
trinotatus HEYR. (Purpuricenus budensis GÖTZ ab.) 203
tripunctata PODANY 261
trisignata PLAV. 113

tristis FABR. (Arhopalus) 34
tristis L. (Dorcatypus) 215
tristis PETRI (Dorcadion) 226
tristriga REITT. 271
tropicus PANZ. 178
tyrolensis REINECK (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
tyrolensis REITT. (Strangalia attenuata L. ab.) 116

ulmi CHEVR. 117
umbellatarum SCHREB. 139
umbriventris ROUBAL 70
uncinata REDTB. 275
undatus L. 158
undulata MULS. 107
ungaricus GMEL. (Dorcadion) 222
ungaricus HERBST (Purpuricenus budensis GÖTZ ab.) 203
ungaricus HERBST (Rhopalopus) 153
unicolor CSIKI (Neodorcadion bilineatum GERM. ab.) 228
unicolor FLEISCH. (Stenocorus quercus GOEZE ab.) 52
unicolor PLAV. (Rosalia alpina L. ab.) 147
unifasciatum MULS. (Rhagium bifasciatum FABR. ab.) 42
unifasciatus OL. (Phymatodes) 170
unifasciatus PIC (Liopus nebulosus L. ab.) 234
unifasciatus ROSSI (Parmena balteus L. ssp.) 218
uniformebrunneum TIPPMANN 220
uniformis REITT. 175
uniformisgrisea SCHMIDT 243
unijuncta PIC 99
unipunctata FABR. (Leptura) 83
unipunctata SEKERA (Saperda punctata L. ab.) 263
unistigmata PIC 83
ustulata SCHALL. 74

valesiana PIC 96
variabilis GEBL. (Evodinus) 58
variabilis L. (Phymatodes testaceus L. ab.) 167
variabilis MOTSCH. (Plagionotus floralis PALL. m.) 189
variegata GERM. 74
varius O. F. MÜLLER 192
vastatorum PIC 81
Vávrai JEŠATKÓ (Chlorophorus varius O. F. MÜLLER ab.) 193
Vávrai ROUBAL (Cyrtoclytus capra GERM. ab.) 184
velebitica PIC (Strangalia septempunctata FABR. ab.) 113
velebiticum J. MÜLL. (Dorcadion arenarium SCOP. ssp. Mülleri DEPOLI ab.) 225
velutina HEYD. (Cortodera holosericea FABR. m.) 71
velutinus BRULLÉ (Cerambyx) 124
verbasci FABR. non LINNÉ 194
verticalis GERM. 101
Veselyi HEYR. 106
vesubiensis SCHAEFF. 96
Veurneuili MULS. 51
vicina HEYR. 99
vidua MULS. 62
vihorlatensis HEYR. 106
villosa HEYD. 70
villosoviridescens DE GEER 248
violacea DE GEER (Gaurotes virginea L. ab.) 62
violacea FABR. (Agapanthia) 246
violaceoniger KANABÉ 168
violaceum L. (Callidium) 162
virens L. 93
virescens FABR. (Phytoecia) 275
virescens STIERL. (Callidium violaceum L. ab.) 162
virginea L. 61
virgula CHARP. 273
viridicollis KRAATZ 193
Viturati PIC 104
v-notata TH. PIC 147
volgensis PLAV. 98

Wadasi HEYR. (Judolia sexmaculata L. ab.) 95
Wadasi JEŠATKÓ (Judolia erratica DALM. m. erythrura KÜST. ab.) 99
Weisi HEYD. 77
Winkleri PODANY 261
Wünschi ROUBAL (Rosalia alpina L. ab.) 149
Wünschi ROUBAL (Strangalia maculata PODA ab.) 107
Wünschiana ROUBAL 147

x-flavum ROUBAL 95
x-nigra HELLÉN (Pachyta lamed L. ab.) 56
x-nigrum ROUBAL (Judolia sexmaculata L. ab.) 95

Zdenkae KUDLA 147
Zoufali KUDLA (Rosalia alpina L. ab.) 149
Zoufali TIPPMANN (Dorcadion pedestre PODA m.) 223

VI. had: PHYTOPHAGA — NÖVÉNYEVŐ BOGARAK

Írta

DR. KASZAB ZOLTÁN

Ide változó testnagyságú és alakú bogarak tartoznak, amelyek közös hogy lábfejeik látszólag 4 ízesek, mert a 4. íz rejtett, az 5. íz tövében többnyire csak mint duzzanat vagy gyűrű fejlődött ki, s csak kivételesen jól láthatóan önálló ízszerű; a 3. íz többnyire karéjos, kimetszett, olykor majdnem osztott. Fejük szabadon fekszik, nem ormányszerű, csak ritka kivételes esetben fedi be az előtor háta; előreálló vagy lefelé irányul. Csápjai többnyire 11 ízűek, olykor 9 vagy 10 ízesek, ritkán az ízek száma több; általában fonalasak, zsinórszerűek vagy fűrészesek, gyengén megvastagodottak vagy lapítottak, de kifejezett bunkót nem képeznek, és sohasem térdeltek, a szemek belső széle mellett vagy a homlokon erednek. Szemeik a fej oldalán helyezkednek el, alakjuk kerek, hosszúkás, vese alakú, kikanyarított, olykor osztott. Az előtor háta oldalt szegélyezett, az oldalszegély csak ritkán hiányzik. A pajzsocska szabadon fekszik, majdnem mindig jól látható. Szárnyfedőik a potrohot elfedik, olykor megrövidítettek, és az utolsó vagy utolsó 2 potrohszelvény hátlemeze fedetlen. Ritkán a szárnyfedők annyira megrövidültek, hogy az egész potroh fedetlenül marad, ez esetben a hártyás szárnyak nem hajthatók össze, és a fedőszárnyak alól kilógnak. A hártyás szárnyak többnyire jól fejlettek, de vannak csökevényes szárnyúak és olyanok is, amelyeken a hártyás szárny teljesen hiányzik. Ezeken a vállbütyök gyengén vagy egyáltalán nem fejlődött ki, és a mellvég is rövid. A melltő nyúlványa elválasztja az elülső csípőket, máskor a nyúlvány rövid és a csípők érintkeznek. Az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak vagy zártak, oldalt a vápa zárt vagy résszerűen nyitott, ez utóbbi esetben a csípők sarkantyúi (trochantinusai) látszanak. A mellközép nyúlványa a középső csípők között keskeny vagy széles, olykor megrövidült, és a csípők középen érintkeznek. A mellvég többnyire hosszú. Potrohukon 5 szabad haslemezt találunk, a hátlemezek száma 6—8. Lábaik rövidek vagy hosszúak, lábszáraikon kicsi vagy erőteljes sarkantyúk vannak, lábfejeik változatos felépítésűek.

A hártyás szárnyak erezete „cantharoidea" típusú, de az egyes családokban vagy nemzetségekben kisebb-nagyobb eltérések lehetségesek.

Amint nevük is mutatja, kivétel nélkül növényevők, a növények legkülönbözőbb részeivel táplálkoznak (lomb-, mag- vagy farágók, pollenevők stb.). Közöttük sok a mező- és erdőgazdasági kártevő.

Ebbe a hadba 3 családot sorolunk.

A családok határozókulcsa

1 (4) Álluk harántos. Fejük nem, vagy alig keskenyebb, mint az előtor háta, némelykor kisebb, nem megnyúlt. Az 1. csápíz többnyire jól kifejlett és vastagabb, mint a következő ízek, a csápok fonal, zsinór vagy sörte alakúak, csak ritkán fűrészesek. Az előtor háta változatos alakú. A szárnyfedők teljesek, a potrohot általában befedik, csak ritkán hagyják fedetlenül a potrohvéget, és még ritkábban erősen megrövidültek; a szárnyfedők mellfedője többnyire

jól határolt. A farfedő egyszerű, egyenesen hátrafelé irányul, vagy a szárnyfedők elfedik. A hátulsó csípők keskenyek, középen el vannak választva.

2 (3) A lábszárak csúcsán 2—2 erős vagy finomabb sarkantyú van. Csápjaik hosszúak, a test felét többnyire meghaladják, általában testhosszúságúak, vagy még hosszabbak, a végük felé többnyire elvékonyodnak. A szemeik az előtor elülső szegélyétől távol esnek, többé-kevésbé kikanyarítottak, vese alakúak, ritkán osztottak. Az előtor hátának oldalán többnyire dudorok vagy bütykök találhatók, oldalszélük leggyakrabban elmosódott vagy hiányzik. Lábaik többnyire hosszúak, combjaik majdnem mindig megvastagodottak, sőt bunkósak. Testük karcsú, többnyire párhuzamos szélű. Felületük finoman szőrözött vagy olykor csupasz.

Az imágók nagy része nappali állat, fák törzsén, kivágott fákon, a növényzeten, virágzó fákon és cserjéken, mások dudvás növények virágain és magukon a dudvákon találhatók. Vannak szárnyatlan fajok is, ezek a talajon, a fű között mászkálnak. Néhány faj csak alkonyatkor vagy éjjel mozog. Lárváik élő vagy száraz fákon, fa kérge alatt vagy a kéregben fejlődnek, mások dudvás növények gyökereiben vagy szárában találhatók. A fában vagy a kéreg alatt, olykor a talajban alakulnak át bábbá. Kifejlődésükhöz rendszerint több év szükséges. Fontos erdészeti és néhány mezőgazdasági kártevő tartozik ide, amelyek a haszonfákat műszakilag károsítják, vagy egyes évelő növények gyökereit rágva károsítanak — Cincérek

1. család: **Cerambycidae**

3 (2) A lábszárak végén nincsenek sarkantyúk, vagy ha vannak, azok aprók, alig láthatók, csak a *Halticinae* alcsalád (levélbolhák) egy részének hátulsó lábszárán van 1—1 erős sarkantyú. Szemeik többnyire érintik az előtor hátának elülső szegélyét. Csápjaik fonal vagy zsinór alakúak, a végük felé némelykor kiszélesednek, a test fél hosszánál többnyire rövidebbek; olykor a csápok hosszúak, vékonyak, de ez esetben a szemeik nem kikanyarítottak, nem vese alakúak. Testük csak ritkán nyúlánk, többnyire tojásdad, kerekded, rövid és zömök, domború, többnyire csupasz és fénylő, csak ritka esetben szőrözött.

A bogarak és lárváik mind növényevők. A lárvák legtöbbször a növények levelén szabadon élnek, a leveleket karéjosan kirágják vagy a lágy részeket hámozgatják, olykor a levelekben aknát rágnak, ismét mások a növények szárában vagy gyökerében rágnak járatokat. Többnyire a talajban bábozódnak, egyesek bábjukat szabadon a levelekre függesztik, mások a növények szárában, gyökereiben alakulnak át bábbá. Évente többnyire 1—2 nemzedékük van. Csak kevés faj ragaszkodik szigorúan 1 növényfajhoz, legtöbbjük közel rokon növényfajok bármelyikén megél, de sokan válogatás nélkül sokféle növényt fogyasztanak. Néhány faj igen komoly mezőgazdasági kártevő — Levélbogarak

2. család: **Chrysomelidae**

4 (1) Álluk hosszú és keskeny. Az apró fej sokkal keskenyebb, mint az előtor háta, és a csápok töve előtt meghosszabbodott. A csápok a homlokon, a szemek mély kikanyarításában erednek, többnyire fűrészesek vagy gyengén fésűsek, tőízeik vékonyabbak, mint a

középsők. Az előtor háta harang- vagy kúpszerű, és töve a középen hátrafelé kihúzott, oldalt szegélyezett. Szárnyfedőik pontozottan barázdáltak, élesen határolt mellfedő nélkül, a csúcson lemetszettek, és a potroh végét nem fedik be. A hátulsó combok kissé vagy erősebben megvastagodottak, mint a többi comb. A lábfejek 1. íze hosszú, a 3. íze széles. A farfedő meredeken lejtős. Testük rövid, felületüket finom és sűrű szőrözet fedi. Apró termetű bogarak.

Valamennyien különféle növények magvaiban fejlődnek, legtöbbjük mégis pillangós növények termésében található. A bogarakat vagy tápnövényükön, főleg virágjukon, vagy a termésekben találjuk (= *Lariidae*) — Zsizsikfélék

3. család: **Bruchidae**

1. család: CERAMBYCIDAE — CINCÉREK

A cincérek többnyire karcsú testű, hosszú csápú és élénk mozgású bogarak. Többségük cirpel: vagy a hátulsó lábukat dörzsölik a szárnyfedő szegélyéhez (*Prioninae*), vagy az előtorukat mozgatják előre-hátra a mellközép hátán elhelyezett reszelőlapon (a többi alcsaládok). Vannak azonban nemzetségek, illetve nemek, amelyeken cirpelőszerv nem alakult ki. Fejük rézsútosan előreálló vagy függőlegesen lefelé irányul, a szemek hátulsó szegélyéig az előtorba behúzott, vagy hosszabb-rövidebb nyaktáj és kiugró pofák választják el az előtortól. Csápjaik hosszúak, fonal alakúak, leginkább 11 ízesek, csak ritka kivételként 12 ízűek (nem hazai fajokon egyéb ízszám is előfordul), többnyire a testnél is hosszabbak, és a szemek kikanyarításában a homlokon, vagy a szemek elülső szegélye előtt erednek; olykor a csáp füzér alakú. A hímek csápja általában hosszabb mint a nőstényeké. Szemeik csak ritkán épszélűek, leginkább kikanyarítottak, olykor osztottak, sokszor vese alakúak. Az előtor hátának oldalán az esetek többségében kiugró bütyköt vagy fogat találunk, gyakran elöl-hátul befűződött. A pajzsocskájuk jól fejlett, szabadon áll. Szárnyfedőik hosszúak, a potrohot befedik, olykor azonban a farfedőt részben fedetlenül hagyják, ritkán erősebben vagy gyengébben megrövidültek, s a potrohot nem fedik be, de ez esetben a hártyás szárnyak a fedőszárnyak alól kilógnak.

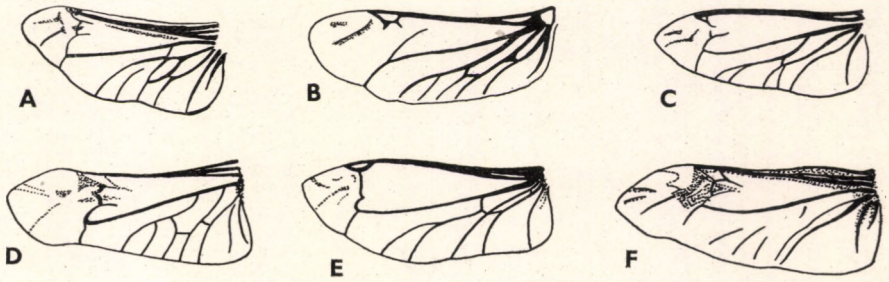

1. ábra. A: *Prionus coriarius* L., B: *Arhopalus rusticus* L., C: *Asemum striatum* L., D: *Leptura rubra* L., E: *Cerambyx Scopolii* Fuessl. és F: *Lamia textor* L. szárnyerezete (A, C—F: Plavilscsikov, B: Heyrovsky nyomán)

A szárnyfedők mellfedője általában jól fejlett és élesen elkülönül. A melltő nyúlványa rövid, nem nyomul be a csípők közé, s ez esetben a csípők középen érintkeznek, vagy késpengeszerű és alacsony, ez esetben a csípők középen nem érintkeznek, vagy a nyúlvány többé-kevésbé széles és a csípőket jól elválasztja egymástól, a csípők hátulsó végéig ér. Az elülső csípők ízületi vápája többnyire hátul nyitott, ritkábban zárt. A mellközép nyúlványa a középső csípők között általában széles, s a csípők távol fekszenek egymástól, más esetben a nyúlvány nagyon keskeny, ék alakú vagy rövid, s így a csípők érintkezhetnek. A mellvég általában hosszú, jól fejlett, a röpképtelen fajokon rövidebb. A potrohon 5 szabadon álló haslemezt találunk. Lábaik többnyire hosszúak, combjaik a fajok nagy részében bunkósak, lábszáraik általában karcsúak, lábfejeik hát-hasi irányban lapítottak, többnyire szélesek, és az első 3 íz talpa finoman, nemezszerűen szőrözött. A 4. íz rejtett, a karomíz tövében duzzanatként vagy gyűrű alakjában van jelen, sokszor alig kivehető, a 3. íz erősen kétkaréjos.

Hártyás szárnyaik „cantharoidea" típusúak, de részleteiben igen változatos kialakulásúak, az egyes alcsaládokra, nemzetségekre, sőt még nemekre is olykor jellemzőek (1. ábra: A—F).

Lárváik (2. ábra: A—F) hosszúak, hát-hasi irányban kissé lapított vagy majdnem hengeres testük hátrafelé elkeskenyedik, elefántcsont színűek. Fejük erősen kitines, többé-kevésbé vagy egészen az előtorba behúzott, lapított és barnás színű. Rágóik rövidek, erősek, a 3 ízből álló csípők rövidek és behúzhatók. Az előtor olyan hosszú, vagy hosszabb, mint a közép- és utótor együttesen, felületén olykor a hát- és haslemez erősebben kitinezett. Lábaik vagy egyáltalán nincsenek, vagy nagyon rövidek, és járásra nem alkalmasak; mozgásukat, előrehaladásukat az első 7 potrohszelvényen elhelyezett bibircsekkel telerakott négyszögű mező segíti, amelyeket a lárva felduzzaszt vagy lelohaszt, s ezzel féregszerű mozgást hoz létre.

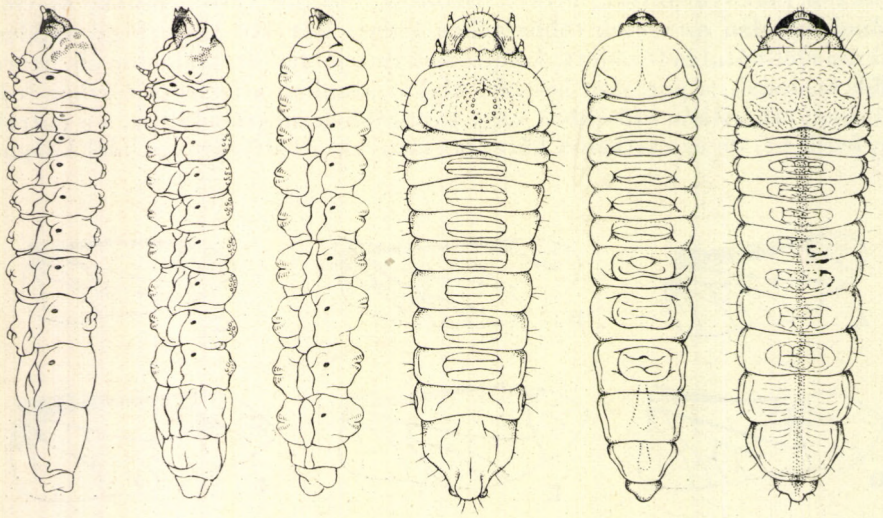

A B C D E F

2. ábra: A: Prioninae, B: Cerambycinae, C: Lamiinae lárvatípusok — D: *Megopis scabricornis* Scop., E: *Ergates faber* L. és F: *Tragosoma depsarium* L. lárvája (Demelt nyomán)

A cincérek lárvái mind növények belsejében élnek. Nagy részük fás növények száraz vagy korhadó ágaiban, törzsében, ritkán gyökereiben, mégpedig a kéregben, a kéreg alatt vagy magában a fában találhatók, csak kevés faj fejlődik dudvás növények, sőt fűfélék száraiban vagy gyökereiben. Bábozódáshoz a kéreg alatt vagy a fában bábbölcsőt készítenek, olykor a talajban bábozódnak. Bábjaik (3. ábra: A—G) az imágókhoz hasonlóak, ún. szabad bábok. Egy generáció kifejlődéséhez általában 1 évnél több szükséges (2—3 év), de ha az időjárási és táplálkozási viszonyaik kedvezőtlenek, a fejlődési idő még hosszabb.

Az imágók változatos életmódot folytatnak. Egy részük napfénykedvelő, s a növények levélzetén, tápnövényükön, vagy virágzó fákon, cserjéken, virágzó dudvás növényeken, főleg ernyősvirágokon tartózkodnak, vagy sérült fákból folyó nedvet nyalogatnak. Mások a fák száraz ágain, korhadó rönkökön vagy friss vágású fatörzseken húzódnak meg, s csak a nap legmelegebb óráiban röpdösnek, de virágot nem látogatnak. Ismét mások éjszakai állatok, alkonyatkor vagy éjjel aktívak, egy részük a fényre is repül, a nappalt rejtekhelyen töltik,

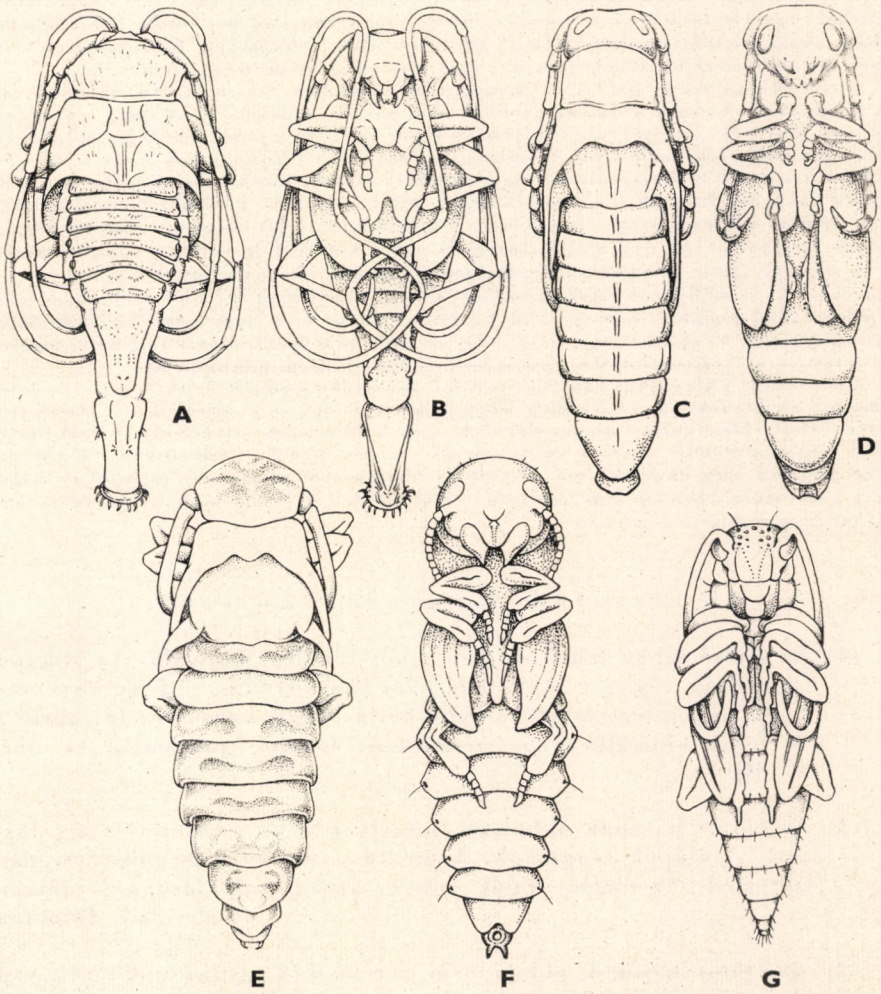

3. ábra: A: *Acanthocinus aedilis* L. bábja hátoldalról, B: hasoldalról — C: *Tetrops praeusta* L. bábja hátoldalról, D: hasoldalról — E: *Arhopalus rusticus* L. bábja hátoldalról — F: *Spondylis buprestides* L. és G: *Allosterna tabacicolor* DE GEER bábja hasoldalról (A—D: KEMNER, E—G: DEMELT nyomán)

öreg fák kéregrepedéseiben, odvas fákban, cincérjáratokban, olykor laza, száraz kéreg alatt, heverő fatörzsek alatt stb. húzódnak meg, s éjjel a tápnövényükön, főleg száraz fatörzseken és ágakon találhatók. Egyes szárnyatlan fajok a sztyeppekre jellemzőek, napfényes időben a fű között mászkálnak, mások az erdőségek fajai, amelyek farönkökön, törzseken, főleg az öreg fák kifolyó nedvén lakmároznak. A fajok egy része magashegyi, ezek nagy része fenyőfélékben, főleg lucfenyőben és jegenyefenyőben, esetleg lomblevelű fákban fejlődik, mások az alacsonyabb hegy- és dombvidék lakói. A hazai fajok többsége melegkedvelő.

Tápnövényeikhez nem túlságosan ragaszkodnak, nagy területen ugyanaz a cincérfaj a legkülönbözőbb növényekben megélhet, de szűkebb élőhelyeiken általában mindig ugyanazon növényfajban fejlődnek. A tűlevelű fákban fejlődő cincérek többsége nem megy át a lomblevelű fákra, és fordítva, de akad mégis számos faj, amely tűlevelű és lomblevelű fákban egyaránt előfordul, de ezek is vagy az egyik, vagy a másik faféleséget részesítik előnyben.

A cincérek nagy része, már termetüknél, pompás színezetüknél, érdekes életmegnyilvánulásaiknál fogva is feltűnő állatok a természetben. Vannak közöttük közönséges, nagy elterjedésű fajok, amelyekkel erdőségeinkben minduntalan találkozunk. Más fajok hallatlanul ritkák; ezek legtöbbjének életmódja rejtett, tápnövénye helyhez kötött, fejlődésmenete különleges ökológiai adottságokat kíván. A hazai cincérfajok életmódját, fejlődésmenetét, lárváit még ma sem ismerjük kielégítően, úgyhogy e téren igen sok még a tennivaló.

A cincérek többsége gazdasági szempontból közömbös, hiszen lárváik korhadó vagy száraz fában élnek. Vannak közöttük azonban igen jelentős erdészeti, kertészeti, mezőgazdasági és ipari kártevők, amelyek ültetvényekben (nyár, fűz), öreg erdőkben (tölgy stb.), kertészetekben (gyümölcsfák, szőlő stb.), takarmánynövényekben (lucerna) igen számottevő károkat okozhatnak az élő fa megrágásával vagy a farészek átfurkálásával, mások pedig az iparilag felhasznált faanyag (faházak, padlásszerkezetek, ajtók, ablakok, bútorok) belsejében rágva okoznak károkat nemcsak azzal, hogy a lárva a kifejlődéséig a fát összerágja, hanem azzal is, hogy a lárvajáratok és nyílások utat biztosítanak egyéb kártevők (rovarok, gombák) számára.

A cincérek szinte az egész földkerekségen elterjedtek, de a ma ismert fajok nagy része a trópusokon él. Az eddig leírt fajok száma meghaladja a 20 000-et. Ebből a tekintélyes számból a palearktikus régióban mintegy 2000 faj fordul elő, de ezek nagy része Ázsiában honos. Faunaterületünkön 94 nemhez tartozó 257 faj és több mint 900 változat található, amelyek közül 51 fajt és 417 változatot Magyarországról eddig még nem mutattak ki.

A cincéreket a klasszikus felosztás szerint 3 alcsaládba soroljuk. Ezek közül a *Prioninae* és *Lamiinae* alcsaládokat egyértelműen lehet jellemezni, míg a 3. alcsalád, a *Cerambycinae* jellemzése felette bizonytalan, amennyiben ide igen különbözően értékelhető formák tartoznak. Ezt megszüntetendő, újabban egyes szerzők számos alcsaládot különítenek el. Ez az új rendszer azonban még távolról sem alakult ki általánosan elfogadott, végleges formában, s emiatt a következőkben mi sem követjük. Az alcsaládokon belüli nemzetségbeosztás így is visszatükrözi a rendszer tagolását.

Az alcsaládok határozókulcsa

1 (4) Az elülső lábak belső oldalán nincs rézsútos barázda. Az állkapcsi tapogatók végíze a csúcs felé nem keskenyedik, a vége egyenesen vagy ferdén lemetszett, olykor balta- vagy bárdszerű (4. ábra: I). A fejük előreálló vagy rézsútosan lehajló (prognath) (4. ábra: A—B).

2 (3) Az előtor hátának oldalszéle szegélyezett és csipkézett vagy fogazott. A csápok csupaszok. A melltő nyúlványa az elülső csípőkön túlterjed. Az elülső csípők erősen harántosak (lásd a 7. oldalon)
1. alcsalád: **Prioninae**

3 (2) Az előtor hátának oldala nem peremszerű, gyakran bütyök vagy éles tüske díszíti. Csápjai szőrösek. A melltő nyúlványa az elülső csípők között végződik, azokon nem terjed túl, gyakran megrövidült. Az elülső csípők többnyire gömbölyűek (lásd a 13. oldalon)
2. alcsalád: **Cerambycinae**

4 (1) Az elülső lábszárak belső oldalán rézsútos barázda található (4. ábra: F). Az állkapcsi tapogatók végíze a csúcs felé keskenyedik (4. ábra: J). Fejük függőlegesen lefelé ál (hypognath) (4. ábra: C) (lásd a 203. oldalon) 3. alcsalád: **Lamiinae**

1. alcsalád: **Prioninae**

Nagytermetű fajok tartoznak ide, amelyeket az előreálló fejük, a csúcsukon lemetszett állkapcsi tapogatóik, csupasz csápjaik, a csípők hátulsó szegélyét meghaladó melltőnyúlványuk, az előtor hátának éles, csipkézett vagy fogazott oldalszegélye jellemez. Az elülső lábszárak belső oldalán nincs rézsutos barázda.

Ide tartoznak a család legprimitívebb képviselői. Nagy részük trópusi, csak kevés faj él a mérsékelt égövben. Néhány trópusi faj óriás termetével tűnik ki, ezek a háborítatlan trópusi őserdők állatai. Valamennyi ide tartozó faj korhadó öreg fák belsejében él. Faunaterületünkön 4 nembe tartozó 4 faj fordul elő, ill. várható.

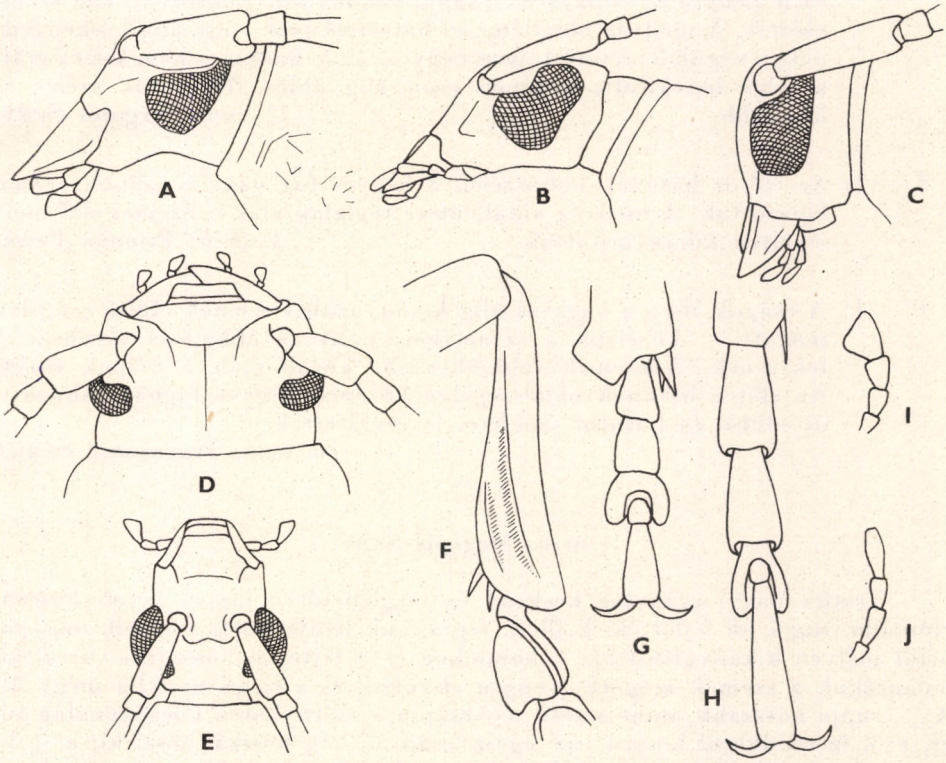

4. ábra: A: *Cerambyx cerdo* L., B: *Leptura rufipes* SCHALL. és C: *Oberea oculata* L. feje oldalnézetben — D: *Asemum striatum* L. és E: *Leptura rufipes* SCHALL. feje felülnézetben — F: *Saperda carcharias* L. elülső lábszárának belső barázdája — G: *Spondylis buprestoides* L. és H: *Cerambyx cerdo* L. hátulsó lábfeje — I: *Tetropium castaneum* L. és J: *Oberea oculata* L. állkapcsi tapogatója (Eredeti)

A nemek határozókulcsa

1 (6) A csápok töve a szemek elülső szegélyének vonala előtt, közel a rágókhoz fekszik. A szemeik többé-kevésbé mélyen kikanyarítottak, de a csápok tövét nem fogják körül.

2 (5) Az előtor hátának oldalszéle fogacskázott, szemcsézett vagy majdnem egyszerű. Szemei mélyen kikanyarítottak.

3 (4) Az előtor háta kúp alakú, hátulsó szögletei kiállók, oldalszéle egyszerű, nem csipkézett. Csápja vastag, nagyon durván szemcsézett, ráncolt, és a hímeké fogacskázott. A mellvég oldallemeze háromszögű és hegyesen végződik. A hímek 5. haslemeze mélyen kikanyarított, a nőstényeké egész szélességében öblös. Termetük nyúlánkabb (= *Aegosoma* Serv.) 1. nem: **Megopis** Serv.

4 (3) Az előtor háta négyszögű, hátulsó szögletei lekerekítettek, oldalszéle beugró és csipkézett. Csápja vékonyabb, pontozott, alig szemcsézett. A mellvég oldallemezei hátrafelé nem, vagy alig keskenyednek, a végük lemetszett, nem hegyes. Az 5. haslemez nem kimetszett, a vége kerekített, középen csak alig öblös. Termetük széles és laposabb 2. nem: **Ergates** Serv.

5 (2) Az előtor hátának oldalszélén 3 hegyes fog van. A csápok erősen fogazottak. A mellvég oldallemeze téglalap alakú. Szemei elöl mérsékelten kikanyarítottak 3. nem: **Prionus** Fabr.

6 (1) A csápok töve a nagy és alig kikanyarított szemek elülső szegélye mögött — közelebb a szemekhez, mint az állkapocs tövéhez — fekszenek. A szemek többé-kevésbé körülfogják a csápok tövét. Az előtor hátának oldalszegélye középen hegyes fogban kihúzott, de elülső és hátulsó szögletei lekerekítettek [4. nem: **Tragosoma** Serv.]

1. nem: **Megopis** Serv.

Testük nagy, aránylag keskeny és meglehetősen lapos. Fejük hosszú, előreálló, rágói jól fejlettek, kiállók, fejpajzsuk benyomott. Szemeik nagyok, belül mélyen kikanyarítottak, a homlokon és a fejtetőn hosszanti varrattal, halántékuk a szemek mögött gyengén elszűkül, és a széles nyakba megy át. A ♂ csápja hosszabb, mint a test, a ♀ csápja a szárnyfedők felezővonalán túl ér, a 3. íz rendkívül hosszú, az egész csáp $^1/_3$—$^1/_4$ hosszát teszi ki; a ♂ 3., 4. csápíze belül élesen szemecskézett, a ♀ 3. csápízén belül árok fut végig. Az előtor háta harántos, előrefelé elszűkül, hátulsó szögletei többé-kevésbé kiállók, elöl lemetszett, a hátul kétoldalt ívben öblös oldalszegélyén nincsenek tüskék. Szárnyfedői laposak, a végük lekerekített, a varratszögletben hegyesek, felületükön 3—4 finom bordával. Lábaik hosszúak és erősek, comb-

jaik és lábszáraik lapítottak, a combok szélei majdnem párhuzamosak, a lábszárak a végük felé gyengén kiszélesednek. A melltő nyúlványa a csípők között keskeny, hátul erősen kiszélesedik.

Ide mintegy 35, főleg a trópusi Ázsiában honos faj tartozik, amelyek közül csak 1 faj él Európában, s Magyarországon is.

— — Vörösbarna; apró barna vagy szürkés szőrökkel fedett. Az előtor háta oldalt nem fogazott, hátulsó szögletei kihúzottak, hátulsó pereme vastagon szegélyezett, az elülső szegély középen megszakí-

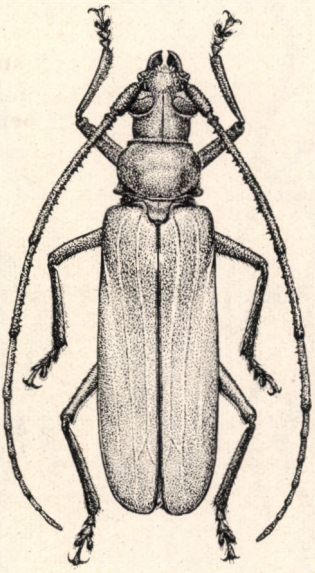

5. ábra. *Megopis scabricornis* SCOP. ♂ (Eredeti)

tott, korongján enyhe benyomatokkal. A szárnyfedők 3—4 bordája finoman emelkedik ki, fényesebb, közte a felület finoman sűrűn szemecskés, ami miatt az állat fénytelen. Alul a melltő durván szemcsézett, a mellvég rendkívül finoman, elmosódottan, a potroh haslemezei durvábban és sűrűbben pontozottak, de fényesek. A lábfejek utolsó íze olyan hosszú, mint a többi íz együttvéve, a hímek csápja alul nem rojtozott, és a 3. csápíz belül durván szemcsézett (alnem: *Aegosoma* SERV.) (5. ábra). 22—56 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Szovjetunió európai felében, a Kaukázusban, Kisázsiában, Szíriában és Iránban. Magyarországon elterjedt, és főleg a nagy folyók árterében, öreg füzesekben fordul elő. Lárvája (2. ábra: D) a fűzön kívül megtalálható öreg nyár, bükk, dió, gyertyán, szil, gesztenye, hárs, és ritkán még tölgy törzseiben is, valamint különféle gyümölcsfákban: mint cseresznye, alma, körte és szilva. A 10 cm-re is megnövő lárva hatalmas vájatokat rág a fa belsejében, és 3 évi fejlődés után bábozódik be. Csak öreg, beteg vagy sérült fákat támad meg. A bogár július—augusztusban repül; nappal elrejtőzik faodvakban, öblös járatokban, kéreg alatt, s csak alkonyatkor bújik elő; fényre is repül — Diófacincér

scabricornis SCOP.

2. nem: **Ergates** Serv.

Testük hosszú, széles, meglehetősen lapos. Fejük széles, négyszögű, homlokuk hosszában előrefelé elmélyülő barázda húzódik, a fejpajzsuk is benyomott. Szemeik nagyok, harántosak, elöl alig kikanyarítottak. Rágóik tömzsik, erősek, kiállók, csápjaik vékonyak, fonal alakúak, a ♂-é hosszabb, mint a teste, a ♀-é fél test hosszúságú, a csápízeken a 3. íz végétől apró pórusos gödröcskékkel. Az előtor háta széles, oldalt lekerekített, szögletei lekerekí-

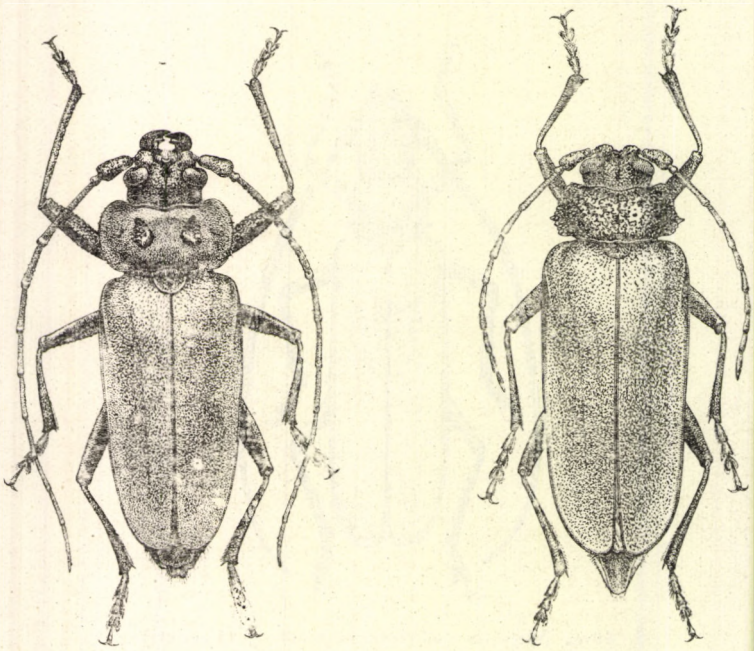

6. ábra. *Ergates faber* L. A: ♂, B: ♀ (Eredeti)

tettek, oldalpereme a ♂ esetében nagyon finoman, a ♀-en durvábban szemecskézett. Szárnyfedői szélesek, laposak, hátrafelé gyengén elkeskenyednek, a végük lekerekített, a varratszögletben éles foggal. Lábaik erősek, vastagok, hosszúak, a ♂ elülső lába sokkal erősebb, mint a többi. A melltő nyúlványa a csípők között széles, lapos, párhuzamos szélű, lábszáraik vékonyak, hosszúak, belül a középső és hátulsó lábszár finom selymes szőrözettel borított. A hímek utolsó has- és hátlemeze harántos, középen kikanyarított, a ♀-é hosszúkás, a vége lemetszett.

Ide mindössze 2 palearktikus és 1 nearktikus faj tartozik. Faunánkban csak 1 faj él.

— — Vörösbarna (♂) vagy szurokbarna (♀). Az előtor háta a ♂ esetében nagyon sűrűn és finoman pontozott, ami miatt fénytelen, a korongon 2 nagy, sötét, egyenlőtlenül és nagyon durván pontozott, sima és fényes folttal, amely legtöbbször bemélyedt. A ♀ tora nagyon durván

és egyenlőtlenül ráncolt, fényes, nyoma sincs finom pontozásnak. A szárnyfedők mindkét ivaron elöl fényesebbek, hátrafelé fokozatosan fénytelenek, egyenletesen pontozottak, rajtuk alig lehet hosszanti bordák nyomát kivenni. A ♂ elülső combja sokkal erősebb, durván és élesen szemcsézett. A mellvég a ♂ esetében sűrűn, a ♀-en ritkábban szőrözött, nagyon finoman és sűrűn pontocskázott (6. ábra: A—B). 23—60 mm.

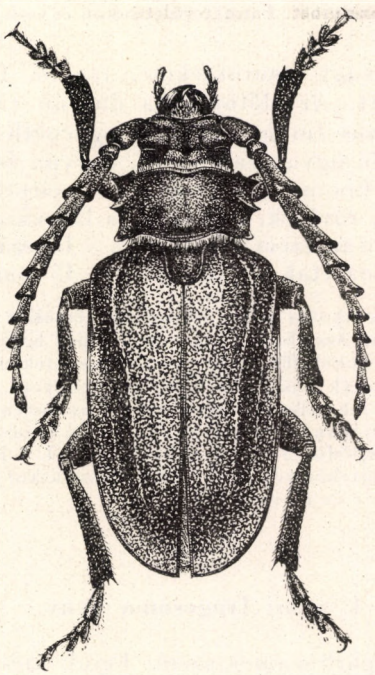

7. ábra. *Prionus coriarius* L. ♂ (Eredeti)

Előfordul Közép- és Dél-Európában, Észak-Afrikában (Algéria), a Szovjetunió európai felében, a Kaukázusban és Szíriában, valamint Irakban. Faunaterületünkön ritka, és csak Nyugat-Magyarországon fordul elő (Kőszegi-hegység, Sopron környéke, Lakompak). Irodalmi adat Kalocsáról is közli, de ott csak behurcolt példányt foghattak. Lárvája (2. ábra: E) öreg erdeifenyő és lucfenyő törzsében, rönkjében él. A 10—12 cm-re is megnövő lárva a fa belsejében hatalmas vájatokat rág. A bogár július—augusztusban rajzik; nappal elrejtőzik a száraz fák laza kérge alatt, vagy régi járataiban, s csak alkonyatkor repül — Ácscincér

faber L.

3. nem: **Prionus** Fabr.

Testük zömök, elég domború. Fejük széles, harántos, sokkal keskenyebb, mint az előtor háta, homlokuk hosszant gyengén benyomott, fejpajzsuk nagyon keskeny és harántos. Szemeik harántosak, elöl mélyen kikanyarítottak. A ♂ csápjai a szárnyfedők fele hosszát meghaladják, 12 ízűek, erősen fűrészesek, a ♀ esetében rövidebbek, 11 ízűek és gyengén fűrészesek. Az előtor háta

széles, oldalszegélyén 3 éles foggal, amelyek közül a középső a legnagyobb, és hátrafelé görbült. Szárnyfedői szélesebbek, mint az előtor háta, hátul lekerekítettek, a varratszögletben éles foggal, felületükön finom, elmosódott bordákkal. A melltő nyúlványa széles, párhuzamos, domború, és a vége lekerekített bunkóba kihúzott. Lábai rövidek, erősek, a combok alsó oldala lapos és 2 éllel van ellátva, lábszárai nagyon szélesek, rövidek, laposak, keresztmetszetük többnyire háromszögű.

A holarktikus és orientális régióban mintegy 40 fajuk fordul elő; a fajok egy része a sivatagi életmódhoz alkalmazkodott. Faunaterületünkön egyetlen faj él.

— — Szurokbarna vagy szurokfekete, fénylő, felül csupasz, a melle sűrűn szőrözött. Az előtor háta durván ráncolva pontozott (♂), vagy a pontozás finom, szórt és egyenetlen, felületük fényesebb (♀). Szárnyfedői ugyancsak sűrűn, durván és bőrszerűen ráncoltak, oldalszegélyén finom recézet van, amely cirpelő felületként működik. A ♂ lábai igen rövidek, vastagok, a lábszárai feltűnően lapítottak, élesen ráspolyosan szemcsézettek, a ♀ lábszárai keskenyebbek, ráspolyosan pontozottak (7. ábra). 19—45 mm.

Előfordul csaknem egész Európában északon Svédországig és nyugaton Angliáig, valamint Ázsiában Nyugat-Szibériáig, Kisázsiában, Szíriában és Iránban. Faunaterületünkön főleg a hegy- és dombvidék erdeiben helyenként gyakori. Lárvája a tölgy, bükk, fűz, kőris, nyír, szil, mogyoró, valamint különféle fenyők, mint az erdei- és feketefenyő, jegenyefenyő és lucfenyő gyökerei között és öreg törzsek, rönkök fájában él. Általában csak beteg és öreg fákat támad meg. A lárva általában 3 évig fejlődik, 5—6 cm nagyságot ér el. A bogár júliustól szeptemberig repül, a nappalt rejtekhelyen tölti, s csak alkonyatkor rajzik — Csőszcincér (= hegedülő csercincér)

coriarius L.

4. nem: **Tragosoma** Serv.

Testük megnyúlt, párhuzamos szélű. Fejük kicsi és harántos, szemeik nagyok, a homlokuk a szemek között keskeny és benyomott. Csápjaik 11 ízesek, a 3. íz végétől kívül borda húzódik rajtuk. Előtoruk harántos, oldalperemükön egyetlen éles, kiálló, hegyes foggal. Szárnyfedőik párhuzamosak, végük lekerekített, a varratszögletben hegyes fog áll ki, felületükön tompán kiemelkedő bordákkal. A melltő nyúlványa széles, hosszirányban erősen hajlott. Lábaik erősek, combjaik a tövükön a legvastagabbak, lábszáraik vékonyak, a végük felé gyengén megvastagodók, keresztmetszetük ovális.

Ide mindössze 2 holarktikus és 1 nearktikus faj tartozik, amelyek közül a holarktikus faj a Kárpát-medencében is honos.

— — Barnásvörös, a fej, az előtor háta és a mell felálló sárga szőrözettel fedett. Csápja vékony, a ♂-é hosszabb, a ♀-é rövidebb, mint a test fél hossza, ízei a 3. íz végétől sűrűn pontozottak. Szemei igen nagyok, különösen a ♂ esetében, elöl kikanyarítottak, homloka a szemek előtt dudoros, a fejpajzs benyomott. Feje és az előtor háta sűrűn pontozott és ráncolt. Szárnyfedői szélesebbek, mint az előtor, elmosódottan, bőrszerűen pontozottak, felületükön 3—5 elmosódott bordával (8. ábra). 16—33 mm.

Előfordul Észak-Európában, a Szovjetunió északi felében, Szibériában és Észak-Amerikában, valamint a Pireneusok és az Alpok területén. Elterjedése alapján boreoalpesi fajnak tartják. Faunaterületünkön rendkívül ritka, és eddig csak Szlovákiából (Morva vidéke) és a Velebitből (Delnice, Jasenak, Stirovaca, Trnovac, Ostarija, Konjsko) ismerjük. Lárvája (2. ábra: F) erdeifenyőben vagy lucfenyőben él, helyenként az *Ergates faber* L. társaságában, általában 1000 m tengerszint feletti magasságban, de alkalmas helyen előfordul alacsonyabban is. Csak öreg, száraz, kivágott vagy kidőlt törzsekben, rönkökben, olykor a fák gyökérzetében

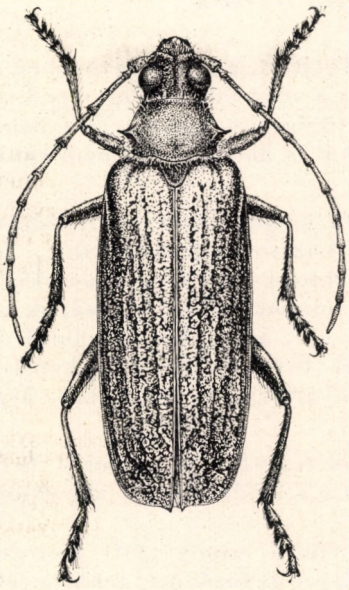

8. ábra. *Tragosoma depsarium* L. ♀ (Eredeti)

található. Előfordulása nálunk a nyugati határszél fenyveseiben várható. A bogár július közepétől augusztusig repül. Éjszakai állat, a nappalt rejtekhelyen tölti, s csak alkonyatkor bújik elő. Fényre is repül, főleg a hímek

[**depsarium** L.]

2. alcsalád: **Cerambycinae**

Nagyon változatos termetű, többségükben közepes, de néhány nagy és igen apró faj is tartozik ide, amelyek közös sajátsága, hogy fejük előreáll (prognath) vagy rézsutosan lefelé hajló, de sohasem meredek. Csápjaik szőrözöttek, az előtor háta oldalt gömbölyített, nem szegélyezett, de sokszor éles dudor, púp vagy fog van rajta. Az elülső csípők gömbölyűek vagy kúp alakúak, csak ritkán harántosak. Az elülső lábszárak belső oldalán nincs hosszanti barázda. A melltő nyúlványa a csípők közt legfeljebb a csípők hátulsó szegélyéig terjed.

Igen népes alcsalád, ahová sokezer faj tartozik. Faunaterületünkön ide 64 nemet és 167 fajt sorolunk. Az alcsaládot morfológiai bélyegek alapján tovább bontjuk nemzetségekre, amelyek közül a *Spondylini*, *Asemini*, *Lepturini* egyes szerzők szerint alcsalád rangjára emelendők.

A nemek határozókulcsa

1 (2) A lábfejízek jól láthatóan 5 ízesek, a 4. íz vége eléri a 3. íz elülső szegélyét, és a karomíztől jól elkülönül (4. ábra: G). Csápja rövid (18. ábra: A), az előtor hátulsó szegélyét nem haladja túl, ízei egyforma hosszúak, csak a 2. rövidebb (1. nemzetség: *Spondylini*). — Termete tömzsi, hengeres, előtorának háta oldalt gömbölyített, rágói erőteljesen fejlettek 5. nem: **Spondylis** FABR.

2 (1) A lábfej 4. íze rejtett, a karomíz tövében mint gyűrű vagy duzzanat fejlődött ki, és a vége sohasem éri el a 3. íz elülső szegélyét (4. ábra: H). Csápjuk többnyire hosszú, általában a test fele hosszát eléri vagy messze túl is haladja, ízei nem egyforma hosszúak.

3 (46) A fej a szemek mögött erősen befűződött, nyakszerű (4. ábra: E), olykor csak fokozatosan keskenyedő, a halánték a szemek mögött jól fejlett, kerekített vagy szögletesen kiálló. A torok elején állnyúlvány van. A homlok hosszú, a csápok a rágók tövétől többnyire távol erednek (44. ábra: K). Az elülső csípők kúp alakúak, csapszerűek, kiállók. Szemeik többnyire kerekítettek, csak ritkán vannak gyengén kikanyarítva (3. nemzetség: *Lepturini*).

4 (45) Szárnyfedői jól fejlettek, a potrohot befedik, a hártyás szárnyak összehajtogatva a fedőszárnyak alá vannak rejtve.

5 (28) A melltő az elülső csípők előtt meredeken lejt, majd harántul benyomott, illetve befűződött, tehát a felület a csípők és az elülső szegély között nem lejt egyenletesen (9. ábra: I). Az előtor hátának oldala többnyire oldaldudorral vagy bütyökkel, ritkábban élesebb foggal ellátott (1. alnemzetség: *Stenocorina*).

6 (23) Az előtor hátának oldalán középen jól fejlett dudor van, amely nagy és kúp alakú, olykor hegyes, csak ritkán rövid és tompa.

7 (8) A melltő nyúlványa az elülső csípők között középen olyan magas, mint a csípők, széles (9. ábra: K), hátrafelé meredeken lejt (9. ábra: I). Az előtor hátának dudora nagy és éles. A szárnyfedők bordái élesek. A mellközép nyúlványa előrefelé meredeken lejt
11. nem: **Rhagium** FABR.

8 (7) A melltő nyúlványa keskeny (9. ábra: L), és nem éri el az elülső csípők magasságát. A mellközép nyúlványa előrefelé lejt ugyan, de nem meredek (9. ábra: J).

9 (10) A 3. és 4. csápíz közel egyforma hosszú, mindkettő rövid (9. ábra: D). A halánték nagy, jól kifejlődött, a szemek domborulatán túl is kiemelkedő, hátul a nyak felé hirtelen elszűkül
12. nem: **Rhamnusium** LATR.

10 (9) A 3. csápíz sokkal hosszabb, mint a 4. íz, és többnyire olyan hosszú, vagy kissé hosszabb, mint az 5. (9. ábra: E—F). A halánték nem domborodik ki jobban, mint a szemek.

11 (14) Szemeik durván szemcsézettek. Az előtor háta hosszú, elöl-hátul erősen befűzött, oldalt éles dudorral. A csápok messze a szemek belső szegélyének vonalától erednek (9. ábra: A). Szárnyfedőik igen erőteljesen pontozottak.

12 (13) A vastagabb csápok a szemek előtti harántos kiemelkedésből erednek, a csápok töve messze a szemek elülső szegélye előtt van, homloka rövidebb (9. ábra: A). Szemei erősen kidomborodnak, alig kikanyarítottak. A csápok 4. íze rövidebb, mint az 1. íz, és sokkal rövidebb, mint a 3. (9. ábra: E)

[13. nem: **Xylosteus** E. Friv.]

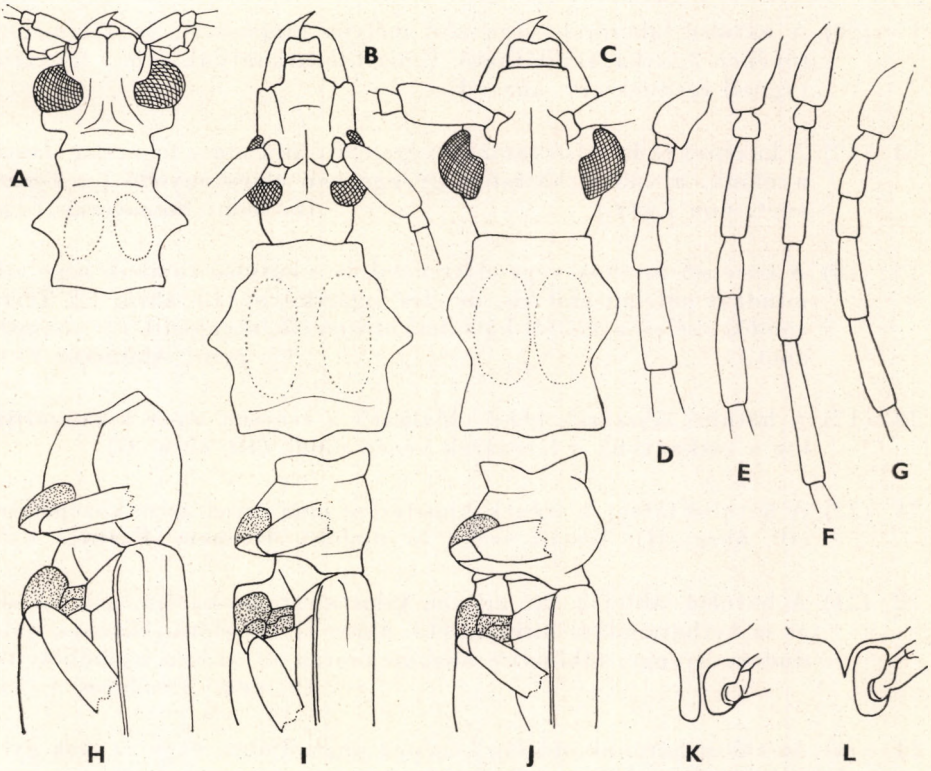

9. ábra. A: *Xylosteus Spinolae* E. Friv., B: *Toxotus cursor* L. és C: *Stenocorus quercus* Goeze feje és előtora felülnézetben — D: *Rhamnusium bicolor* Schrank, E: *Xylosteus Spinolae* E. Friv., F: *Leptorrhabdium illyricum* Kraatz és G: *Cornumutila quadrivittata* Gebl. csáptöve — H: *Leptura unipunctata* Fabr., I: *Rhagium bifasciatum* Fabr. és J: *Rhamnusium bicolor* Schrank előtora és középtora oldalnézetben — K: *Rhagium sycophanata* Schrank és L: *Toxotus cursor* L. melltöve alulnézetben (A—J: eredeti, K, L: Harde nyomán)

13 (12) A vékonyabb csápok a homlok laposabb kidudorodásából erednek, a csápok töve a szemek elülső szegélyének vonalában fekszik, homloka hosszabb, laposabb. Szemei gyengébben domborodnak ki, és erősebben kikanyarítottak. A csápok 4. íze nem rövidebb, mint az 1., de rövidebb, mint a 3. (9. ábra: F)
[14. nem: **Leptorrhabdium** KRAATZ]

14 (11) Szemeik finoman recézettek.

15 (16) A csápok a szemek között, a szemek kikanyarításában erednek (9. ábra: B), a szemek elülső szegélyének vonalát sem érik el. Az előtor hátának oldaldudora hegyes (= *Oxymirus* MULS.)
15. nem: **Toxotus** ZETT.

16 (15) A csápok a szemek előtt, az épszélű vagy kikanyarított szemek elülső szegélye előtt erednek (9. ábra: C).

17 (20) A hátulsó lábszárak vége alul mélyen kimetszett, és a kimetszés tövében 2 sarkantyú látható. Emiatt a sarkantyúk nem a lábszárak végéről erednek (10. ábra: F).

18 (19) A középső és hátulsó combok vége előtt alul nincs fogacska. Testük nyúlánk, a válltól hátrafelé gyengébben elkeskenyedő (= *Toxotus* auct. non ZETT.) 16. nem: **Stenocorus** FABR.

19 (18) A középső combok vége előtt belül és a hátulsó combok vége előtt mindkét oldalon alul kis, de éles fogacskával (10. ábra: E). Testük zömök, széles, a válltól hátrafelé erősen elkeskenyedik (= *Acimerus* auct.) 17. nem: **Akimerus** SERV.

20 (17) A hátulsó lábszárak belső oldalának a csúcsán nincs kikanyarítás, így a sarkantyúk a lábszárak végén ülnek (10. ábra: G).

21 (22) A hátulsó lábfej 3. ízének kimetszése nem éri el az íz közepét sem (10. ábra: H). Testük széles és zömök 18. nem: **Pachyta** ZETT.

22 (21) A hátulsó lábfej 3. íze mélyen kimetszett, kétkaréjú, a bemetszés az íz kétharmadára kiterjed (10. ábra: I). Az előtor hátának oldaldudora gyenge, többnyire nagyon tompa és erősen legömbölyített
19. nem: **Evodinus** J. LEC.

23 (6) Az előtor hátának oldalán középen nincs dudor, vagy ez csak gyengén jelzett, mint apró duzzadás vagy mint apró bütyök van jelen.

24 (25) A szárnyfedők durván pontozottak vagy ráncoltak, fémfényű kék vagy zöld színűek. Az előtor hátának oldaldudora apró, nem éles, gyakran alig jelzett. Az 5. csápíz rövidebb, mint a 3. és 4. együttvéve 20. nem: **Gaurotes** J. LEC.

25 (24) A szárnyfedők finoman pontozottak és nem fémfényűek.

26 (27) A szemek nem, vagy alig kikanyarítottak. Az előtor hátának oldalán semmiféle dudor nincs, csaknem gömbölyű (10. ábra: A)
21. nem: **Acmaeops** J. LEC.

27 (26) Szemeik többé-kevésbé erősen kikanyarítottak. Az előtor hátának oldalán tompa bütyök található (10. ábra: B)
22. nem: **Pidonia** MULS.

28 (5) A melltő az elülső csípőktől az elülső szegélyig egyenes vagy domború, de sohasem harántul benyomott (9. ábra: H). Az előtor hátának oldalán többnyire nincs dudor, és hegyes fog sincsen soha. A csápok töve mindig a szemek között, és sohasem a szemek elülső szegélyének vonala előtt ered (44. ábra: K) (2. alnemzetség: *Lepturina*).

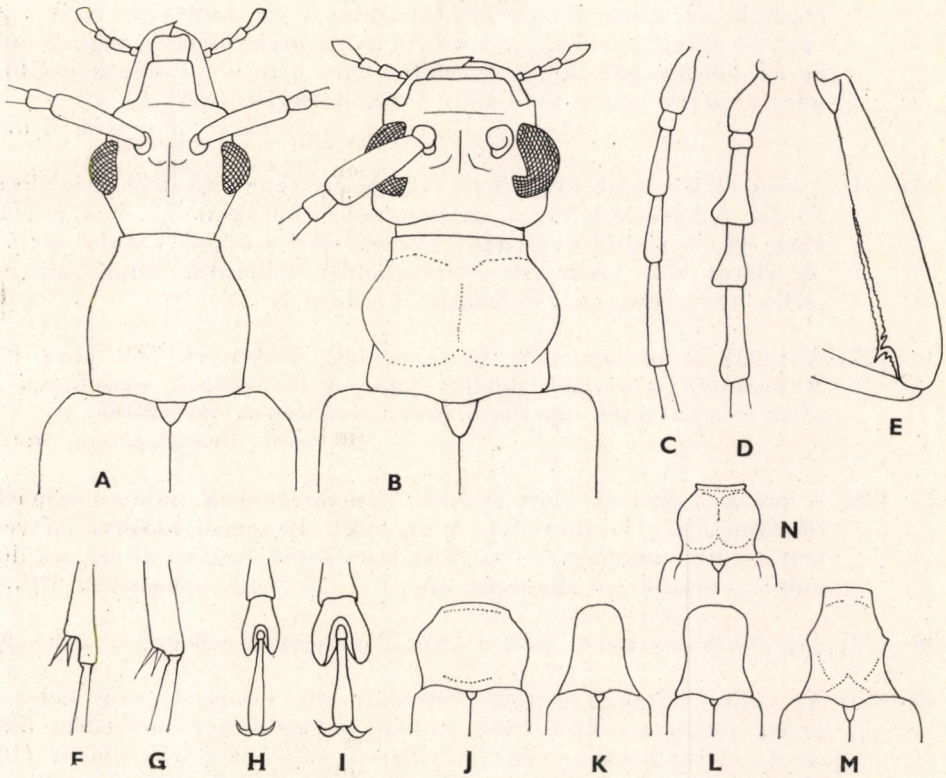

10. ábra. A: *Acmaeops collaris* L. és B: *Pidonia lurida* FABR. feje és előtora felülnézetben — C: *Nivellia sanguinosa* GYLL. és D: *Akimerus Schaefferi* LAICH. csáptöve — E: *Akimerus Schaefferi* LAICH. hátulsó combja — F: *Stenocorus meridianus* L. és G: *Pachyta quadrimaculata* L. hátulsó lábszárvége — H: *Pachyta quadrimaculata* L. és I: *Evodinus interrogationis* L. lábfeje — J: *Cortodera* MULS., K: *Grammoptera* SERV., L: *Allosterna* MULS., M: *Strangalia* SERV. és N: *Leptura* L. nem fajainak előtora felülnézetben (A—E: eredeti, F—I: HARDE, J—N: HEYROVSKY nyomán)

29 (30) A 3. és 4. csápíz nagyon rövid, együttesen rövidebbek, mint az 5. íz (9. ábra: G). A fej erősen harántos. Az előtor háta majdnem hengeres, előrefelé alig keskenyedő. Teste párhuzamos szélű és hengeres (= *Letzneria* KRAATZ) [26. nem: **Cornumutila** LETZN.]

30 (29) A 3. és 4. csápíz együttesen mindig hosszabb, mint az 5. íz (10. ábra: C).

31 (32) A fejtető és az előtor háta csupasz, a szárnyfedők laposak és párhuzamos szélűek [27. nem: **Nivellia** MULS.]

32 (31) A fejtető és az előtor háta jól láthatóan szőrözött.

33 (38) A pofák a szemek előtt rövidebbek, mint a szem átmérőjének a fele (11. ábra: E—G).

34 (35) A szemek a csápok tövénél nem, vagy alig kikanyarítottak (11. ábra: E, 44. ábra: K). A hátulsó lábfej 3. íze szélesebb, mint a 2. vagy az 1. íz (11. ábra: C). A melltő nyúlványa rövid, és alig nyomul be az elülső csípők közé. Az előtor háta nem, vagy alig hosszabb, mint amilyen széles, töve előtt befűződött (10. ábra: J) 23. nem: **Cortodera** MULS.

35 (34) A szemek a csápok tövénél jól láthatóan kikanyarítottak (11. ábra: F—G). A hátulsó lábfej 3. íze nem szélesebb, mint a 2. és 3. íz (11. ábra: D). A melltő nyúlványa hosszú, eléri a csípők hátulsó szélét. Az előtor háta többnyire észrevehetően hosszabb, mint amilyen széles, töve előtt nem befűzött (10. ábra: K—N).

36 (37) A pofák a szemek előtt igen rövidek, keskenyek (11. ábra F). A halánték a szemek mögött laposan befűződött, ennélfogva a nyak és a halánték nincsenek élesen elválasztva egymástól 24. nem: **Grammoptera** SERV.

37 (36) A pofák a szemek előtt szélesek, de rövidebbek, mint a szemek fél átmérője (11. ábra: G). A halánték a szemek mögött mélyen befűződött, ennélfogva a nyak és a halánték nagyon élesen elkülönült egymástól (= *Alosterna* auct.) 25. nem: **Allosterna** MULS.

38 (33) A pofák hosszabbak, mint a szem átmérőjének a fele (11. ábra: H).

39 (40) Az előtor hátának a töve kétoldalt alig kihúzott, nem hegyes, és legfeljebb a szárnyfedők vállbütyke melletti bemélyedést érik el. Az előtor harang- vagy golyószerű, előrefelé elkeskenyedik (10. ábra: N), szárnyfedői hátrafelé többnyire csak gyengébben elkeskenyedők 28. nem: **Leptura** L.

40 (39) Az előtor hátának a töve kétoldalt hegyesen kihúzott, úgyhogy többnyire elérik a szárnyfedők vállbütykét, teljesen rásímulnak a szárnyfedők tövére (10. ábra: M).

41 (42) Teste többé-kevésbé rövid, szárnyfedői rövidek és szélesek, csúcsukon egyenként lekerekítettek 29. nem: **Judolia** MULS.

42 (41) Teste hosszú, karcsú, keskeny, szárnyfedőik többnyire hátrafelé erősen elkeskenyednek, csúcsuk egyenesen lemetszett vagy kissé öblös, hegyes külső szöglettel.

43 (44) A hátulsó lábfej 3. íze a végén feléig, harmadáig kikanyarított, alul a talpa sárga nemezszőrökkel fedett (11. ábra: B) 30. nem: **Strangalia** SERV.

44 (43) A hátulsó lábfej 3. íze a végén nem kikanyarított (11. ábra: A), nagyon keskeny, és alul nincs a talpán nemezszerű szőrözet (= *Typocerus* auct. non J. LEC.) 31. nem: **Strangalina** Auriv.

45 (4) Szárnyfedőik erősen megrövidültek (3. alnemzetség: *Necydalina*). — A hártyás szárnyak kilógnak a fedőszárnyak alól, és a potroh felett vannak kiterítve. Potrohuk hosszú, keskeny, a tövén keskenyebb, mint a közepén. Szárnyfedőik csak olyan hosszúak, hogy a melltő végének magasságáig érnek 32. nem: **Necydalis** L.

46 (3) Feje a szemek mögött csaknem párhuzamos, a halánték nem különült el (4. ábra: D), a fejtető és a nyak között sincs harántbenyomat vagy harántbarázda. Szemeik többé-kevésbé erősen kikanyarítottak vagy vese alakúak. Az elülső csípők többnyire golyó alakúak.

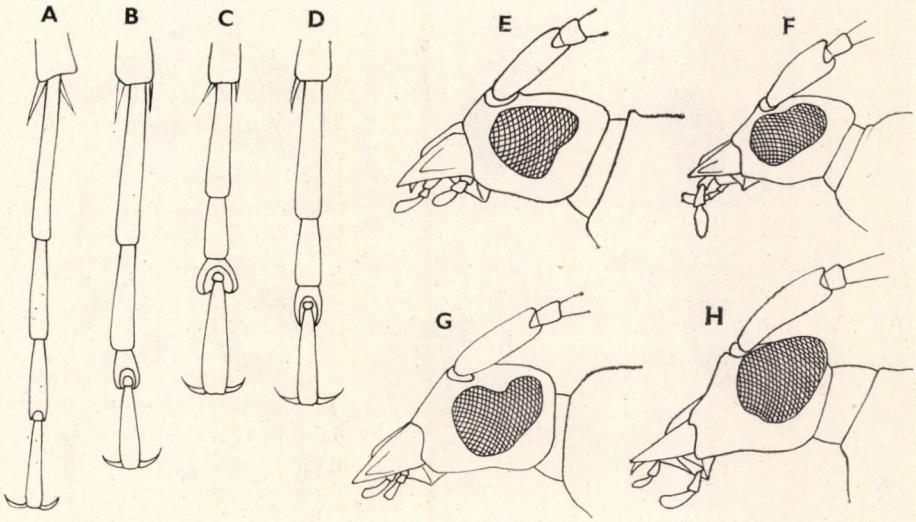

11. ábra. A: *Strangalina attenuata* L., B: *Strangalia aethiops* PODA, C: *Cortodera femorata* FABR. és D: *Grammoptera ustulata* SCHALL. hátulsó lábfeje — E: *Cortodera flavimana* WALTL, F: *Grammoptera ustulata* SCHALL., G: *Allosterna tabacicolor* DE GEER és H: *Strangalina attenuata* L. feje oldalnézetben (A, B, E—H: eredeti, C, D: HARDE nyomán)

47 (56) A csáp 2. íze majdnem fele olyan hosszú, mint a 3., és a szélességénél hosszabb (12. ábra: B), csápja rövid, a test fél hosszát lényegesen nem haladja meg (2. nemzetség: *Asemini*).

48 (49) Az előtor háta hosszabb, mint amilyen széles, hosszúkás négyszögű, lekerekített szögletekkel, és oldalt durván szemecskézett. Szemeik harántosak, nincsenek kikanyarítva
[6. nem: **Nothorrhina** REDTB.]

49 (48) Az előtor háta szélesebb, mint hosszú, felületükön nincsenek ráspolyszerű harántos szemcsék. Szemeik többé-kevésbé mélyen kikanyarítottak.

50 (53) Combjaik csak egyszerűen megvastagodottak, de nem bunkósak (18. ábra: H).

51 (52) Szemeik nagyok, erősen kiugrók, durván szemcsézettek, alig kikanyarítottak (12. ábra: C). Az előtor háta lapos, felületén bemélyedésekkel (= *Criocephalus* MULS.) 7. nem: **Arhopalus** SERV.

52 (51) Szemeik kicsik, keskeny vese alakúak, alig kiugrók (12. ábra: D), finoman recézettek, mélyen kikanyarítottak. Az előtor háta harántos, domború, korongján enyhe bemélyedésekkel
8. nem: **Asemum** ESCHSCH.

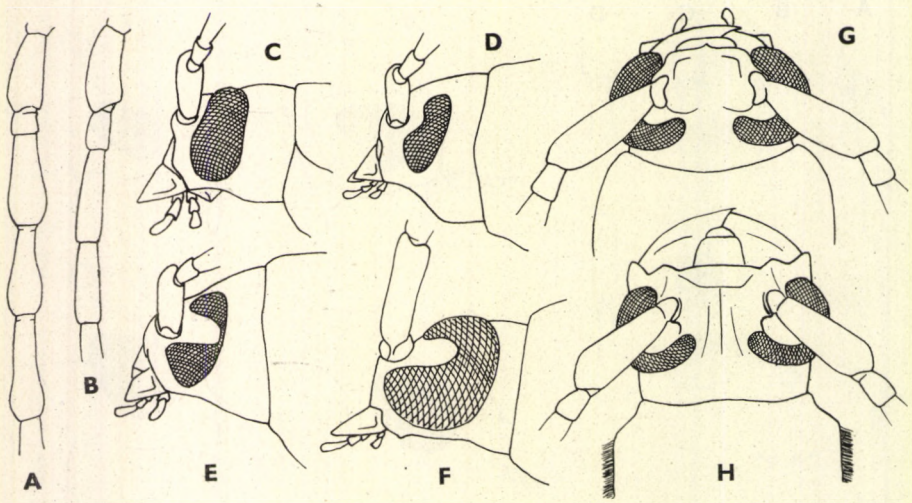

12. ábra. A: *Cerambyx cerdo* L. és B: *Arhopalus rusticus* L. csáptöve — C: *Arhopalus rusticus* L., D: *Asemum striatum* L., E: *Tetropium fuscum* FABR. és F: *Cyamophthalmus moesiacus* E. FRIV. feje oldalnézetben — G: *Trichoferus pallidus* OL. és H: *Stromatium fulvum* VILLERS feje felülnézetben (Eredeti)

53 (50) Combjaik erősen megvastagodottak vagy bunkósak (18. ábra: I).

54 (55) Valamennyi combja erőteljesen bunkós. Szemeik annyira mélyen kikanyarítottak, hogy csaknem osztottak (12. ábra: E). A fejtető a szemek között széles 9. nem: **Tetropium** KIRBY

55 (54) Valamennyi combja, de különösen az elülsők igen erősen megvastagodottak. Szemeik nagyok, kiugrók, csak feléig kikanyarítottak (12. ábra: F). A fejtető a szemek között keskeny (= *Alocerus* MULS. nec SERV., *Allocerus* GEMM. & HAR.)
[10. nem: **Cyamophthalmus** KRAATZ]

56 (47) A 2. csápíz sokkal rövidebb, mint a 3., többnyire gyűrűszerű (12. ábra: A) (4. nemzetség: *Cerambycini*).

57 (72) A szemek többé-kevésbé durván recézettek.

58 (65) Az elülső csípők ízületi vápái oldalt háromszögű rés alakjában nyitottak, így a csípők sarkantyúi (trochantinusai) is látszanak. A melltő nyúlványa keskeny vagy gyengén kiszélesedő.

59 (64) Az elülső csípők ízületi vápáinak oldalsó rése széles. A melltő nyúlványa keskeny és hátrafelé keskenyedő, vagy csak nagyon gyengén kiszélesedett. Közepes vagy nagy termetű fajok.

60 (61) Mindkét ivar csápja a testnél rövidebb. Az előtor hátának oldalán többé-kevésbé éles fog vagy dudor emelkedik ki (1. alnemzetség: *Saphanina*). — Teste szurokbarna vagy fekete.
33. nem: **Saphanus** SERV.

61 (60) Mindkét ivar csápja, de legalább a hímé hosszabb, mint a test. Többnyire sárga vagy sárgásbarna testűek (2. alnemzetség: *Hesperophanina*).

62 (63) A csápdudor lapított, belső oldalukon a szemek belső szegélye mellett nem fogszerűen kihúzott (12. ábra: G). A melltő nyúlványa hátrafelé gyengén kiszélesedett. A szárnyfedők csúcsa lekerekített (= *Hesperophanes* MULS. partim) 34. nem: **Trichoferus** WOLT.

63 (62) A csápdudor domborúbb, a belső oldalon a szemek belső szegélye mellett kis és hegyes szögletbe kihúzott (12. ábra: H). A melltő nyúlványa hátrafelé elkeskenyedő. A szárnyfedők csúcsa a varratszögletben hegyesen kihúzott 35. nem: **Stromatium** SERV.

64 (59) Az elülső csípők ízületi vápáinak oldalsó része keskeny, résszerű. Nagy testű, hosszú csápú fajok, előtorukon erős oldalbütyökkel (3. alnemzetség: *Cerambycina*). — A melltő nyúlványa a vége felé kissé kiszélesedik 36. nem: **Cerambyx** L.

65 (58) Az elülső csípők ízületi vápái oldalt teljesen zártak. A melltő nyúlványának a vége kiszélesedő. Apró termetű fajok. A hímek 2. haslemezén szőrkefe van.

66 (71) Az 1. haslemez nem feltűnően hosszú, jelentősen rövidebb, mint a többi szelvény együttesen. A középső csípők ízületi vápája oldalt nyitott (4. alnemzetség: *Graciliina*).

67 (70) Szemei mélyen kikanyarítottak, gyakran majdnem kettéosztottak (13. ábra: G). Az előtor hátának oldala sima, legfeljebb gyengén szögletesen kiszélesedett. Az állkapcsi tapogatók végíze kissé kiszélesedő és ferdén lecsapott.

68 (69) Az előtor hátának tőszegélye lapos, nem felhajló. A 3. csápíz rövidebb, mint az 5., és olyan hosszú, mint az 1. (13. ábra: B). Szárnyfedői finoman, elmosódottan pontozottak. Apró termetű, lapos állatok 37. nem: **Gracilia** SERV.

69 (68) Az előtor hátának tőszegélye élesen felhajló. A 3. csápíz hosszabb, mint az 5., és sokkal hosszabb, mint az 1. (13. ábra: A). Szárnyfedői durván pontozottak. Nagyobb, domborúbb fajok [38. nem: **Penichroa** STEPH.]

70 (67) Szemei gyengén kikanyarítottak (13. ábra: H). Az előtor háta oldalt kidudorodó, a dudor azonban apró és tompított. Az állkapcsi tapogatók végíze nagy, széles, bárdszerű (13. ábra: D) (= *Axinopalpus* REDTB.) 39. nem: **Axinopalpis** DUP. & CHEVR.

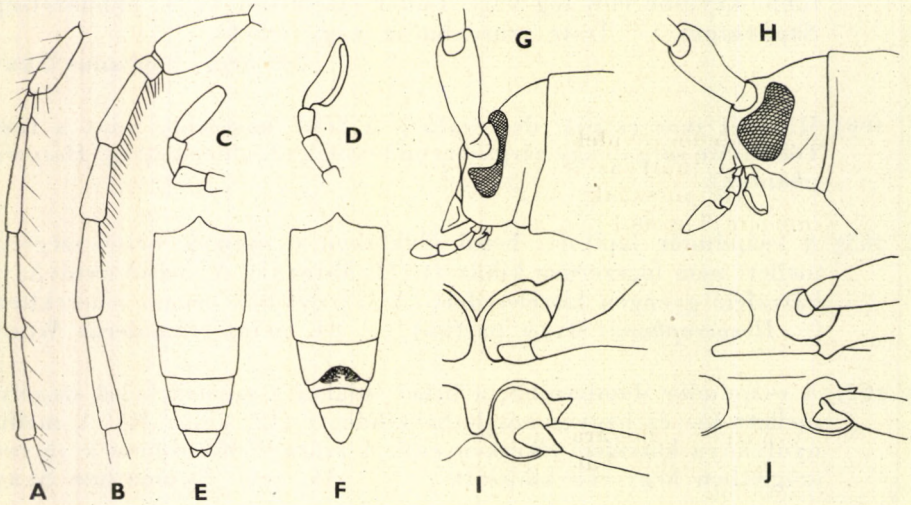

13. ábra. A: *Penichroa fasciata* STEPH. és B: *Gracilia minuta* FABR. csáptöve — C: *Obrium cantharinum* L. és D: *Axinopalpis gracilis* KRYN. állkapcsi tapogatója — E: *Obrium cantharinum* L. ♀ és F: ♂ potroha — G: *Gracilia minuta* FABR. és H: *Axinopalpis gracilis* KRYN. feje oldalnézetben — I: *Molorchus minor* L. és J: *Stenopterus rufus* L. melle az elülső és középső csípőkkel (Eredeti)

71 (66) Az 1. haslemez feltűnően hosszú, majd olyan hosszú, mint a többi szelvény együttesen (13. ábra: E—F). Az állkapcsi tapogatók végíze kicsi, kissé baltaszerű (13. ábra: C). Combjaik bunkósak (5. alnemzetség: *Obriina*) 40. nem: **Obrium** CURT.

72 (57) Szemeik finoman recézettek.

73 (82) Az elülső csípők ízületi vápái oldalt szögletesen nyitottak, csípőik nagyok, hengeresek, középen érintkeznek. Szárnyfedői rövidebbek, mint a potroh, vagy nagyon rövidek, vagy esetleg a varraton széttartók.

74 (75) Az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak. Szárnyfedői rövidek, a potroh közepét alig érik el, a végük egyenként lekerekített, a hártyás szárnyakat sem takarják (6. alnemzetség: *Psebiina*). — Apró termetű cincérek (= *Leptidea* MULS. nec BILLB., *Leptideella* STRAND) 41. nem: **Nathrius** BRETH.

75 (74) Az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak. Szárnyfedői nagyon rövidek vagy a varraton széttartók (7. alnemzetség: *Molorchina*).

76 (77) A mellközép nyúlványa széles, oldalai párhuzamosak (13. ábra: J). Szárnyfedői keskenyek, a varraton hátul széttartók, vagy felületükön borda fut végig. Elülső és középső combja rövidebb, de nagyon bunkós, hátulsó combja sokkal hosszabb, fokozatosabban vastagodó 42. nem: **Stenopterus** ILL.

77 (76) A mellközép nyúlványa keskeny, hosszúkás háromszögű, vagy a csúcsa felé erősen hegyesedő (13. ábra: I).

78 (81) A hátulsó lábszárak külső oldala sima.

79 (80) Szárnyfedői rövidek, legfeljebb a mellvég csúcsáig érnek, a potrohuk fedetlen, hártyás szárnyaik is fedetlenek, a potrohot takarják. Csápjaik hosszúak, vékonyak, combjaik nagyon bunkósak (= *Caenoptera* THOMS.) 43. nem: **Molorchus** FABR.

80 (79) Szárnyfedőik a potroh végéig érnek, hátrafelé keskenyednek és laposak, a csúcsuk szétálló. Az előtor hátán hosszanti, sima duzzadások vannak (= *Callimus* MULS. nec. FISCH.-W., *Callimellum* STRAND) 44. nem: **Pilema** J. LEC.

81 (78) A hátulsó lábszárak külső oldala erősen, jól láthatóan szemcsés. A szárnyfedők hátrafelé erősen keskenyedők és a varraton hátul szétállók 45. nem: **Callimoxys** KRAATZ

82 (73) Az elülső csípők ízületi vápái oldalt zártak vagy nyitottak, a melltő nyúlványa elválasztja őket egymástól. Szárnyfedőik a potrohot teljesen befedik és a varraton sem széttartók.

83 (86) Az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak vagy kissé nyitottak.

84 (85) A mellvégen oldalt hátul az oldallemezek tövében illatmirigyek nyílása nem látható. Az elülső csípők ízületi vápái hátul, a középső csípők ízületi vápái pedig oldalt zártak (8. alnemzetség: *Dilina*). — Combjai bunkósak. Testét bolyhos szőrözet fedi. Csápja kissé fűrészes, rövidebb, mint a test (= *Deilus* auct.)
46. nem: **Dilus** SERV.

85 (84) A mellvégen oldalt hátul az oldallemezek tövében illatmirigyek kivezető nyílása látható (14. ábra: A). A középső csípők ízületi vápái oldalt kissé nyitottak, az elülsők hátul kissé és oldalt résszerűen nyitottak. Nagy testű, fémfényű fajok (9. alnemzetség. *Callichromina*). — Csápjuk hosszú, a nőstényeké olyan hosszú, mint a test, a hímeké sokkal hosszabb 47. nem: **Aromia** SERV,

86 (83) Az elülső csípők ízületi vápái hátul szélesen nyitottak.

87 (126) A mellvég oldalán hátul az oldallemezek mellett illatmirigy kivezető nyílása nem látható. A szárnyfedők alapszíne sohasem téglavörös, vagy amennyiben az, akkor egészen lapított.

88 (111) A csápok töve közötti távolság nagyobb, mint a szemek belső széle közötti távolság a fejtetőn, illetve a homlokon (14. ábra: B). Testük többé-kevésbé széles és lapos.

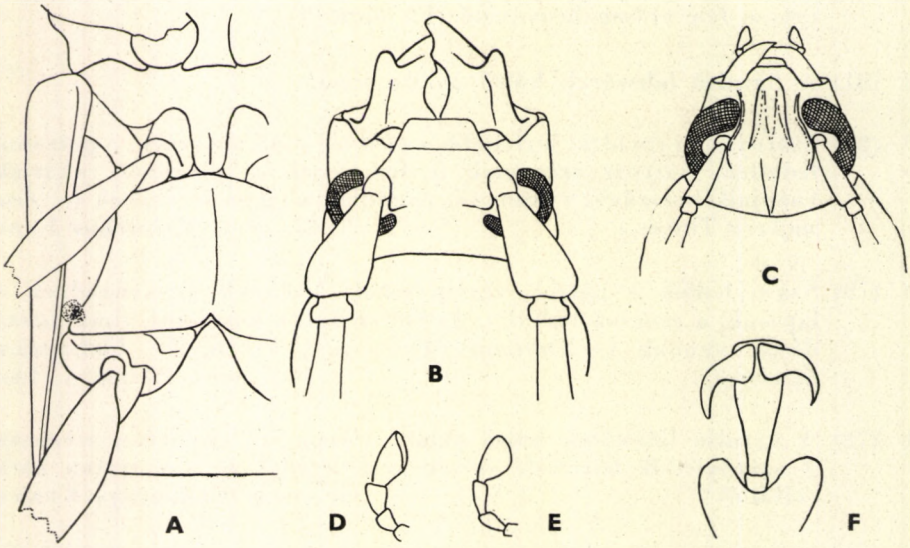

14. ábra. A: *Aromia moschata* L. melle alulnézetben — B: *Rosalia alpina* L. és C: *Xylotrechus rusticus* L. feje felülnézetben — D: *Lioderina linearis* HAMPE és E: *Hylotrupes bajulus* L. állkapcsi tapogatója — F: *Hylotrupes bajulus* L. lábfejének karmai alulról (Eredeti)

89 (90) Csápjaik hosszúak, a test végét elérik (♀), vagy jóval meghaladják (♂), a csápízek végén (különösen a 3—5. ízen) szőrbojt van. Testük nagy, párhuzamos szélű és lapos (10. alnemzetség: *Rosaliina*). — Testüket felül finom, lesimuló világos szőrözet fedi, nagy, bársonyos fekete foltokkal. Elülső csípőik gömbölyűek, ízületi vápáik oldalt háromszögletesen nyitottak 48. nem: **Rosalia** SERV.

90 (89) Csápjaik általában rövidebbek, mint a test, a csápízek végén nincs szőrbojt. Testük többnyire közepes vagy kicsi, lapos, általában többé-kevésbé párhuzamos szélű, vagy hátrafelé gyengén kiszélesedik. Az elülső csípők ízületi vápái oldalt szélesen nyitottak (11. alnemzetség: *Callidiina*).

91 (92) A 3. és 4. csápíz nagyon rövid, az 5. nem, vagy alig rövidebb, mint a 3. és 4. íz együttesen (15. ábra: A—B). Felülete hosszú, felálló szőrökkel sűrűn fedett 49. nem: **Anisarthron** REDTB.

92 (91) a 3. és 4. csápíz többé-kevésbé hosszú, az 5. íz sokkal rövidebb, mint a 3. és 4. együttvéve (15. ábra: C—E).

93 (94) A karmok tövében tompa, de jól kivehető fogacska látható, emiatt a karmok töve széles (14. ábra: F). A melltő nyúlványa lapos és

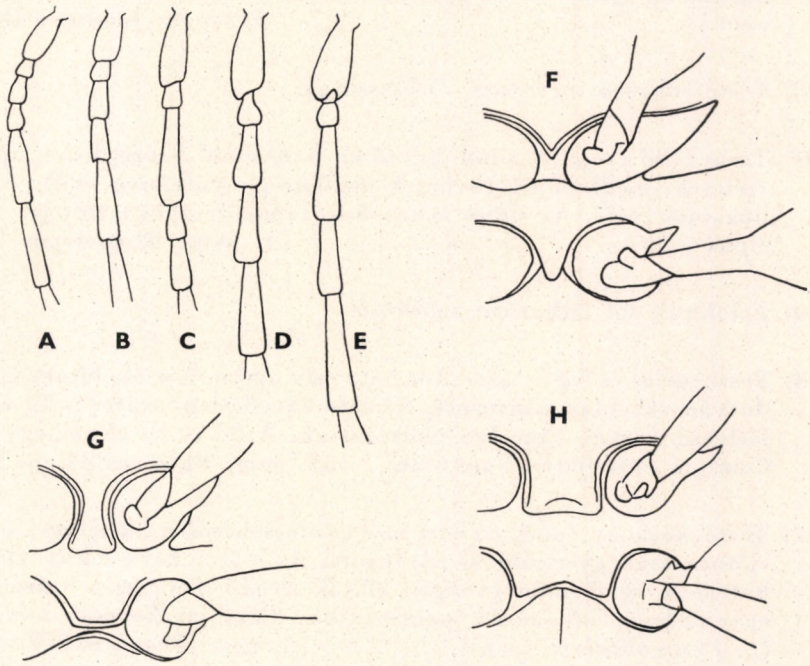

15. ábra. A: *Anisarthron barbipes* SCHRANK ♂, B: ♀, C· *Hylotrupes bajulus* L., D: *Semanotus undatus* L. és E: *Lioderus Kollari* REDTB. csáptöve — F: *Pyrrhidium sanguineum* L., G: *Semanotus undatus* L. és H: *Hylotrupes bajulus* L. melle az elülső és középső csípőkkel (Eredeti)

széles, az elülső csípők ezért távol állnak egymástól (15. ábra: H). A csáp 3. íze sokkal hosszabb, mint a 4. (15. ábra: C)
50. nem: **Hylotrupes** SERV.

94 (93) A karmok tövében nincs fogacska, emiatt a karmok töve is karcsú. A melltő nyúlványa keskeny vagy megrövidült, emiatt az elülső csípők közel fekszenek egymáshoz, vagy érintkeznek (15. ábra: F—G).

95 (104) Az elülső csípőket a melltő keskeny nyúlványa elválasztja egymástól, a nyúlvány csaknem a csípők hátulsó szegélyéig ér (15. ábra: G).

96 (97) A 3. csápíz rövidebb, vagy legfeljebb olyan hosszú, mint a 4. íz (15. ábra: D), az ízeken fogacskák vagy tüskék nincsenek. Az előtor hátán sima duzzanat emelkedik ki; szárnyfedői durván pontozottak, többnyire sárgák, fekete rajzolattal 54. nem: **Semanotus** MULS.

97 (96) A 3. csápíz hosszabb, mint a 4. (15. ábra: E), szárnyfedőik egyszínűek.

98 (99) Teste egyszínű vörösessárga, csak a szeme fekete, ritka kivételként hasoldala, lábai és csápjai barnák (= *Leioderes* auct., *Leioderus* auct.) 53. nem: **Lioderus** REDTB.

99 (98) Teste sohasem egyszínű vörösessárga.

100 (101) Teste felül csupasz, combjai erősen bunkósak. Szárnyfedői laposak, szélesek, mellfedőjük rövid. A mellközép nyúlványa széles és párhuzamos szélű. Az előtor háta sűrűn, ráncolva pontozott (= *Ropalopus* auct.) 51. nem: **Rhopalopus** MULS.

101 (100) Felületük jól láthatóan szőrözött.

102 (103) Teste széles és lapos, az előtor háta szív alakú, feje és előtora nagyon durván ráncolva pontozott, felülete egyenetlen, szárnyfedői egyenlőtlenül durván ráncolva pontozottak. A fej és az előtor egyszínű. Combjai erőteljesen bunkósak 55. nem: **Palaeocallidium** PLAV.

103 (102) Teste keskeny, párhuzamos szélű, meglehetősen hengeres, feje és előtora csak gyengébben pontozott. Az előtor háta vörös, előre és hátrafelé egyformán gyengén elkeskenyedő, hengeres. Szárnyfedői egyenletesen, de sűrűn pontozottak. Combjai kevéssé bunkósak (= *Protocallidium* CSIKI) [52. nem: **Pronocera** MOTSCH.]

104 (95) A melltő nyúlványa rövid, háromszögű, legfeljebb az elülső csípők közepéig ér, a csípőket nem választja el egymástól (15. ábra: F).

105 (106) Az előtor hátát és a szárnyfedőket nagyon sűrű, nemezszerű vörös szőrözet fedi, amely különösen az előtor hátán a korongon kétoldalt csillagszerűen összefut. Teste barnásfekete, szárnyfedőinek alapszíne vörös. Combjai erősen bunkósak. Teste széles és lapos 57. nem: **Pyrrhidium** FAIRM.

106 (105) Felülete csaknem csupasz vagy szőrözete gyér, sohasem nemezszerű, és az előtor hátán egyszerűen feláll vagy lesimuló. Színezete nincs.

107 (108) Az előtor háta durván és sűrűn pontozott, a hímeken oldalt finoman recézett és fénytelen. Szárnyfedői is durván ráncoltak vagy durván pontozottak. Egész felületük ércfényű, sohasem vörösbarna vagy sárgásbarna 56. nem: **Callidium** FABR.

108 (107) Az előtor háta szórtan és finoman pontozott, felületén sima kiemelkedések vannak. Szárnyfedői egyenletesen, finoman és elmosódottan pontozottak. A fajok egy része vörösbarna, sárgásbarna, vagy részben az, a felül egyszínű ércszínű fajok lába legalább részben világos.

109 (110) Szemei finoman recézettek. Combjai erősen bunkósak. Állkapcsi tapogatói rövidebbek. Az előtor háta a tövén nem befűződött 58. nem: **Phymatodes** MULS.

110 (109) Szemei durván recézettek, erősen kiállók. Combjai nem bunkósak. Állkapcsi tapogatói (14. ábra: D) hosszabbak. Az előtor háta a tövén befűzött 59. nem: **Lioderina** GANGLB.

111 (88) A csápok töve közötti távolság kisebb, mint a szemek belső széle közötti távolság a fejtetőn (14. ábra: C). Testük többé-kevésbé hengeres (12. alnemzetség: *Clytina*)

112 (113) A csápgödrök és a szemek között a csápdudorok hátulsó szegélyétől a rágók tövéig léc húzódik, amely a homlokot a csápgödröktől és a szemektől elválasztja. Többnyire a homlok közepén is húzódik hosszanti léc 60. nem: **Xylotrechus** CHEVR.

113 (112) A csápdudor külső szegélyén legfeljebb a csápgödrök felett van kis, rövid léc, mely azonban a csápgödrökön túl nem terjed.

114 (117) A csápgödrök belső szegélye majdnem ugyanolyan távol esik egymástól, mint a szemek, tehát a homlok a csápgödrök között ugyanolyan széles vagy alig keskenyebb, mint elöl a szemek között. A hátulsó szemkaréj belső szegélyén a fejtetőn mérve a szemek közti távolság sokkal nagyobb, mint a csápgödrök között (16.ábra: B).

115 (116) A pajzsocska harántos, gyakran négyszögű, csúcsán kerekített. Teste lesimuló szőrökkel fedett, legfeljebb a fej, az előtor és a szárnyfedők töve elálló hosszabb szőrözettel 61. nem: **Clytus** LAICH.

116 (115) A pajzsocska háromszögű. Egész teste, beleértve a lábakat is, hosszú, felálló szőrökkel fedett [62. nem: **Cyrtoclytus** GANGLB.]

117 (114) A csápgödrök belső szegélye sokkal közelebb esik egymáshoz, mint a szemek belső szegélye a homlokon, tehát a homlok a szemek között elöl jelentősen szélesebb, mint a csápgödrök között. Ezzel szemben a hátulsó szemkaréj belső szegélye a fejtetőn olykor majdnem annyira benyúlik, mint a csápgödrök belső szegélye (16. ábra: A).

118 (119) Csápja vastag és erőteljes, az egyes ízek gyengén, de jól láthatóan a végük felé kiszélesednek (16. ábra: C). Előtoruk többnyire szélesebb, mint amilyen hosszú 63. nem: **Plagionotus** MULS.

119 (118) Csápja vékony, ízei a végükön nem szélesednek ki (16. ábra: D—F).

120 (121) A középső és hátulsó combok csúcsa kétoldalt 1—1 hegyes fogban kihúzott (16. ábra: H). Az előtor hátán éles, rajta ráspolyszerű harántszemcsék és lécecskék vannak, főleg a középvonalban és a tövük előtt [64. nem: **Neoclytus** THOMS.]

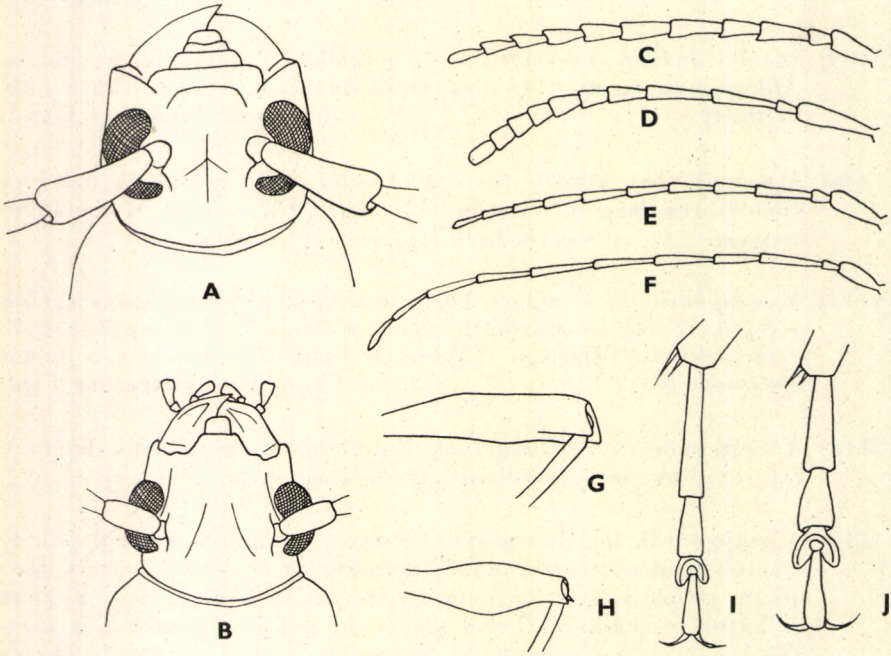

16. ábra. A: *Plagionotus detritus* L. és B: *Clytus rhamni* GERM. feje felülnézetben — C: *Plagiosnotus arcuatus* L., D: *Neoclytus acuminatus* FABR., E: *Chlorophorus Herbsti* BRAHM és F: *Isotomus speciosus* SCHNEID. csápja — G: *Chlorophorus varius* O. F. MÜLLER és H: *Neoclytus acuminatus* FABR. hátulsó combja — I: *Chlorophorus varius* O. F. MÜLLER és J: *Anaglyptus mysticus* L. hátulsó lábfeje (A—G, I, J: eredeti, H: HARDE nyomán)

121 (120) A középső és hátulsó combok csúcsán kétoldalt nincs fogacska (16. ábra: G). Az előtoron nincsenek egyedül álló harántos ráspolyszerű szemcsék.

122 (125) A hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttesen, olyan hosszú, vagy még hosszabb, mint a 2—4. íz (16. ábra: I). A szárnyfedők tövében a pajzsocska mellett nincs púpszerű kidudorodás. Az előtor háta nem, vagy alig keskenyebb, mint a szárnyfedők. A 3. csápíz csúcsán nincs hegyes tüske.

123 (124) A 9. csápíz rövidebb, mint a 4. (16. ábra: E) (= *Clytanthus* LAC.)
65. nem: **Chlorophorus** CHEVR.

124 (123) A 9. csápíz olyan hosszú, mint a 4. (16. ábra: F)
66. nem: **Isotomus** MULS.

125 (122) A hátulsó lábfej 1. íze rövid, de mégis hosszabb, vagy olyan hosszú, mint a 2. és 3. együttvéve, viszont sokkal rövidebb, mint az összes ízek együttvéve (16. ábra: J). Az előtor háta keskenyebb, mint a szárnyfedők; a szárnyfedők tövében a pajzsocska mellett határozott púp emelkedik ki. A 3. csápíz csúcsa hegyes tüskében kihúzott
67. nem: **Anaglyptus** MULS.

126 (87) A mellvég oldalán hátul az oldallemezek tövében illatmirigy kivezető nyílása látható (13. alnemzetség: *Stenaspina*). — Testük hengeres, csápjaik hosszúak, szárnyfedőik részben téglavörösek, alig szőrözöttek. Combjaik nem bunkósak. A melltő nyúlványa széles és lapos, az elülső csípők ízületi vápái oldalt kissé résszerűen nyitottak 68. nem: **Purpuricenus** GERM.

5. nem: **Spondylis** FABR.

Testük zömök, hengeres. Fejük nagy, hosszú rágókkal, szemeik vese alakúak, elöl mélyen kikanyarítottak, homlokuk széles, elöl a fejpajzstól nem különül el. A fejpajzs elülső szegélye egyenesen lemetszett, halántékuk a szemek mögött hirtelen befűződött, és nyakuk széles, párhuzamos, hengeres, a nyak a fejtetőtől nincs elválasztva. Csápjaik nagyon rövidek, az előtor tövét nem haladják túl, a 3. íz hosszabb, mint a 4., a 4—10. íz közel egyforma, lapos (18. ábra: A). Előtoruk harántos, oldalt kerekített, kiugró fog vagy dudor nélkül, felülete domború. Szárnyfedőik szélesek, párhuzamosak, a végük együttesen lekerekített. A melltő nyúlványa keskeny, a csípők hátulsó szegélyéig ér, a csípők ízületi vápái hátul majdnem zártak. Lábaik rövidek, vaskosak, az elülső lábszárak külső szegélye éles, alul kivájt (18. ábra: B), a hátulsó lábszár a vége felé megvastagodott és kiszélesedett. Lábfejeik rövidek, a talp középvonalában csupasz csík húzódik (4. ábra: G).

Ide 2 nearktikus és 1 palearktikus faj tartozik, amelyek közül a palearktikus faj hazánkban is honos.

— — Hengeres, fekete vagy szurokfekete, alig fénylő. Hasoldala, különösen a mellvég, barnán szőrözött. Feje sűrűn és finoman pontozott. Előtora harántos, oldalt lekerekített, korongján finoman és egyszerűen pontozott, oldalt ráspolyszerűen szemecskézett, töve és elülső szegélye egyenes, hátrafelé erősebben elszűkül, mint előrefelé, a töve előtt gyengén befűződött. Szárnyfedőin 2—2 gyenge, vagy

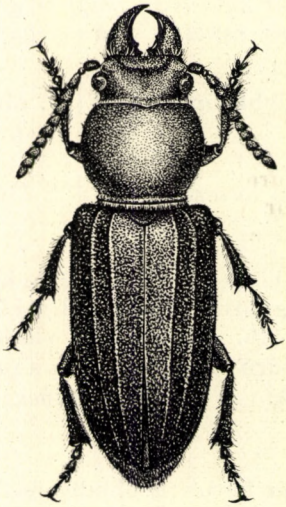

17. ábra. *Spondylis buprestoides* L. ♂ (Eredeti)

olykor erősebb bordaszerű kiemelkedés húzódik a vállbütyök és a varrat között, oldalt 1—1 alig jelzett, tompa hosszanti kiemelkedést találunk; felülete durván pontozott, a pontok köze finoman és sűrűn pontocskázott. A varrat hátul szegélyezett (17. ábra). 12—22 mm.

Előfordul az egész palearktikus tájban keleten Kínáig és Japánig. Faunaterületünkön a hegyvidék fenyveseiben gyakori, Magyarországon az őshonos és telepített fenyvesekben egyaránt megtalálható. Lárvája (20. ábra: A) fenyőrönkökben, földön heverő törzsekben fejlődik; bábját a 3. ábra: F szemlélteti. Az imágó meleg napokon, főleg azonban alkonyatkor rajzik. Fejlődése legalább 2 éves, a bogarak júniustól augusztusig találhatók — Erdei félcincér

buprestoides L.

6. nem: **Nothorrhina** Redtb.

Testük karcsú, párhuzamos szélű, meglehetősen lapos. Fejük kerek, szemeik vese alakúak, elöl gyengén kikanyarítottak. Homlokuk széles, enyhén domború, a fejpajzstól és a nyaktól nem elkülönített, csápdudorjaik teljesen laposak, a csápok messze erednek egymástól; a fejpajzs elülső szegélye gyengén kikanyarított. Csápjaik hosszúak, a test fél hosszát meghaladják, a 3. íz hosz-

szabb, mint az 1., és sokkal rövidebb, mint az 5.; a ♂ csápja 12 ízű. Az előtor háta hosszabb, mint amilyen széles, oldalt gyengén ívelt, fog vagy dudor nélkül, korongján oldalt ráspolyszerű erős szemcsékkel; a közepe sima (18. ábra: C). Szárnyfedői párhuzamosak, laposak, néhány hosszanti borda nyomával, a végük együttesen lekerekített. A melltő az elülső szegélyen mélyen kikanyarított, a melltő nyúlványa a csípők között keskeny, a mellközép nyúlványa a középső csípők között ék alakú. Lábaik rövidek, lábszáraik rövidek és párhuzamos szélűek, a lábfejízek talpán hosszanti csupasz sáv húzódik. A hátulsó lábfej 1. íze rövidebb, mint a 2. és 3. íz együtt, a 3. íz majdnem a tövéig kikanyarított.

Ebbe a nembe egyetlen palearktikus faj tartozik, amely faunaterületünkön is honos.

— — Vöröses vagy szurokbarna, csápjai és lábai sárgásak vagy vörösbarnák, az előtor közepe többnyire világosabb. Feje szórtan és erősen pontozott, az előtor korongja középen finoman, kifelé durvábban pontozott, oldalt nagyon durván, harántos ráspolyszerű kiemelkedésekkel. Szárnyfedői hosszúak, párhuzamosak, a végük együttesen lekerekített, felülete lapos, 2—3 hosszanti borda nyomaival, sűrűn ráncolva pontozott. Lesimuló sárgásbarna szőrözettel fedett, az előtor hátán, főleg oldalt hosszú, elálló szőrözettel (19. ábra). — 7—12,5 mm.

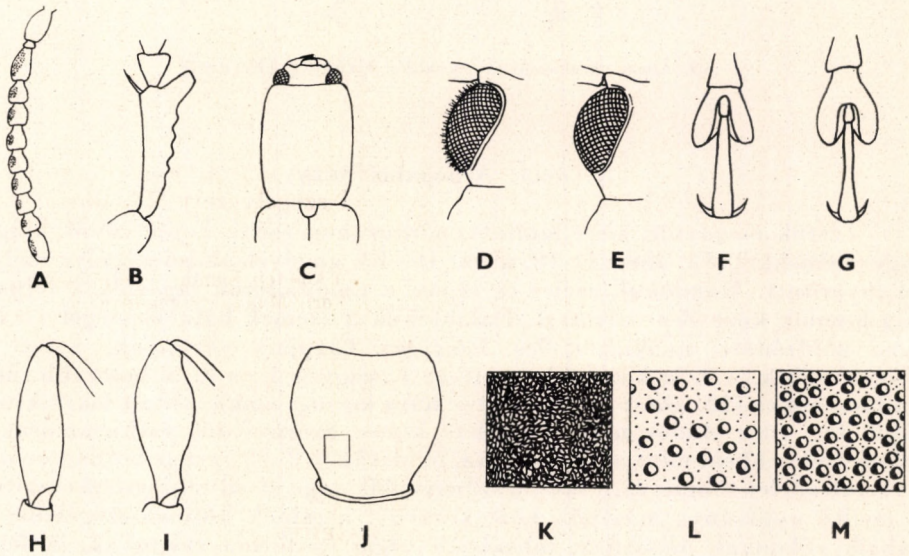

18. ábra. A: *Spondylis buprestoides* L. csápja és B: elülső lábszára — C: *Northorrhina punctata* FABR. feje és előtora felülnézetben — D: *Arhopalus rusticus* L. és E: *A. tristis* FABR. szeme — F: *Arhopalus rusticus* L. és G: *A. tristis* FABR. lábfeje — H: *Asemum striatum* L. és I: *Tetropium castaneum* L. combja — J: *Tetropium fuscum* FABR. előtora és K: annak vésete — L: *T. castaneum* L. és M: *T. Gabrieli* WEISE előtorának vésete (A, B: PLAVILSCSIKOV, C—M: HARDE nyomán)

Előfordul Észak- és Közép-Európában, a Balkán félszigeten a Szovjetunió európai felében, Nyugat-Szibériában és Szíriában. Faunaterületünkön eddig csak Szlovákiából ismerjük (Liptóújvár, Szárnya, Káposztafalva, Fekete-Vág). Lárvája erdeifenyő kérge alatt él. A bogár június—júliusban jelenik meg, s meleg napokon a tápnövénye körül rajzik (= *muricata* DALM., *scabricollis* REDTB.)

[**punctata** FABR.]

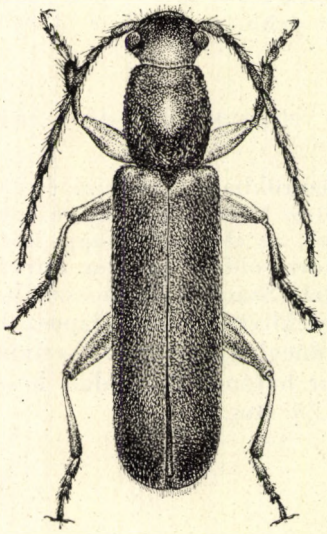

19. ábra. *Nothorrhina punctata* FABR. ♂ (Eredeti)

7. nem: **Arhopalus** SERV.

Testük megnyúlt, kissé lapított, párhuzamos szélű. Fejük rövid, kiugró, nagy szemekkel (12. ábra: C, 18. ábra: D—E), amelyek elülső szegélye mélyen kikanyarított. Homlokuk széles és lapos, a csápdudorok laposak, a fejpajzs és a homlok közt éles varrattal. Halántékuk a szemek hátulsó szegélyén hirtelen befűződött, nyakuk széles, hengeres. Csápjaik vékonyak, a test fél hosszát elérik, a 3. íz hosszabb, mint az 1. vagy a 4., a 2. íz hosszabb, mint amilyen széles (12. ábra: B). Az előtor háta korong alakú, oldalt lekerekített, kiálló fog vagy dudor nélkül, felülete lapos. Szárnyfedői párhuzamosak, a vállon szélesebbek, mint az előtor háta, felületükön 2—3 gyenge borda húzódik, a varratszöglet tompa vagy éles, a szárnyfedők vége kívül teljesen lekerekített. A melltő nyúlványa a csípők közt keskeny, a csípők hátulsó szegélyéig ér. Lábaik vékonyak, hosszúak, lábszáraik végig egyforma vékonyak, lábfejeik (18. ábra: F—G) rövidek, a talpukon hosszanti csupasz csík húzódik. A hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz mélyen kikanyarított.

Ez a nem holarktikus elterjedésű, és 18 ide tartozó fajt ismerünk. A fajok zöme Ázsiában és Észak-Amerikában él. Magyarországon 2 faj fordul elő.

1 (2) A szemeket hosszú, felálló szőrök fedik (18. ábra: D). A hátulsó lábfej 3. íze majdnem a tövéig kikanyarított (18. ábra: F). Teste világos- vagy sötétbarna, nagyon finom lesimuló szőrözettel fedett. A fej és az előtor háta nagyon sűrűn, ráncolva pontozott. Az előtor háta korong alakú, felülete lapos, középen hosszanti gyenge benyomattal, és kétoldalt 1—1 hajlott, hosszanti gödörkével. Szárnyfedői hosszúak, párhuzamosak, varratszögletük éles, több mint háromszor hosszabbak, mint amilyen szélesek együttesen, a vállon 2—3 jól látható hosszanti bordával; erőteljesen pontozott és a pontok közeiben sűrűn szemcsézett (21. ábra). 10—27 mm.

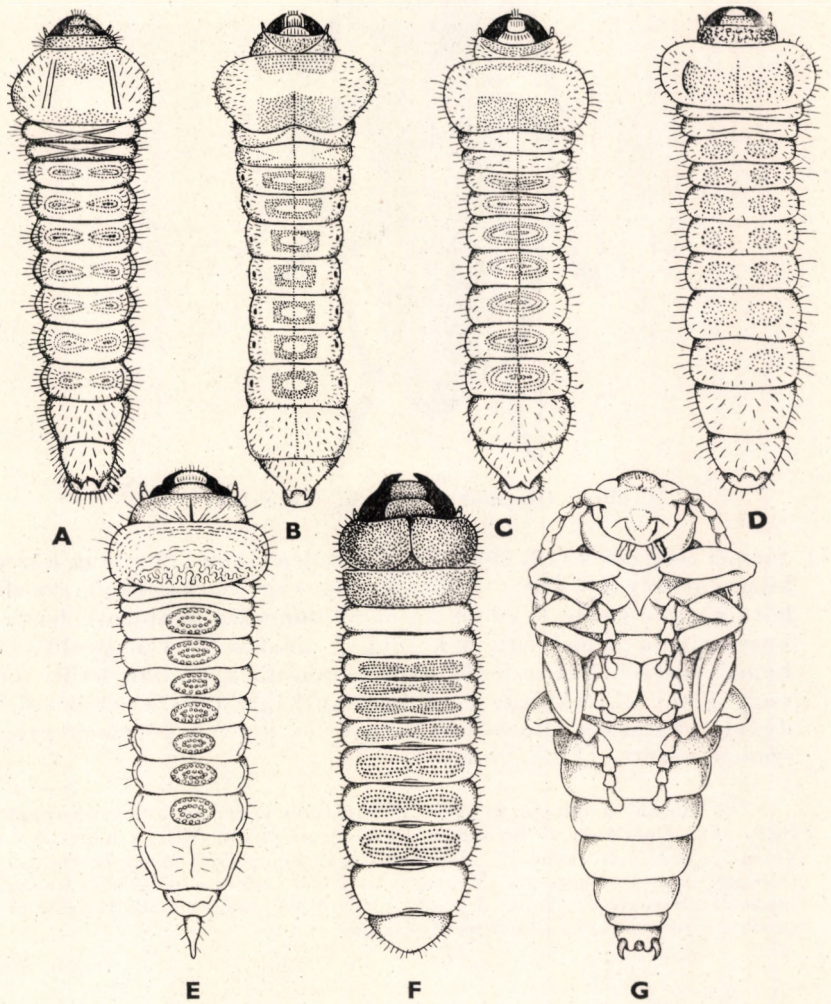

20. ábra. A: *Spondylis buprestoides* L., B: *Arhopalus rusticus* L., C: *Asemum striatum* L., D: *Tetropium castaneum* L., E: *Rhamnusium bicolor* SCHRANK, F: *Rhagium inquisitor* L. lárvája és G: ez utóbbi bábja hasoldalról (A—D, F: PLAVILSCSIKOV E, G: DEMELT nyomán)

Előfordul Európában, s majdnem az egész palearktikus Ázsiában, keleten Japánig, a Közel-Keleten Észak-Iránig. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidék őshonos és telepített fenyveseiben gyakori. Lárvája (20. ábra: B) az erdei- és feketefenyőben, valamint lucfenyőben él, korhadó rönkökben, földön heverő fatörzsekben található; bábját a 3. ábra: E szemlélteti. Az imágó alkonyatkor és éjjel aktív, nappal laza kéreg alatt, korhadó fák járataiban stb. rejtőzik. Júniustól szeptemberig rajzik — Gödrösnyakú cincér

rusticus L.

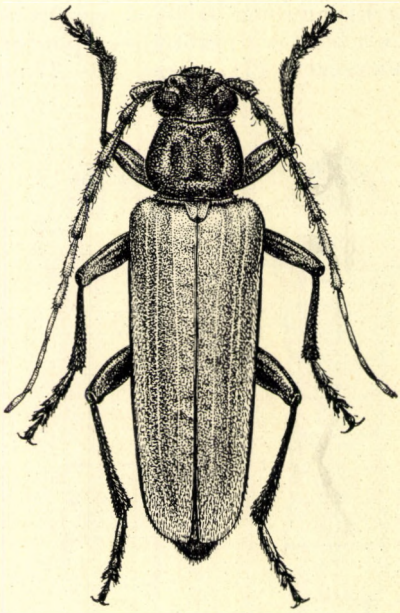

21. ábra. *Arhopalus rusticus* L. ♂ (Eredeti)

2 (1) Szemei csupaszok (18. ábra: E). A hátulsó lábfej 3. íze csak közepéig kikanyarított (18. ábra: G). Sötétbarna vagy barnásfekete. Az előtor háta nagyon sűrűn és finoman, oldalt ráncolva pontozott, hosszanti középvonala bemélyedt, a korong 2 oldalán 1—1 nagyobb, lapos bemélyedéssel. Szárnyfedői párhuzamosak, varratszögletük tompa vagy kissé lekerekített, 2—2 hosszanti, gyengén kiemelkedő bordával; pontozása elmosódott és gyér, a pontok közeiben gyengén szemecskézett. 13—25 mm.

Előfordul majdnem az egész palearktikus régióban a Kanári-szigetektől Szibériáig, Algériában és Szíriában. Faunaterületünkön ritka, a hegy- és dombvidék fenyveseiben található. Magyarországon eddig csak kevés helyen találták (Kőszeg, Sopron, Veszprém, Magyaróvár, Pécs). Lárvája fenyőfélék rönkjében, heverő fatörzsekben fejlődik. A bogár júniustól szeptemberig alkonyatkor és éjjel rajzik (= *ferus* MULS., *polonicus* MOTSCH.)

tristis FABR.

8. nem: **Asemum** Eschsch.

Testük megnyúlt, párhuzamos szélű. Fejük széles (4. ábra: D, 12. ábra: D), vese alakú szemekkel, amelyek elöl mélyen kikanyarítottak. Homlokuk hosszában mélyen barázdált, csápdudoraik laposak, nyakuk széles és hengeres, a fejtetőtől nincs elválasztva, a fejpajzsuk háromszög alakú, és ék alakban illeszkedik a homlokhoz. Csápjaik rövidek, a test fél hosszát sem érik el, a 3. íz olyan hosszú, mint az 1. vagy a 4., és rövidebb, mint az 5. Az előtor háta

22. ábra. *Asemum striatum* L. ♀ (Eredeti)

okrong alakú, oldalán nincsen sem kiugró fog, sem dudor, felülete lapos. Szárnyfedői párhuzamosak, a végük egyenként lekerekített, felületükön hosszanti bordákkal. A melltő nyúlványa a csípők között keskeny, de végig ér, a csípők ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa a középső csípők között keskeny. Lábai rövidek, combjaik nem bunkósak (18. ábra: H), lábszára egyenesek, párhuzamos szélűek, lábfejeiken alul hosszanti csupasz csík húzódiki A hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz együttvéve, a 3. íz mélyen kimetszett.

A 10 ismert faj a holarktikus régióban honos, ebből 5 faj palearktikus és 5 nearktikus. Faunaterületünkön csak 1 faj fordul elő.

— — Fekete, felül zsírfényű, alul gyengén fénylő, finom, sárgás szőrözettel fedett. Az előtor háta harántos, oldalt szögletesen kiszélesedett, finoman szemecskézett és sűrűn, mélyen pontozott, korongján szabálytalan bemélyedésekkel. Szárnyfedői finoman és sűrűn pontozottan szemecskézettek, 2—4 hosszanti bordával, vagy azok nyomaival, a bordák között szabálytalan, gyenge benyomatokkal (22. ábra). 8—23 mm.

Előfordul Európától Japánig szinte az egész palearktikus tájban, s faunaterületünkön a hegy- és dombvidék fenyveseiben. Lárvája (20. ábra: C) az erdei- és feketefenyő, valamint a lucfenyő rönkjeiben, száraz törzseiben fejlődik. A bogár április végétől júliusig található, nappal többnyire száraz kéreg alatt, vagy a kéreg repedéseiben bújik meg — Komor fenyőcincér

striatum L.

Változatai:

1. Olykor a szárnyfedők világosabb vagy sötétebb barna, elmosódott oldalszegélylyel. — A törzsalak közt ritkább (Budapest, Berhida, Balatonendréd) ab. **limbatipenne** Pic

2. Szárnyfedői egyszínű barnák vagy vörösesbarnák. — A törzsalakkal együtt gyakori ab. **agreste** Fabr.

9. nem: **Tetropium** Kirby

Testük megnyúlt, felületük meglehetősen lapos. Fejük széles (12. ábra: E), szemeik teljesen osztottak. Homlokuk széles és lapos, csápdudoraik gyengén kiemelkedők, közöttük a homlok gyengén vagy erősebben benyomott. A halántékuk egyenletesen megy át a hengeres nyakba. Az állkapcsi tapogatók végíze baltaszerű (4. ábra: I). A csápjaik rövidek, legfeljebb a fél test hosszát érik el; a töve vastag, a 3. íz nem rövidebb az 5.-nél. Az előtor háta gyengén szív alakú, a töve előtt befűződött, hátulsó szegélye vastagon felhajló, oldalt kerekített, tüske vagy dudor nélkül (18. ábra: J), korongja hosszanti irányban benyomott. Szárnyfedői párhuzamosak, a végük, a varratszögletük lekerekített, felületüket lesimuló sűrű szőrözet fedi. A melltő nyúlványa a csípők között keskeny, de végig ér, a mellközép nyúlványa a csípők közt ugyancsak keskeny. Lábaik erősek, a combok töve vékony, majd bunkószerűen megvastagodik, de meglehetősen laposak (18. ábra: I), lábszáraik rövidek, majdnem párhuzamos szélűek. Lábfejeik szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz együttvéve, a 3. íz mélyen bemetszett.

Az ismert 15 fajból 7 észak-amerikai, a többi palearktikus. Faunaterületünkön 3 faj fordul elő.

1 (4) Az előtor háta fényes, oldalt sűrűn, középen ritkábban és finomabban pontozott.

2 (3) Az előtor hátának korongja szórtan pontozott, a pontok közterecskéi többnyire jelentősen szélesebbek, mint maguk a pontok (18. ábra: L). Feje a csápok között hosszirányban jelentősen benyomott és barázdált. Fekete, a szárnyfedő, csápjai és a lábai barnák vagy barnásvörösek. Az előtor oldalt finoman és sűrűn szemecskézett, középen hosszant és többnyire a korongon kétoldalt is benyomott. Szárnyfedői nagyon finoman és sűrűn szemecskézve pontozottak, zsírfényűek, nagyon rövid szőrözettel sűrűn fedettek (23. ábra). 9—18,5 mm.

Előfordul Európában, Szibériában, Észak-Mongóliában, Japánban. Faunaterületünkön a hegyvidék fenyveseiben elterjedt, a Kárpátok egész vonulatában gyakori, Magyarországon a Kőszegi-hegységben, Sopron környékén és a Zempléni-

hegységben fordul elő. Fűrészáruval sokfelé széthurcolják. Lárvája (20. ábra: D fenyőfákban, főleg lucfenyőben él. Az imágó április végétől júliusig repül, többnyire száraz fák kérge alatt található — Romboló fenyőcincér

castaneum L.

Változatai:

1. Olykor az előtor oldalai, valamint a tőszegély közepe, a melltő oldallemezei, továbbá a csípők és tomporok vörösbarnák. — A törzsfaj között fordul elő, de nálunk még nem találták [ab. **rufomarginatum** ROUBAL]

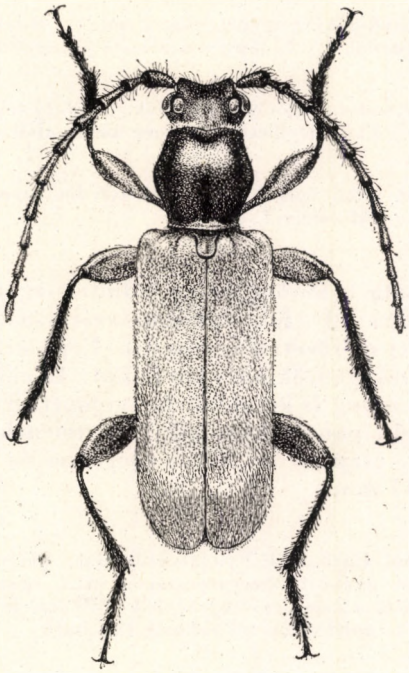

23. ábra. *Tetropium castaneum* L. ♂ (Eredeti)

2. Teste fekete, lábai feketék, szárnyfedői vörösbarnák. — Gyakori ab. **luridum** L.

3. Teste fekete, lábai vörösbarnák, szárnyfedői feketék. — Igen gyakori ab. **fulcratum** FABR.

4. Teste lábaival, szárnyfedőivel együtt fekete. — Gyakori ab. **aulicum** FABR.

3 (2) Az előtor hátának korongja sűrűn pontozott, a pontok közterei többnyire keskenyebbek, mint a pontok (18. ábra: M). Feje a csápok között alig benyomott és nem barázdált. Teste fekete, lábai vörösbarnák. Feje sűrűbben pontozott, az előtor oldala nagyon sűrűn és finoman szemecskézett, korongja hosszában lapos, gyengén benyo-

mott. Szárnyfedői nagyon sűrűn és finoman szemecskézettek, fénytelenek, felületét lesimuló finom, sűrű, sárgás szőrözet fedi. 8—17,5 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, Angliában, a Szovjetunió európai felének északnyugati részében. Faunaterületünk nyugati részében található, Magyarországon eddig csak Sopron környékéről került elő. Lárvája a vörösfenyő kérge alatt él. A bogár április végétől júliusig repül

Gabrieli WEISE

Változatai:

1. Teste a szárnyfedőkkel együtt fekete, combjai is feketék, de a lábszárak és lábfejek vörösbarnák. — Előfordul a törzsfajjal együtt (Kozmescsek, Hoverla) [ab. **Crawshayi** SHARP]

2. Teste fekete, szárnyfedői vörösbarnák, combjai feketék, lábszárai és lábfejízei világosak. — Faunaterületünkön még nem találták [ab. **Schimitscheki** PLAV.]

3. Teste fekete, lábai vörösbarnák, szárnyfedői barnásvörösek. — Faunaterületünkön ritka (Alacsony-Tátra) [ab. **bicolor** PIC]

4 (1) Az előtor háta a korongján és oldalt is egyaránt sűrűn szemecskézett (18. ábra: J—K), ritkásan szőrözött, szárnyfedői lesimuló, sűrű és finom szőrözettel borítottak. Feje sűrűn és durván pontozott, homloka a csápgödrök közt barázdált. Az előtor háta középen lapos, gyakran a korong is kétoldalt benyomott. Szárnyfedői nagyon finoman és sűrűn pontocskázottak, fénytelenek. Teste fekete, szárnyfedői, lábai, csápjai, az előtor szegélyei és a melltő oldala vörösbarna. 8—17 mm.

Előfordul Európától Nyugat-Szibériáig. Faunaterületünkön a Kárpátokban elterjedt és gyakori, Magyarországon ritka, eddig csak Sopron környékéről, Magyaróvárról és a Zempléni-hegységből (Pálháza) ismerjük. Lárvája a lucfenyőben él. A bogár április végétől júliusig található

fuscum FABR.

Változata:

1. Olykor az előtora teljesen fekete, szegélyei sem világosak. — A törzsfaj között fordul elő (Retyezát) [ab. **obscuratum** PLAV.]

10. nem: **Cyamophthalmus** KRAATZ

Nyúlánk, párhuzamos testű, felül kissé lapított, egyszínű fénylő sárgásbarna cincérek. Fejük kerekded, feltűnően nagy, kiugró, félgömb idomú szemekkel (12. ábra: F); a szemek belső szegélye a csápok tövénél mélyen kikanyarított, elülső szegélye a rágók tövéig ér. Homlokuk nagyon keskeny, alig szélesebb, mint az 1. csápíz vége, lapos, a csápdudoraik laposak; a csápok töve kijjebb fekszik, mint a szemek belső szegélye. Csápjaik hosszúak, vastagok, az 5.

íztől kissé fűrészesek, a 3. íz sokkal rövidebb, mint az 1. vagy az 5. Az előtor háta harántos, oldalt lekerekített, hátulsó szöglete erősebben vagy gyengébben szögletesen kiugró, oldalt fog vagy dudor nélkül. Szárnyfedői párhuzamos szélűek, a végén lekerekítettek, a varratszögletük tompa. A melltő nyúlványa

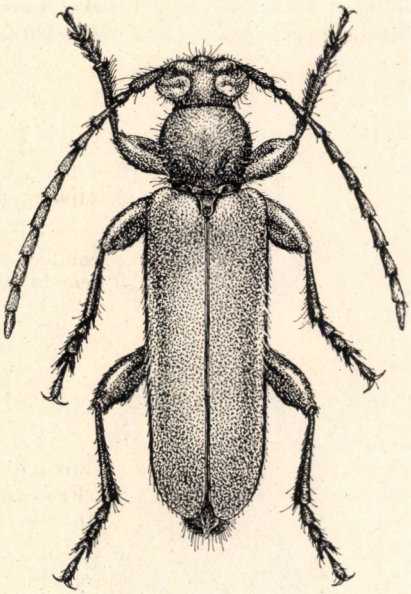

24. ábra. *Cyamophthalmus moesiacus* E. Friv. (Eredeti)

keskeny, de a csípők végéig ér. Lábaik vaskosak, combjaik duzzadtak, lábszáraik egyenesek, lábfejeik szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze rövidebb, mint a 3. és 4. együttvéve, a 3. íz mélyen kivágott.

Ebbe a nembe egyetlen dél-európai—mediterrán faj tartozik, amely faunaterületünk déli peremvidékén is előfordul.

— — Teste vöröses, sima és fénylő, rövidebb lesimuló és hosszabb felálló, gyér szőrözettel. Az előtor háta a korongon alig, vagy csak szórtan pontozott, oldalt ráncosan, durván pontozott, amely a szegélyen többnyire peremet képezve megy át a melltő oldallemezébe; ez utóbbi teljesen sima. Szárnyfedői durván és sűrűn pontozottak. A ♂ elülső combja erősebben megvastagodott, mint a többi (24. ábra). 9—13 mm.

Ide csak egyetlen, a mediterrán területen elterjedt faj tartozik, amely faunaterületünk határán a horvátországi tengermelléken is előfordul. Az imágó éjszaka aktív, fényre nem repül, s ez magyarázza ritkaságát. Tápnövénye, fejlődésmenete a mai napig sem tisztázott

[**moesiacus** E. Friv.]

11. nem: **Rhagium** Fabr.

Testük megnyúlt, széles vállú, felületük vagy egyenletesen és finoman, vagy sűrűn és többé-kevésbé foltosan szőrözött. Fejük a szemek mögött többé-kevésbé széles és hosszú halántékkal, hátul nyakszerűen befűződött (27. ábra: A—B). Szemeik vese alakúak, domborúak, belül alig kikanyarítottak. Csápjaik meglehetős rövidek vagy fél testhosszúságúak, az 1. íz bunkós, a 3. és 4. íz majdnem egyforma hosszú. Az előtor háta domború, elöl és

25. ábra. *Rhagium bifasciatum* Fabr. (Eredeti)

hátul harántul befűzött, oldalt középen 1—1 éles, kissé hátrafelé irányuló tüs kével. Szárnyfedőik a vállon szélesek, hátrafelé elkeskenyednek, a végük egyenként lekerekített, felületükön bordák futnak, a bordák közeiben pontozottak vagy ráncoltak. A melltő nyúlványa a csípők között magas, a mellközép dudorszerűen kiáll, és a töve felé meredeken lehajló (9. ábra: I, K). Lábaik erősek, hosszúak, lábfejízeik szélesek, laposak, alul szivacsszerűen szőrösek.

A palearktikus régióban 15, a nearktikus régióban 7 fajuk él. Magyarországon mindössze 4 fajt ismerünk, amelyek Európában általánosan elterjedtek. Lárváik elhalt fenyőfélék és lombosfák kérge alatt, vagy korhadó fában élnek; a kéreg alatt széles, csavaros meneteket rágnak. Kifejlődésükhöz általában 2 év szükséges, de a környezettől, csapadékviszonyoktól függően ez több is lehet.

1 (2) A potroh haslemezein középen nincs élszerű kiemelkedés. Csápjai vékonyak, meglehetős hosszúak, a ♂ esetében a szárnyfedők közepét elérik, a ♀ csápjai a szárnyfedők tövét messze meghaladják. Felülete egyenletesen és finoman szőrözött (1. alnem: *Rhagium* s. str.). — Teste fekete, a potroh hasszelvényei középen és utolsó szelvényei egészen vagy oldalt vörösek, a combok töve, a lábszárak a végük kivételével és a lábfejek, valamint a csápok a tőíz kivételével vörösek. A szárnyfedők közepe előtt a varrat felé irányuló ferde, széles harántcsík, és a közepe mögött egy széles, kifli alakú folt szalmasárga, a széles oldalszegély a csúcsig vörösbarna; felülete fényes, durván pontozott. A szárnyfedő rajzolata változékony (25. ábra). 12—22 mm.

Előfordul Európában, Kisázsiában és a Kaukázusban, valamint Algériában. Magyarországon meglehetősen ritka (Budapest, Kőszeg, Sopron környéke). Lárvája főleg lucfenyőben és jegenyefenyőben, kivételesen erdei- és feketefenyőben, bükk, tölgy, mogyoró vagy seprőzanót fájában fejlődik. A bábbölcsőt nem a kéreg alatt, hanem a fában készíti; csak korhadó, kidöntött, kipusztult száraz fában él. Az imágó tavasszal és kora nyáron rajzik, erdőszegélyeken, erdei vágások mentén, tisztásokon a talajon sütkérezik és röpköd. A kifejlett imágót kora tavaszszal és télen korhadó fenyőrönkökben lehet találni — Kétcsíkos tövises-cincér

bifasciatum FABR.

Változatai:

1. Szárnyfedői feketék, egy ferde harántsáv a közepe előtt, egy széles, kifli alakú folt a közepe mögött szalmasárga. Oldalt hátrafelé szélesedő, széles vörösbarna szegéllyel; emiatt a fekete folt hátrafelé ék alakban elkeskenyedik, és a csúcsot sem éri el (26. ábra: A). — Ez a leggyakoribb változat **forma typica**

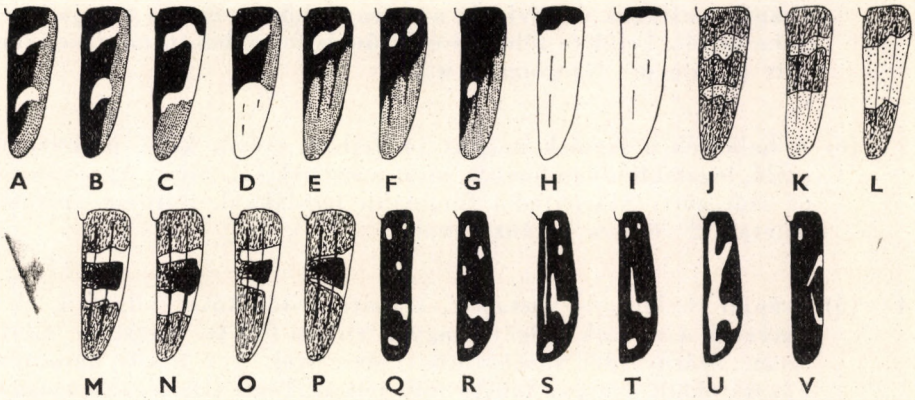

26. ábra. A: *Rhagium bifasciatum* FABR. *forma typica*, B: ab. *latefasciatum* PIC, C: ab. *medionotatum* PIC, D: ab. *lituratum* FÜGN., E: ab. *unifasciatum* MULS., F: ab. *Deyrollei* PIC, G: ab. *infasciatum* PIC, H—I: ab. *Simoni* BLAIR; J: *Rh. sycophanta* SCHRANK *forma typica*, K: ab. *apicefasciatum* HEYR., L: ab. *latefasciatum* MÜLL.; M: *Rh. mordax* DE GEER *forma typica*, N: ab. *subdilatatum* PIC, O: ab. *morvandicum* PIC, P: ab. *polonicum* PODANY; Q: *Xylosteus Spinolae* E. FRIV. *forma typica* ♂, R: ♀, S—U: ab. *Merkli* PIC és V: *Leptorrhabdium illyricum* KRAATZ szárnyfedőrajzolata (A—L, P: részben PODANY, M—O: PLAVILSCSIKOV nyomán, Q—V: eredeti)

2. Olyan, mint a törzsalak, de a szegély vörös sávja keskeny, a fekete folt a csúcsot eléri (26. ábra: B). — Ritka ab. **latefasciatum** PIC

3. A szárnyfedő csúcsa a hátulsó sárga foltig vörösbarna, az elülső és hátulsó sárga folt oldalt a szegély mellett összekötött (26. ábra: C). — Ritka ab. **medionotatum** PIC

4. A szárnyfedő a hátulsó sárga folttól a csúcsig sárga-sárgásvörös, oldalszegélye vörösbarna, elöl fekete alapon a sárga harántsáv élesen kirajzolódik (26. ábra: D). — A törzsalak között gyakori ab. **lituratum** FÜGN.

5. A szárnyfedő fekete foltja ék alakú, elöl a sárga folt benne jól körülhatárolt, a hátulsó sárga folt hiányzik (26. ábra: E). — Gyakori ab. **unifasciatum** MULS.

6. A szárnyfedők egyszínű vörösbarnák, csupán a varrat fekete. — Nagyon ritka, nálunk még nem találták [ab. **ictericum** SCHLEICH.]

7. Olyan, mint az előbbi, de a varraton kívül a szárnyfedők keskeny töve is fekete. — Igen ritka [ab. **rufum** PRELL]

8. Olyan, mint az ab. *ictericum* SCHLEICH., de a szárnyfedők bordái többé-kevésbé feketék. — Ritka [ab. **nigrolineatum** DON.]

9. Szárnyfedői egyszínű sárgás-vörösbarnák, de a tövük szélesen vagy keskenyebben fekete (26. ábra: H—I). — Ritka [ab. **Simoni** BLAIR]

10. Szárnyfedői a tövüktől hátrafelé ék alakban feketék, a fekete foltban nincs sárga rajzolat (26. ábra: G), vagy elöl 1 kis sárga petty van. — Ritka [ab. **infasciatum** PIC]

11. Olyan, mint az ab. *infasciatum* PIC, de a fekete foltban 2 kis sárga petty van (26. ábra: F). — Ritka [ab. **Deyrollei** PIC]

2 (1) A potroh haslemezei hosszukban középen élszerűen kiemelkednek. Csápjai vastagok és rövidek, a szárnyfedők tövét a ♂ csápja is alig haladja túl. Felülete többnyire sűrűn és foltokban tömörítve szőrözött (2. alnem: *Hargium* SAM.).

3 (6) A halánték a szemek mögött jól fejlett, erősen kiáll, párhuzamos szélű, legalább olyan hosszú, mint a szemek (27. ábra: A), pontozott és szőrözött. Szárnyfedői finomabb bordákkal, foltosan szőrösek, feketék, 2 vöröses harántsávval.

4 (5) Csápjai rövidek és vastagok, a szárnyfedők tövét alig érik el. A halánték a szemek mögött nagyon erősen fejlett, hosszabb, mint a szem. Szárnyfedői sárgásvörös szőrözettel, a 2 vörös harántcsík között oldalt csupasz fekete folt nélkül. Teste fekete, szárnyfedőin 2 széles vöröses harántcsíkkal. A szárnyfedők tövében a vállszöglet és a pajzsocska között dudorodás emelkedik ki, amelyet kétoldalt barázdaszerű bemélyedés határol. Többnyire 2 gyengén kiemelkedő bordája van, köztük a felület durván ráncosan pontozott. A homlok, a halánték alul, valamint az előtor háta kétoldalt hosszában sárgán, sűrűn szőrös, a szárnyfedő sárga szőrözete sűrű foltokat alkot. 17—26 mm.

Előfordul Európától Nyugat-Szibériáig és Kisázsiában. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidéken elterjedt, gyakori. Lárvája főleg tölgyben él, de előfordul nyír, éger vagy gesztenye fájában is; a kéreg alatt rág járatokat, és ott is bábozódik. Az imágó május—júniusban jelenik meg, többnyire száraz fák napsütötte oldalán tanyázik, vagy virágzó cserjéken található, főleg kökényen, galagonyán és bodzafán; ölfán is gyakori — Tölgyes-tövisescincér

sycophanta SCHRANK

Változatai:

1. A szárnyfedőn 2 vöröses harántsáv van: egy a közepe előtt és egy a közepe mögött, egyébként fekete (26. ábra: J). — Közönséges **forma typica**

2. A szárnyfedői a hátulsó vörös harántsávtól a csúcsig teljesen vörösek (26. ábra: K). — Nagyon ritka ab. **apicefasciatum** HEYR.

3. A szárnyfedőnek csak a töve és a csúcsa fekete, a 2 harántsáv között teljesen vöröses (26. ábra: L). — Nagyon ritka ab. **latefasciatum** MÜLL.

5 (4) Csápjai hosszabbak, néhány ízzel túlérnek a szárnyfedők tövén. A halánték nem olyan erősen kiugró, csak kevéssel hosszabb, mint a szem. A szárnyfedői zöldessárga szőrözettel, a 2 vörös harántsor között oldalt nagy, többnyire kerek és erősen pontozott csupasz fekete folttal; szőrözete kis foltokba tömörül. Válldudora kiálló, de a szárnyfedők tövében csak a válldudor mellett van hosszanti benyomat, a pajzsocska mellett azonban domború. Teste fekete, csupán a szárnyfedőkön van 2 kissé rézsutos, egyforma széles harántszalag. 13—22 mm.

Előfordul Európától Nyugat-Szibériáig. Magyarországon a hegyvidék erdeiben nem ritka. Lárvája főleg bükk, tölgy, gesztenye, juhar, nyír, hárs és éger, ritkán tűlevelű fák kérge alatt fejlődik. Az imágó áprilistól augusztusig repül. — Csertövisescincér

mordax DE GEER

Változatai:

1. A szárnyfedő rézsútos harántsávjai közel egyforma szélesek, s majdnem a varratig érnek (26. ábra: M). — Ez a leggyakoribb **forma typica**

2. A hátulsó vöröses harántcsík sokkal szélesebb, mint az elülső (26. ábra: N). — A törzsalak között ritka ab. **subdilatatum** PIC

3. A szárnyfedők vöröses harántsávjai a varrat előtt jelentősen megrövidültek, és az oldalszegély mentén kiszélesedtek (26. ábra: O). — Ritka ab. **morvandicum** PIC

4. A szárnyfedők vöröses harántsávjai majdnem teljesen hiányzanak (26. ábra: P). — Igen ritka ab. **polonicum** PODANY

6 (3) A halánték a szemek mögött sokkal rövidebb, mint a szemek, lekerekített és elszűkülő, fényes és sima (27. ábra: B). A szárnyfedők bordái élesek. Teste fekete, a csápok töve, az előtor elülső és hátulsó szegélye és lábai részben vörösesek, a combok alul és oldalt, valamint a lábszáraik nagyobb része vörös. Szárnyfedői szürkéssárgák, szabálytalan, többnyire foltokra szakadozott fekete sávval a közepe

előtt és a közepe mögött; a harántsávokon kívül gyakran a bordák és közöttük a kiemelkedő ráncok is feketék. A lesimuló és foltokba tömörült szőrözet szürkésfehér, felülete durván pontozott és ráncolt. 10—21 mm.

Előfordul Európától Nyugat-Szibériáig, valamint Kisázsiában, Szíriában és Algériában. Faunaterületünkön a hegyvidék tűlevelű erdeiben nem ritka. Lárvája (20. ábra: F; bábja: G) főleg lucfenyő, valamint erdei- és feketefenyő kérge alatt fejlődik. Az imágó áprilistól júniusig repül, gyakran találjuk kivágott fenyőrönkökön vagy fenyő-ölfán sütkérezni. — Fenyves-tövisescincér

inquisitor L.

12. nem: **Rhamnusium** Latr.

Testük termetes, párhuzamos szélű, meglehetősen hengeres. Fejük nagy, szemeik vese alakúak, elöl mélyen kikanyarítottak, hátul lemetszettek. Pofáik hosszabbak, mint a szem legkeskenyebb átmérője, párhuzamosak, elöl szögletesen kiugrók. Halántékuk párhuzamos, hosszú, erősen befűzött, a nyak jól elkülönült, felül a fejtető benyomott. A homlokuk hosszirányban mélyen barázdált, az erősen kiemelkedő csápdudorokat is elválasztja, a csápdudorok előre és hátrafelé is meredeken lejtenek. Csápjaik hosszúak, erősek, vastagok (9. ábra: D), a test fél hosszát valamivel (♀) vagy jóval túllépik (♂), az 1. íz vastag, a 3. íz sokkal rövidebb, mint az 1., rövidebb, mint a 4., és sokkal rövidebb (fele), mint az 5.; az 5. íztől kezdve kissé fogazott. Az előtor háta elöl-hátul mélyen befűzött, az elülső szegély gallérszerű és olyan széles, mint a nyak, hátul sokkal szélesebb, oldalt lekerekített, kiugró foggal, közepe hosszirányban benyomott. Szárnyfedői szélesek, hátul együttesen lekerekítettek, oldalszélük lehajló. A melltő nyúlványa a csípők között keskeny és alacsony, végig se ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak (9. ábra: J). Lábaik hosszúak, erőteljesek, combjaik nem bunkósak, lábszáraik egyenesek. A hátulsó lábfej 1. íze majdnem olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz együttvéve, a 3. íz mélyen kimetszett és kissé szélesebb, mint a 2.

A palearktikus régióban fordul elő 6 faja, amelyek közül faunaterületünkön 1 faj található.

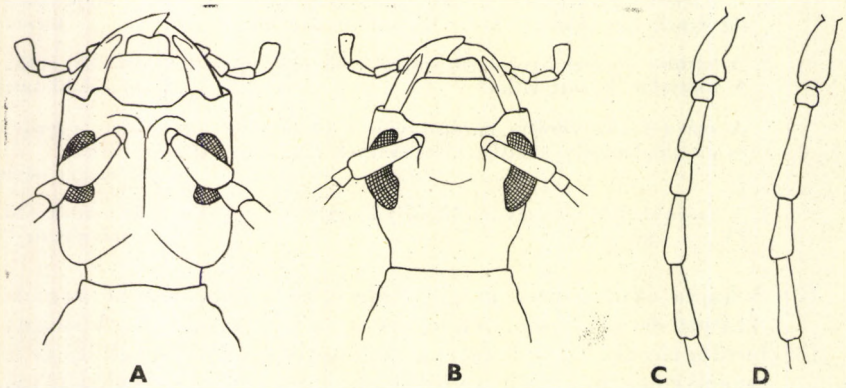

27. ábra. A: *Rhagium sycophanta* Schrank és B: *Rh. inquisitor* L. feje felülnézetben — C: *Stenocorus quercus* Goeze és D: *St. meridianus* L. csáptöve (Eredeti)

— — Feje és előtora, valamint a lábai és a potroha vörösessárga, szárnyfedői feketéskék színűek, oldalszéle a vállon sárga, a mellközép és a mellvég fekete. Csápja a tövén sárgásvörös, az 5. íz végétől fekete vagy barna. A fej és az előtor háta felálló, rövid sárga szőrözettel, a szárnyfedők nagyon finom, lesimuló, barnás szőrökkel fedettek. A homlok finoman pontozott, a fejtető és a nyak sima, az előtor korongja sima, dudorai erősen kiemelkedők. Szárnyfedői sűrűn, kissé ráncosan pontozottak (28. ábra). 15—23 mm.

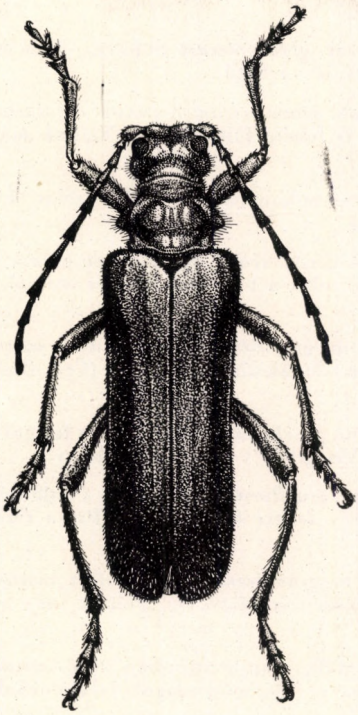

28. ábra. *Rhamnusium bicolor* SCHRANK ♀ (Eredeti)

Előfordul csaknem egész Európában, a Szovjetunió európai felének középső és déli részében. Faunaterületünkön elterjedt, de ritka. Lárvája (20. ábra: E) öreg, odvas, korhadt nyár, fűz, juhar, szil, tölgy, gesztenye, hárs, dió és különböző gyümölcsfákban él, és 2—3 évig fejlődik. Az imágók május közepén jelennek meg, és a rajzás júniusban is tart

bicolor SCHRANK

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, csápja fekete vagy barna, de az előtor korongja többé-kevésbé sötét. — Eddig nálunk még nem találták [ab. **Aubei** PIC]

2. Olyan, mint a törzsalak, de szárnyfedői feketék. — Nálunk még nem gyűjtötték [ab. **atripenne** BED.]

3. Olyan, mint a törzsalak, csápja fekete vagy barna, de a homlok és a fejtető a csápdudorok mögött fekete. — Nálunk ugyanolyan gyakori, mint a törzsalak ab. **Pici** KANABÉ

4. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők szegélye a közepükig és egy vállszegélyfolt sárga. — Magyarországról még nem mutatták ki [ab. **humerale** BED.]

5. Olyan, mint a törzsalak, de az elülső lábfej 3 íze és a 3 első csápíz is fekete. — Nálunk még nem mutatták ki [ab. **diversitarse** DAYREM]

6. Teste teljesen sárgásvörös, csak a mellközép és a mellvég, valamint a csápjai feketék. — Ritkább, mint a törzsalak var. **glaucopterum** SCHALL.

7. Olyan mint az előző, de a homlok és a fejtető a csápdudorok mögött feketecsápja fekete. — Magyarországról még ismeretlen [ab. **symmetricum** KANABÉ]

8. Olyan, mint a var. *glaucopterum* SCHALL., de a combok töve fekete. — Előfordulása nálunk is várható [ab. **lutetianum** DAYREM]

9. Olyan, mint az ab. *symmetricum* KANABÉ, de szárnyfedőin a pajzsocska mellett és a csúcsukon is fekete folt van. — Nálunk még nem találták [ab. **capitale** PIC]

10. Szárnyfedői a csúcsukon és a tövükön széles sávban feketék vagy feketéskékek. — Ritka [ab. **ambustum** HEYD.]

11. Csápjai egyszínű vörösbarnák, egyebekben olyan, mint a törzsalak. — Nálunk jóval gyakoribb, mint a törzsalak. Egyes szerzők önálló fajnak tartják m. **gracilicorne** THÉRY

12. Olyan, mint az m. *gracilicorne* THÉRY, de a szárnyfedők szőrözete sárga. — Eddig csak Csehszlovákiából ismeretes (Čes. Budějovice) [ab. **Mičani** HEYR.]

13. Olyan, mint az m. *gracilicorne* THÉRY, de a fejtető és a homlok vége fekete. — Nálunk ritka (Visegrád) (= *occipitale* PLAV.) ab. **Szalánczyi** KANABÉ

14. Olyan, mint az m. *gracilicorne* THÉRY, de a halántékon a szemek belső szegélye mellett 1—1 nagy fekete folt van. — Ritka (Magyaróvár, Kőszeg, Brassó) ab. **Bischoffi** PIC

15. Olyan, mint az m. *gracilicorne* THÉRY, de a szárnyfedőkön egy váll alatti folt és a szegély a közepéig sárga. — Nálunk még nem találták [ab. **subhumerale** HEYR.]

16. Szárnyfedői feketék, csápjai azonban vörösbarnák, mint az m. *gracilicorne* THÉRY esetében. — Magyarországon is előfordulhat [ab. **nigripenne** PODANY]

17. Csápjai vörösbarnák, szárnyfedői kékesfeketék, de szegélye a csúcsig keskenyen sárga. — Magyarországon még ismeretlen [ab. **limbatum** PIC]

18. Teste a csápokkal, lábakkal együtt egyszínű sárgásvörös, csak a mellközép és a mellvég fekete. — Ritka (Kalocsa, Tribecs) ab. **rufotestaceum** PIC

19. Olyan, mint az előző, de a fejtető és a homlok hátsó része fekete. — Ritka (Arad) [ab. **inapicale** PIC]

20. Olyan, mint az ab. *rufotestaceum* PIC, de a szárnyfedők keskeny szegélye fekete. — Nálunk még nem ismeretes [ab **apicepraeustum** HEYR.]

13. nem: **Xylosteus** E. FRIV.

Testük karcsú (♂) vagy a szárnyfedőik megnyúlt tojásdadok (♀), hártyás szárnyaik jól fejlettek (♂) vagy erősen csökevényesek (♀). Fejük (9. ábra: A) hátul nyakszerűen befűződött, homlokuk a csápok tövében és a szemek között

is dudoros, halántékuk jól fejlett. Szemeik kiugrók, vese alakúak, elöl gyengén kikanyarítottak. Csápjaik messze a szemek kikanyarítása előtt erednek, hosszúak és vékonyak, a 4. íz rövidebb, mint az 1., és sokkal rövidebb, mint a 3. íz, az 5. íz hosszabb, mint a 3.; vége a szárnyfedők csúcsát kissé túlhaladja (♂), vagy csak a szárnyfedők közepéig ér (♀). Az előtor elöl nagyon erősen, hátul gyengébben befűződött, oldalszegélyük középen éles foggal vagy bütyökkel, közepe hosszában benyomott, emiatt korongja 2 nagy bütyökkel. Szárny-

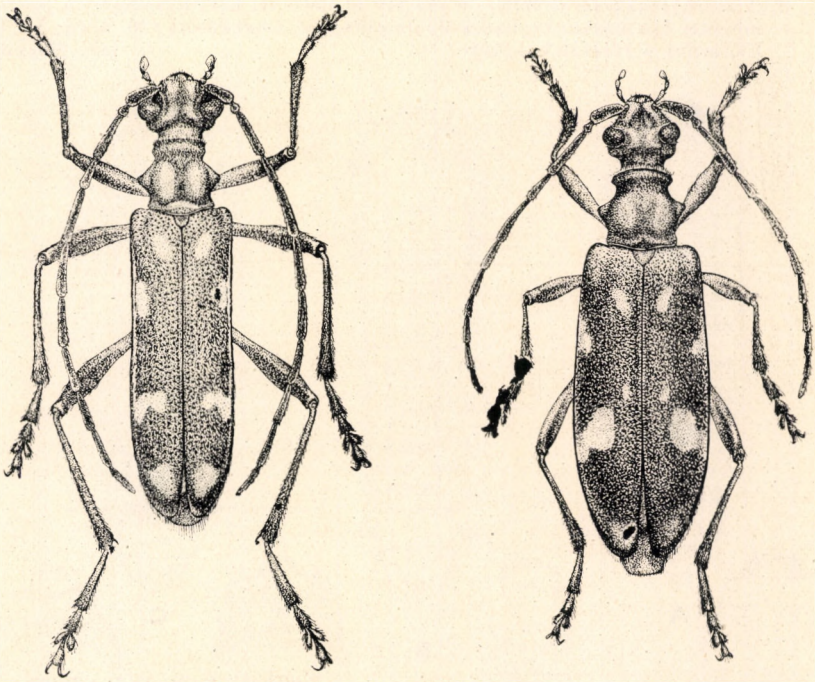

29. ábra. *Xylosteus Spinolae* E. Friv. A: ♂, B: ♀ (Eredeti)

fedőik párhuzamosak (♂) vagy megnyúlt tojásdadok (♀), a végük egyenként lekerekített; felületük durván pontozott, bordák nyoma nélkül. Lábaik vékonyak és hosszúak. A melltő nyúlványa keskeny és alacsony.

Ide 3 faj tartozik, amelyek Délkelet-Európában, a Balkán félszigeten és a Kaukázusban honosak. Az egyik faj faunaterületünkön is előfordul.

— — Világos vagy sötét barnásvörös, szárnyfedői sárgás foltokkal: 1 folt a pajzsocska mögött, 1 az oldalszegély közelében a közepe előtt, 1 fél harántsáv az oldalszegély mellett a hátulsó negyedben és 1 nagyobb folt a csúcs előtt szalmasárga (26. ábra: Q—R). Szárnyfedői nagyon durván és sűrűn, de nem ráncolva pontozottak, felületüket sárgás, lesimuló, gyér szőrözet borítja (29. ábra: A—B). 12—17 mm.

Előfordul a Keleti- és Déli-Kárpátokban, Horvátországban, Boszniában, Hercegovinában, valamint Dél-Karinthiában, északra a Dráva vonaláig. Mindenütt ritka. Lárvája (30. ábra: A) Erdélyben száraz bükkfa ágaiban fejlődik, míg Karinthiában csak mogyorófában találták. A bogarak nappal laza kéreg alatt bújnak meg, s csak alkonyatkor jönnek elő, májustól júliusig rajzanak. Lárvája 2 évig fejlődik, és a bábbölcsőben a kész bogár telel át, ahonnan csak a 3. évben bújik elő. Előfordulásuk Magyarországon a Dunántúl déli felében lehetséges

[Spinolae E. Friv.]

Változata:

1. A szárnyfedők sárga foltja, a szegély melletti fél harántszalag és a pajzsocska mögötti folt hosszirányban különbözőképpen összekötött (26. ábra: S—U). — Előfordul a törzsalak között [ab. **Merkli** Pic]

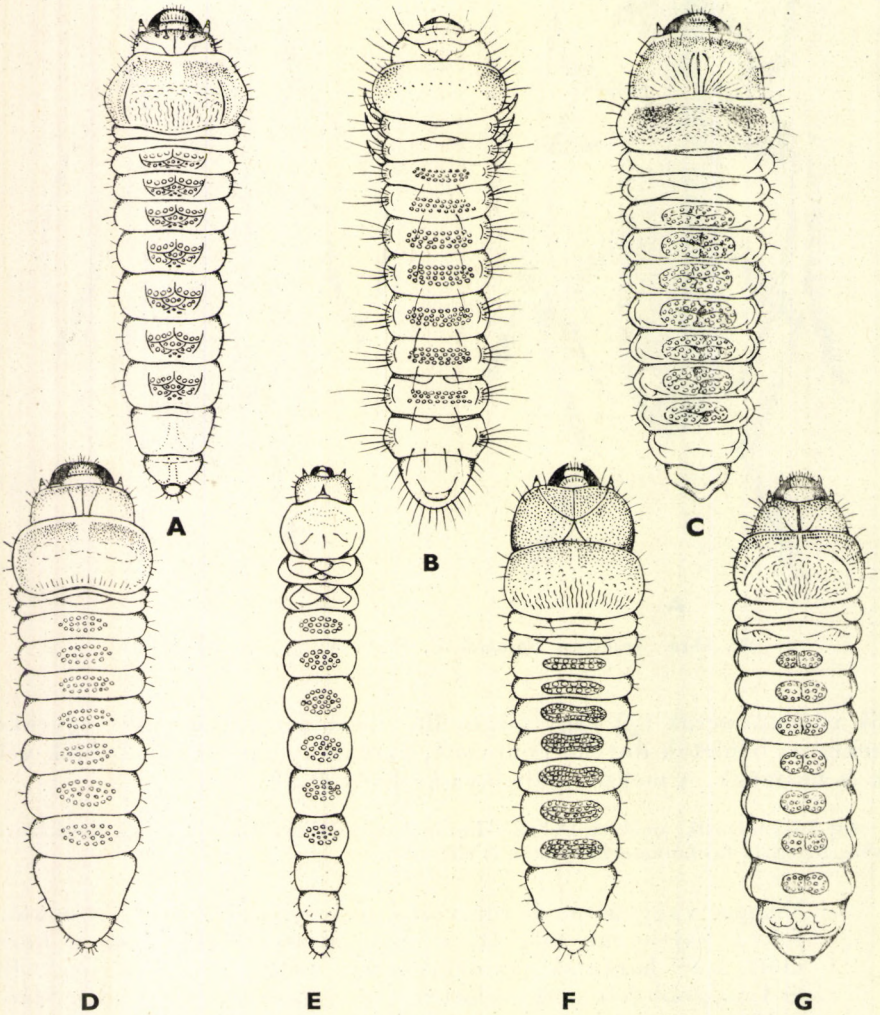

30. ábra. A: *Xylosteus Spinolae* E. Friv., B: *Acmaeops pratensis* Laich., C: *Grammoptera ustulata* Schall., D: *Allosterna tabacicolor* De Geer, E: *Leptura maculicornis* De Geer, F: *L. scutellata* Fabr. és G: *Strangalia maculata* Poda lárvája (Demelt nyomán)

14. nem: **Leptorrhabdium** KRAATZ

Testük nagyon karcsú, párhuzamos szélű. Fejük hátul erősen, nyakszerűen befűződött, szemeik nagyok, vese alakúak, elöl mélyen kikanyarítottak, homlokuk a szemek között és elöl a csápok tövében kissé bütykös. Csápjaik hosszúak, fonal alakúak, hosszabbak, mint a test (♂), vagy valamivel rövidebbek (♀), a 4. ízük nem rövidebb, mint az 1., de rövidebb, mint a 3.,

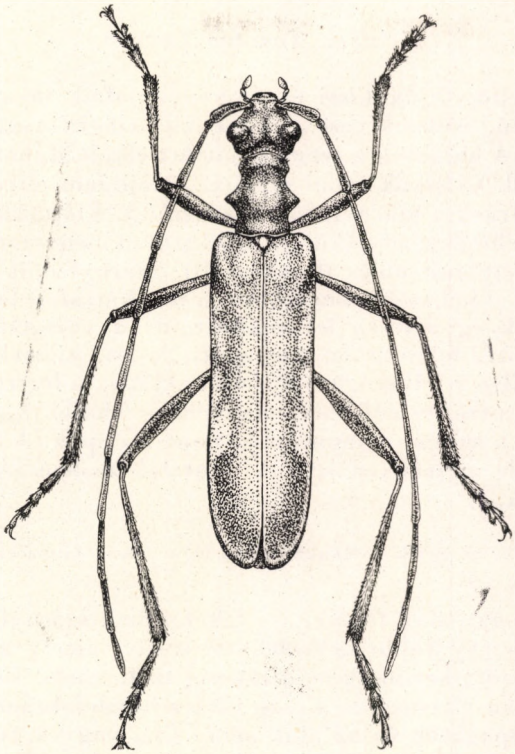

31. ábra. *Leptorrhabdium illyricum* KRAATZ (Eredeti)

az 5. íz sokkal hosszabb, mint a 3. (9. ábra: F). Az előtor háta megnyúlt, elöl erősen, nyakszerűen elszűkült és mélyen befűződött, hátul gyengén befűzött, oldalt a középen tompa bütyökkel; közepe hosszában nem benyomott. Szárnyfedőik hosszúak, párhuzamosak, végük együttesen lekerekített, varratszögletük tompa. Felületük durván pontozott, bordák nyoma nélkül. A melltő nyakszerű elülső része fényes és harántul ráncolt, egyebütt sűrűn pontocskázott és fénytelen, a melltő nyúlványa nagyon keskeny és alacsony. Lábai vékonyak és hosszúak.

Ide mindössze 2 faj tartozik, amelyek a Balkán félszigeten és a Kaukázusban honosak. Faunaterületünkön 1 faj él.

— — Fekete, a fej és az előtor háta nagyon finoman, porszerűen szőrözött, a szárnyfedők szőrözete gyér, lesimuló, közöttük rézsút fel-

álló kissé hosszabb szőrökkel. A szárnyfedők (26. ábra: V) oldalán a közepe előtt egy ferdén hátra irányuló és a közepe mögött egy ferdén előre irányuló keskeny sárga folttal (31. ábra). 12,5—16 mm.

Előfordul a Balkán félszigeten Görögországtól Horvátországig, faunaterületünkön csak Horvátországban gyűjtötték (Vaganski vrh). Nagyon ritka. Életmódja nem ismeretes (= *gracilis* KRAATZ)

[**illyricum** KRAATZ]

15. nem: **Toxotus** ZETT.

Testük megnyúlt, fejük kicsi és keskeny, pofáik hosszúak, fejpajzsuk a csápok előtt hosszú. Szemeik vese alakúak, elöl szögletesen kikanyarítottak, hátul lemetszettek. A halánték a szemek mögött elszűkül, homlokuk a csápok tövében erősen kiáll. Csápjaik fonal alakúak, majdnem elérik a szárnyfedők végét (♂), vagy túlérnek a szárnyfedők közepén (♀). Előtoruk nagy, harántos, oldalt éles foggal, előrefelé elszűkül és harántosan benyomott, hátul széles, a hátulsó szegély kétoldalt öblös (9. ábra: B). Szárnyfedőik szélesek, a vállszögleteik kiugrók, sokkal szélesebbek, mint a tor, hátrafelé fokozatosan elkeskenyednek, a végük együttesen lekerekített, de a varratszöglet egyenként kis hegyben kihúzott, felületükön hosszanti, lapos, kiemelkedő bordákkal, amelyek közül a szélső a vállszöglettől a csúcs előttig a legszélesebb; e tompa bordától a szegélyig a szárnyfedő oldala meredeken lehajló. A melltő nyúlványa keskeny (9. ábra: L), sokkal alacsonyabb, mint a csípők. A mellközép dudor alakú, kiáll, előrefelé meredeken lejt. A ♂ utolsó haslemezén él fut. Lábaik vékonyak, hosszúak.

Ide 2 faj tartozik, az egyik a Kaukázusban él, a másik faunaterületünkön is honos.

— — A ♂ teste egyszínű fekete, a ♀ fekete, de a szárnyfedőkön az oldalszegély és egy többé-kevésbé széles sáv, amely a vállduder és a varrat között kezdődik és a csúcsig tart, vörös. Csápja a vége felé fokozatosan világosabb, a csáp töve a homlokdudorral együtt, valamint a tapogatók és az ajak sárga (♂), vagy a csápok, tapogatók és az ajak barna-barnássárga, lábai részben ugyancsak vörösbarnák (♀). A felület szőrözete sárga (♀) vagy szürke (♂), a szárnyfedőkön sávokban ferdén kifelé-, illetve befelé irányul, ami miatt a szárnyfedőn hosszában selymesfényű sávok látszanak. A szőrözete a hasoldalon sűrű, oldalt a mell finomabb skulptúráját teljesen elfedi (32. ábra: A—B). 16—23 mm.

Előfordul Európában, Nyugat-Szibériában és Délnyugat-Ázsiában Beludzsisztánig. Faunaterületünkön a Kárpátokban elterjedt és nem ritka, Magyarországon eddig csak a Börzsöny hegységben (Királyháza), a Bükk hegységben (Nagyvisnyó) és a Zempléni-hegységben, valamint a nyugati határszél hegyeiből (Kőszeg, Sopron vidéke, Lajta-hegység) ismerjük. Lárvája főleg lucfenyőben, ritkábban erdeifenyőben él, Észak-Európában lombosfákon is megfigyelték. Öreg fák korhadásnak indult rönkjeiben, gyökereiben, törzsében fejlődik. A bogár májustól augusztusig repül. Előszeretettel keresi fel az erdőszegély és a tisztások virágzó cserjéit, fáit, de ölfán is megtalálható (= *niger* LETZN. ♂, *noctis* FABR. ♂)

cursor L.

Változatai:

1. Némelykor a ♀ is teljesen fekete, a tapogatók, a csápdudorok világosak. — Ritka, általában összetévesztik a törzsalak egyszínű hímjével. Faunánkban is előfordulhat [ab. **nigrinus** REITT. ♀]

2. A ♀ egyszínű sárgásvörös. — Előfordul a törzsalak között, de ritka, faunaterületünkön a Kárpátokban sokfelé megtalálták [ab. **Veurneuili** MULS. ♀]

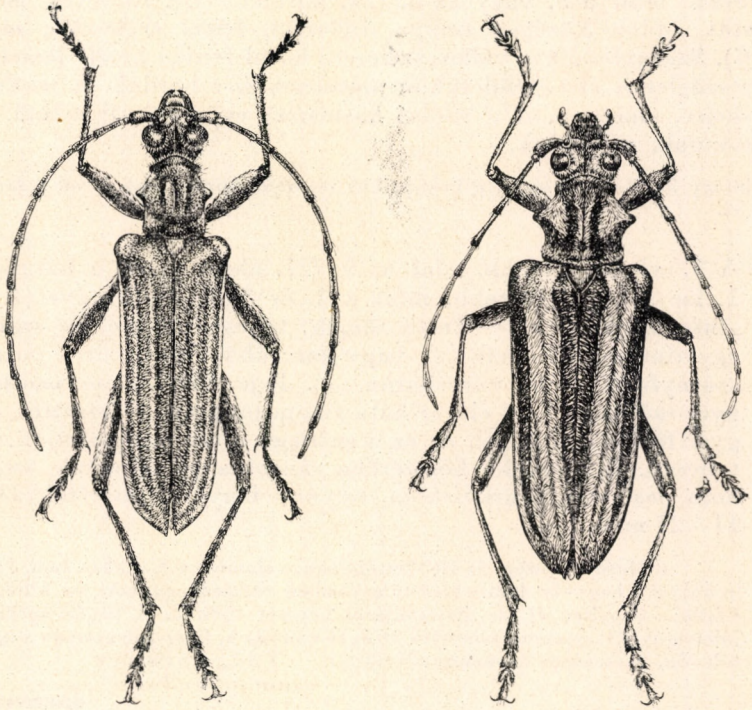

32. ábra. *Toxotus cursor* L. A: ♂, B: ♀ (Eredeti)

3. Olyan, mint az előző, világos sárgásbarna vagy sárgásvörös, de a csápízek csúcsa a 3. íztől kezdve, az elülső combok töve, a mellvég és a szárnyfedőkön egy megrövidített és hátrafelé keskenyedő sáv a váll előtt és alatt fekete. — Előfordul az Alacsony-Tátrában [ab. **Špačeki** ROUBAL ♀]

4. Olyan, mint a törzsalak ♀-e, de a szárnyfedők vörös sávjai keskenyek és a középső elenyésző. — Előfordul a törzsfaj között az Északi-Kárpátokban [ab. **lineatus** LETZN. ♀]

5. Olyan, mint a törzsfaj ♀-e, de a szárnyfedők vörös sávjaiból csak a csúcs előtt maradt meg egy oldalszegély, és egy középső, elöl elenyésző sáv. — A törzsalak között nem ritka, Kőszegen is találták ab. **fenestratus** LETZN. ♀

6. A ♂ szárnyfedői olykor nem egyszínű feketék, hanem oldalt és középen vörösbarna sávval, amely azonban elöl megrövidült. — Ritka, Csehországban és Szlovákiában is gyűjtötték [ab. **subvittatus** REITT. ♂]

16. nem: **Stenocorus** FABR.

Testük zömökebb vagy karcsú, a szárnyfedőik hátrafelé gyengébben vagy ék alakban elkeskenyednek. Szemeik nagyok, kiállók, elöl kikanyarítottak, halántékuk a szemek mögött elszűkül, és fokozatosan megy át a nyakba. Homlokuk széles, középen osztott, a csápdudorok gyengén kiugrók. Fejpajzsuk meglehetősen lapos, sokkal szélesebb, mint hosszú. Csápjaik hosszúak, de a szárnyfedők végét még a ♂ esetében sem érik el, a ♀-eké még rövidebb, a 4. íz rövidebb, mint a 3. vagy az 5. (27. ábra: C—D). Előtoruk megnyúlt, elöl befűzött, oldalt középen tompa dudorral, hátul szélesebb, mint eɼöl (9. ábra: C). Szárnyfedőik a vállon szélesek, hátul ferdén befelé lemetszettek, és a varratszöglet is éles, felületükön nincsenek éles bordák. A melltő nyúlványa keskeny, alacsony. A ♂ utolsó haslemeze egyszerű, él nélkül. Lábaik erősek, hosszúak, vékonyak.

A mintegy 30 ide tartozó faj a holarktikus régióban honos, ezek közül 2 faj Magyarországon is él.

1 (2) A 3. csápíz rövidebb, mint az 5. (27. ábra: C), és a hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve (1. alnem: *Anisorus* MULS.). — Teste zömök, teljesen fekete, de szárnyfedői egyszínű vörösbarnák (♀), vagy karcsúbb, fekete, de a potroh és a szárnyfedők válla vörösbarna (♂). Feje durván pontozott, felálló gyér szőrözettel, az előtor háta finom lesimuló szőrözettel, és közte gyér felálló szőrökkel, de ez a szőrözet a tor skulptúráját nem fedi teljesen. Szárnyfedői bőrszerűen ráncolva pontozottak, nagyon finom, lesimuló, szürkéssárga, selymes fényű szőrözettel (33. ábra). 11—21 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, valamint a Kaukázusban. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidék tölgyeseiben elterjedt, gyakori, az Alföldön ritka. Lárvája tölgyben él, de életmódjáról keveset tudnak. A bogár április végétől júliusig repül; gyakran található virágzó cserjéken, főleg galagonyán vagy virágzó tölgyön. Szárazság- és melegkedvelő faj — T ö l g y c i n c é r

quercus GOEZE

V á l t o z a t a i:

1. Előfordulnak olyan ♂ példányok, amelyeknek szárnyfedői egyszínű vörösbarnák, mint a ♀-é. — A törzsfaj között ritka (Simontornya) ab. **dispar** PANZ. ♂

2. Olykor a ♂ fekete szárnyfedőin nemcsak a vállfolt vörösbarna, de az oldalszegély és a varrat is. — Ritka (Budapest) ab. **marginatus** KRAATZ ♂

3. Mind a ♂, mind a ♀ példányok között előfordulnak teljesen fekete szárnyfedőjűek. — Gyakori (= *discolor* FLEISCH.) ab. **unicolor** FLEISCH.

2 (1) A 3. csápíz kissé hosszabb, mint az 5. (27. ábra: D), olykor csak olyan hosszú, mint a 4. (2. alnem: *Stenocorus* s. str.). — A ♂ karcsú, a ♀ alig zömökebb, csak általában jóval nagyobb, felületüket sűrű, selymes szőrözet fedi, amely a fejen és az előtor hátán olykor a skulptúrát is teljesen eltakarja. A szárnyfedők selymes lesimuló szőrözete szélesebb-keskenyebb sávokban rézsút kifelé, illetve hátra-

felé irányul, ezért sávokban más fényű. A has szőrözete nagyon sűrű. A ♂ és ♀ színezete közel egyforma: fekete, a csápok töve és a lábak, valamint a szárnyfedők a végük felé fokozatosan elsötétednek, olykor csak a szegély és a varrat fekete, a korong barna, a combok és a lábszárak vége, valamint a lábfejek sötétek, a potroh vörösbarna (♂) vagy fekete, csak a csúcsa vöröses (♀). 12—25 mm.

33. ábra. *Stenocorus quercus* GOEZE ♂ (Eredeti)

Előfordul Európában és Észak-Ázsiában a Bajkál-tóig. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidék lomberdőiben elterjedt és gyakori. Lárvájáról keveset tudunk, valószínűleg polyphag, beteg gyümölcsfákban, bükkben, kőrisben, fűzben fejlődik, rönkökben, gyökerekben él, és a talajban bábozódik. A bogár kora tavasszal jelenik meg, és júliusig repül, főleg virágzó fákon (tölgy) vagy virágzó cserjéken, galagonyán, bodzán vagy ernyősvirágokon, napsütötte helyeken tartózkodik. — F ű z c i n c é r

meridianus L.

V á l t o z a t a i:

1. Teste teljesen fekete, szárnyfedői és lábai is feketék. — A törzsfaj között gyakori ab. **chrysogaster** SCHRANK

2. Lábai feketék, szárnyfedői feketék, de a szegély elöl vagy a váll is elmosódottan vöröses. — Nem gyakori (Magyaróvár) ab. **levis** OL.

3. Szárnyfedői feketék, vagy a váll és az oldalszegély elöl elmosódottan vagy élesen vöröses, lábai a térdek és a lábszárvégek kivételével vörösesek. — A törzsfaj között gyakori ab. **ruficrus** SCOP.

4. Szárnyfedői egyszínű sárgák vagy sárgásbarna színűek, de olykor a varrat a pajzsocska mögött és egy hosszanti sáv a válldudoroktól kiindulva az első harmadban elmosódottan fekete. Lábai olyanok, mint a törzsfaj esetében. — A törzsfaj között gyakori ab. **cantharinus** HERBST

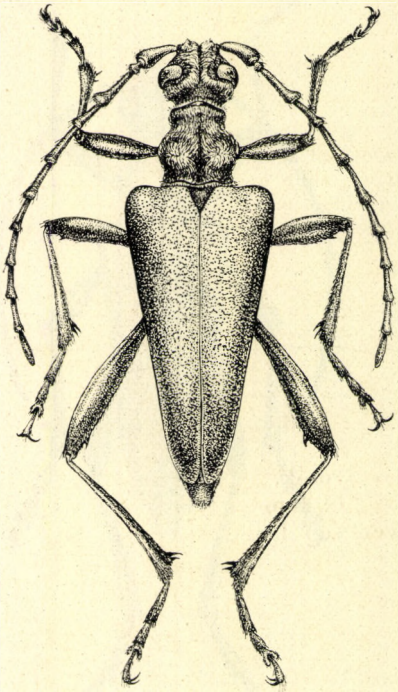

34. ábra. *Akimerus Schaefferi* LAICH. ♂ (Eredeti)

17. nem: **Akimerus** SERV.

Testük megnyúlt, szárnyfedőik a vállukon szélesek, hátrafelé ék alakban elkeskenyedők, a végük ferdén befelé lemetszett. Szemeik nagyok, elöl gyengén kikanyarítottak, a halántékon is kissé öblösek. Halántékuk rövid, hirtelen elszűkül, a fejtető a szemek hátulsó szegélye mögött harántul benyomódott. Homlokuk a csápok tövében kétoldalt kúposan kiáll, a felső ajkuk lapos, szélesebb, mint amilyen hosszú. Csápjaik erősek, fonal alakúak, a 3. íztől kezdve a középső ízek vége göbös (10. ábra: D), a 3. íz olyan hosszú, mint az 5., a 4. alig rövidebb. A ♂ csápja a szárnyfedők végét majdnem eléri, a ♀-é rövidebb. Az előtor széles, erősen domború, középen hosszant bemélyedt, elöl és hátul mélyen harántul benyomott és elszűkült, a hátulsó szegély kétszer ívben kikanyarított. Szárnyfedőik durván pontozottak, bordák nyoma nélkül. A melltő nyúlványa keskeny és alacsony. Lábaik hosszúak, erősek, a középső

comb belső oldalán, a hátulsó comb belső és külső oldalán fűrészes éllel, és a comb vége előtt éles fogacskával (10. ábra: E). A hátulsó comb térde eléri vagy túlhaladja a szárnyfedők végét.

Ide mindössze 1 faj tartozik, amely faunánkban is honos.

— — Vörösessárga vagy vörösesbarna (♂), a szárnyfedők közepén harántos világosabb sárga folttal (♀). A fej és az előtor, valamint a mell és a potroh sűrűn sárga szőrözettel fedett, a szárnyfedők szőrözete olyan finom, hogy csupasznak látszik (34. ábra). 15—24 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában. Magyarországon a hegy- és dombvidék lomberdeiben szórványosan fordul elő és ritka (Budapest, Pilismarót, Tárkány, Zebegény, Verőce, Szekszárd, Mecsek hegység). A lárva száraz bükk és tölgy, valamint szil ágaiban, öreg fák vékonyabb törzságaiban fejlődik. Fejlődésük valószínűleg több éves. A bogár június—júliusban repül, többnyire meleg, napsütötte napokon a fák koronája körül rajzik

Schaefferi LAICH.

Változata:

1. Olykor a ♀ szárnyfedői feketék, csak a középső harántszalag sárga. — Nálunk még nem gyűjtötték [ab. **nigrinus** PIC ♀]

18. nem: **Pachyta** ZETT.

Testük széles és zömök, szárnyfedőik a vállon szélesek, hátrafelé erősen elkeskenyednek, a végük lemetszett. Szemeik nagyok, elöl kikanyarítottak, hátul majdnem egyenesen lemetszettek, a halántékuk a szemek mögött a nyak felé fokozatosan elkeskenyedik, nem kiugró. Homlokuk a szemek között lapos, a csápok tövében gyengén dudoros, a felső ajkuk lapos, szélesebb, mint amilyen hosszú. Csápjaik nem érik el a szárnyfedők végét (♂), vagy csak fél testhosszúságúak (♀), a 3. íz rövidebb, mint az 5., de hosszabb, mint a 4. vagy az 1. Az előtoruk széles, elöl erősen befőződött, éles oldaldudorokkal, korongjuk középen osztott, elöl és hátul mélyen harántosan benyomott. Szárnyfedőik a vállon szélesek, válldudoruk kiugró, felületük durván pontozott, bordák nyoma nélkül. A melltő nyúlványa keskeny és alacsony, de nem élszerű, a mellközép előrefelé egyenesen lejt. Lábaik hosszúak, vékonyak.

Ez ideig 8 ide tartozó faj ismeretes, amelyek mind a holarktikus régióban élnek. Faunánkban 2 faj fordul elő.

1 (2) A fej és az előtor pontozása finom, a pontok közei simák, emiatt fényesek. A szárnyfedők a csúcsig igen durván pontozottak, a tövük azonban a ♀-en finomabban pontozott. Az előtoron az oldalsó bütykön belül egy hosszanti benyomat hurkaszerű kiemelkedést határol el. Teste fekete, a ♂ szárnyfedői egyszínű vörös- vagy sárgásbarnák, a ♀ esetében a válltól rézsut befelé irányuló sáv és egy nagy folt a csúcs előtt barna, füstös szurokbarna (36. ábra: A—B). 10,5—24 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, Szibériában délen Mongóliáig, valamint Észak-Amerikában. Elterjedése alapján boreoalpesi fajnak tartják. Faunaterületünkön a Kárpátokban sokfelé megtalálható, Magyarországon eddig csak

a Sopron környéki hegyekből került elő. Lárvája kizárólag lucfenyőben él, és öreg törzsek gyökerei között a talajban bábozódik. Fejlődése több mint 3 évig tart. A bogár június végétől augusztusig repül, mégpedig csak szélcsendes, meleg napokon, a déli napsütésben. Legszívesebben a 2—3 éves vágású törzsekre telepszik, virágokat csak elvétve látogat

lamed L.

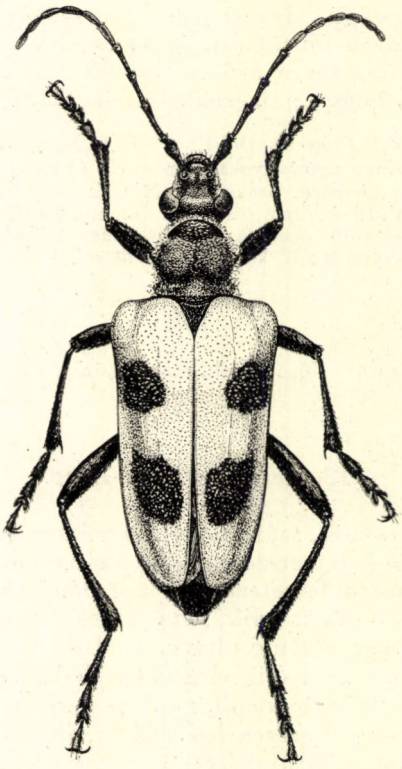

35. ábra. *Pachyta quadrimaculata* L. ♀ (Eredeti)

Változatai:

1. Olykor a ♀ szárnyfedői egyszínű sárgásbarnák, fekete folt nélküliek. — Faunaterületünkön eddig még nem találták [ab. **insignata** DEMELT ♀]

2. A ♀ szárnyfedőin csak a váll mögötti ferde harántsáv van meg (36. ábra: C). — Ritka (Szebeni-hegység) [ab. **bisignata** PLAV. ♀]

3. A szárnyfedőkön a ♀ esetében egy fekete vállfolt és egy csúcs előtti folt van meg, hasonló a tipikus formához, de elöl a ferde harántsáv redukálódott (36. ábra: D). — Ritka (Retyezát hegység) [ab. **bilunata** DEMELT ♀]

4. A ♀-ek világos szárnyfedőinek fekete foltjai a varrat közelében hosszukban összekötöttek (36. ábra: E). — A törzsalak között nem ritka [ab. **x-nigra** HELLÉN ♀]

5. Olykor a ♂ teljesen fekete, csupán a szárnyfedők csúcsa előtt van 1—1 sárgásvörös folt (36. ábra: F). — Ritka (Északi-Kárpátok) [ab. **apicemaculata** HEYR. ♂]

6. Nem ritkán a ♂-ek teljesen feketék, szárnyfedőik is egyszínű feketék. — A törzsfaj között fordul elő [ab. **nigrina** PIC ♂]

2 (1) A fej és az előtor háta sűrűn és durván pontozott, ami miatt a felülete majdnem fénytelen. A szárnyfedők a csúcs felé már közepüktől kezdve finomabban pontozottak, a végük pontozása teljesen elmosódott és finom, felülete fénylő. Az előtor oldalán az oldalbütyöktől befelé nincs mélyedés által elhatárolt kiemelkedés. Teste fekete, csápja a vége felé világosabb; szárnyfedői sárgák, az elülső és hátulsó harmadban 1—1 nagy, fekete folttal (36. ábra: G, 35. ábra). 11—22 mm.

Előfordul Európa hegyvidékein, Szibériában, keleten az Amúrig és délen Észak-Mongóliáig. Faunaterületünkön a Kárpátokban gyakori, Magyarországon eddig csak a Kőszegi- és Soproni-hegyekből került elő, de ritka. Lárvájának életmódja ismeretlen, valószínűleg a jegenyefenyő vagy más tűlevelűek gyökereiben él. A bogár kora tavasztól augusztusig repül, szubalpin hegyvidéken erdőszegélyeken, erdei tisztásokon, irtásokban különböző ernyősvirágokon, galagonyán stb. olykor tömegesen fordul elő

quadrimaculata L.

Változatai:

1. A szárnyfedők elülső fekete foltja teljesen hiányzik vagy csak nyomokban van meg (36. ábra: H). — A törzsfaj között nem ritka [ab. **bimaculata** Schönh.]
2. A szárnyfedők hátulsó foltja hiányzik, az elülső megvan (36. ábra: I). — Ritka (Gyulafalva) [ab. **Mulsanti** Pic]
3. A szárnyfedők elülső foltja 2 kis folttá redukálódott, a hátulsó folt terjedelmes (36. ábra: J). — Ritka (Szlovákia) [ab. **sexmaculata** Heyr.]
4. A szárnyfedők foltjai a szegély mellett hosszirányban összekötöttek (36. ábra: K). — Ritka [ab. **Hubenthali** Jänn.]

19. nem: **Evodinus** J. Lec.

Testük zömök, a szárnyfedők vállától hátrafelé alig keskenyedik, végük egyenként lekerekített. Szemeik kiugrók, vese alakúak, belül gyengén kikanyarítottak. Homlokuk széles, lapos, a csápdudorok gyengén kiemelkedők, halántékuk a szemek mögött egyenesen ferdén lemetszett, és kiugrás nélkül megy át a nyakba. Csápjaik legfeljebb a test felét haladják túl (♂), vagy el sem érik a szárnyfedők közepét (♀), a 3. íz sokkal vagy alig hosszabb, mint az 5. Az előtoruk megnyúlt, harang alakú, elöl erősebben, hátul gyengébben elszűkül, és elöl-hátul többé-kevésbé gyengén benyomott, oldalt tompa szöglettel valamivel a közepe előtt, hátulsó szegélye ívelt. Szárnyfedői a kerekített vállszögletnél kiugrók, felületük egyenlőtlenül vagy egyenletesen többé-kevésbé erősen vagy finoman pontozott és szőrös. A melltő nyúlványa keskeny, alacsony, élszerű, a mellközép előrefelé egyszerűen lejtős. Lábaik hosszúak, vékonyak. A hátulsó lábfej 3. íze nagyon mélyen kikanyarított (10. ábra: I, 38. ábra: M—N).

A közel 20 ide tartozó faj nagy része palearktikus, és csak 4 fordul elő Észak-Amerikában. Faunaterületünkön 4 fajt mutattak ki, amelyek főleg a Kárpátok erdőségeiben és alhavasi tájain élnek. Magyarországon csak 1 faj fordul elő.

1 (4) A hátulsó lábfej 1. íze rövid, és vége felé kiszélesedik, nem, vagy alig hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve (38. ábra: M). Zömök fajok, viszonylag vastagabb és rövidebb csápokkal (1. alnem: *Evodinus* s. str.).

2 (3) A fejpajzs hátul ívelten benyomott. Csápja vastagabb, az egyes ízek az 5.-től kezdve a végük felé gyengén kiszélesednek, és a végük sokkal szélesebb, mint a következő ízek töve (38. ábra: R). A szárnyfedők vége kissé lemetszett, rajzolatuk rendkívül változékony, az egyszínű sárgától a feketéig. A törzsalak rajzolata: szárnyfedői feketék, a vállszöglet oldalt, egy nagy karéjos folt a tőszegély mögött és a csúcs előtt, valamint egy nagy, szabálytalan alakú folt a szegélyen, amely majdnem a varratig terjed, és benne középen az oldalszegélyen egy nagy kerek folt van, sárga (36. ábra: L). 9—20 mm.

Előfordul Európa északkeleti részében, az Alpokban, Szibériában, Mandzsúriában, Észak-Mongóliában és Észak-Koreában. Faunaterületünkön csak a Bánságból (Herkulesfürdő) van irodalmi adat

[**variabilis** GEBL.]

3 (2) A fejpajzs hátul teljesen egyenesen lemetszett. Csápja vékonyabb, hosszabb, ízei az 5.-től kezdve nem a végükön a legvastagabbak, hanem az utolsó harmadban, s majdnem hengeresek (38. ábra: Q). A szárnyfedők vége egyenként lekerekített. Teste fekete, a szárnyfedők rajzolata rendkívül változékony, eddig több mint 150 szín- és rajzolatvariánsát ismerjük. A varrat legtöbbször még a sötét példányok esetében is világos. A tipikus alak rajzolata: szárnyfedői sárgák, a pajzsocska mellett egy folt, a vállszegély mögött és középen a szegélyen, valamint a csúcs előtt 1—1 folt, továbbá a korongon egy hosszanti sáv, amely a hátulsó harmadban az oldalszegélyhez kanyarodik, fekete (36. ábra: M, 37. ábra). 9—18,5 mm.

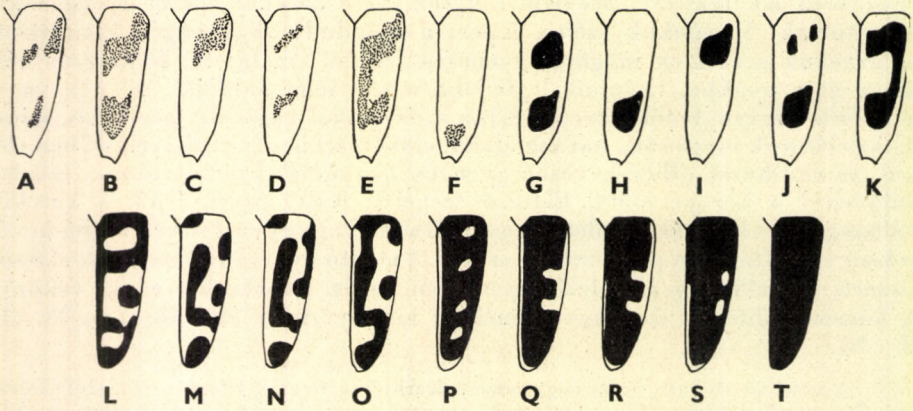

36. ábra. A—B: *Pachyta lamed* L. *forma typica*, C: ab. *bisignata* PLAV., D: ab. *bilunata* DEMELT E: ab. *x-nigrum* HELLÉN, F: ab. *apicemaculata* HEYR.; G: *P. quadrimaculata* L. *forma typica*, H: ab. *bimaculata* SCHÖNH., I: ab. *Mulsanti* PIC, J: ab. *sexmaculata* HEYR., K: ab. *Hubenthali* JÄNN.; L: *Evodinus variabilis* GEBL. *forma typica*; M: *E. interrogationis* L. *forma typica*, N: ab. *lateralis* PLAV., O: ab. *fatrensis* HEYR., P: ab. *marginellus* FABR., Q—S: ab. *externe-conjunctus* HEYR. és T: ab. *ebeninus* MULS. szárnyfedőrajzolata (A—K: részben PODANY nyomán, I: eredeti, M—T: részben HEYROVSKY nyomán)

Előfordul Európa és Ázsia északi részében, továbbá Közép-Európa magashegységeiben (Alpok, Tátra), valamint a Kaukázusban. Faunaterületünkön nagyon ritka és szórványosan fordul elő (Magas-Tátra, Alacsony-Tátra, Pieninek). Lárvája egyesek szerint fenyőfában, mások szerint nyírfában fejlődik. A bogár májustól júliusig repül, s hegyi réteken virágokon található

[**interrogationis** L.]

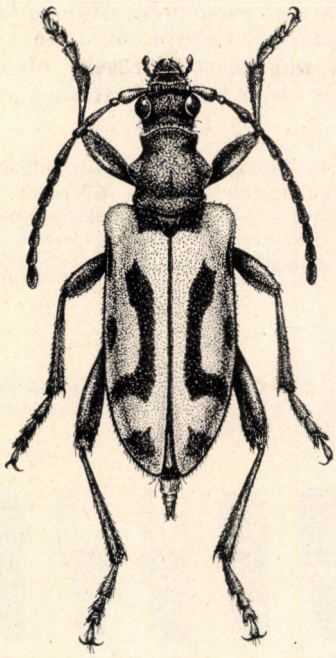

37. ábra. *Evodinus interrogationis* L. ♀ (Eredeti)

Változatai:

A számos eddig leírt változat közül az Északi-Kárpátokban eddig a következőket találták (36. ábra: N—T):

1. ab. **lateralis** Plav. (N), 2. ab. **fatrensis** Heyr. (O), 3. ab. **marginellus** Fabr. (P), 4. ab. **externeconjunctus** Heyr. (Q—S), 5. ab. **ebeninus** Muls. (T).

4 (1) A hátulsó lábfej 1. íze hosszú és keskeny, sokkal hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttesen (38. ábra: N). Testük keskenyebb, karcsúbb, általában kisebb (2. alnem: *Evodinellus* Plav.).

5 (6) A szárnyfedők finoman és egyenletesen pontozottak. Az 1. csápíz vége hátrahajtva a ♂ esetében sem éri el a szem hátulsó szegélyét. Előtora rövidebb, szélesebb, oldalbütyke jobban kiáll. Csápja egyszínű, combjai feketék, teste fekete, szárnyfedői sárga rajzolattal: egy kisebb folt a pajzsocska mögött a varrat mellett, egy harántos folt a csúcs előtt és 1—1 nagy, a széleik felé hajló, szabálytalan félkörű keskeny sáv a középen sárga (38. ábra: A). 7—10,5 mm.

Előfordul Európa és Ázsia északi részében, keleten Japánig, valamint Közép-Európában a magas hegyekben. Faunaterületünkön eddig csak az Északkeleti-Kárpátokból, Lubochnáról ismerjük

[**borealis** GYLL.]

6 (5) Szárnyfedői durván ráncolva pontozottak, s különösen hátul egyenetlenül, szabálytalanul bemélyedtek. Az 1. csápíz vége hátrahajtva eléri a szem hátulsó szegélyét. Előtora keskeny, megnyúlt, egészen tompa oldaldudorral. Csápja sötét, de az ízek töve olykor világosvöröses, lábai nagyrészt vörösek, olykor feketék. Szárnyfedőin kisebb-nagyobb sárga foltok és többnyire 2 élesebb harántcsík van (38. ábra: B—E). 10—12 mm.

Előfordul az Alpokban és a Kárpátokban, valamint a Balkán félsziget északi felében. Faunaterületünkön a Kárpátok hegyeiben elterjedt és gyakori, Magyarországon nagyon ritka, eddig csak Sopron környékéről mutatták ki (Rákpatak). Lárváját még nem ismerjük, valószínű azonban, hogy lombosfákban él. A bogarak május közepétől júliusig ernyősvirágokon és virágzó cserjéken helyenként gyakoriak

clathratus FABR.

Változatai:

1. Lábai vörösek. Szárnyfedői feketék, sárga foltokkal, a közepe előtt sárga harántszalaggal, a középső fekete harántszalag mögött világosabb mezőkkel (38. ábra: B—E). — Gyakori **forma typica**

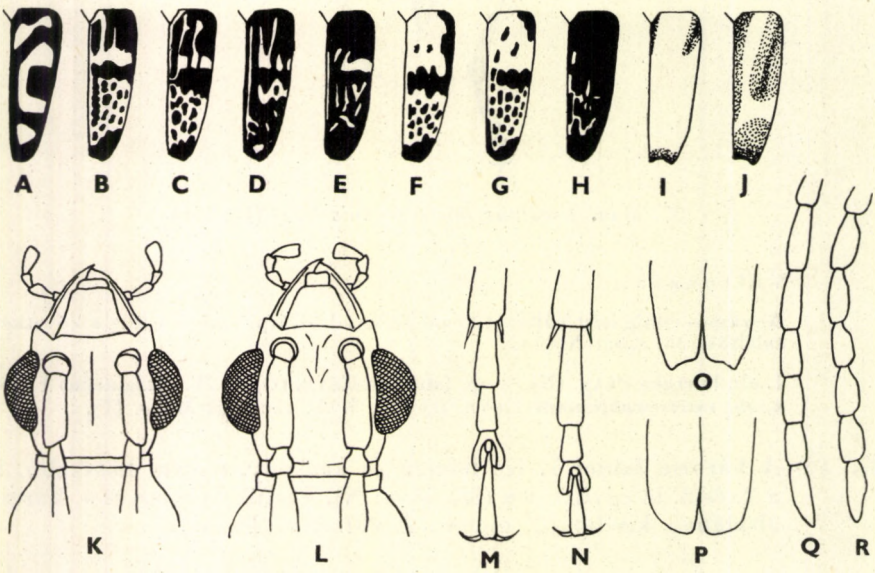

38. ábra. A: *Evodinus borealis* GYLL.; B—E: *E. clathratus* FABR. *forma typica*, F: ab. *nigrosignatus* REITT., G: ab. *Flecki* REITT., H: ab. *nigrescens* GREDL.; I: *Acmaeops pratensis* LAICH. ab. *suturalis* MULS. és J: ab. *obscuripennis* PIC szárnyfedőrajzolata — K: *Acmaeops collaris* L. és L: *A. pratensis* LAICH. feje felülnézetben — M: *Evodinus interrogationis* L. és N: *E. clathratus* FABR. hátulsó lábfeje — O: *Acmaeops marginata* FABR. és P: *A. septentrionis* THOMS. szárnyfedővége — Q: *Evodinus interrogationis* L. és R: *E. variabilis* GEBL. csápvége (A—J, Q—R: eredeti, K—P: HARDE nyomán)

2. Lábai vörösek. Szárnyfedői feketék, sárga foltokkal, a közepe előtti sárga haránt-sáv apró foltokra szakadozott. — Ez a leggyakoribb változat (= *reticulatus* FABR.) [ab. **signatus** PANZ.]

3. Lábai vörösek. Szárnyfedői feketék, a végük felé vékony, apró, sárga foltta[l] (38. ábra: H). — Nem ritka [ab. **nigrescens** GREDL.]

4. Lábai vörösek. Szárnyfedői teljesen feketék. — A törzsfaj között ritka [ab. **nigritus** PIC]

5. Lábai vörösek. Szárnyfedőin a világos szín van túlsúlyban; világos alapú apró fekete foltokkal, illetve hosszanti vonalkákkal, azonkívül egy fekete haránt-szalaggal középen, amely a varratot nem éri el (38. ábra: F). — Gyakori [ab. **nigrosignatus** REITT.]

6. Lábai feketék. Szárnyfedői ugyanúgy színezettek, mint az ab. *nigrosignatus* REITT. esetében (38. ábra: G). — Nem ritka [ab. **Flecki** REITT.]

7. Lábai feketék. Szárnyfedői ugyanúgy színezettek, mint az ab. *signatus* PANZ. esetében. — A törzsfaj között nem ritka [ab. **pedemontana** K. & J. DAN.]

8. Lábai feketék. Szárnyfedői ugyanúgy színezettek, mint a *forma typica* esetében. — Gyakori [ab. **brunnipes** MULS.]

20. nem: **Gaurotes** J. LEC.

Testük zömök, párhuzamos szélű, szárnyfedőik a végükön együttesen lekerekítettek, vagy kissé befelé ferdén lecsapottak. Fejük kiugró szemekkel, amelyek majdnem épszélűek, homlokuk széles és lapos, a csápdudorok alacsonyak. Csápjaik rövidek, a szárnyfedők feléig érnek (♂) vagy rövidebbek (♀). Előtoruk széles, elöl erősebben, hátul gyengébben befűződött és harántul benyomott, oldaldudoraik tompák és kicsik. Szárnyfedőik sokkal szélesebbek, mint az előtor háta, durván pontozottak, hosszanti bordák nyoma nélkül. A melltő nyúlványa hegyes tüskeszerű, csak a csípők közepéig ér, ékszerűen illik a csípők közé, az elülső csípők ízületi vápái hátul teljesen nyitottak. Lábaik közepesen zömökek, a lábszáraik vékonyak, a hátulsó lábfej 1. íze alig hosszabb, mint a következő 2 íz együttvéve.

A palearktikus és nearktikus régióban közel 20 fajt ismerünk, amelyek közül faunaterületünkön csak 2 faj fordul elő.

1 (2) Az előtor háta gömbölyű, tövében a harántbenyomat nem élesen határolt, de pontozva ráncolt, az előtor korongja szórtan és egyenetlenül pontozott (1. alnem: *Carilia* MULS. = *Neogaurotes* PODANY). — Teste szurokfekete, potroha vörös, szárnyfedői acélkék, kék vagy zöldeskék színűek. Szárnyfedői durván pontozottak, kevéssé ráncoltak. A homlok közepén vörös folt van (39. ábra). 9—12,2 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában. Faunaterületünkön a Kárpátokban gyakori, Magyarországon eddig csak Sopronból (Tolvajárok) ismerjük. Lárvája a jegenyefenyő száraz kérge alatt fejlődik olyan helyeken, ahol a fatörzseket jól éri a nap; bábozódni a talajba vonul. A bogarak június—augusztusban rajzanak és főleg ernyősvirágokon gyakoriak (= *nigricollis* BIELZ)

virginea L.

Változatai:

1. Szárnyfedői nem zöldeskék vagy kék, hanem ibolyakék színűek. — A törzsfaj között nem ritka [ab. **violacea** DE GEER]

2. Szárnyfedői feketéskék vagy fémesfekete színűek. — A törzsfaj között ritka [ab. **vidua** MULS.]

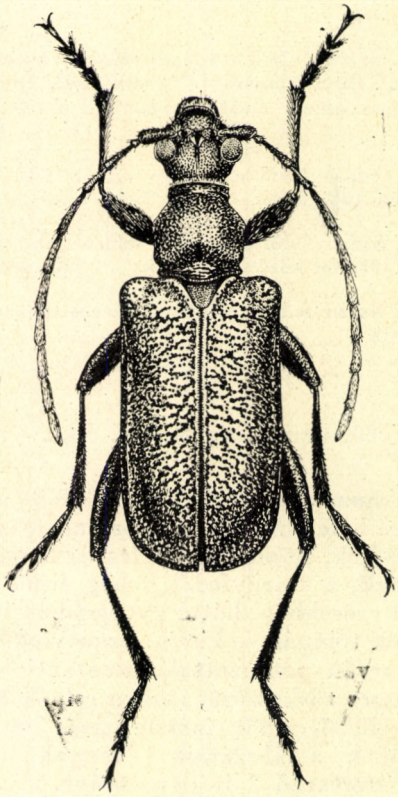

39. ábra. *Gaurotes virginea* L. ♂ (Eredeti)

3. Az előtor hátán vöröses foltok vannak, különben olyan, mint a törzsfaj. — Nem ritka [ab. **notaticollis** PIC]

4. Az előtor háta teljesen vörös, vagy csak a szegélyei feketék. — A törzsalakkal együtt található, de ritka, Dél-Európában gyakoribb [ab. **thalassina** SCHRANK]

2 (1) Az előtor háta széles és korongja meglehetősen lapos, tövében a haránthenyomat élesen határolt és vastag, a lapos perem középen többnyire nem pontozott, fényes és domború. Az előtor háta durván pontozott, oldalt ujjhegyszerűen benyomott, és a pereme tompa éllel (2. alnem: *Pseudogaurotium* PLAV.). — Teste fekete vagy szurokfekete, hasa szurokbarna, potroha is szurokbarna, olykor az egyes

szelvények töve valamivel világosabb. Szárnyfedői élénkkék vagy acélkék színűek, nagyon durván ráncolva pontozottak. A homlok közepén nincs vörös folt (40. ábra). 13—15,5 mm.

Ez ideig csak a Kárpátokból ismeretes, nagyon ritka faj; főleg az Északi-Kárpátokban fordul elő (Alacsony-Tátra, Magas-Tátra), de előkerült az Északkeleti-Kárpátokból (Svidovic, Apsinec, Hoverla, Pop Iván, Kozmescsek stb.), va-

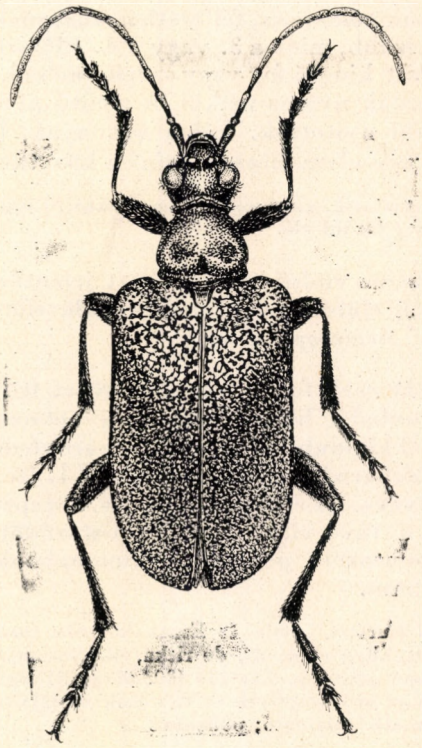

40. ábra. *Gaurotes excellens* BRANCSIK ♂ (Eredeti)

lamint a Déli-Kárpátokból (Retyezát), sőt meg nem erősített adat szerint a bátorligeti természetvédelmi területről (Nyírség) is. Lárvája kizárólag öreg *Lonicera*-cserjék gyökerében él. A bogarak június—júliusban találhatók, főleg a tápnövény leveleinek fonákján rejtőznek, de erős napsütésben röpködnek is; virágokon nem található

excellens BRANCSIK

Változatai:

1. Szárnyfedői sötét ibolyaskék színűek. — A törzsalak között fordul elő [ab. **carpathica** HEYR.

2. Szárnyfedői fémes feketéskék színűek. — Nagyon ritka (Rózsahegy) [ab. **Korbeli** SEKERA]

21. nem: **Acmaeops** J. Lec.

Testük zömök, a szárnyfedőik hátrafelé gyengén elkeskenyedők, a végük kimetszett, lemetszett vagy lekerekített. Fejük megnyúlt, szemeik kiugrók, nagyok, épszélűek, homlokuk széles, halántékuk a nyak felé elszűkül (10. ábra: A). Csápjaik messze a szemek elülső szegélyétől erednek, a csápdudorok a homlokon laposak, a fejpajzsuk a homlokkal majdnem egy síkban fekszik (38. ábra: K—L). Csápjaik vékonyak, fél testhosszúságúak (♂), vagy rövidebbek (♀), az 5. íz alig hosszabb, mint a 3. vagy a 4. Előtoruk harang alakú, olykor elöl befűződött, oldalt kiugró fog vagy szöglet nélkül. Szárnyfedőik egyenletesen pontozottak, bordák nyoma nélkül. A melltő nyúlványa ék alakú, az elülső csípők vápái hátul nyitottak. Lábai vékonyak, hosszúak. A hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, vagy olyan hosszú, mint a következő 2 íz együttvéve.

Ide több mint 30 faj tartozik, amelyek a palearktikus és nearktikus régió lakói: ezek közül faunaterületünkön 4 faj fordul elő.

1 (6) Az előtor háta az elülső széle mögött jelentősen befűzött. Csápjai jóval a szemek elülső szegélyének vonala előtt erednek (38. ábra: L) (1. alnem: *Acmaeops* s. str.).

2 (3) Az előtor hátát csak felálló sárga szőrözet fedi. Teste fekete, lábai feketék, szárnyfedői barnássárgák, egy elmosódott hosszanti sáv a vállszöglettől kiindulva, valamint a szárnyfedők vége és a varratok többnyire sötétbarnák. A hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve. Az előtor háta széles, közepéig a tövétől majdnem párhuzamos, a töve előtt gyengén befűződött, felülete élesen és elég durván pontozott, pontjai alig finomabbak, mint a szárnyfedőkön. 6,5—10 mm.

Előfordul Európa, Ázsia és Észak-Amerika északi felében. Faunaterületünkön a Kárpátokban elterjedt, de ritka, Magyarországról eddig csak Sopronból (Fáberrét) van adatunk. Lárvája (30. ábra: B) jegenyefenyő kérge alatt él. A bogár nyáron az erdőszegélyek és tisztások virágjain, erdei turbolyán, cickafarkon, murokon stb. található; pollenevő

pratensis Laich.

Változatai:

1. Szárnyfedői teljesen sárgák, legfeljebb a válldudorok sötétek (38. ábra: I). — A törzsfaj között gyakori [ab. **suturalis** Muls.]

2. Szárnyfedői elsötétedtek, barnásak vagy feketésbarnák, csupán oldalt és elöl középen maradt elmosódott szegélyű világos folt (38. ábra: J). — A törzsfajjal együtt fordul elő [ab. **obscuripennis** Pic]

3 (2) Az előtor hátát főleg lesimuló szőrök fedik. Az előtor a tövén a legszélesebb, a közepe felé elszűkül, a hátulsó szegély előtt harang alakúan kiszélesedik. A korong pontozása finom, szórt és kissé ráspolyszerű, pontjai sokkal finomabbak, mint a szárnyfedőé.

4 (5) A szárnyfedők csúcsa lemetszett, külső szöglete tompa vagy kissé lekerekített (38. ábra: P). Szárnyfedői meglehetősen erősen és egyenletesen pontozottak. Teste fekete, lábai feketék, csak a szárnyfedők szegélye barnássárga. 8—10 mm.

Előfordul Közép- és Észak-Európában, Szibériában, délen Mongóliáig és Észak-Mandzsúriáig; eddigi elterjedési adatai alapján boreoalpesi fajnak tartják. Faunaterületünkön az Északi- és Keleti-Kárpátokban fordul elő, de nagyon ritka. Lárvája öreg, száraz jegenyefenyőrönkökben fejlődik. A bogár június—júliusban rajzik

[**septentrionis** THOMS.]

Változata:

1. Szárnyfedői egészen feketék. — A Kárpátokban főleg ez a forma fordul elő [ab. **simplonica** STIERL.]

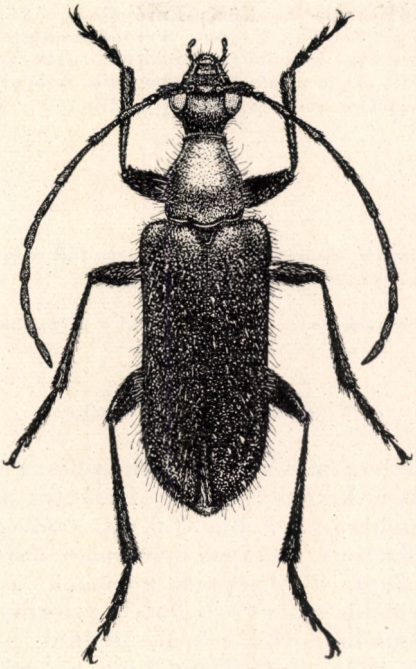

41. ábra. *Acmaeops collaris* L. ♂ (Eredeti)

5 (4) A szárnyfedők csúcsa határozottan kimetszett, s mind a varratszögletben, mind kívül éles szögletet alkot (38. ábra: O). Szárnyfedői finomabban pontozottak, a pontozás kissé ráspolyszerű. Teste fekete, fekete lábakkal, de többnyire vörös lábszárakkal; a szárnyfedők szegélye sárgásbarna. 7—9,5 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, Szibériában, Észak-Mongóliában és Észak-Mandzsúriában. Faunaterületünkön eddig csak a szlovákiai Kárpátokban találták, nagyon ritka. Lárvája öreg fenyők (erdei- és feketefenyő) kérge alatt él, de bábozódásra a talajba vonul. A bogár kora tavasszal déli fekvésű hegyoldalakon, erdei tisztásokon a talajon fekvő száraz ágakon stb. található

[**marginata** FABR.]

Változatai:

1. Szárnyfedői egészen feketék. — A törzsfaj között található [ab. **immarginata** PLAV.]

2. Szárnyfedői egyszínű sárgásbarnák, lábszárai a csúcsok kivételével vörösesek. — Ritka [ab. **spadicea** SCHILSKY]

6 (1) Az előtor háta elöl nem befűződött, illetve középen nem benyomott. Csápjai a szemek elülső szegélyének magasságában erednek (38. ábra: K) (2. alnem: *Dinoptera* MULS.). — Feje és előtora finoman és szórtan pontozott, felülete felálló, finom szőrözettel. A szárnyfedők pontozása elöl durva, de nem ráncolt, hátrafelé fokozatosan finomodik, a csúcs előtt elenyésző, illetve ráspolyszerű. Teste fekete, fekete lábakkal, vörös potrohhal, vörös előtorral; a szárnyfedők ugyancsak feketék, gyenge fémes fénnyel (41. ábra). 7—9 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, Nyugat-Szibériában, Kisázsián keresztül Szíriáig és Iránban. Faunaterületünkön elterjedt, elsősorban lomberdeinkben gyakori. Lárvája különböző lombosfák (nyír, körte, főleg azonban tölgy) száraz kérge alatt él, de a talajban bábozódik. A bogár májustól júliusig virágzó erdei fákon, cserjéken, ernyősvirágokon található — Vörösnyakú virágcincér

collaris L.

Változatai:

1. Az előtor közepén elmosódott szélű fekete folt van, a tor oldalai vörösek. — A törzsfajjal együtt fordul elő, és gyakori ab. **marginicollis** TIPPMANN

2. Előtora teljesen fekete. — Ritkább, mint a törzsalak ab. **nigricollis** MULS.

22. nem: **Pidonia** MULS.

Testük karcsú, párhuzamos szélű. Fejük széles, kiálló, domború szemekkel, amelyek belül mélyen kikanyarítottak. Halántékuk széles, hátul hirtelen elszűkül, és a nyak éles harántbenyomattal elkülönül a fejtetőtől. Homlokuk széles, a csápdudoruk alacsony, a csápok a szemek elülső szegélyének vonalától hátrább erednek (10. ábra: B). Csápjaik hosszúak, a ♂-eké majdnem testhosszúságú, a ♀-eké rövidebb, a 3. és 5. íz közel egyforma hosszú, a 4. valamivel rövidebb. Előtoruk gömbölyű, elöl erősen elszűkül, nyakszerű, hátul széles és harántul benyomott, oldalt kiugró fog vagy bütyök nélkül. Szárnyfedőik hosszúak, párhuzamosak, a végük lekerekített, felületük egyenletesen sűrűn pontozott. A melltő nyúlványa rövid, élszerű, a csípők érintkeznek, az ízületi vápák hátul nyitottak. A mellközép előrefelé egyenesen lejt. Lábaik hosszúak és vékonyak, a hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. együttvéve.

Ide egyetlen európai faj tartozik, amelyik faunaterületünkön is honos.

— — Egyszínű sárga, vagy a combok vége fekete, máskor a has különböző mértékben elfeketedik, olyannyira, hogy az egész hasa majdnem fekete. Előtora a szegélyeken lehet sötétebb, és a korongja barnásvörös, feje, főleg a homlok és a nyak ugyancsak elsötétedhet. A szárnyfedők oldalszegélyén a váll mögött olykor 2 hosszúkás, elmosódott szélű barna folt van, sokszor a varrat hátul és a csúcs is barnás. A fej és az előtor szőrözete finom, lesimuló, sárga, a szárnyfedők szőrözete kevésbé lesimuló, kissé ferdén kifelé irányul (42. ábra). 9—13 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európa hegyvidékein, faunaterületünkön a Kárpátok egész területén, az alacsonyabb helyeken is gyakori. Magyarországon nagyon

ritka, eddig a Soproni-hegységből (Ágfalva, Bremberg, Várhely), a Bakony hegységből (Zirc), a Bükk hegységből (Hámor, Nagyvisnyó) és a Mátrából (Mátraháza) ismerjük. A lárva életmódjáról semmit sem tudunk, valószínű, hogy fenyőfélék és lombosfák kérge alatt él. A bogár erdei tisztásokon, erdőszegélyeken a virágzó fákon, cserjéken vagy ernyősvirágokon található

lurida FABR.

Változatai:

1. Az előtor korongja és a feje hátul fekete, hasa és lábai is részben elsötétedtek. — Gyakori [ab. **notaticollis** PIC]

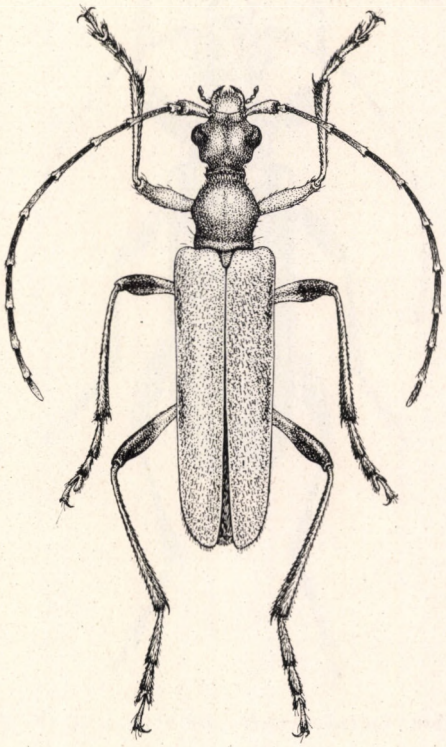

42. ábra. *Pidonia lurida* FABR. ♂ (Eredeti)

2. Az előtor teljesen fekete, feje legalább a csápok töve mögött a nyakig fekete. Hasa többnyire elsötétedett, és a combok vége is fekete. — Különösen a Déli-Kárpátokban és Erdélyben gyakori (= *Ganglbaueri* ORMAY) [ab. **suturalis** OL.]

23. nem: **Cortodera** MULS.

Testük nyúlánk, meglehetősen párhuzamos szélű, szárnyfedőik a vállszöglettől kezdve többnyire alig keskenyednek. Fejük széles, vese alakú, kiugró és épszélű szemekkel (11. ábra: E, 44. ábra: K). Homlokuk széles és lapos, a csápdudorok alig kiugrók, halántékuk széles és majdnem párhuzamos, a nyak felé hirtelen befűződött, a fejtető a nyak felé sima. Csápjaik a ♂-ek

esetében sem érik el a szárnyfedők végét, a nőstényeké a szárnyfedők közepéig ér, 5. ízük alig hosszabb, mint a 3. vagy a 4., a 4. íz rövidebb, mint a 3. Előtoruk (10. ábra: J) gömbölyű, hátul gyengén befűződött, előrefelé erősen elszűkül, az elülső szegély előtt kissé befűződött, és mind elöl, mind a hátulsó szegély előtt gyengén harántul benyomott, középen hosszanti beugrással. Szárnyfedőik hosszúak, a végük együttesen lekerekített, felületük pontozott és bordák

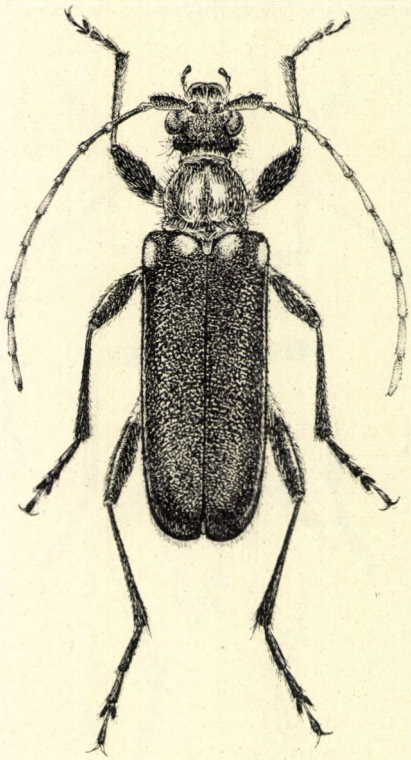

43. ábra. *Cortodera humeralis* SCHALL. ♂ (Eredeti)

nyoma nélkül. Lábaik erősek, combjaik vastagok, lábszáraik vékonyak és hengeresek, a hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttesen, a 3. ízük szélesebb, mint a 2. (11. ábra: C).

Ebbe a nembe több mint 35 faj tartozik, amelyek Európa, Nyugat-Szibéria, valamint a Földközi-tenger keleti medencéjének lakói. Faunaterületünkön 5 faj fordul elő.

1 (4) Az alsó állkapocs tapogatójának utolsó íze majdnem párhuzamos szélű, legalábbis a vége felé nem szélesedik ki baltaszerűen (44. ábra: L). Az előtor háta lesimuló szőrözettel fedett.

2 (3) Az előtor háta a középen hosszanti irányban bemélyedt, de nincs rajta sima, fénylő középvonal. Teste fekete, a combok töve sárga, a szárnyfedőkön 1 folt a vállbütykön és 1 a tövében a pajzsocska

és a váll között sárga. A fej és az előtor szőrözete lesimuló, sűrű és sárga, a szárnyfedőkön ritkább, kissé felálló, sörteszerű, vörhenyes. A szárnyfedők pontozása elöl durva és sűrű, hátrafelé fokozatosan finomabb, a csúcson elenyésző és ráspolyszerű (43. ábra). 8—10 mm.

Előfordul Közép-Európában és Dél-Európa hegyvidékein. Faunaterületünkön az alacsonyabb hegy- és dombvidék lomberdeiben mindenfelé gyakori, helyenként közönséges. Lárvája tölgyekben él, de a talajban bábozódik. A bogár május—júniusban repül, s főleg virágzó tölgyön, berkenyén, galagonyán található (= *quadriguttata* FABR.) — Négyfoltos cserjecincér

humeralis SCHALL.

Változatai:

1. Színezete olyan, mint a törzsfajé, de olykor az előtor hátának oldala középen kis dudorba kihúzott. — Előfordul a törzsfajjal együtt (Budapest, Pécel, Cserhát) ab. **spinosula** MULS.

2. Olyan, mint a törzsfaj, de a vállon levő sárga folt teljesen vagy majdnem teljesen elenyésző. — Nem ritka ab. **inhumeralis** PIC

3. Olykor a szárnyfedői teljesen sárga színűek. — A törzsfaj között gyakori ab. **Kočii** FLEISCHER

4. Szárnyfedői sárga színűek, de a varrat keskenyen vagy szélesen fekete. Helyenként ugyanolyan gyakori, mint a törzsfaj ab. **suturalis** FABR.

5. Szárnyfedőin mind a varrat, mind az oldalszegély többé-kevésbé szélesen fekete vagy barna, az alapszín azonban a korongon sárga. — Ritka (Pécel, Budapest, Siófok, Simontornya) ab. **Nicolasi** BEDEL

3 (2) Az előtor háta középen hosszában bemélyedt és benne fényes, szőrtelen középvonal húzódik. Teste fekete, a középső- és hátulsó combok töve, az elülső lába és a csápok töve sárgásvörös. Potroha és szárnyfedői is teljesen feketék. A fej és az előtor lesimuló aranysárga szőrözete rövid, a szárnyfedők szőrözete viszont hosszabb, gyengén felálló, finomabb. A szárnyfedők pontozása finomabb és sűrűbb. 8—11 mm.

Előfordul Közép-Európában és Észak-Európa déli részén. Faunaterületünkön szórványosan találták, főleg a hegyvidéken, Magyarországon ritka (Siófok, Balatonendréd, Berhida, Zempléni-hegység: Pálháza). Lárvája minden valószínűség szerint fenyőfélékben él, és a talajban bábozódik. A bogár április végétől júniusig repül

femorata FABR.

Változatai:

1. Szárnyfedői teljesen sárgásvörös színűek, csak a varrat fekete; középső és hátulsó lábszárai olykor világosak. — Ritka (Velencei-hegység: Nadap) ab. **suturifera** REITT.

2. Szárnyfedői egyszínű sárgásvörösek, a varrat is világos; lábszárai részben vagy egészen világosak. — Ritka (Siófok) ab. **flavipennis** REITT.

3. Olyan, mint a törzsfaj, de a szárnyfedők oldalszegélye barnásvörös. — Ritka (Tátraszéplak, Bártfa) [ab. **monticola** AB.]

4 (1) Az alsó állkapocs tapogatójának utolsó íze a csúcs felé fokozatosan kiszélesedik, baltaszerű (44. ábra: M—N). A fej és az előtor szőrözete hosszú és többé-kevésbé felálló.

5 (8) Az előtor hátának szőrözete egyszerűen ferdén felálló és hátrafelé irányuló (44. ábra: G).

6 (7) Szárnyfedői durvábban pontozottak, fényesek, oldalról nézve kissé kékesen fénylők. A pontozás hátrafelé fokozatosan finomabb, elöl, különösen a váll táján nagy, durva, bemélyedt pontokkal, amelyek között a közterecskék fényesek, simák. Szőrözete szürkéssárga. Teste fekete, a potroh vége és a lábak vörösek, de a középső és hátulsó comb vége, valamint a lábszárak vége és a lábfejek feketék. Olykor lábai egyszínű vörösek, csak a lábfejei sötétebbek. 8—11 mm.

Előfordul Délkelet-Európában, nyugaton Tirolig. Magyarországon xerotherm területeken, molyhostölgyes erdők szegélyén, karsztbokorerdőkben helyenként közönséges. Lárvája minden valószínűség szerint tölgyben fejlődik. A bogár májusban, június elején virágokon, virágzó fákon és cserjéken található (= *Frivaldszkyi* KRAATZ)

villosa HEYD.

Változatai:

1. A törzsalaktól abban különbözik, hogy a potroh vége nem vörös, hanem fekete. — Ritka (Párkány) [ab. **umbriventris** ROUBAL]

2. Ritkán a potrohnak nemcsak a 2 utolsó szelvénye, hanem az egész potroh vörösbarna. — Nálunk még nem találták [ab. **rubidiventris** PLAV.]

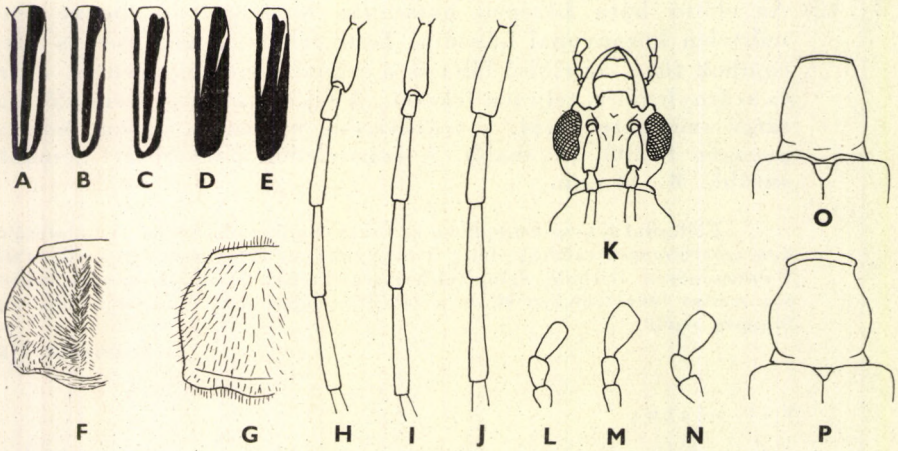

44. ábra. A: *Cornumutila quadrivittata* GEBL. *forma typica*, B: ab. *flavescens* LETZN., C: ab. *slovenica* SEKERA, D: ab. *nigrescens* LETZN. és E: ab. *tatrica* SEKERA szárnyfedőrajzolata — F: *Cortodera flavimana* WALTL és G: *C. villosa* HEYD. előtorának szőrözete — H: *Grammoptera ruficornis* FABR., I: *G. ustulata* SCHALL. és J: *G. erythropus ingrica* BAECKM. csáptöve — K: *Cortodera femorata* FABR. feje — L: *Cortodera humeralis* SCHALL., M: *C. holosericea* FABR. és N: *C. villosa* HEYD. állkapcsi tapogatója — O: *Leptura rufipes* SCHALL. és P: *L. maculicornis* DE GEER előtora (A—J, N: eredeti, K—M, O—P: HARDE nyomán)

3. Olyan, mint a törzsfaj, de középső és hátulsó lábszárai teljesen feketék. — Gyakori ab. **nigrotibialis** HEYR.

4. Középső és hátulsó lábai — a combok is — teljesen feketék, elülső lába vörös. — Ritka (Mecsek hegység: Zobákpuszta) ab. **nigripes** HEYR.

5. A törzsalaktól abban különbözik, hogy szárnyfedői gesztenyebarnák, potroha és lábai feketék, de elülső lába vörösbarna. — Magyarországról írták le ab. **nigrita** HEYD.

7 (6) Szárnyfedői finomabban és sűrűn pontozottak, kevésbé fénylők, feketék, olykor sárgák, fémfény nélkül; szőrözetük szürke vagy sötétbarna. A törzsfaj teljesen fekete, felületét szürkéssárga hosszú szőrözet takarja, a potroh vége és a lábszárak töve, különösen az elülső lábszár vörösessárga, többnyire a középső és a hátulsó láb teljesen fekete, vagy potroha teljesen fekete. 8—11 mm.

Előfordul Közép-Európa keleti felében és Kelet-Európában, keleten Ukrajnáig. Magyarországon a síkság és a dombvidék lakója, helyenként gyakori. Lárvája vagy tölgyben, vagy feketefenyőben fejlődik, de életmódját még nem ismerjük. A bogár április végétől júniusig repül, különböző virágokon, főleg cserjéken található

holosericea FABR.

Változatai:

1. A szárnyfedők szőrözete szürkéssárga, teste fekete, valamennyi combja sárga, a lábszárak vége és a lábfejei sötétedők. — Nálunk ritka (Esztergom) ab. **pilosa** PIC

2. A szárnyfedők szőrözete szürkéssárga, teste fekete, szárnyfedői viszont sárgásbarnák. Lábai feketék, de a lábszárak töve vagy az egész lábszár világos. — A törzsfaj között ritka (Budapest) ab. **semitestacea** PIC

3. A szárnyfedők szőrözete sötétbarna, teste fekete, potroha és szárnyfedői, valamint lábai is feketék. Az elülső lábszára kiterjedten, a többi csak a tövén világos vagy teljesen fekete. — Nem ritka (= *Birnbacheri* PIC) m. **velutina** HEYD.

4. A szárnyfedők szőrözete sötétbarna, teste fekete, szárnyfedői is feketék, de a lábai sárgásvörösek. Olykor a combok vége vagy a lábszárak vége, továbbá a lábfejek sötétebbek. — A törzsfaj között nem ritka m. **velutina** HEYD. ab. **pannonica** HEYR.

5. A szárnyfedők szőrözete sötétbarna, feje, előtora, melle fekete, szárnyfedői sárgásbarnák. Lábai egyszínű vörösbarnák, olykor a középső és hátulsó lábszár elsötétedő, vagy még a combok vége is sötét; potrohvége kiterjedten világos. — Ritka (Budapest, Csákvár) m. **velutina** HEYD. ab. **rubripes** PIC

6. A szárnyfedők szőrözete sötétbarna, feje, előtora és melle fekete, hasa a potrohvég kivételével fekete vagy barna. A szárnyfedői vörösbarnák, lábai feketék, de a lábszárak vagy egészen, vagy csak a tövükön világosabbak. — Ritka (Budapest) m. **velutina** HEYD. ab. **Kaszabi** HEYR.

8 (5) Az előtor hátának szőrözete nem egyszerűen hátrafelé irányul, hanem a középvonaltól kétoldalt ferdén kifelé, mintha el volnának fésülve, a korongon pedig ferdén befelé irányulnak, úgyhogy a középvonal mellett kétoldalt a szőrözet 1—1 vonal mentén összefut; a töve előtt a szőrözet ferdén befelé és előre irányul, és a pajzsocska előtt a korongon csillagszerűen összefut (44. ábra: F). Teste fekete,

a potroh vége vörösbarna, elülső lába, valamint a középső és hátulsó lábszárának a töve világos. Szárnyfedői sárgásvörösek, varratuk és az oldalszegély fekete. 7,5—11 mm.

Előfordul Délkelet-Európában, északon Szlovákiáig, délkeleten a Balkánon át Kisázsiáig. A törzsalakból magyarországi példány még nem ismeretes. A lárva életmódját nem ismerjük

[**flavimana** WALTL]

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsfaj, de lábai teljesen sárgák. — Faunaterületünkön még nem gyűjtötték [ab. **limbata** GANGLB.]

2. A törzsfajtól abban különbözik, hogy az elülső combja a töve kivételével fekete, és a lábszárai a tövük kivételével feketék. — A törzsalakkal együtt fordul elő, de a Kárpát-medencében még nem gyűjtötték [ab. **olympica** JUREČEK]

3. Szárnyfedői feketék, lábai egyszínű vörösbarnák. — Nálunk még nem gyűjtötték [ab. **rufipes** KRAATZ]

4. Szárnyfedői feketék, elülső lába vörösbarna, a középső és hátulsó lába fekete. — Szlovákiából ismerjük, de nagyon ritka (Aranyosmarót) [ab. **brachialis** GANGLB.]

24. nem: **Grammoptera** SERV.

Testük karcsú, meglehetős párhuzamos szélű, apró termetű. Fejük széles, kerekített, szemeik belül kikanyarítottak (11. ábra: F), homlokuk széles és lapos, csápdudoraik gyengén kiemelkedők. Halántékuk széles, rövid, hirtelen szűkülnek el a nyak felé, a nyak és a fejtető között csak gyenge harántbenyomattal. Csápjaik hosszúak, vékonyak, az 5. íz hosszabb, mint a 3., és sokkal hosszabb, mint a 4. (44. ábra: H—J). Előtoruk harang alakú (10. ábra: K), oldalt kiugró dudor nélkül, hátulsó szögletük hegyes. Az előtor a szögleteknél a legszélesebb, felülete egyenletesen domború, elöl nem befűzött. Szárnyfedőik hosszúak, majdnem párhuzamosak, a végük lecsapott, és szögleteik kerekítettek. A melltő nyúlványa keskeny és alacsony, de eléri a csípők alsó végét. A mellközép egyenes. Lábaik hosszúak, vékonyak, a hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttesen, a 3. íz keskeny, nem szélesebb, mint a 2. (11. ábra: D).

Az ide tartozó 10 faj a palearktikus régióban fordul elő. Ezek közül faunaterületünkön 4 faj, illetve alfaj található.

1 (2) A csáp 2. íze hosszú, sokkal hosszabb, mint amilyen széles (44. ábra: H). Teste fekete, felülete lesimuló aranysárga szőrökkel fedett. A csápok töve, valamint az ízek töve vörösbarna, középső és hátulsó lába fekete, de a combok töve kiterjedten és a középső lábszár a töve kivételével, valamint az elülső láb a lábfejek és a combok felső oldala kivételével — amelyek feketék — élénk vörösbarna színűek (45. ábra). 4,5—7 mm.

Előfordul egész Európában, keleten Ukrajnáig és a Kaukázusig. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidéken elterjedt és közönséges. Lárvája polyphag, különböző lombosfákban a kéreg és a farész között, a háncs alatt rágja járatait.

Főleg tölgy, gyertyán, galagonya, akác, de borostyán, benge, seprőzamót és kecskerágó fájában is megtalálható. A bogár áprilistól júniusig repül, virágzó tölgyön, galagonyán, kökényen olykor tömegesen található — Galagonyacincér

ruficornis FABR.

Változatai:

1. Lábai világosabbak, a középső lábszára egészen, combja pedig legfeljebb belül fekete vagy teljesen sárga. — Ritka (Ócsa) ab. **flavipes** PIC

2. Lábai sötétebbek, csápjai a tőízek kivételével egyszínű feketék vagy barnák. — Ritka (Tard, Vértes hegység) ab. **obscuricornis** KRAATZ

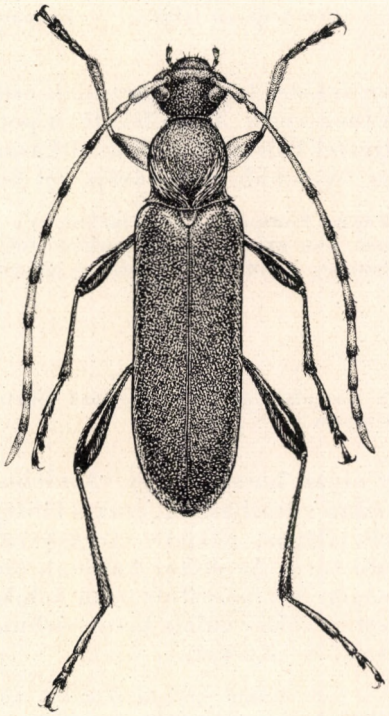

45. ábra. *Grammoptera ruficornis* FABR. ♂ (Eredeti)

2 (1) A csáp 2. íze rövid, nem hosszabb, mint amilyen széles (44. ábra: I—J).

3 (6) A csáp 3. íze sokkal hosszabb, mint az 1. (44. ábra: I).

4 (5) A csáp tőízei vörösek, a 3. íztől sötétedők, de legtöbbször csak világosbarnák. Lábai egyszínű vörösek, csak lábfejei sötétek. Teste fekete, potrohvége is fekete. Felülete lesimuló vörhenyessárgás szőrözettel sűrűn fedett. A szőrözet legalább az előtoron olyan sűrű, hogy a felület finom skulptúráját elfedi. 6—8 mm.

Előfordul majdnem egész Európában, Délnyugat-Ukrajnában, a Kaspi-tó környékén, a Kaukázuson túl Szíriáig. Magyarországon az alacsonyabb hegy- és dombvidék lomberdeiben elterjedt és nem ritka. Lárvája (30. ábra: C) főleg a tölgy száraz ágaiban fejlődik. A bogár áprilistól júniusig főleg virágzó galagonyán, somon, berkenyén, tölgyön található

ustulata SCHALL.

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a combok vége és a lábszárak töve barna vagy fekete. — Faunánkból eddig még nem mutatták ki [ab. **geniculata** KRAATZ]

2. Olykor a combok vége és a lábszárai feketék. — Nálunk még ismeretlen [ab. **tibialis** KRAATZ]

3. Ritka esetben a lábai teljesen feketék. — Faunaterületünkön még nem gyűjtötték [ab. **Barrosi** PIC]

5 (4) **Csápja teljesen fekete, lábai a törzsalak esetében feketék, de valamennyi comb töve vörös. Teste fekete, a potroh vége vörös, felülete szürkés szőrözettel fedett. A szőrök ritkásan fedik az előtor hátát, úgyhogy a tor finomabb skulptúrája jól észlelhető. 6—9 mm.**

Előfordul egész Európában, Ukrajnában és a Kaukázusban. Magyarországon a hegyvidéken nem ritka. Lárvája korhadó tölgyágakban fejlődik. A bogár április végétől júniusig repül, s főleg virágzó galagonyán található (= *femorata* MULS.)

variegata GERM.

Változata:

1. Olyan, mint a törzsalak, de lábai egyszínű feketék. — Ugyanolyan gyakori, mint a *forma typica* ab. **nigrescens** WEISE

6 (3) **A csáp 3. íze olyan hosszú, vagy rövidebb, mint az 1. (44. ábra: J). Lábai egyszínű vörösbarnák, csak a lábfejei sötétek. Teste fekete, a csápok töve világos, felülete sárgásbarna szőrökkel fedett. Az előtor szőrözete sűrű. Az előtor hátának oldala a tövétől az elülső harmadig gyengén kikanyarított, elöl a kikanyarítás után hirtelen elszűkül; emiatt az előtor oldala kissé párhuzamosnak és nem harang alakúnak látszik. 6—8,5 mm.**

Előfordul a Szovjetunió európai részének közepétől Galícián át Szlovákiáig. Faunaterületünkön nagyon ritka, és eddig csak Liptóújváron (Szlovákia) gyűjtötték

[**erythropus** GEBL. ssp. **ingrica** BAECKM.]

Változata:

1. Olykor a középső és hátulsó lábszára fekete. — Faunaterületünkön eddig még nem találták meg [ab. **brachialis** PLAV.]

25. nem: **Allosterna** MULS.

Testük karcsú, szárnyfedőik a válluktól hátrafelé alig keskenyednek, a végük egyenként lekerekített. Fejük széles, kerekített, szemeik belül élesen kikanyarítottak, hátul lemetszettek (11. ábra: G). Halántékuk rövid, de kiugró, és a nyak a fejtetőtől éles befűződéssel elválasztott. Homlokuk széles, kissé

domború, csápdudoraik laposak, a csápok töve jóval a szemek elülső szegélyének vonalától hátrább ered. Csápjaik hosszúak, a végükön nem vékonyabbak, majdnem elérik a szárnyfedők végét (♂), vagy rövidebbek (♀), a 3. íz kb. olyan hosszú, mint az 1. vagy az 5., a 4. íz alig rövidebb. Előtoruk (10. ábra: L) széles harang alakú, elöl hirtelen elszűkül, oldalszegélyén nincs bütyök vagy fog, hátulsó szögletei derékszögűek, előtte nem befűződött, felülete egyszerűen

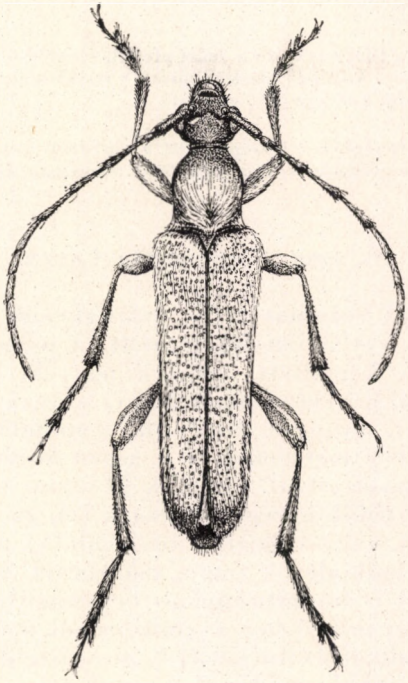

46. ábra. *Allosterma tabacicolor* De Geer ♂ (Eredeti)

domború. Szárnyfedői pontozottak, bordák nyoma nélkül. A melltő nyúlványa keskeny, eléri a csípők végét. Lábaik vékonyak, lábszáraik hengeresek, a hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttesen, a 3. íz karcsú, nem szélesebb, mint a 2.

Ide mindössze 4 faj tartozik, amelyek a palearktikus régió északi részében élnek Európától Szibériáig. Faunaterületünkön csak 1 faj fordul elő.

— — Fekete, szárnyfedői és lábai vörösbarnák, a szárnyfedők varratszegélye és vége legtöbbször barna vagy fekete, olykor az oldalszegély is elsötétedett. Lábszárai és olykor a hátulsó comb vége, valamint a lábfejek ugyancsak barnák. Csápja barna, a tőíz vége többnyire világosabb. Feje és előtora sűrűn és durván pontozott, szárnyfedői durva, lemetszett, kissé hosszúkás és éles szegélyű pontokkal, amelyek hátrafelé finomabbak. Felülete vörhenyes szőrözettel (46. ábra). 6—8,5 mm.

Előfordul Európában és Délnyugat-Szibériában. Kelet-Szibériában és a Kaukázusban 1—1 alfaj képviseli. Magyarországon a hegy- és dombvidéken mindenütt közönséges. Lárvája (30. ábra: D) elsősorban juharban, fűzben, mogyoróban és gyertyánban él, főleg a korhadó, száraz ágakban. A bogár április végétől júliusig repül, többnyire árnyas helyeken, virágokon található (= *chrysomeloides* SCHRANK) — Juharcincér

tabacicolor DE GEER

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők szegélyei többnyire szélesebben sötétek, azonkívül a középső, de különösen a hátulsó comb vége fekete vagy barna. — A törzsalakkal együtt gyakori ab. **diversipes** PIC

2. Olykor a szárnyfedőn a közepe előtt a varraton hosszúkás, sötét folt található. — Faunaterületünkön eddig még nem mutatták ki [ab. **Clopi** CHOB.]

26. nem: **Cornumutila** LETZN.

Testük karcsú, párhuzamos szélű, szárnyfedőik a válltól kezdve alig keskenyedők, a végük egyenként lekerekített, a pygidiumot nem takarják. Fejük nagy, harántos, kerekített, szemeik nagyok, belül kikanyarítottak, halántékuk rövid, hátul hirtelen befűződött, és a nyak a fejtetőtől jól elkülönült. Homlokuk széles, gyengén domború, csápdudoraik kiállók, előrefelé enyhén lejtősek, hátrafelé meredekek és középen fordított V alakban benyomottak, fejpajzsuk nagyon rövid. Csápjaik (9. ábra: G) hosszabbak, mint a test (♂), vagy a szárnyfedők közepén túlérnek (♀), az 5. íz hosszabb, mint a 2—4. íz együttesen (♂), vagy valamivel rövidebb (♀), a 3. íztől kezdve meredeken elálló (♂) vagy lesimuló (♀) finom szőrözettel. Előtoruk hengeres, elöl befűzött, elöl is, hátul is haránt irányban benyomott, oldaldudorok nélkül. A melltő nyúlványa nagyon keskeny, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak. Lábai rövidek, vékonyak, a hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. együttesen, a 3. íz kissé szélesebb, mint a 2.

Ide 2 ritka faj tartozik, amelyek Európa hegyvidékén és Szibériában élnek. Faunaterületünkön 1 faj fordul elő.

— — Teste fekete, lábai vörösbarnák, vagy a lábfejek és a lábszárak vége elsötétedő, olykor a combjai is részben barnák, csápja fekete vagy barna. Szárnyfedőik feketék, 1—1 hosszú sáv a varrat mellett a szárnyfedők tövétől majd a csúcsig és a szegély mellett egy széles sáv a válltól a csúcsig sárga, de maga a varrat, a csúcsszegély, az oldalszegély az elülső ötödtől vagy negyedtől, valamint egy széles sáv a váll belső oldalától, amely a tőszegélyt eléri és a csúcsszegélyig tart, fekete (44. ábra: A). Felülete gyéren sárgásszürke szőrözettel fedett. Az előtor korongjának közepe sima, olykor benyomott hosszanti középvonallal, oldalt sűrűn pontozott (47. ábra). 8—13 mm.

Előfordul Közép-Európa magas hegységeiben, a francia és a tiroli Alpokban, az Északi- (Alacsony- és Magas-Tátra, Bélai-havasok, a liptói Szmrekovica, Babia-gora) és Déli-Kárpátokban (Fogarasi-havasok), a Szovjetunió európai területének északi részein és az Urálban, valamint Szibériában. A lárvája kizárólag lucfenyőben él, és általában a hegyek északi oldalán száraz vagy beteg törzsekben

2—4 m magasságban a földtől, magában a törzsben és sohasem az ágakban rág vájatokat. A lárva mélyen berágja magát a fába, és legalább 3 évig fejlődik. A bogár júliusban bújik elő, és a fatörzseken bújik meg, virágokat nem látogat (= *lineata* LETZN.)

[**quadrivittata** GEBL.]

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de combjai és lábszárai feketék, szárnyfedőin a fekete rajzolat élesebb. — A törzsfajjal együtt fordul elő [ab. **Weisi** HEYD.]

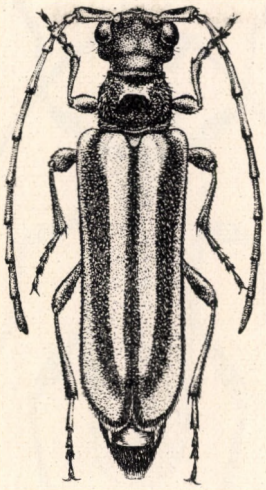

47. ábra. *Cornumutila quadrivittata* GEBL. ♀ (Eredeti)

2. A törzsalaktól abban különbözik, hogy lábai feketék, a szárnyfedők fekete rajzolata kiterjedtebb, az oldalsó sárga sáv hátul erősen megrövidült (44. ábra: D). — Egyik leggyakoribb forma [ab. **nigrescens** LETZN.]

3. Olykor a szárnyfedők sárga rajzolata kiterjedtebb, úgyhogy a varrat menti és a középső sárga sáv a csúcs előtt összekötött (44. ábra: B). — Ritka [ab. **flavescens** LETZN.]

4. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők sötét rajzolata nem fekete, hanem barna. — A törzsalak között ritka [ab. **nigropicea** LETZN.]

5. Egyes esetekben a szárnyfedők középső fekete szalagja a vállon megrövidült, és a szárnyfedők tövét nem éri el (44. ábra: E). — Gyakori forma [ab. **tatrica** SEKERA]

6. Ritkán a szárnyfedők középső fekete szalagja nemcsak a tövén, de a vége előtt is megrövidült (44. ábra: C). — Nem gyakori forma [ab. **slovenica** SEKERA]

27. nem: **Nivellia** MULS.

Testük karcsú, nyúlánk *Leptura*-fajra emlékeztet, szárnyfedőik a válltól kezdve hátrafelé gyengén keskenyednek, a végük lecsapott, és szögleteik lekerekítettek. Fejük kerekített, kiugró, nagy, belül élesen kikanyarított szemekkel. Halántékuk rövid, hátul a nyak felé élesen befűződött, de a nyakat és a fejtetőt nem választja el harántbenyomat. Homlokuk lapos, csápdudoraik

hátul kiemelkedők, és középen fordított V alakban szélesen benyomottak. A csápok töve a szemek elülső szegélyének vonalát nem lépi túl. Csápjaik hosszúak, vékonyak (10. ábra: C), a szárnyfedők végét majdnem elérik (♂), vagy a közepét túlhaladják (♀), az 1., 3., 4. és 5. íz majdnem egyforma hosszú. Előtoruk a tövükön a legszélesebb, a töve előtt és elöl gyengén befűződött, oldalt a közepe domború, bütyök nélkül, hosszirányban végig laposan benyo-

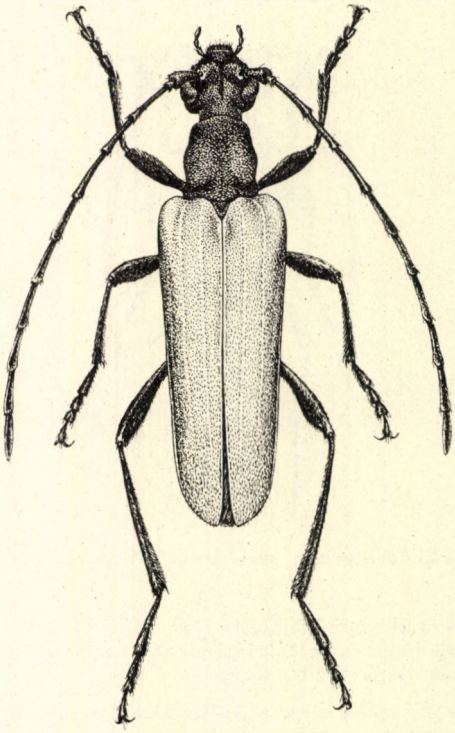

48. ábra. *Nivellia sanguinosa* GYLL. ♂ (Eredeti)

mott. Szárnyfedőik laposak. A melltő nyúlványa keskeny, és a csípők végéig ér. Lábaik vékonyak, a hátulsó lábfej 1. íze majd kétszer olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz együttesen, a 3. íz szélesebb, mint a 2.

Ide 3 palearktikus faj tartozik, amelyek közül 2 csak Japánban fordul elő.

— — Teste fekete, szárnyfedői élénk téglavörösek. Felülete nagyon finoman és szórtan, alig láthatóan szőrözött. Feje és előtora nagyon sűrűn, szemcsésen pontozott, pontozása egyenletes és annyira sűrű, hogy a pontok pereme emelkedik csak ki. Szárnyfedői teljesen fénytelenek, bársonyszerűek, gyéren és finoman pontozottak (48. ábra). 10—15 mm.

Előfordul Közép- és Kelet-Európa hegyvidékein, Észak-Európában, Szibériában, Észak-Mongóliában, Észak-Mandzsúriában, Koreában, egészen a Szahalin szigetekig. Elterjedési adatai alapján boreoalpesi fajnak tartják. Faunaterületün-

kön ritka. Eddig csak az Északi-Kárpátokban (Kis-Kriván, Rozsnyó, Kassa, Magas-Tátra, Nagy-Fátra stb.), az Északkeleti-Kárpátokban (Munkács, Ungvár, Nagybocskó, Mencsul stb.), valamint a Keleti-Kárpátokban (Malomvíz, Radnaihavasok) találták. Lárvája erdeifenyőben fejlődik. A bogár júniustól augusztusig rajzik

[**sanguinosa** GYLL.]

Változata:

1. Teste teljesen fekete. — A törzsalak között ritka, faunaterületünkön eddig még nem találták [ab. **extensa** GEBL.]

28. nem: **Leptura** L.

Testük megnyúlt, a fej és az előtor háta sűrűn szőrözött, fejük széles, kiugró nagy szemekkel (4. ábra: E); szemeik belül mélyen kikanyarítottak (4. ábra: B). Halántékuk többé-kevésbé kiugró, a nyak felé élesen befűzött, a fejtetőt és a nyakat középen harántmélyedés választja el. Homlokuk lapos, csápdudoraik gyengén kiemelkedők, a csápok töve a szemek elülső szegélyének vonalától hátrább ered. Az előtor (10. ábra: N, 44. ábra: O—P) háta előrefelé keskenyedő, hátulsó szegélyükön sokkal keskenyebb, mint a szárnyfedők válla. Szárnyfedőik a válltól hátrafelé gyengén vagy erősebben keskenyedők, a végük lemetszett vagy gyengén öblös, olykor egyenként kerekített, felületük durván pontozott. A melltő nyúlványa a csápok között keskeny, de eléri a csípők hátulsó végét. Lábai erősek, hosszúak, a hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, vagy hosszabb, mint a 2. és 3. együtt, a 3. íz alig szélesebb, mint a 2. (52. ábra: J—K).

Ide mintegy 150 faj tartozik, amelyek zöme palearktikus és nearktikus, 20 faj orientális, és néhány faj neotrópusi. Faunaterületünkön 20 faj fordul elő.

1 (14) Az előtor háta elöl nem befűződött, a többé-kevésbé vastag szegélyig domború (44. ábra: O).

2 (7) A szárnyfedők hosszúak, csaknem párhuzamosak, hátrafelé csak gyengén keskenyedők. Előtoruk jelentősen hosszabb, mint amilyen széles, középen nem golyószerűen domború (1. alnem: *Anoplodera* MULS.).

3 (4) Az előtor hátát hosszú és finom, elálló fehéres szőrözet fedi. Teste teljesen fekete, lábai vörösek, de a combok töve, a lábszárak vége és a lábfejei feketék. Szárnyfedői durván pontozottak, a pontozás a csúcs felé elenyésző, szőrözete az első harmadban felálló, majd ferdén elálló, meglehetősen hosszú, a pontozás közeiben fényesek. 7—12 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, Észak-Európa déli részén, a Kaukázusban, Kisázsiában, Szíriában Kelet-Iránig. Faunaterületünkön a hegyvidék lakója; lomberdők szegélyén, erdei tisztásokon, főleg virágzó galagonyán, berkenyén, somon, tölgyön május—júniusban található, de meglehetősen ritka. Lárvája a tölgy, bükk és nyár száraz ágaiban, gallyaiban él. — Vöröslábú virágcincér

rufipes SCHALL.

4 (3) Az előtor hátát rövid és durvább szőrözet fedi. A szárnyfedőket sárga rajzolat díszíti, csak kivételesen egyszínű feketék, de ez esetben a pontozás közeiben finoman recézett, zsírfényű.

5 (6) Feje a halánték mögött mélyen befűződött (50. ábra: P), a fejtető és a nyak között a haránthenyomat fényes, nem pontozott, a fejtető domború, hosszában nem benyomott. Az előtor háta domború,

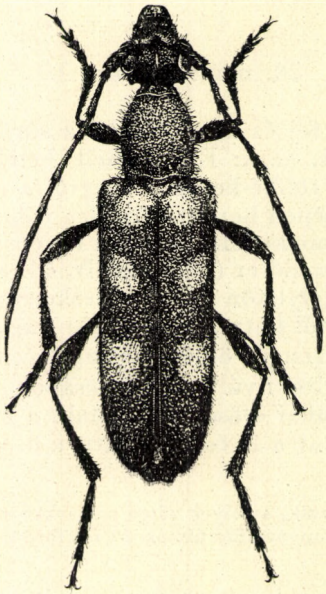

49. ábra. *Leptura sexguttata* FABR. ♂ (Eredeti)

elöl nem, hátul harántul benyomott, durván, de nem ráncosan pontozott. Teste karcsú, teljesen fekete, szárnyfedői 3—3 nagy sárga folttal: 1 folt a töve mögött, 1 a közepe előtt, és 1 a közepe mögött (49. ábra). 8—12 mm.

Előfordul egész Európában és Észak-Afrikában, faunaterületünkön elterjedt, a hegy- és dombvidékek lakója. Lomberdők szegélyén, erdei tisztásokon, főleg árnyékban fekvő virágzó cserjéken, galagonyán, ernyősvirágokon stb. május—júniusban nem ritka. Lárvája tölgy, gyertyán és bükk korhadó ágaiban fejlődik — Foltos virágcincér

sexguttata FABR.

Változatai:

1. A szárnyfedőkön 3—3 nagy sárga folt van, amelyek nincsenek egymással összekötve (50. ábra: E—F). — Nem ritka **forma typica**

2. A szárnyfedők 3. foltja a közepe mögött hiányzik (50. ábra: G). — Ritka (Trencsén) [ab. **pyrenaica** PIC]

3. A szárnyfedők 1. foltja a töve mögött hiányzik (50. ábra: H). — Ritka, ez ideig nálunk még nem került elő [ab. **sylvestris** PIC]

4. A szárnyfedők középső és hátulsó foltja hiányzik, csak a töve mögött van 1—1 sárga folt (50. ábra: I). — Ritka (Trencsén, Kuzy) [ab. **biguttata** MULS.]

5. Szárnyfedői teljesen feketék (50. ábra: J). — Ritka (Trencsén) [ab. **atrata** SCHILSKY]

6. A szárnyfedők középső és hátulsó sárga foltja hosszirányban összekötött (50. ábra: D). — Nálunk ez a leggyakoribb forma ab. **exclamationis** FABR.

7. A szárnyfedők elülső és középső sárga foltja hosszirányban összekötött (50. ábra: C). — Ritka (Budapest, Kis-Kárpátok) ab. **vastatorum** PIC

8. A szárnyfedők mindhárom sárga foltja hosszirányban összekötött (50. ábra: B). — Nem gyakori, előfordul a törzsalakkal együtt ab. **Landoisi** PIC

9. Olyan, mint az ab. *Landoisi* PIC, de a középső és hátulsó sárga folt 1—1 kerek fekete foltot zár közre (50. ábra: A). — Ritka (Budapest) ab. **inclusemaculata** HEYR.

6 (5) Feje a halánték mögött gynegébben befűződött (50. ábra: Q), a nyak és a fejtető közötti harántbenyomat lapos, ugyanúgy pontozott, mint a fejtető vagy a nyak. A fejtető hosszában gyengén benyomott. Előtora szélesebb, elöl erős harántbenyomattal, hátul középen ugyancsak mélyebben benyomott. Teste széles, zömök. Fekete, szárnyfedői sárga foltokkal, lábszárai világosak, a lábszárak vége sötét, a combok töve ugyancsak világos. Szárnyfedőin 1—1

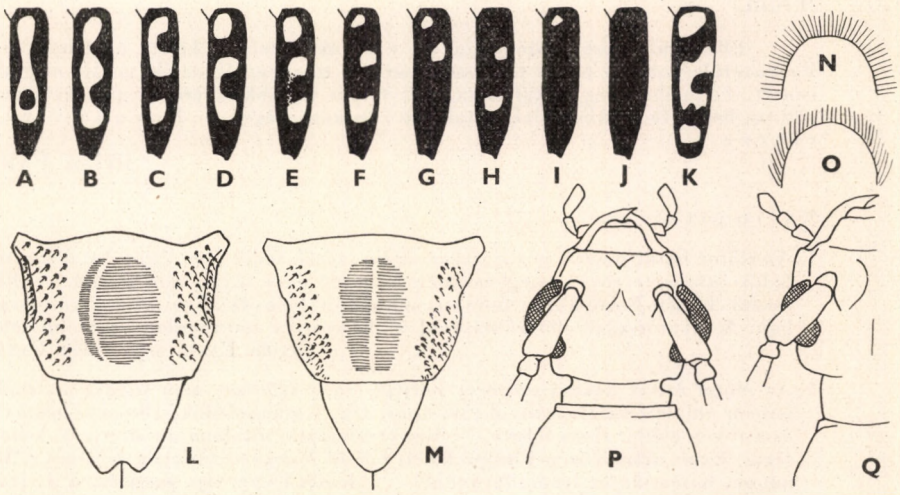

50. ábra. A: *Leptura sexguttata* FABR. ab. *inclusemaculata* HEYR., B: ab. *Landoisi* PIC, C: ab. *vastatorum* PIC, D: ab. *exclamationis* FABR., E—F: *forma typica*, G: ab. *pyrenaica* PIC, H: ab. *sylvestris* PIC, I: ab. *biguttata* MULS., J: ab. *atrata* SCHILSKY és K: *L. rufiventris* GEBL. szárnyfedőrajzolata — L: *L. livida* FABR. és M: *L. unipunctata* FABR. cirpelőfelülete a középháton és pajzsocskája — N: *L. livida* FABR. és O: *L. livida pecta* K. & J. DAN. előtorának szőrözete (keresztmetszet az előtor közepén) — P: *L. sexguttata* FABR. és Q: *L. rufiventris* GEBL. feje felülnézetben (A, E, K, P—Q: eredeti, B—D, F—J: HEYROVSKY, L—M: KASZAB, N—O: PLAVILSCSIKOV nyomán)

nagy folt a pajzsocska és a vállbütyök között, 1—1 a vállbütyöktől a szegélyig, 1—1 nagy C alakú, illetve fordított C alakú folt a középen, valamint 1—1 folt a csúcs előtt sárga. A varrat széles sávban fekete (50. ábra: K). Szárnyfedői egyenetlenül és meglehetős finoman pontozottak, az előtor pontozása durva és ráncosan összefolyó. 7,5—14 mm.

Előfordul Nyugat-Szibériától a Bajkálon túlig. Faunaterületünkön ez ideig csak az erdélyi Szeben-hegységben (Dusi-szoros) gyűjtötték (= *nigroflava* FUSS)

[**rufiventris** GEBL.]

7 (2) Szárnyfedői rövidebbek, hátrafelé többé-kevésbé erősen elszűkülnek. Az előtor háta erősen domború, nem, vagy alig hosszabb, mint amilyen széles.

8 (9) A pajzsocska vége középen kicsípett. A középhát cirpelőfelülete (pars stridens) aszimmetrikusan osztott (50. ábra: L) (2. alnem: *Vadonia* MULS.). — Teste fekete, szárnyfedői barnás- vagy vörösessárgák, az elülső és középső lábszárak, valamint az elülső lábfejek vörösbarnák, hasa fekete. A felület szőrözete sárgás vagy vörösbarna, hosszú. Az előtor háta durván pontozott, szárnyfedői elöl olyan durván pontozottak, mint az előtor korongja, de ritkásabban, hátrafelé a pontozás fokozatosan finomabb és ugyanakkor ritkább. A hátulsó csípők előtt a mellvégen a hímek esetében 1—1 éles kiemelkedés található, közöttük a mellvég lapos és fényes. 6,5—9 mm.

Előfordul egész Európában és a Földközi-tenger keleti medencéjében. Faunaterületünkön 2 alfaja található. Lárvája tölgyben él, de életmódja még alig ismert. Az imágó főleg cickafarkon, illetve más virágokon, erdőszegélyeken, napsütötte hegy- és domboldalakon található és közönséges — Barnás virágcincér

livida FABR.

Változatai:

1. Az előtor hátát hosszú és sugarasan elálló szőrök fedik (50. ábra: N). A szárnyfedők szőrözete rövid, meglehetősen lesimuló és a tövén sem felálló. — Előfordul Közép-Európában, faunaterületünkön Szlovákiában és Horvátországban. Magyarországi előfordulásával a délnyugati határszélen számolni lehet [**livida** FABR. ssp. **livida** FABR.]

2. Az előtor hátát hosszú szőrözet borítja, de a szőrözet nem sugarasan elálló, hanem oldalról befelé irányul (50. ábra: O). A szárnyfedők szőrözete hosszabb és a tövén elálló. Hasa fekete. — Magyarországon általánosan elterjedt, közönséges. Ez az alfaj Közép-Európa keleti felétől Nyugat-Szibériáig és délen a Balkánon, Kisázsián át Iránig fordul elő **livida** FABR. ssp. **pecta** K. & J. DAN.

3. Olyan, mint az előző, de a nőstények hasa vörösbarna. — Ritka (Tihany) ab. **bicarinata** ARN.

9 (8) A pajzsocska vége egyszerűen lekerekített vagy kihegyezett. A mellvégen a hímeken sincs kiemelkedő él. A középhát cirpelőfelülete (pars stridens) szimmetrikus, középen osztott (50. ábra: M) (3. alnem: *Neovadonia* KASZ.)

10 (11) A hímek hátulsó lábszárának csúcsán 2 sarkantyú van. Az előtor háta nagyon sűrűn és durván pontozott, szabad szemmel nézve fénytelen. A hátulsó combok külső oldalán lesimuló szőrözettel, a fej és az előtor háta fehéres vagy sárgás szőrözettel. Teste fekete, szárnyfedői vörösbarnák; a szárnyfedők varrata keskenyen, olykor a csúcsuk elmosódottan barnás vagy fekete, középükön 1—1 kerek folttal (51. ábra). 8—13 mm.

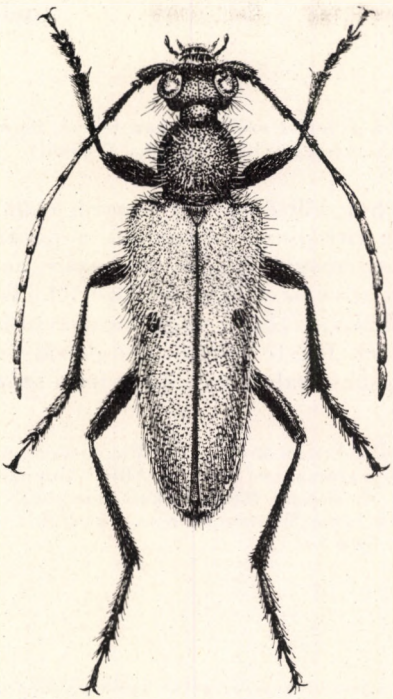

51. ábra. *Leptura unipunctata* FABR. ♂ (Eredeti)

Előfordul Közép-Európában, a Szovjetunió európai felének déli részén, a Balkán félszigeten és Kisázsiában. Faunaterületünkön elterjedt, Magyarországon főleg a dombvidék és az alacsonyabb hegyvidék xerotherm helyeinek lakója, s nem ritka. A bogár főleg virágokon található június—júliusban. A lárvája főleg kökényben fejlődik, de nyilván más lomblevelű fákban és cserjékben is megél; életmódját még nem ismerjük eléggé — Kétpettyes virágcincér

unipunctata FABR

Változata:

1. A szárnyfedők középső fekete foltja hiányzik. — Ritka (Budapest)
ab. **uninstigmata** PIC

11 (10) A hímek hátulsó lábszárának csúcsán csak 1 sarkantyú van. Az előtor háta többnyire erősen, de mégis ritkábban pontozott, szabad szemmel fényesebbnek látszik.

12 (13) A hátulsó combok külső oldalát rövid és lesimuló szőrök fedik. Az előtor háta sűrűn és durván pontozott, a pontok csaknem érintkeznek. A fej és az előtor felálló szőrözete sárgás. Teste fekete, szárnyfedői vörösesbarnák, középen 1—1 kerek fekete folttal, azonkívül a varrat keskenyen fekete. Termete zömökebb. 11—14 mm.

Előfordul a Balkán félszigeten, északon Horvátországig. Faunaterületünkön csak Horvátországban találták (Velebit). A lárva életmódját nem ismerjük

[**imitatrix** J. & K. DAN.]

Változata:

1. A szárnyfedőkön a varrat széles sávban fekete, de a korong fekete foltja nem olvadt bele a varratszegélybe. — Ritka (Velebit) [ab. **Kaszabi** HEYR.]

13 (12) A hátulsó combok külső oldalát hosszú, elálló, sárgás szőrök fedik. Az előtor háta ritkábban pontozott, a pontok köze fénylő. A fej és az előtor háta hosszú, felálló, többnyire barna szőrözettel fedett. A szárnyfedők töve is felálló szőrözettel. Teste karcsúbb, fekete, szárnyfedői többnyire tégla- vagy barnásvörösek, a korong közepén 1—1 nagy, kerek fekete folttal, azonkívül fekete még a varrat, a tőszegély és a csúcs, valamint többnyire a szárnyfedők utolsó ötöde. 11—14 mm.

Előfordul Dél-Franciaországban, Magyarországon, Galíciától Podólián át Besszarábiáig. Magyarországon főleg az Alföld homokos-szikes helyein található, s olykor gyakori. Az imágót főleg cickafarkon, ökörfarkkórón stb. találjuk június—júliusban. A lárva életmódját nem ismerjük (= *adusta* KRAATZ) — Alföldi virágcincér

Steveni SPERK

Változatai:

1. Szárnyfedőin a varrat fekete szegélye keskeny, és a csúcs alig, vagy egyáltalán nem fekete. — Az Alföld homokbuckás helyein igen gyakori ab. **litigiosa** MULS.

2. Szárnyfedői teljesen feketék. — Ritka ab. **Pfuhli** REINEK

14 (1) Az előtor háta elöl mindig jól láthatóan befűződött, alakja többé-kevésbé harang alakú (44. ábra: P). A szárnyfedők csúcsa többnyire öblös.

15 (38) A szárnyfedők szőrözete rövid és gyér, többé-kevésbé ferdén felálló vagy lesimuló, a csúcs lemetszett vagy öblösen kimetszett, többnyire éles külső és éles belső varratszöglettel (4. alnem: *Leptura* s. str.).

16 (33) A hátulsó lábfej 1. íze rövidebb, mint a csáp 3. és 4. íze együttesen, és az első 3 lábfejíz rövidebb, mint a csáp 3—5. íze együttesen (52. ábra: I—J).

17 (28) Az előtor hátát hosszú és többé-kevésbé felálló szőrözet fedi.

18 (19) A csápok feketék, a 4—8. ízek töve sárga (52. ábra: I). Teste a lábaival együtt fekete, szárnyfedői sárgásbarnák, oldalszegélye és a csúcsa elmosódottan sötétbarna vagy fekete, olykor a vállcsúcs mögött az oldalszegélyen hosszúkás folttal. A szárnyfedők vége ferdén befelé lemetszett, kerekített szögletekkel. Az előtor korongja kétoldalt gyengén benyomott, pontozása sűrű és erős, a szárnyfedők pontozása a vállon sem erősebb, mint az előtoré. A hímek hátulsó lábszárának végén 2 sarkantyú van, az 5. haslemez vége gyengén kikanyarított, a vége kissé benyomott (52. ábra: O). 8—10 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európa hegyvidékein, faunaterületünkön a Kárpátokban; Magyarországon eddig csak Sopron környékén (Tolvaj-árok), a Bakony hegységben (Zirc) és a Tornai Karszt területén találták. Lárvája (30. ábra: E) a luc- és erdeifenyőben, valamint nyár, bükk, tölgy korhadó ágaiban fejlődik. A bogár június júliusban rajzik, főleg ernyősvirágokon található. Nálunk nagyon ritka, a Kárpátokban gyakori (= *delineata* Csiki)

maculicornis De Geer

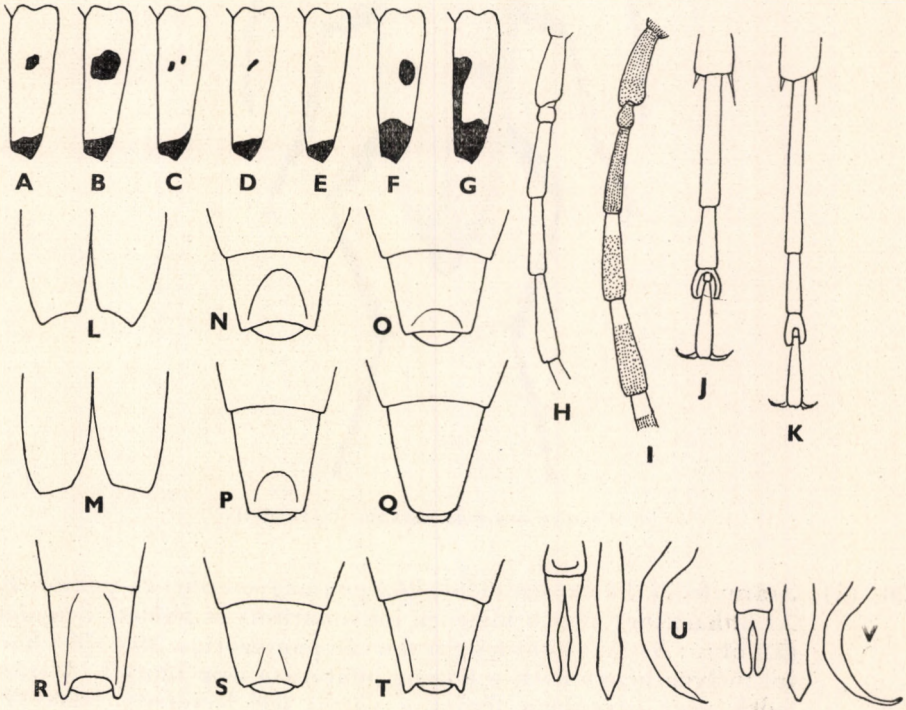

52. ábra. A: *Leptura tesserula* Charp. *forma typica*, B: ab. *Dejeani* Ganglb., C: ab. *bisbisignata* Plav., D: ab. *obliquesignata* Jureček, E: ab. *impunctata* Heyd.; F: *L. rufa* Brullé és G: *L. cordigera* Fuessl. szárnyfedőrajzolata H: *L. sanguinolenta L.* és I: *L. maculicornis* De Geer csáptöve J: *L. maculicornis* De Geer és K: *L. sanguinolenta* L. hátulsó lábfeje — L: *L. fulva* De Geer és M: *L. pallens* Brullé szárnyfedővége N: *L. tesserula* Charp., O: *L. maculicornis* De Geer, P: *L. erythroptera* Hagenb., Q: *L. cordigera* Fuessl., R: *L. fulva* De Geer, S: *L. pallens* Brullé és T: *L. rubra* L. hímjeinek potrohvége alulnézetben — U: *L. dubia* Scop. és V: *L. inexpectata* Jans. & Sjöb. hím ivarkészüléke, paramerák, penis felülnézetben és oldalnézetben (U—V: Schmidt nyomán, a többi eredeti)

Változata:

1. Szárnyfedői egyszínű sárgásvörösek, legfeljebb az oldalszegély elöl sötétebb. — A törzsalakkal együtt fordul elő és nem ritka (= *simplonica* auct. nec FAIRM.) ab. **fallax** HEYR.

19 (18) A csápok egyszínű feketék, vagy ha világosak is, nincs a középső ízek tövén világos gyűrű.

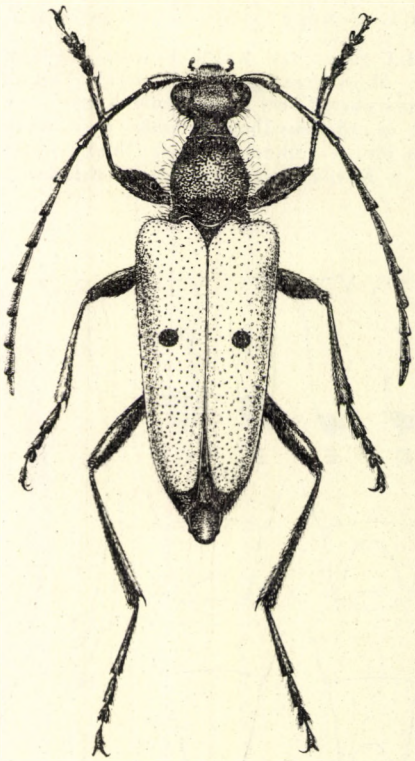

53. *Leptura tesserula* CHARP. ♂ (Eredeti)

20 (21) Szárnyfedői, különösen oldalt középen nagyon durván pontozottak. Az 5. haslemez vége a hímeken kikanyarított és felülete benyomott (52. ábra: N). Az előtor háta is durván pontozott, a töve előtt harántul mélyen benyomott, a korong pontozása nem ráncolt. A szárnyfedők vége egyenként ferdén a varrat felé lecsapott, lekerekített szögletekkel. Teste fekete, szárnyfedői sárgásvörösek, a korong közepén 1—1 fekete kerek folttal, azonkívül a szárnyfedők csúcsa is fekete (52. ábra: A, 53. ábra). 12—17 mm.

Előfordul Közép-Európa hegyvidékein, a Kaukázusban, valamint Iránban. Faunaterületünkön a Kárpátokban elterjedt, de mindenütt ritka. A lárva életmódját nem ismerjük. Az imágó július—augusztusban repül, főleg ernyősvirágokon található

[**tesserula** CHARP.]

Változatai:

1. A szárnyfedők fekete kerek korongfoltja nagy és kiterjedt (52. ábra: B). — A törzsalak között ritka (Kassa, Munkács, Ferencfalva) [ab. **Dejeani** GANGLB.]

2. A szárnyfedők fekete korongfoltja kicsi, hosszúkás és rézsútosan elhelyezett (52. ábra: D). — Az Északi- és Keleti-Kárpátokban nem ritka [ab. **obliquesignata** JUREČEK]

3. A szárnyfedők fekete korongfoltja 2—2 kis foltra osztott (52. ábra: C). — Ritka (Ferencfalva, Kuzy) [ab. **bisbisignata** PLAV.]

4. A szárnyfedők fekete korongfoltja teljesen hiányzik (52. ábra: E). — A törzsalak között nem ritka [ab. **impunctata** HEYD.]

21 (20) A szárnyfedők pontozása sűrű, de nem feltűnően durva.

22 (23) A hímek hátulsó lábszárának a végén csak 1 sarkantyú van. Az 5. hasszelvény vége a hímeken mélyen kimetszett, és csaknem egész hosszában bemélyedt (52. ábra: R). Teste fekete, szárnyfedői sárgásvörösek, a csúcsuk fekete. A halánték a szemek mögött nagyon rövid és hirtelen elszűkül. A hímek hátulsó lábszára széles és lapos, külső éle erősen görbült. A szárnyfedők külső csúcsszöglete hegyes, varratszöglete tompa (52. ábra: L). Az előtor hátának pontozása durva, de nem összefolyó, szőrözete hosszú, felálló. 10—14 mm.

Előfordul Dél-Európában és a Szovjetunió európai részének déli felében. Faunaterületünkön meglehetősen ritka; Magyarországon eddig csak a Kőszegi- és a Soproni-hegységből, valamint Zala megyéből (Zalalövő) és Budapest környékéről (Nagytétény) ismerjük. A lárva életmódjáról semmit sem tudunk. Az imágó cickafarkon, különböző ernyősvirágokon, virágzó szedren található június—júliusban

fulva DE GEER

23 (22) A hímek hátulsó lábszárának a végén 2 sarkantyú van.

24 (25) A hímek 5. haslemezének a vége mélyen kimetszett, és a szelvény vége szélesen benyomott (52. ábra: S). A szárnyfedők vége ferdén befelé lecsapott, és szögletei tompák, kerekítettek (52. ábra: M). Az előtor háta nagyon sűrűn és durván pontozott, a pontok érintkeznek egymással, nincsenek köztük közterek, emiatt felülete fénytelennek látszik. Halántéka az erősen kiugró szemek mögött rövid, keskeny, és hirtelen elkeskenyedik. Az előtor és a fej szőrözete hosszú, felálló, sűrű és barna. Teste fekete, szárnyfedői egyszínű sárgásvörösek. 9,5—12 mm.

Előfordul a Balkán félszigeten és Horvátországban, faunaterületünkön eddig csak a Bánságból ismerjük (Mehádia). Életmódjáról semmit sem tudunk

[**pallens** BRULLÉ]

25 (24) A hímek 5. haslemezének a vége egyenesen lemetszett, nem kikanyarított, a vége gyengén benyomott (52. ábra: P). A szárnyfedők vége ferdén lemetszett és gyengén kikanyarított, külső és belső szögletük éles. Az előtor háta erősen domború, töve harántul benyomott, és

felülete durván vagy finomabban pontozott; a pontok csak helyenként folynak össze ráncokba, vagy nem is érintkeznek. Testük fekete, lábaik részben vagy egészen vörösek, szárnyfedőik vörösek vagy fekete foltokkal.

26 (27) A szárnyfedők pontozása, különösen középen, sokkal durvább, mint az előtoron. Az előtor pontozása durva és sűrű, a korong oldalán helyenként összefolyó, szőrözete hosszú, sűrű és barna. Teste fekete, szárnyfedői egyszínű barnásvörösek, lábai barnák vagy barnásvörösek, de az elülső comb vége és a lábszár, valamint a középső lábszár és a lábfejízek világosabb barnák vagy sárgásbarnák. 12—18 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Kaukázusban, Kisázsiában, keleten Iránig. Faunaterületünkön szórványosan elterjedt és a hegyvidékeinken fordul elő. Magyarországon ez ideig a Mecsek hegységből (Pécs), a Kőszegi-hegységből és a Bakonyból (Zirc) ismerjük. Lárvája tölgyben és valószínűleg más lomblevelű fák korhadó ágaiban is fejlődik. Az imágó július—augusztusban repül, és főleg virágokon található

erythroptera HAGENB.

27 (26) A szárnyfedők pontozása gyér, középen sem erősebb, mint az előtoron; az előtor pontozása középen finom és szórt, oldalt erősebb, de nem összefolyó, szőrözete felálló, hosszú és barna. Teste fekete, a szárnyfedői világos vörösbarnák, a csúcs kiterjedten fekete, korongján 1—1 kerek folt van (52. ábra: F). A potroh vége szőrös, lábai sárgásvörösek, de a combok töve elmosódottan fekete. 11—16 mm.

Előfordul a Balkán félszigeten, valamint Kisázsián át Szíriában és Iránban. Faunaterületünkön csak Erdélyből (Kerci-havasok, Csernáton, Vidombáki völgy) és a Bánságból (Herkulesfürdő, Szemenik) ismerjük. Életmódját még nem kutatták ki

[**rufa** BRULLÉ]

28 (17) Az előtor hátát rövid, lesimuló szőrözet fedi, vagy majdnem csupasz.

29 (30) Szárnyfedőik az elülső harmadban igen durván és mélyen pontozottak, a pontozás már a középen is finomabb, majd a vége felé fokozatosan finomodik, de a pontok élesen bemélyedtek, és a köztereik recézettek. Feje nagyon sűrűn és durván, az előtor háta még durvábban pontozott, de a pontozás kevésbé sűrű; a korong közepén olyan nagy pontokkal, mint a szárnyfedők tövén a váll körül, meglehetősen fénylő. Teste fekete, a felület szőrözete rövid és sötét, a pajzsocska és az előtor hátulsó szegélye a ♀ esetében aranysárga szőrszegéllyel. A hímek pajzsocskája ezüstösen szőrözött. 14—18 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európa hegyvidékein, Észak-Európa déli felében, Angliában, keleten a Kaukázusig és Iránig. Faunaterületünkön a hegyvidéken, főleg a Kárpátokban nagyon gyakori, Magyarországon ritka, középhegységeink magasabb pontjain fordul elő (Mecsek hegység; Kőszeg és Sopron környéke; Bükk hegység: Garadna-völgy, Nagyvisnyó; Balaton-felvidék: Tátika; Budai-hegyek:

Hárs-hegy stb.). Lárvája (30. ábra: F) többnyire bükkfában fejlődik, de gyertyánban, tölgyben, égerben, nyírben és gesztenyében is megtalálható. Száraz fák még nem korhadó ágaiban él. A bogarak június—júliusban rajzanak, meleg, szélcsendes, napfényes időben ernyősvirágokon, bodzán stb. találhatók — Hegyi virágcincér

scutellata FABR.

Változatai:

1. A szárnyfedők rövid szőrözete nem fekete, hanem világossárga vagy szürkés. — A törzsalakkal együtt fordul elő, gyakori ab. **Stichae** HEYR.

2. Szárnyfedői nem feketék, hanem sötétebb vagy világosabb barnássárgák. — Ritka, faunaterületünkön eddig csak a Kárpátokból került elő (= *ochracea* auct. non FAUST) [ab. **ochraceipennis** PIC]

30 (29) A szárnyfedők pontozása finomabb, vagy finom és egészen sűrű, vagy elöl, különösen a szegélyen durva ugyan, de hátrafelé elmosódó és a pontok nem élesen bemélyedtek, sűrűk és fényesek. Az előtor háta nagyon sűrűn pontozott, a pontok még a korong közepén is érintkeznek vagy összefolynak.

31 (32) Mindkét ivar fekete, szárnyfedői vörösek, de a csúcs és egy ezzel összefüggő szív alakú folt a varraton fekete (52. ábra: G). A hímek 5. haslemeze a csúcsán lemetszett vagy legfeljebb gyengén öblös (52. ábra: Q). Az elülső lábszárak sárgásvörösek, fekete csúccsal, a hímek hasa vöröses, a nőstényeké barna vagy fekete. Szárnyfedői elöl durvábban pontozottak, az előtor háta domborúbb, középen gyérebben pontozott. 14—19 mm.

Előfordul a Földközi-tenger mellékén, kelet felé Iránig és a Kaukázusig, valamint a Krím-félszigetig. Faunaterületünkön csak Horvátországban (Velebit) fordul elő. A lárva életmódját nem ismerjük, a bogár július—augusztusban repül, és virágokon található

[**cordigera** FUESSL.]

32 (31) A ♂ fekete, szárnyfedői sárgásbarnák, lábszárai és lábfejízei ugyancsak sárgásbarnák, de a lábszárak vége sötét. A ♀ fekete, de az előtor háta és a szárnyfedők vörösbarnák, lábszárai, lábfejei vörösesek, az elülső comb is részben a tövén világosabb. A hímek 5. haslemeze a végén mélyen kimetszett, kétoldalt éles fogban kihúzott (52. ábra: T). A szárnyfedők pontozása elöl is finom és szórt, a közepétől még finomabb és egyenletes. Az előtor háta nagyon sűrűn, ráncolva pontozott, a pontok középen is érintkeznek egymással, felülete zsírfényű (54. ábra: A—B). 10—19 mm.

Előfordul Európában és Észak-Afrikában, keleten Szibérián át a Bajkáltóig. Faunaterületünkön a hegyvidék lakója, különösen a Kárpátokban mindenütt gyakori. Magyarországon ritka, a középhegységeink magasabb pontjain fordul elő, ahol a lárvák tápnövénye, az erdei- vagy lucfenyő tenyészik. A lárvák főleg öreg rönkökben, korhadó törzsekben fejlődnek; a bogarak júliustól szeptemberig találhatók, főleg virágokon (= *rubrotestacea* ILL., *Ješatkoi* VÁVRA) — Vörös virágcincér

rubra L.

Változatai:

1. A ♀ fején a szemek között olykor 2 vöröses folt lép fel. — Ez a forma nálunk gyakoribb, mint a törzsalak (= *maculiceps* GABR.) ab. **occipitalis** MULS. ♀

2. Olyan, mint az előző, de a fejtető vörös foltjai egységes nagy folttá folytak össze. — Gyakori ab. **notaticeps** PODANY ♀

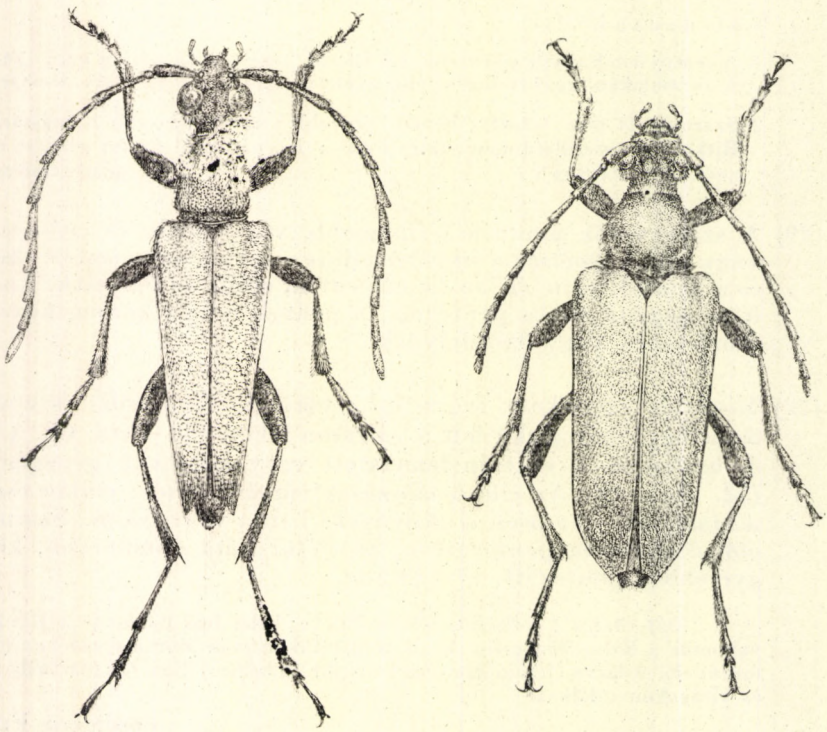

54. ábra. *Leptura rubra* L. A: ♂, B: ♀ (Eredeti)

3. A ♀ előtora elöl és hátul feketén szegélyezett, az elülső szegély közepén félkör alakú fekete folttal. — Ritkább ab. **semicirculata** G. SCHMIDT ♀

4. Némelykor a ♀ előtorának háta vörös ugyan, de elöl és hátul, valamint 2 hosszanti sáv fekete. — Ritka (Zólyom megye, Borszék) [ab. **Salzmanni** HUBENTH. ♀]

5. Olykor a ♀ előtora fekete, csak oldalt van 1—1 keskeny, vörös oldalfolt. — Ritka (Munkács) [ab. **Sattleri** BICKH. ♀]

6. A ♀ szárnyfedői világos sárgásbarnák, mint a hímeken. Az előtor elülső és hátulsó szegélye fekete, utóbbin a középen fekete, hegyes folttal, korongja egy négyszögű, az elülső szegéllyel összefüggő fekete középfolttal. — Ritka (Északi-Kárpátok: Lópér) [ab. **combinata** ROUBAL ♀]

33 (16) A hátulsó lábfej 1. íze nagyon hosszú, olyan hosszú, mint a 3. és 4. csápíz együttvéve, a lábfej első 3 íze hosszabb, mint a 3—5. csápíz együttesen (52. ábra: H, K).

34 (35) Az előtor hátát rövid és lesimuló szőrözet fedi, úgyhogy az előtor majdnem csupasznak tűnik. Az előtor háta domború, elöl és hátul harántul benyomott, hosszanti középbenyomat nélkül, emiatt felülete erősen domború, rövid, olyan hosszú, vagy alig hosszabb, mint amilyen széles. Teste fekete, szárnyfedői a ♀ esetében egyszínű téglavörösek, a ♂ esetében sárgásbarnák, de az oldalszegélye és a csúcsa fekete. Felülete gyéren és felületesen pontozott, a ♂ kissé fénylő, a ♀ teljesen fénytelen, szőrözete sötét. 9—11 mm.

Előfordul Európa hegyvidékein, keleten Szibérián át a Bajkál-tóig. Faunaterületünkön a Kárpátok egész területén nagyon gyakori, Magyarországon ritka (Kőszeg és Sopron környéke, Tihany, Mecsek hegység, Sárszentbalázs, Siófok, Tarcsa, Cenk, Budai-hegyek). Lárvája erdeifenyőben vagy lucfenyőben fejlődik, száraz törzsekben és ágakban egyaránt megtalálható. Az imágó főleg az ernyősvirágokat kedveli, s június—júliusban rajzik

sanguinolenta L.

35 (34) Az előtor hátát sűrű és hosszabb lesimuló szőrök fedik, amelyek közül főleg oldalt felálló szőrök erednek. Előtora keskenyebb és hosszabb, kevésbé domború, a töve előtt középen többnyire hosszirányban kissé benyomott. Teste fekete, a ♀ szárnyfedői csak nagyon ritkán egyszínű téglavörösek, többnyire legalább az oldalszegély vagy egy folt a váll mögött a szegélyen fekete. A ♂ szárnyfedői is oldalt többnyire szélesen feketén szegélyezettek.

36 (37) A halánték a szemek mögött hosszú (55. ábra: D), alig keskenyedő, és a nyaknál hirtelen befűződött, ami miatt hátul az oldalszöglete élesebben vagy tompán kiálló. A ♂ paramerái több mint kétszer hosszabbak a szélességüknél, a penis hegyesebb, oldalnézetben kevésbé hajlott (52. ábra: U). Teste fekete, a ♂ szárnyfedői fénylő sárgásbarnák, széles fekete oldal- és csúcsszegéllyel, varratuk is fekete. A ♀ szárnyfedői fénytelen téglavörösek, keskeny fekete

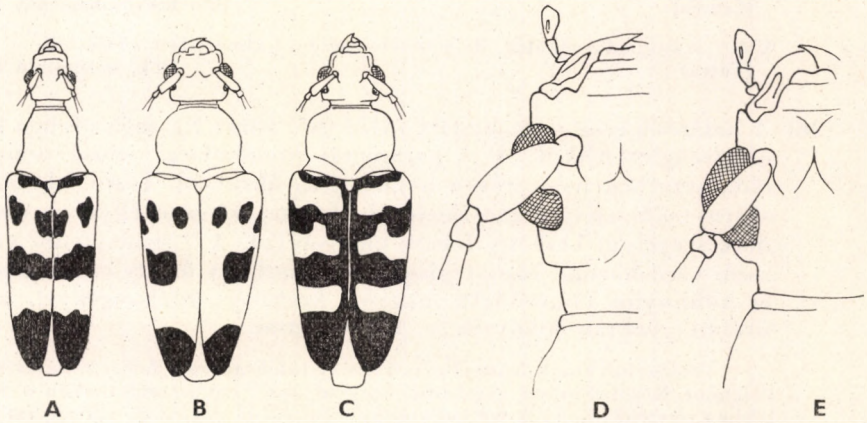

55. ábra. A: *Judolia sexmaculata* L., B: *J. cerambyciformis* SCHRANK és C: *J. erratica* DALM. habitusa vázlatosan — D: *Leptura dubia* SCOP. és E: *L. inexpectata* JANS. & SJÖB. feje felülnézetben (Eredeti)

oldalszegéllyel, amely a vállbütyöknél a legszélesebb, és hátrafelé fokozatosan elkeskenyedik, keskeny fekete csúcsszegéllyel, és elmosódott nagy korongfolttal a varrat mentén, amely olykor a varratnál osztott. 9—15 mm.

Előfordul Európában, főleg a magasabb hegyvidéken, valamint a Kaukázusban és a vele összefüggő hegyrendszerekben Észak-Iránig. Faunaterületünkön a Kárpátok egész vonulatában gyakori, Magyarországon ritka, eddig csak Kőszeg és Sopron környékén gyűjtötték. Lárvája lucfenyőben és jegenyefenyőben él. Az imágó főleg ernyősvirágokon található (= *cincta* FABR., *mediotincta* CSIKI)

dubia SCOP.

Változatai:

1. A hímeken a fekete szín annyira kiterjedt, hogy a barnássárga alapszínből csak 1—1 háromszögű folt maradt meg a szárnyfedők tövén. — Ritka (Horvátország) [ab. **triangulifera** REITT. ♂]

2. A ♀, olykor a ♂ szárnyfedői is teljesen feketék, a bogár egyszínű fekete. — A ♀ gyakori, az egyszínű fekete ♂ nagyon ritka ab. **chamomillae** FABR.

3. A ♀ szárnyfedői vörösek, csúcsszegélye keskenyen fekete, oldalszegélyén a vállról hátrafelé keskenyedő és elenyésző fekete sávval. — A nőstények között ez a leggyakoribb változat (= *lineolata* CSIKI) ab. **limbata** LAICH. ♀

4. A ♀ szárnyfedői egyszínű vörösek, sem a csúcson, sem a szegélyen nem feketék. — Ritka (Herkulesfürdő) [ab. **graeca** PIC ♀]

5. A ♀ szárnyfedői nem vörösek, hanem barnássárgák, mint a ♂ esetében; az oldalszegély mellett feketék. — Ritka (Északi-Kárpátok: Vrátna-völgy, Trencsén, Magas-Tátra) [ab. **Reyi** HEYD. ♀]

6. A ♀ szárnyfedői feketék, de a fekete oldalszegély mellett keskeny vörös sávval. — A törzsalak között ritka (Északkeleti-Kárpátok: Kuzy) [ab. **melanota** FALD. ♀]

7. A ♀ szárnyfedői feketék, de a tövükön, a csúcs előtt és az oldalszél mellett vörösek. — A Kárpátokban nem ritka [ab. **Starki** SCHILSKY ♀]

8. A ♀ szárnyfedői feketék, csupán a csúcs előtt van 1—1 vörös folt. — Ritka (Lokve) [ab. **brevesubapicalis** PIC ♀]

9. A ♀ szárnyfedői feketék, de a tövén van 1—1 elmosódott vörös folt. — Ritka (Tátra) [ab. **basinotata** PIC ♀]

37 (36) A halánték a szemek mögött rövid (55. ábra: E), széles ívben kiálló oldalszöglet nélkül. A ♂ paramerái rövidebbek, penise tompább, oldalnézetben igen erősen hajlott (52. ábra: V). Teste fekete, a ♂ szárnyfedői világos sárgásbarnák, fekete csúcsszegéllyel és elmosódott szegélyű, keskeny fekete oldalsávval. A ♀ szárnyfedői világosabb vörösbarnák vagy téglavörösek, keskeny fekete csúcsszegéllyel és többnyire elmosódott, nagyon keskeny oldalszegéllyel, amely utóbbi gyakran hiányzik is. 8,5—12 mm.

Előfordul Észak-Európában, a Szovjetunió európai felének északi részén, valamint Közép-Európa magasabb hegyvidékein. Faunaterületünkön a Kárpátokban elterjedt, de csak szórványosan fordul elő és elég ritka. Elterjedési adatai alapján boreoalpesi fajnak tartják. Életmódját, lárváját nem ismerjük kielégítő módon, de valószínű, hogy lárvája tűlevelű fák száraz ágaiban él

[**inexpectata** JANS. & SJÖB.]

38 (15) A test felületét hosszú és sűrű, molyhos szőrözet fedi (5. alnem: *Lepturobosca* REITT.). — A szőrözet sárgászöld, és a test fekete alapszínét elfedi. Az előtor háta középen hosszában benyomott, töve csak középen benyomott, harántbenyomat nélkül. Fekete csápja a 3. íztől a tövén sárgagyűrűs. Szárnyfedői nagyon sűrűn pontozottak, az előtor pontozása durvább, ráncolt. Olykor a szárnyfedők oldalszegélye mellett a váll mögött sárga folt húzódik (56. ábra). 14—22 mm.

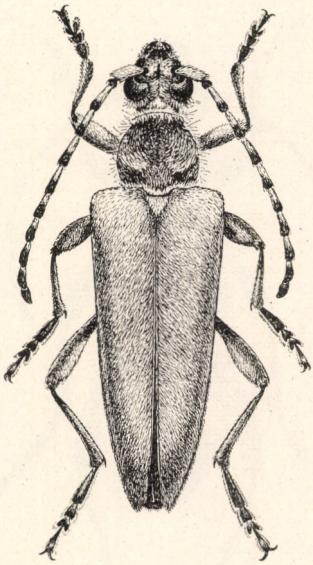

56. ábra. *Leptura virens* L. ♀ (Eredeti)

Előfordul Észak- és Közép-Európában, a palearktikus Ázsia északi felében keleten Mandzsúria északi részéig és a Szahalin szigetekig. Faunaterületünkön a hegyvidék lakója, a Kárpátok alhavasi régiójában mindenfelé gyakori; Magyarországon ritka, eddig csak Sopron környékéről ismerjük. Lárvája lucfenyőben él, de életmódját még nem ismerjük kielégítően. A bogár június—júliusban virágokon, főleg bodzán és fehér zászpán (*Veratrum album*) található — Alhavasi virágcincér

virens L.

Változata:

1. Testét nem zöldessárga, hanem szürke szőrözet borítja. — A törzsalak között nem ritka ab. **canescens** REITT.

29. nem: **Judolia** MULS.

Testük zömök, a vállon széles, hátrafelé erősen vagy gyengébben elszűkül. Szárnyfedőik a végükön egyenként lekerekítettek, sárgák fekete foltokkal és sávokkal, vagy feketék sárga foltokkal, nagyon ritkán egyszínű feketék. Fejük viszonylag kicsi, szemeik belül mélyen kikanyarítottak, homlokuk

kissé domború, halántékuk hátul erősen befűződött, a nyak és a fejtető jól elválnak egymástól. A csápok a szemek elülső szegélyének vonalától hátrább erednek, a test fél hosszát meghaladják (♀), vagy majdnem a szárnyfedők végéig érnek (♂). Az előtor háta gömbölyű, elöl gallérszerűen szegélyezett, hátul gyengébben vagy erősen benyomott, a hátulsó szöglete kiszélesedett és rásimul a vállra. A melltő nyúlványa a csípők között keskeny, a csípők ízületi vápái majdnem zártak. Lábaik hosszúak, a hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2. és 3. együtt, a 3. íz alig szélesebb, mint a 2.

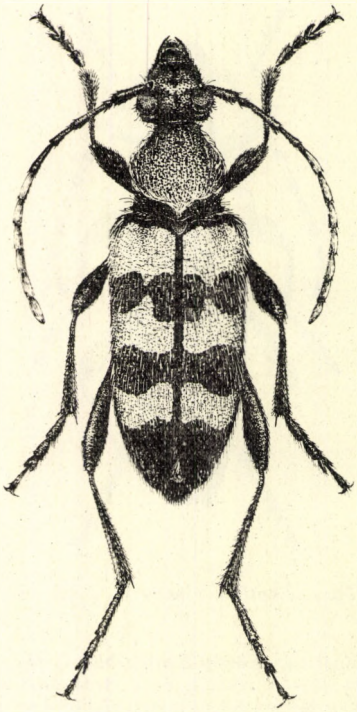

57. ábra. *Judolia erratica* DALM. ♂ (Eredeti)

Ide jelen ismereteink szerint mintegy 20 faj tartozik, amelyek a holarktikus régió lakói. Ebből 7 faj palearktikus, és faunaterületünkön is előfordul 3.

1 (2) Az előtor hátának töve egyenletesen és laposan benyomott. Teste karcsúbb (55. ábra: A), szárnyfedői több mint háromszor olyan hosszúak, mint amilyen szélesek a tövükön, a végük felé gyengébben elkeskenyedők (1. alnem: *Judolia* s. str.). — Az előtor hátát sűrű, felálló, barnás szőrözet fedi, nagyon sűrűn pontozott, a pontok annyira sűrűn egymáshoz nyomottak, hogy emiatt recézettnek látszik. Szárnyfedői meglehetősen egyenletesen, szórtan, sekély pontokkal pontozottak. Teste fekete, szárnyfedői sárgák fekete foltokkal és keresztsávokkal, vagy feketék sárga foltokkal és sárga keresztsávokkal. A keresztsávok cikcakkosak. 8—14 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, a Szovjetunió északi felében, Szibériában, Észak-Mongóliában, Koreában, egész Japánig. Faunaterületünkön a Kárpátokban sokfelé előfordul, de seholsem gyakori. Magyarországon ritka, eddig csak a Mecsek hegységből ismerjük. Lárvája fenyőfélékben, feltehetően lucfenyőben él, de mindmáig nem ismerjük. A bogár június—júliusban rajzik, s főleg virágzó *Rubus*-féléken található

sexmaculata L.

Változatai:

E faj rajzolatváltozatait az 58. ábra: A—AH mutatja be. Valamennyi változat előfordul a törzsalakkal együtt, de nagy részük ritka vagy nagyon ritka. Leggyakoribb a *forma typica*, valamint az ab. *trifasciata* FABR. és az ab. *tatrica* ČEP.

1. ab. **Wadasi** HEYR. (A); 2. ab. **abrupta** ČEP. (B); 3. ab. **tatrica** ČEP. (C); 4. ab. **Sekerai** HEYR. (D); 5. ab. **infrequens** HEYR. (E); 6. ab. **carpathica** HEYR. (F); 7. ab. **Roubali** SEKERA (G); 8. ab. **Čepelaki** KUDLA (H); 9. ab. **centrisculpta** ČEP. (I); 10. ab. **matliarensis** SEKERA (J); 11. ab. **Heyrovskyana** SEKERA (K); 12. **forma typica** (L); 13. ab. **multisignata** ČEP. (M); 14. ab. **conjunctomaculata** HEYR. (N); 15. ab. **trifasciata** FABR. (O); 16. ab. **tyrolensis** REINECK (P); 17. ab. **Rybinskii** REITT. (Q—R); 18. ab. **libidinosa** PLAV. (S); 19. ab. **x-flavum** ROUBAL (= *x-nigrum* ROUBAL) (T); 20. ab. **decemsignata** PLAV. (U); 21. ab. **sexnotata** PLAV. (V);

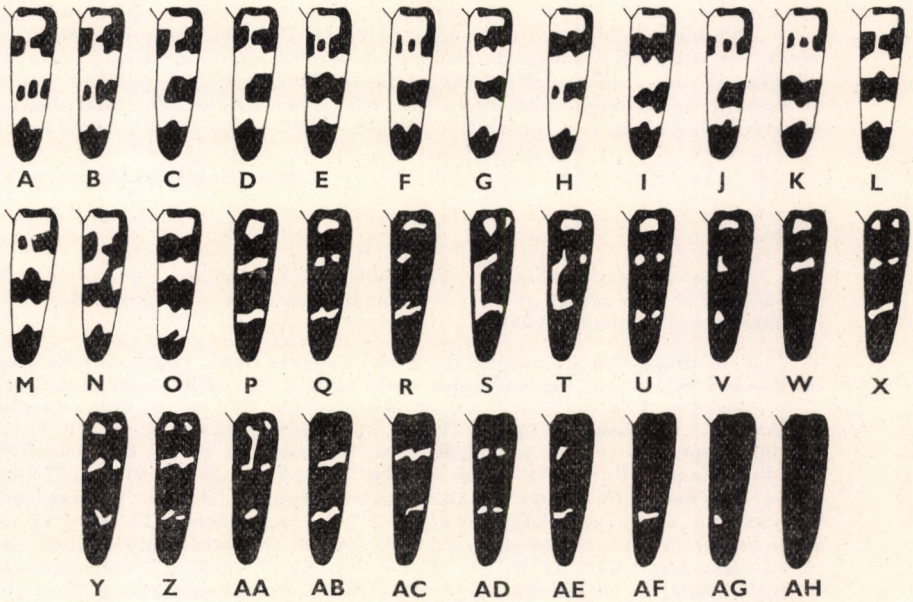

58. ábra. A—AH: *Judolia sexmaculata* L. szárnyfedőrajzolata. A: ab. *Wadasi* HEYR., B: ab. *abrupta* ČEP., C: ab. *tatrica* ČEP., D: ab. *Sekerai* HEYR., E: ab. *infrequens* HEYR., F: ab. *carpathica* HEYR., G: ab. *Roubali* SEKERA, H: ab. *Čepelaki* KUDLA, I: ab. *centrisculpta* ČEP., J: ab. *matliarensis* SEKERA, K: ab. *Heyrovskyana* SEKERA, L: *forma typica*, M: ab. *multisignata* ČEP., N: ab. *conjunctomaculata* HEYR., O: ab. *trifasciata* FABR., P: ab. *tyrolensis* REINECK, Q—R: ab. *Rybinskii* REITT., S: ab. *libidinosa* PLAV., T: ab. *x-flavum* ROUBAL, U: ab. *decemsignata* PLAV., V: ab. *sexnotata* PLAV., W: ab. *fenestrata* PLAV., X: ab. *submaculata* PLAV., Y: ab. *abbreviata* MOTSCH., Z: ab. *diversesignata* PIC, AA: ab. *anticeconjuncta* HEYR., AB: ab. *helvetica* PIC, AC: ab. *alpestris* PIC, AD: ab. *obscurata* PLAV., AE: ab. *quadristigma* PLAV., AF: ab. *semifasciata* PLAV., AG: ab. *bipunctata* PLAV. és AH: ab. *nigra* CSIKI (HEYROVSKY nyomán)

22. ab. **fenestrata** PLAV. (W); 23. ab. **submaculata** PLAV. (X); 24. ab. **abbreviata** MOTSCH. (Y); 25. ab. **diversesignata** PIC (Z); 26. ab. **anticeconjuncta** HEYR. (AA); 27. ab. **helvetica** PIC (AB); 28. ab. **alpestris** PIC (AC); 29. ab. **obscurata** PLAV. (AD); 30. ab. **quadristigma** PLAV. (AE); 31. ab. **semifasciata** PLAV. (AF); 32. ab. **bipunctata** PLAV. (AG) és 33. ab. **nigra** CSIKI (AH).

2 (1) Az előtor a töve előtt kétoldalt harántul benyomott, a benyomatokat középen a korong hosszanti kiemelkedése elválasztja egymástól. Szárnyfedői szélesek, rövidek, kevesebb, mint háromszor olyan hosszúak, mint amilyen szélesek (55. ábra: B—C). Az előtor hátának a szőrözete rövidebb, lesimuló, pontozása kevésbé sűrű (2. alnem: *Pachytodes* PIC).

3 (4) A hátulsó lábfej 3. íze felül a feléig vagy még jobban kikanyarított. Szárnyfedői nagyon sűrűn pontozottak, a pontok közterei recézettek, emiatt felülete fénytelen. Szőrözete rövid, aranysárga, ferdén felálló. Szárnyfedői nagyon szélesek, hátrafelé erősen elkeskenyedők (55. ábra: B). A fej sárga szőrözete a homlokon csillagszerűen összefut. Az előtor pontozása sűrűbb, felülete fénytelen. Fekete, szárnyfedői sárgásbarnák fekete foltokkal, a varrat sárga. Rajzolata nagyon változékony. 6,5—11 mm.

Előfordul Európában, a Szovjetunió európai felének középső és déli területein, valamint a Kaukázusban. Faunaterületünkön elterjedt, főleg a hegyvidékeinken gyakori, erdők szegélyén, napos tisztásokon, virágokon található júniustól augusztusig. Lárvája valószínűleg tűlevelű fákban fejlődik, de átalakulásának menetét a mai napig sem ismerjük — V á l t o z é k o n y v i r á g c i n c é r

cerambyciformis SCHRANK

V á l t o z a t a i:

Változatait az 59. ábra: A—AT szemlélteti. Valamennyi előfordul a törzsalak között, és nagy részük gyakori. A redukált mintázatú és keresztsávos formák ritkábbak vagy nagyon ritkák.

1. ab. **immaculata** KANABÉ (A); 2. ab. **Matejkai** HEYR. (B); 3. ab. **inovecensis** PODANY (C); 4. ab. **transsylvanica** CSIKI (D); 5. ab. **subbistigma** HEYR. (E); 6. ab. **slovenica** PODANY (F); 7. ab. **bisbistigma** PIC (G); 8. ab. **divisomaculata** NIEDL (H); 9. ab. **Georgii** PODANY (I); 10. ab. **anticeabrupta** PODANY (J); 11. ab. **multiinterrupta** PIC (K); 12. ab. **mediodivisa** KRUPKA (L); 13. ab. **digoniensis** PIC (M); 14. ab. **notata** PLAV. (N); 15. ab. **Caubeti** PODANY (O); 16. ab. **Piciana** PODANY (P); 17. ab. **notata** PLAV. (Q); 18. ab. **hoverlana** ROUBAL (R); 19. ab. **quasitypica** PODANY (S); 20. ab. **efasciata** CSIKI (T); 21. ab. **internenotata** PIC (U); 22. ab. **martialis** PIC (V); 23. **beskidica** REITT. (W); 24. ab. **anticereducta** PLAV. (X—Y); 25. ab. **lateseparata** PIC (Z); 26. ab. **Mariae** PODANY (AA); 27. ab. **decempunctata** OL. (AB—AD); 28. ab. **similis** PODANY (AE); 29. ab. **bisquadristigma** PIC (AF); 30. **forma typica** (AG—AH); 31. ab. **valesiana** PIC (AI); 32. ab. **multipunctata** PODANY (AJ); 33. ab. **sexpunctata** MULS. (AK—AL); 34. ab. **anticeundulata** PIC (AM); 35. ab. **Fauconetti** PIC (AN); 36. ab. **humerifera** REITT. (AO—AP); 37. ab. **mediofasciata** HEYR. (AQ); 38. ab. **Salbachi** REITT. (AR); 39. ab. **Mařani** HEYR. AS) és 40. ab. **vesubiensis** SCHAEFF. (AT).

4 (3) A hátulsó lábfej 3. íze csak mintegy a hosszának egyharmadáig kikanyarított. Szárnyfedői kevésbé sűrűn pontozottak, a pontok közterecskéi egészen elmosódottan recézettek, és emiatt felülete fényesebb. Szőrözete sárga, mereven ferdén elálló. Teste karcsúbb

(55. ábra: C), fekete, szárnyfedői sötétebb barnássárgák, fekete foltokkal, illetve harántsávokkal, vagy anélkül; a varrat fekete (57. ábra). 7—12 mm.

Előfordul Európában, a Szovjetunió európai felének középső és déli részén, a Kaukázusban, Kisázsiában és Szíriában. Faunaterületünkön elterjedt, Magyarországon az alacsonyabb hegyvidék és dombvidék lomberdeiben a leggyakoribb cincérfaj. Lárvája lombosfák kérge alatt él, bábozódásra a talajba vonul. A bogarak májustól augusztusig főleg virágokon találhatók — Rajzos virágcincér

erratica DALM.

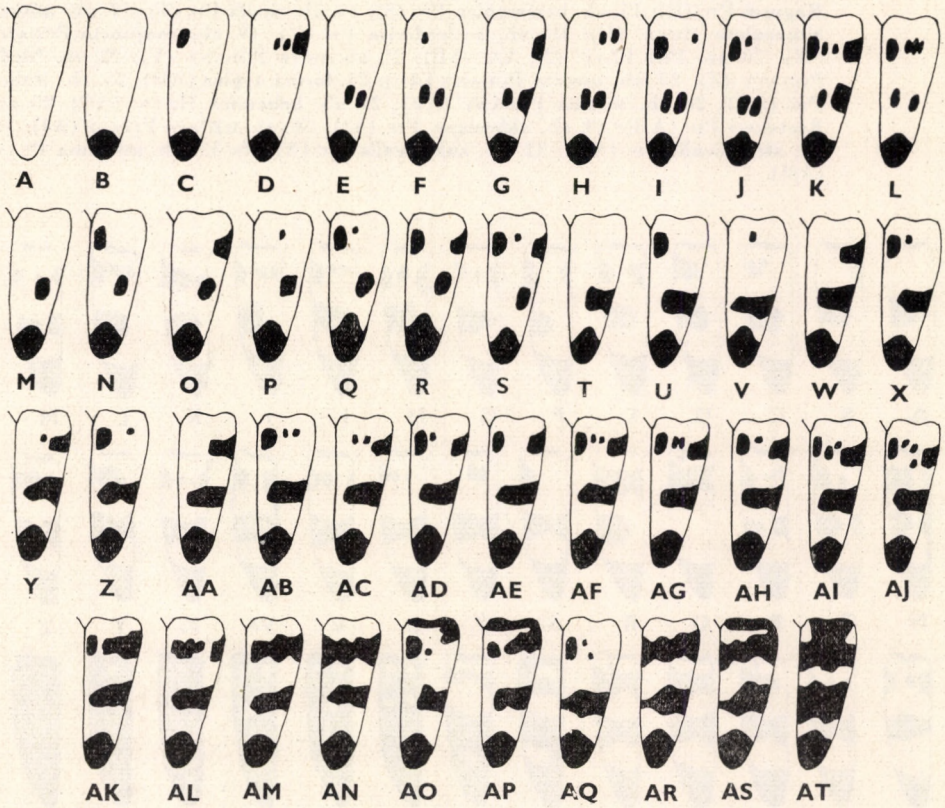

59. ábra. A—AT: *Judolia cerambyciformis* SCHRANK szárnyfedőrajzolata. A: ab. *immaculata* KANABÉ, B: ab. *Matejkai* HEYR., C: ab. *inovecensis* PODANY, D: ab. *transsylvanica* CSIKI, E: ab. *subbistigma* HEYR., F: ab. *slovenica* PODANY, G: ab. *bisbistigma* PIC, H: ab. *divisomaculata* NIEDL, I: ab. *Georgii* PODANY, J: ab. *anticeabrupta* PODANY, K: ab. *multiinterrupta* PIC, L: ab. *mediodivisa* KRUPKA, M: ab. *digoniensis* PIC, N: ab. *notata* PLAV., O: ab. *Caubeti* PODANY, P: ab. *Piciana* PODANY, Q: ab. *notata* PLAV., R: ab. *hoverlana* ROUBAL, S: ab. *quasitypica* PODANY, T: ab. *efasciata* CSIKI, U: ab. *internenotata* PIC, V: ab. *martialis* PIC, W: ab. *beskidica* REITT., X—Y: ab. *anticereducta* PLAV., Z: ab. *lateseparata* PIC, AA: ab. *Mariae* PODANY, AB—AD: ab. *decempunctata* OL., AE: ab. *similis* PODANY, AF: ab. *bisquadristigma* PIC, AG—AH: *forma typica*, AI: ab. *valesiana* PIC, AJ: ab. *multipunctata* PODANY, AK—AL: ab. *sexpunctata* MULS., AM: ab. *anticeundulata* PIC, AN: ab. *Fauconetti* PIC, AO—AP: ab. *humerifera* REITT., AQ: ab. *mediofasciata* HEYR., AR: ab. *Salbachi* REITT., AS: ab. *Mařani* HEYR. és AT: ab. *vesubiensis* SCHAEFF. (PODANY nyomán)

Változatai:

A szárnyfedők színezete rendkívül változatos, s azokat a 60. ábra: A—AM és 61. ábra: A—AC szemlélteti. A változatokat 2 sorozatba oszthatjuk:

A. A szárnyfedők csúcsfoltja fekete, potroha is fekete (60. ábra: A—AM). — Az ide tartozó formák többnyire hegyvidékeinken fordulnak elő

erratica DALM. m. **erratica** DALM.

1. ab. **parumsignata** PLAV. (A); 2. ab. **trinotata** HEYR. (B); 3. ab. **volgensis** PLAV. (C); 4. ab. **kalavritana** PIC (D); 5. ab. **quinquepunctata** REITT. (E); 6. ab. **Prokši** HEYR. (F); 7. ab. **Atanassovi** PODANY (G—H); 8. ab. **trimaculata** VITALE (I—J); 9. ab. **septemsignata** KÜST. (K); 10. ab. **separata** PODANY (L); 11. ab. **Kulti** HEYR. (M—O); 12. ab. **obsoleta** NIEDL (P); 13. ab. **Panini** PLAV. (Q); 14. ab. **Ragusai** PIC (R); 15. ab. **bessarabica** PIC (S); 16. ab. **sicula** PIC (T); 17. ab. **anticebimaculata** HEYR. (U); 18. ab. **anticedivisa** PIC (V); 19. ab. **conjuncta** PODANY (W); 20. ab. **Pici** PLAV. (X, AA—AB); 21. ab. **nova** PODANY (Y); 22. ab. **Niedli** PODANY (Z); 23. ab. **incerta** PODANY (AC); 24. **forma typica** (AD); 25. ab. **italica** PIC (AE); 26. ab. **serbica** PODANY (AF); 27. ab. **bohemica** HEYR. (AG); 28. ab. **Boetcheri** PIC (AH); 29. ab. **akbesiana** PIC (AI); 30. ab. **triflava** VITALE (AJ); 31. ab. **atroapicalis** PIC (AK); 32. ab. **subapicalis** PIC (AL) és 33. ab. **aterrima** PLAV. (AM).

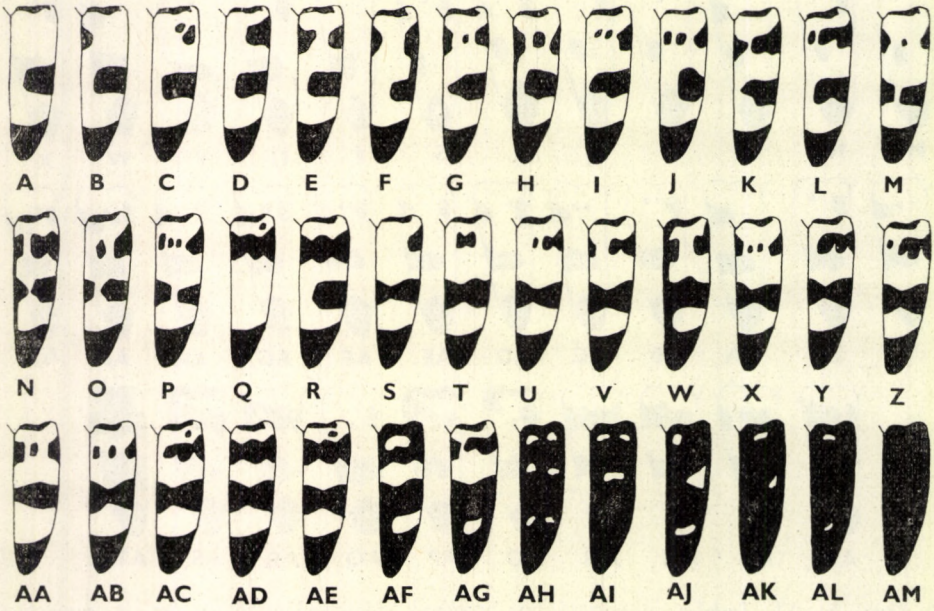

60. ábra. A—AM: *Judolia erratica erratica* DALM. szárnyfedőrajzolata. A: ab. *parumsignata* PLAV., B: ab. *trinotata* HEYR., C: ab. *volgensis* PLAV., D: ab. *kalavritana* PIC, E: ab. *quinquepunctata* REITT., F: ab. *Prokši* HEYR., G—H: ab. *Atanassovi* PODANY, I—J: ab. *trimaculata* VITALE, K: ab. *septemsignata* KÜST., L: ab. *separata* PODANY, M—O: ab. *Kulti* HEYR., P: ab *obsoleta* NIEDL, Q: ab. *Panini* PLAV., R: ab. *Ragusai* PIC, S: ab. *bessarabica* PIC, T: ab. *sicula* PIC, U: ab. *anticebimaculata* HEYR., V: ab. *anticedivisa* PIC, W: ab. *conjuncta* PODANY, X: ab. *Pici* PLAV., Y: ab. *nova* PODANY, Z: ab. *Niedli* PODANY, AA—AB: ab. *Pici* PLAV., AC: ab. *incerta* PODANY, AD: *forma typica*, AE: ab. *italica* PIC, AF: ab. *serbica* PODANY, AG: ab. *bohemica* HEYR., AH: ab. *Boetcheri* PIC, AI: ab. *akbesiana* PIC, AJ: ab. *triflava* VITALE, AK: ab. *atroapicalis* PIC, AL: ab. *subapicalis* PIC és AM: ab. *aterrima* PLAV. (PODANY nyomán)

B. A szárnyfedők csúcsfoltja barna, a potrohvég világosabb (61. ábra: A—AC). — Ezek a formák főleg xerotherm domboldalakon, valamint az ország déli részén gyakoribbak **erratica** DALM. m. **erythrura** KÜST.

1. ab. **russica** PIC (A); 2. ab. **Rosinae** PIC (B); 3. ab. **discalis** HEYR. (C); 4. ab. **parumnotata** HEYR. (D—E); 5. ab. **parumpunctata** PLAV. (F); 6. ab. **eibesana** PIC (G); 7. ab. **vicina** HEYR. (H); 8. ab. **quinquenotata** PLAV. (I); 9. ab. **pragensis** HEYR. (J); 10. ab. **quasiquinquenotata** PODANY (K); 11. ab. **Roosewelti** PODANY (L); 12. ab. **novemsignata** PODANY (M); 13. ab. **macedonica** HEYR. (N); 14. ab. **Adamovici** HEYR. (O); 15. ab. **Panini** PODANY (P); 16. ab. **Heyrovskyi** PIC (Q); 17. ab. **Pflegeri** PODANY (R); 18. ab. **anticenotata** PIC (S); 19. ab. **Elisae** PODANY (T); 20. ab. **Wadasi** JEŠATKÓ (U); 21. **forma typica** (V); 22. ab. **Komáreki** PODANY (W); 23. ab. **unijuncta** PIC (X); 24. ab. **hungarica** PIC (Y); 25. ab. **siciliana** HEYR. (Z); 26. ab. **rufoapicalis** PIC (AA); 27.ab. **latenotata** HEYR. (AB) és 28. ab. **rufonotata** PIC (AC).

30. nem: **Strangalia** SERV.

Testük karcsú, válluk többé-kevésbé széles, szárnyfedőik hátrafelé elkeskenyednek, a végük ferdén befelé lemetszett vagy kikanyarított, ritkán kívül lekerekített. Fejük kiugró és belül mélyen kikanyarított szemekkel, halántékuk többnyire rövid, de hirtelen elkeskenyedő és kiugró szögletekkel, a nyak

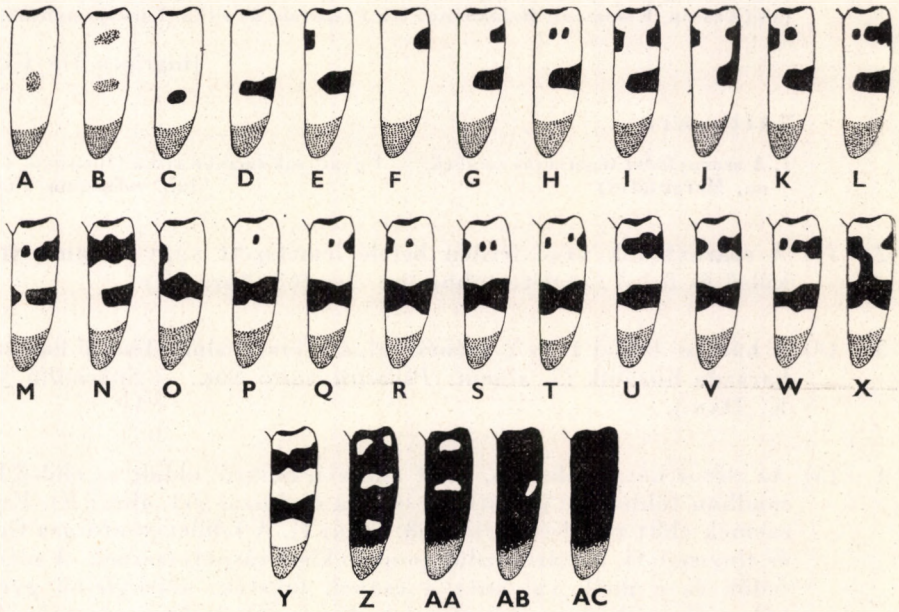

61. ábra. A—AC: *Judolia erratica* DALM. m. *erythrura* KÜST. szárnyfedőrajzolata. A: ab. *russica* PIC, B: ab. *Rosinae* PIC, C: ab. *discalis* HEYR., D—E: ab. *parumnotata* HEYR., F: ab. *parumpunctata* PLAV., G: ab. *eibesana* PIC, H: ab. *vicina* HEYR., I: ab. *quinquenotata* PLAV., J: ab. *pragensis* HEYR., K: ab. *quasiquinquenotata* PODANY, L: ab. *Roosewelti* PODANY, M: ab. *novemsignata* PODANY, N: ab. *macedonica* HEYR., O: ab. *Adamovici* HEYR., P: ab. *Panini* PODANY, Q: ab. *Heyrovskyi* PIC, R: ab. *Pflegeri* PODANY, S: ab. *anticenotata* PIC, T: ab. *Elisae* PODANY, U: ab. *Wadasi* JEŠATKÓ, V: *forma typica*, W: ab. *Komáreki* PODANY, X: ab. *unijuncta* PIC, Y: ab. *hungarica* PIC, Z: ab. *siciliana* HEYR., AA: ab. *rufoapicalis* PIC, AB: ab. *latenotata* HEYR. és AC: ab. *rufonotata* PIC (PODANY nyomán)

és a fejtető között harántbenyomattal. A csápok töve hátrább fekszik, mint a szemek elülső szegélye. Csápjai közepes hosszúak, fél testhosszúak (♀) vagy jóval hosszabbak (♂). Az előtor (10. ábra M, 63. ábra A—F) háta harang alakú, kihúzott és széles hátulsó szögletekkel, amelyek a vállra ráfekszenek, az előtor töve előtt és elöl harántbenyomattal. A melltő nyúlványa a csípők között keskeny, élszerű, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak. Lábai hosszúak, a hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2. és 3. íz együtt, a 3. íz alig szélesebb, mint a 2., és mélyen kikanyarított (11. ábra: B).

Ide több mint 150 faj tartozik, amelyek a palearktikus és orientális, valamint a nearktikus táj lakói. Faunaterületünkön 14 faj fordul elő.

1 (2) A szárnyfedők vége kívülről lekerekített, a varratszögletük is tompa (63. ábra: G). Az előtor hátát hosszú, felálló, sűrű sárgás szőrözet fedi (1. alnem: *Lepturalia* Reitt.). — Teste fekete, szárnyfedői sárgásbarnák, legfeljebb a szárnyfedők oldalszegélye hátul és a csúcson kissé elsötétedett. Az előtor háta durván és sűrűn pontozott, töve előtt mély és széles harántbenyomattal; a szárnyfedők pontozása finomabb, mint az előtor korongján. 13—18 mm.

Előfordul Európa északi felében, Közép-Európa hegyvidékein és Szibériában. Faunaterületünkön eddig csak Szlovákiában (Rozsnyó) és Erdély több pontján (Kászon, Kolozsvár, Balánbánya stb.) találták, de ritka. Lárvája nyírfában él

[**nigripes** De Geer]

Változata:

1. A szárnyfedői téglavörös színűek. — Ugyancsak nagyon ritka (Rozsnyó, Túróc m., Margitfalva) [ab. **rufipennis** Bless.]

2 (1) A szárnyfedők vége ferdén befelé lemetszett vagy kikanyarított, külső és belső szöglete többnyire éles (63. ábra: H).

3 (8) A hátulsó lábfej 1. és 2. ízének talpán finom, sima, fénylő hosszanti barázda húzódik (2. alnem: *Pedostrangalia* Sok. = *Sphenalia* J. & K. Dan.).

4 (5) Az előtor háta szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalt az elülső harmadban többnyire jól látható tompa dudorral (63. ábra: E). Feje a szemek előtt rövid és széles (63. ábra: I). A felület pontozása finom és elmosódott, a szárnyfedők pontjai kissé ráspolyszerűek. A szárnyfedők és a mell, valamint a csápok feketék, szárnyfedői gyenge kékes fénnyel, feje, előtora, potroha és lábai sárgásvörösek, de a lábszárak csücske, valamint a lábfejei sötétek. 7,5—15 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, Délnyugat-Ukrajnában és a Kaukázuson túl. Faunaterületünkön szórványosan sokfelé előfordul, különösen az alacsonyabb hegyvidék és dombvidék lomblevelű erdőiben, főleg xerotherm helyeken. Lárvája különböző lomblevelű fákban (tölgy, bükk, szil, vadgesztenye) fejlődik. Az imágó vagy a fák lombozatán, vagy virágzó cserjéken található május végétől júliusig

revestita L.

Változatai:

1. Szárnyfedői is egyszínű sárgásvörösek. — A törzsalaknál nem ritkább, vele együtt fordul elő (= *ferruginea* MULS.) ab. **rubra** FOURCR.

2. Szárnyfedői a tövükön feketék, a folt hátul elmosódott, majd vörösessárgák; egyebekben olyan, mint a törzsalak. — Ritka ab. **diversipennis** K. DAN.

3. Feje és előtora fekete, szárnyfedői sárgásbarnák, hasa fekete, lábai sötétebbek, mint a törzsalak esetében. — Ritka (Budapest, Leányfalu, Siófok) ab. **labiata** MULS.

4. Olyan, mint a törzsalak, de a fekete szárnyfedőkön elöl 1—1 nagy és elmosódott vörösesbarna folt van. — Ritka (Budapest) ab. **rufonotata** PIC

5. Olyan, mint a törzsalak, de a fekete szárnyfedők oldalszegélye, főleg a váll mögött sárgásvörös. — Ritka (Zágráb) [ab. **rufomarginata** MULS.]

6. Teste teljesen fekete, csak a szájrészek sárgák. — Igen ritka (Budapest) ab. **fulvilabris** MULS.

5 (4) Az előtor háta keskenyebb, hosszabb, mint amilyen széles, oldalt az elülső harmadban kiugró tompa szöglet nélkül (63. ábra: F). Feje a szemek előtt hosszabb és keskenyebb (63. ábra: J). Az előtor töve előtti harántbenyomatot a korong kiemelkedése kettéosztja.

6 (7) Hasa fekete, feje fekete, vörös folt nélkül, teste teljesen fekete, csak a lábszárai a végük kivételével világosabb barnássárgák. Az előtor háta finoman és sűrűn, ráspolyozottan pontozott, lesimuló sárga szőrökkel fedett. A szárnyfedők pontozása szórt, ugyancsak ráspolyszerű, de még finomabb, mint az előtoron. Az előtor háta középen, a töve előtt lapított. 12—18 mm.

Észak- és Közép-Európa hegyvidékein honos, de előfordul Ukrajnában és Kisázsiában is. Faunaterületünkön a Kárpátokban sokfelé előfordul, de mindenütt ritka. Lárvája valószínűleg tűlevelű fákban fejlődik; életmódját nem ismerjük. A bogár június—júliusban ernyősvirágokon figyelhető meg [**pubescens** FABR.]

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, teljesen fekete, de lábszárai is feketék. — Gyakoribb, mint a forma typica [ab. **perobscura** REITT.]

2. Olyan, mint a törzsalak, de szárnyfedői sárgásbarnák, lábszárai világosak. — Nálunk ez a forma a leginkább elterjedt [ab. **auriflua** REDTB.]

3. Olyan, mint az ab. *auriflua* REDTB., de a szárnyfedők tövében 1—1 sötét folt látható. — Előfordul a törzsalakkal együtt, de ritka (Gömör, Fehérpatak) [ab. **basipuncta** FLEISCH.]

7 (6) Fekete, de a potroha és a homlok a szemek között a fejtetővel együtt vörös. Teste karcsúbb, csápja vastagabb, pontozása finomabb és szórtabb, a felület szőrözete fekete vagy barna. Az előtor háta domborúbb, töve előtt középen alig lapított. 10—15 mm.

Előfordul a Földközi-tenger keleti medencéjében, a Balkán félszigeten és Kisázsiában. Faunaterületünkön eddig csak Horvátországból és a Bánságból (Cserna-völgy) került elő. Lárváját, átalakulását nem ismerjük. Az imágó ernyősvirágokon található [**verticalis** GERM.]

8 (3) A hátulsó lábfej 1. és 2. íze alul egyenletesen szőrözött, fényes középbarázda nélkül (kivételesen csak a 2. íz közepéig barázdált).

9 (20) Az előtor hátának töve előtt széles és mély harántbarázda húzódik, amely középen nincs megszakítva; az előtor elöl többé-kevésbé erősen befűződött (63. ábra: A, C—D) (3. alnem: *Stenura* GANGLB.)

10 (15) Az előtor háta olyan hosszú, vagy rövidebb, mint amilyen széles a tövén.

11 (12) Szárnyfedői egyszínű feketék vagy egyszínű vörösek, sárga vagy fekete harántcsíkok nélkül; olykor a fekete alapon elmosódó világos foltokkal, vagy vörös alapon elmosódott fekete foltokkal. Az előtor háta a hátulsó szögletektől előrefelé fokozatosan keskenyedő. Teste fekete, az előtor háta vörös, de az elülső és hátulsó szegélye gyakran fekete, az előtor háta finoman és szórtan pontozott. A szárnyfedők pontozása erősebb és sűrűbb, a közepétől fokozatosan erősödő, és egyenletesen ráspolyszerű, zsírfényű, rövid, lesimuló sötét vagy sárgás szőrözettel. 18—27 mm.

Előfordul Európa hegyvidékein, a Szovjetunió európai részében, a Kaukázusban, valamint a Távol-Keleten Észak-Mongóliától Japánig. Faunaterületünkön az Északkeleti-Kárpátokban, a Bánságban (Herkulesfürdő) és Horvátországban (Papuk-hegység) találták. Lárvája a lomblevelű fák kérge alatt él, valószínűleg juharfában. A bogár június—júliusban virágokon található

[**thoracica** CREUTZ.]

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, fekete, és az előtor háta vörös, de a szárnyfedők töve és az elülső combok külső oldala vörös. — Ritka (Paszika) [ab. **basalis** PLAV.]

2. Olyan, mint a törzsalak, fekete, és az előtor háta vörös, de a szárnyfedők töve és a pajzsocska körül sötétvörösen szegélyezettek. Az előtor háta elöl és hátul feketén szegélyezett, hátul egy villás középvonal fekete. — Ritka (Borzsava) [ab. **Roubali** JEŠATKÓ]

3. Olyan, mint a törzsalak, fekete, és az előtor háta vörös, de a tor elülső és hátulsó szegélye fekete. A szárnyfedők válla elmosódottan vöröses, az elülső combok vége és a lábszár világos, a szárnyfedők töve sárgásan, egyebütt sötéten szőrözött. — Ritka (Borzsava, Gyertyánliget) [ab. **Jurečeki** JEŠATKÓ]

4. Teste narancsvörös, de a feje, a csápok nagy része, a mell és a lábak részben feketék. — Herkulesfürdő [ab. **heros** REITT.]

5. A szárnyfedők sárgásvörösek sárga szőrözettel, a varrat mellett elkülönített hosszanti fekete sávval, amely a középen hátrafelé horogszerűen behasított, de a csúcsot nem éri el. Lábai vörösek. — Ritka (Borzsava) [ab. **Anniae** JEŠATKÓ]

6. A szárnyfedők vörösesbarnák, lant alakú barna sávval, amely a csúcsig terjed. Alul fekete, lábai sárgásvörösek, csápjai részben barnák. — Ritka (Borzsava) [ab. **Obenbergeri** JEŠATKÓ]

7. Olyan, mint az ab. *heros* REITT., de a homlokon 2 vörös folt van, a halánték a szemek mögött és a homlok a csápgödrök előtt vörös. — Ritka (Ung-völgy) [ab. **rubromaculata** PLAV.]

8. Teste fekete, az előtor háta vörös, fekete szegéllyel és a pajzsocska előtt 2 hosszúkás fekete folttal. A lábszárak és lábfejek vörösek, az elülső és középső combok részben vörösek. A fekete szárnyfedőket sárga szőrözet borítja. — Ritka (Paszika) [ab. **stictipes** HEYR.]

12 (11) Szárnyfedői feketék, sárga harántcsíkokkal, vagy sárgák, fekete harántcsíkokkal; ezek gyakran foltokra osztottak. Az előtor háta a hátulsó szögletektől majdnem a közepükig párhuzamosak, elöl mélyen befűződöttek.

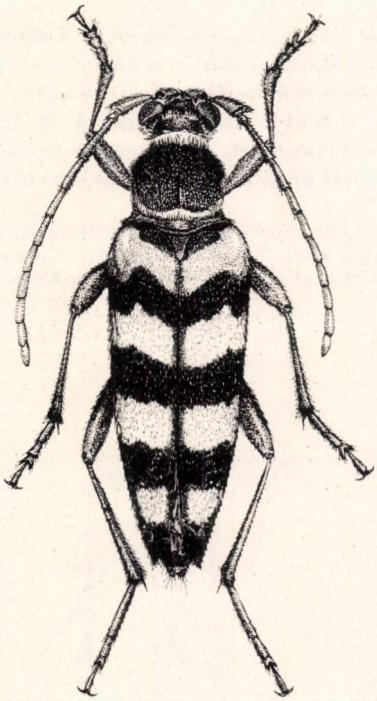

62. ábra. *Strangalia aurulenta* FABR. ♀ (Eredeti)

13 (14) Az előtor hátát elöl is, hátul is, valamint a halántékot sűrű, lesimuló, aranysárga szőrözet fedi. Teste fekete, csápjai feketék (♂) vagy sárgásvörösek (♀), szárnyfedői sárgásvörösek 3 rézsútos fekete harántcsíkkal és fekete csúccsal. Lábai feketék, részben sárgásvörös combokkal és lábszárakkal (♂), vagy sárgásvörösek, fekete combtővel (♀). A szárnyfedők fekete harántcsíkjai a varrattól az oldalszélig terjednek (62. ábra). 12—23 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában és Délnyugat-Ukrajnában. Faunaterületünkön a hegyvidék lakója, szórványosan sokfelé gyűjtötték, de ritka. Lárvája bükkben, gesztenyében, égerben, nyírben, dióban, fűzben és nyárfélékben fejlődik. Főleg öreg rönkökben és évek óta heverő száraz törzsekben található. Az imágó júniustól augusztusig rajzik, előszeretettel tartózkodik virágokon, főleg bodzán

aurulenta FABR.

Változatai:

A szárnyfedők rajzolata változó (63. ábra: L—T), amennyiben a fekete haránsávok különbözőképpen megszakadhatnak vagy kiterjedtebbek. A változatai közül csak az ab. *lugdunensis* PIC gyakori, a többi mind ritka vagy nagyon ritka. A változatok a törzsalakkal együtt fordulnak elő:

1. ab. **bidivisa** PLAV. (L); 2. ab. **Desiderii** HEYR. (M); 3. ab. **subreducta** PIC (N); 4. ab. **Burglini** PODANY (O); 5. ab. **lugdunensis** PIC (P); 6. ab. **Viturati** PIC (Q); 7. **forma typica** (R); 8. ab. **algerica** PIC (S) és 9. ab. **Mesmini** PIC (T).

14 (13) Az előtor hátát sárga vagy szürkés, a halántékot barna vagy fekete szőrök fedik, az előtor elülső és hátulsó szegélye mentén a szőrözet nem tömörül sűrű szőrbojtba. Teste fekete, szárnyfedői sárgák vagy sárgásbarnák, 3 fekete haránccsíkkal és fekete csúccsal, a varrat is végig fekete, valamint a tőszegély és a váll csúcsa, úgyhogy a tőszegély a vállnál az 1. fekete haránsávval összekötött. 11—19 mm.

Előfordul egész Európában és Szibériában, keleten Észak-Koreáig és a Szahalin-szigetekig, délen Észak-Mongóliáig. Faunaterületünkön a hegyvidéken elterjedt és nem ritka, az alföldön ritka (Makó, Kalocsa, Bátorliget, Vörs). Lárvája

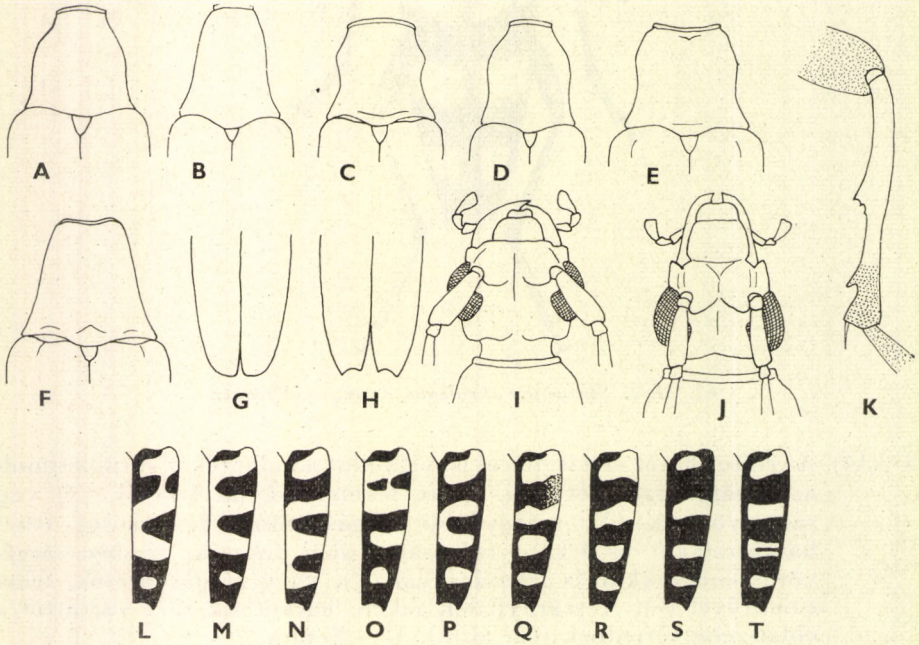

63. ábra. A: *Strangalia aethiops* PODA, B: *S. nigra* L., C: *S. maculata* PODA, D: *S. arcuata* PANZ., E: *S. revestita* L. és F: *S. pubescens* FABR. előtora felülnézetben — G: *S. nigripes* DE GEER és H: *S. revestita* L. szárnyfedővége — I: *S. revestita* L. és J: *S. pubescens* FABR. feje felülnézetben — K: *S. maculata* PODA hímjének hátulsó lábszára — L: *S. aurulenta* FABR. ab. *bidivisa* PLAV., M: ab. *Desiderii* HEYR., N: ab. *subreducta* PIC, O: ab. *Burglini* PODANY, P: ab. *lugdunensis* PIC, Q: ab. *Viturati* PIC, R: *forma typica*, S: ab. *algerica* PIC és T: ab. *Mesmini* PIC szárnyfedőrajzolata (A—F, J: HARDE, L—T: HEYROVSKY nyomán, G—I, K: eredeti)

polifág, főleg lomblevelű fákban fejlődik (éger, fűz, nyír, nyár, som stb.), öreg rönköben, kiszáradt törzsekben található. Az imágó június végétől augusztusig rajzik, s főleg ernyősvirágokat kedvel

quadrifasciata L.

Változatai:

A szárnyfedők rajzolata igen változékony, s azokat a 64. ábra: A—BB szemlélteti. Valamennyi között leggyakoribb a törzsalak, a változatok között pedig az ab. *divisa* PLAV. és ab. *Kolosovi* PLAV., a többi változat ritka vagy nagyon ritka. Faunaterületünkön eddig csak a következő sorszámú változatok kerültek elő: 1., 2., 3., 5., 6., 10., 11., 15., 20., 26., 27., 30., 31., 32., 35., 37., 38., 39., 45., 47.

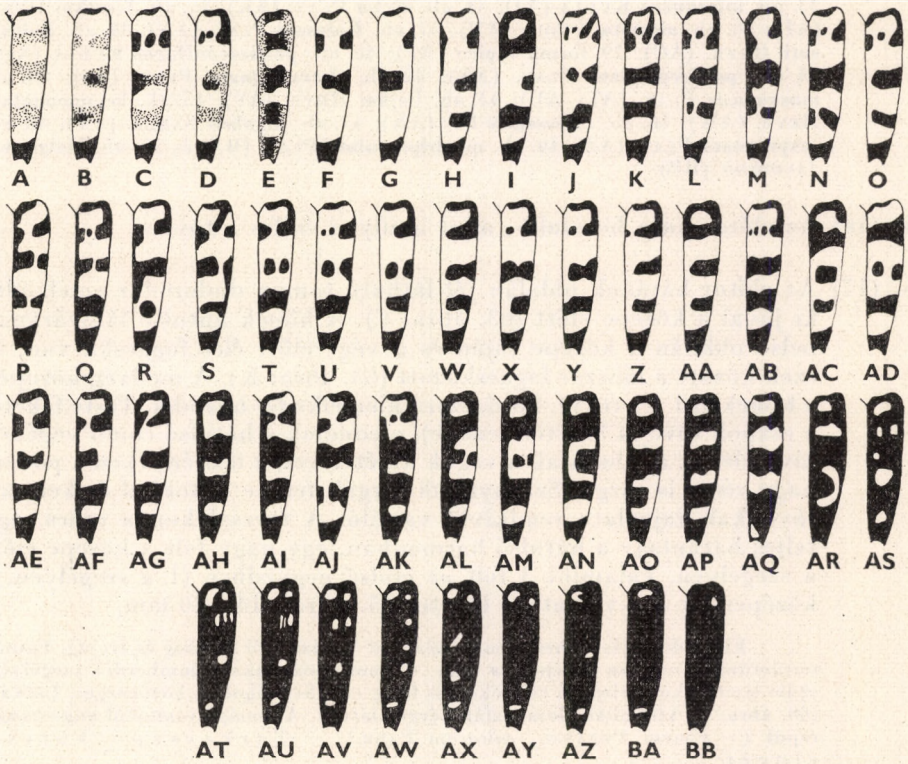

64. ábra. A—BB: *Strangalia quadrifasciata* L. szárnyfedőrajzolata. A: ab. *Heyrovskyana* JEŠATKÓ, B: ab. *dichroa* JEŠATKÓ, C: ab. *vihorlatensis* HEYR., D: ab. *semibrunnea* KUDLA, E: ab. *morvandica* PIC, F: ab. *carpathica* HEYR., G: ab. *Hlávkai* JEŠATKÓ, H: ab. *bidivisa* SCHMIDT, I: ab. *latifasciata* TEN., J: ab. *Sekerai* KUDLA, K: ab. *inexpectata* PODANY, L: ab. *Smetanai* HEYR., M: ab. *Plavilščikovi* KOL., N: ab. *Podanyi* HEYR., O: ab. *benedicta* PIC, P: ab. *Lekeši* HEYR., Q: ab. *moravica* KUDLA, R: ab. *posticemaculata* HEYR., S: ab. *multidivisa* KUDLA, T: ab. *notatipennis* PIC, U: ab. *Roubali* PODANY, V: ab. *pseudomultidivisa* HEYR., W: ab. *tridivisa* PLAV., X: ab. *Niedli* PODANY, Y: ab. *nova* PODANY, Z: ab. *ruthena* ROUBAL, AA: ab. *Guillemoti* DESBR., AB: ab. *Tixieri* PIC, AC: ab. *Guillemoti* DESBR., AD: ab. *Josephi* ŠTUSÁK, AE—AF: ab. *abbreviata* GABR., AG: ab. *brachysticta* HEYR., AH—AI: ab. *divisa* PLAV., AJ: ab. *infrequens* KUDLA, AK: ab. *divisa* PLAV., AL: ab. *Ješátkoi* HEYR., AM: ab. *abrupta* KUDLA, AN: ab. *Kolosovi* PLAV., AO: ab. *Balthasari* HEYR., AP: *forma typica*, AQ: ab. *posticeconfluens* KUDLA, AR: ab. *posticeplagiata* PLAV., AS: ab. *decemsignata* PLAV., AT—AU: ab. *mosquensis* PLAV., AV: ab. *Čejkai* HEYR., AW: ab. *brunneonotata* HEYR., AX: ab *eibessensis* PIC, AY: ab. *lugubris* SAHLB., AZ: ab. *sexpunctata* PLAV., BA: ab. *quadripustulata* PLAV. és BB: ab. *Melgunovi* JACOBSON (HEYROVSKY nyomán)

1. ab. **Heyrovskyana** JEŠATKÓ (A); 2. ab. **dichroa** JEŠATKÓ (B); 3. ab. **vihorlatensis** HEYR. (C); 4. ab. **semibrunnea** KUDLA (D); 5. ab. **morvandica** PIC (E); 6. ab. **carpathica** HEYR. (F); 7. ab. **Hlávkai** JEŠATKÓ (G); 8. ab. **bidivisa** SCHMIDT (H); 9. ab. **latifasciata** TEN. (I); 10. ab. **Sekerai** KUDLA (J); 11. ab. **inexpectata** PODANY (K); 12. ab. **Smetanai** HEYR. (L); 13. ab. **Plavilščikovi** KOL. (M); 14. ab. **Podanyi** HEYR. (N); 15. ab. **benedicta** PIC (O); 16. ab. **Lekeši** HEYR. (P); 17. ab. **moravica** KUDLA (Q); 18. ab. **posticemaculata** HEYR. (R); 19. ab. **multidivisa** KUDLA (S); 20. ab. **notatipennis** PIC (T); 21. ab. **Roubali** PODANY (U); 22. ab. **pseudomultidivisa** HEYR. (V); 23. ab. **tridivisa** PLAV. (W); 24. ab. **Niedli** PODANY (X); 25. ab. **nova** PODANY (Y); 26. ab. **ruthena** ROUBAL (Z); 27. ab. **Guillemoti** DESBR. (AA, AC); 28. ab. **Tixieri** PIC (AB); 29. ab. **Josephi** ŠTUSÁK (AD); 30. ab. **abbreviata** GABR. (AE—AF); 31. ab. **brachysticta** HEYR. (AG); 32. ab. **divisa** PLAV. (AH—AI); 33. ab. **infrequens** KUDLA (AJ); 34. ab. **divisa** PLAV. (AK); 35. ab. **Ješatkoi** HEYR. (AL); 36. ab. **abrupta** KUDLA (AM); 37. ab. **Kolosovi** PLAV. (AN); 38. ab. **Balthasari** HEYR. (AO); 39. **forma typica** (AP); 40. ab. **posticeconfluens** KUDLA (AQ); 41. ab. **posticeplagiata** PLAV. (AR); 42. ab. **decemsignata** PLAV. (AS); 43. ab. **mosquensis** PLAV. (AT—AU); 44. ab. **Čejkai** HEYR. (AV); 45. ab. **brunneonotata** HEYR. (AW); 46. ab. **eibessensis** PIC (AX); 47. ab. **lugubris** SAHLB. (AY); 48. ab. **sexpunctata** PLAV. (AZ); 49. ab. **quadripustulata** PLAV. (BA) és 50. ab. **Melgunovi** JACOBSON (BB).

15 (10) Az előtor háta hosszabb, mint amilyen széles a tövén.

16 (17) Az előtor hátának oldalán jól látható tompa dudorodás emelkedik ki jóval a közepe előtt (63. ábra: C). A hímek hátulsó lábszárának belső oldalán a közepe táján és a vége előtt éles fogacska van, és ezek között a lábszár fogacskázott (63. ábra: K). A mellvég közepén a hímeken 1—1 rövid, bordaszerű kiemelkedés húzódik. Teste fekete, a csápok töve (a 3. íztől kezdve), a combok a hátulsó comb végének kivételével, a lábszárak a végük kivételével, a nőstényeken a potroh nagy része is sárga. Szárnyfedői sárgák fekete foltokkal és keresztsávokkal, rajzolata rendkívül variáló. A törzsalakon a csúcs, egy teljes harántsáv a hátulsó harmadban, egy nagy folt a közepe előtt a szegélyen, valamint 3 folt az elülső negyedben (1 a szegélyen, 1 középen és 1 a varraton) fekete (65. ábra). 14—20 mm.

Előfordul egész Európában, valamint Kisázsiától Szíriáig és Iránig. Faunaterületünkön nagyon elterjedt, a hegy- és dombvidék lakója, lomberdők szegélyén, erdei tisztásokon, virágzó cserjéken és főleg ernyősvirágokon közönséges. Lárvája (30. ábra: G) különböző lombosfák kérge alatt él. Az imágó júniustól augusztusig repül (= *armata* PREYSSL., *calcarata* FABR.) — Tarkacsápú karcsúcincér

maculata PODA

Változatai:

Változatait a 66. ábra: A—BB szemlélteti. Valamennyi a törzsalakkal együtt fordul elő. Valamennyi között a törzsalak a leggyakoribb, a változatok között igen gyakoriak az ab. *subspinosa* FABR., ab. *subsinuata* DEPOLI, ab. *binotata* MULS., ab. *separata* KAUFM., ab. *disconotata* PIC., ab. *undulata* MULS., ab. *externepunctata* MULS., ab. *sinuata* FABR., ab. *elongata* DE GEER, ab. *subundulata* DEPOLI; a többi változat ritka vagy igen ritka. A faunaterületünkön a sok leírt fajváltozat közül még számosat nem találtak, az ábrázolt változatok közül eddig a következő sorszámúakat mutatták ki: 2., 5., 6., 8., 10., 11., 13., 14., 15., 16., 17., 19., 20., 21., 22., 27., 28., 32., 33., 35., 36., 38., 39., 40., 41., 42.

1. ab. **reducta** SCHMIDT (A); 2. ab. **impunctata** MULS. (B); 3. ab. **dromensis** PIC (C); 4. ab. **pacifica** PIC (D); 5. ab. **pannonica** KANABÉ (E); 6. ab. **Veselyi** HEYR. (F); 7. ab. **inovecensis** HEYR. (G); 8. ab. **externepunctata** MULS. (= *scuto-*

notata Csiki) (H); 9. ab. **extrema** Wagner (I); 10. ab. **binotata** Muls. (J—K); 11. ab. **Machulkai** Heyr. (L); 12. ab. **pignetensis** Pic (M); 13. **forma typica** (= *integropunctata* Csiki) (N); 14. ab. **Wünschi** Roubal (O); 15. ab. **separata** Kaufmann (= *divisopunctata* Csiki, *punctatointegra* Csiki) (P); 16. ab. **elongata** De Geer (Q); 17. ab. **mimoseparata** Pic (R); 18. ab. **discobiinterrupta** Pic (S); 19. ab. **divideconjuncta** Podany (T); 20. ab. **subsinuata** Depoli (U); 21. ab. **disconotata** Pic (V—W); 22. ab. **Nyilasi** Roubal (X); 23. ab. **Richteri** Heyr. (Y); 24. ab. **pseudalsatica** Pic (Z—AA); 25. ab. **inclusopunctata** Pic (AB); 26. ab. **Depolii** Pic (AC); 27. ab. **flavoinclusa** Pic (AD); 28. ab. **alsatica** Pic (AE); 29. ab. **praescutel-**

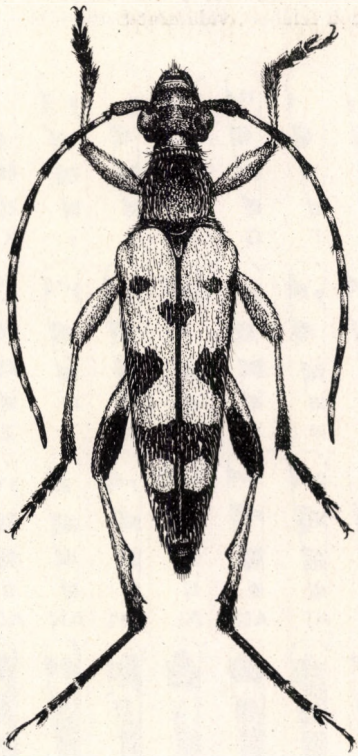

65. ábra. *Strangalia maculata* Poda ♂ (Eredeti)

laris Plav. (AF); 30. ab. **Kriecheldorffi** Wagner (AG); 31. ab. **Kaufmanni** Pic (AH); 32. ab. **sylvestris** Kaufmann (AI); 33. ab. **subspinosa** Fabr. (AJ); 34. ab. **pseudokaufmanni** Heyr. (AK); 35. ab. **subelongata** Podany (AL); 36. ab. **subanticeparumpunctata** Podany (AM); 37. ab. **manca** Schauf. (AN); 38. ab. **Morilloni** Pic (AO); 39. ab. **multiguttata** Roubal (AP); 40. ab. **undulata** Muls. (AQ); 41. ab. **subundulata** Depoli (AR); 42. ab. **Goidanichi** Depoli (AS); 43. ab. **sinuata** Fabr. (AT); 44. ab. **fallaciosa** Pic (AU); 45. ab. **luteobimaculata** Pic (AV); 46. ab. **Dayremi** Pic (AW); 47. ab. **dentatosuturalis** Kaufmann (AX); 48. ab. **apicalis** Kaufmann (AY); 49. ab. **Perroudi** Pic (AZ); 50. ab. **prebifenestrata** Pic (BA); 51. ab. **bifenestrata** Pic (BB).

17 (16) Az előtor hátának oldalai majdnem egyenesek, oldalt kiemelkedő dudorodás nélkül. A hímek hátulsó lábszárán nincsenek fogak, hanem belül egy erősen hajlott él fut végig.

18 (19) Teste fekete, szárnyfedői sárgák, fekete foltokkal vagy harántszalagokkal. Felületét, különösen az előtor hátát és a hasoldalt lesimuló aranysárga szőrözet fedi. A csápok és a lábak sárgák, a combok töve többé-kevésbé sötét (♀), vagy a csápoknak csak a vége világos, és a lábai feketék; az elülső láb részben világos (♂). Az előtor háta nagyon sűrűn, ráncosan pontozott, a szárnyfedő a vállbütyök belső oldalán hosszan, laposan benyomott. 12—16 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, a Kaukázusban, a Szovjetunió európai részének déli felében, valamint Szibériában, keleten Japánig. Faunaterü-

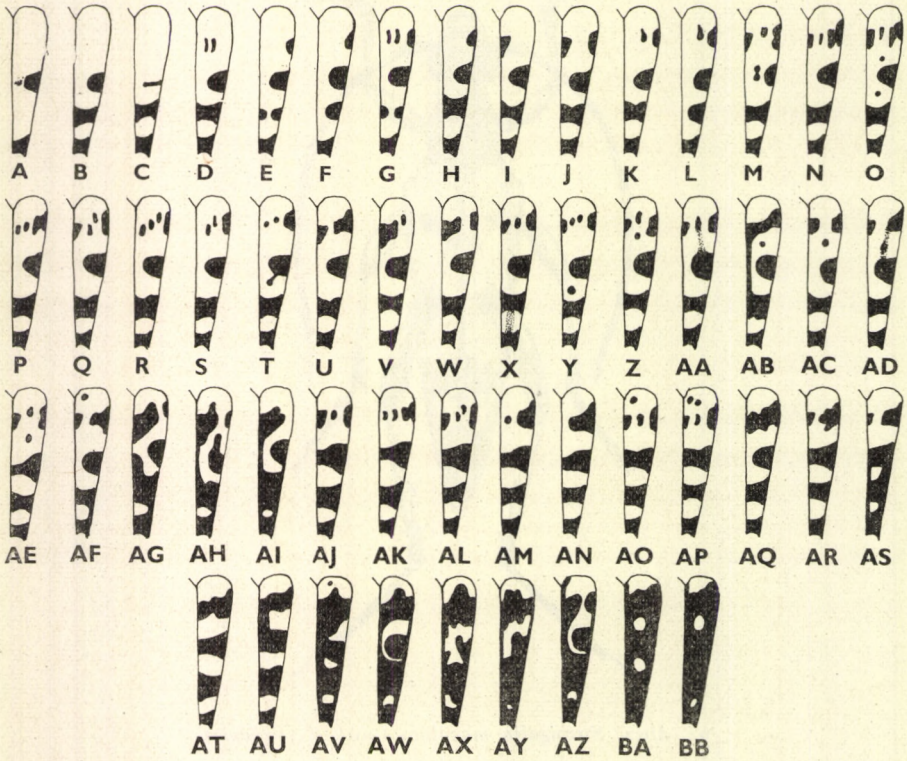

66. ábra. A—BB: *Strangalia maculata* PODA szárnyfedőrajzolata. A: ab. *reducta* SCHMIDT, B: ab. *impunctata* MULS., C: ab. *dromensis* PIC, D: ab. *pacifica* PIC, E: ab. *pannonica* KANABÉ, F: ab. *Veselyi* HEYR., G: ab. *inovecensis* HEYR., H: ab. *externepunctata* MULS., I: ab. *extrema* WAGNER, J—K: ab. *binotata* MULS., L: ab. *Machulkai* HEYR., M: ab. *pignetensis* PIC, N: *forma typica*, O: ab. *Wünschi* ROUBAL, P: ab. *separata* KAUFMANN, Q: ab. *elongata* DE GEER, R: ab. *mimoseparata* PIC, S: ab. *discobiinterrupta* PIC, T: ab. *divideconjuncta* PODANY, U: ab. *subsinuata* DEPOLI, V—W: ab. *disconotata* PIC, X: ab. *Nyilasi* ROUBAL, Y: ab. *Richteri* HEYR., Z—AA: ab. *pseudalsatica* PIC, AB: ab. *inclusopunctata* PIC, AC: ab. *Depolii* PIC, AD: ab. *flavoinclusa* PIC, AE: ab. *alsatica* PIC, AF: ab. *praescutellaris* PLAV., AG: ab. *Kriecheldorffi* WAGNER, AH: ab. *Kaufmanni* PIC, AI: ab. *sylvestris* KAUFMANN, AJ: ab. *subspinosa* FABR., AK: ab. *pseudokaufmanni* HEYR., AL: ab. *subelongata* PODANY, AM: ab. *subanticerparumpunctata* PODANY, AN: ab. *manca* SCHAUF., AO: ab. *Morilloni* PIC, AP: ab. *multiguttata* ROUBAL, AQ: ab. *undulata* MULS., AR: ab. *subundulata* DEPOLI, AS: ab. *Goidanichi* DEPOLI, AT: ab. *sinuata* FABR., AU: ab. *fallaciosa* PIC, AV: ab. *luteobimaculata* PIC, AW: ab. *Dayremi* PIC, AX: ab. *dentatosuturalis* KAUFMANN, AY: ab. *apicalis* KAUFMANN, AZ: ab. *Perroudi* PIC, BA: ab. *prebifenestrata* PIC és BB: ab. *bifenestrata* PIC (HEYROVSKY nyomán)

letünkön a Kárpátok egész vonulatában megtalálható, de seholsem gyakori. Lárvája főleg égerben fejlődik. Az imágó június—júliusban repül, virágzó *Rubus*-fajokon és ernyősvirágokon található

[**arcuata** PANZ.]

Változatai:

A szárnyfedők rajzolata nagyon variál, s ezt a 67. ábra: A—U szemlélteti. Ezek között a törzsalak a leggyakoribb; gyakori még az ab. *mediodisjuncta* PIC és ab. *suboculata* PLAV., a többi változat ritka vagy nagyon ritka. Faunaterületünkről eddig a következő sorszámú változatokat mutatták ki: 7., 8., 9., 11., 18., 19., 20.

1. ab. **Olgae** JEŠATKÓ (A); 2. ab. **bidisjuncta** PLAV. (B); 3. ab. **mimica** BATES (C); 4. ab. **humerodisjuncta** PLAV. (D); 5. ab. **subhumerifera** PLAV. (E); 6. ab. **anticeinterrupta** PLAV. (F); 7. ab. **Heyrovskyella** BALTH. (G); 8. ab. **mediodisjuncta** PIC (H); 9. **forma typica** (I); 10. ab. **Adámeki** KUDLA (J); 11. ab. **latenotata** BALTH. (K); 12. ab. **multiinterrupta** KUDLA (L); 13. ab. **mediomaculata** KUDLA (M—N); 14. ab. **bimaculata** KUDLA (O); 15. ab. **intermedia** KUDLA (P); 16. ab. **mediosignata** KUDLA (Q); 17. ab. **suboculata** PLAV. (R); 18. ab. **basioculata** PLAV. (S); 19. ab. **punctata** PATK. (T); 20. ab. **slovenica** HEYR. (U).

19 (18) Teste egyszínű fekete. Felszínét sötétbarna vagy fekete, a test alsó oldalát szürkés vagy sárgásfehér szőrözet fedi. Az előtor háta nagyon sűrűn és durván pontozott, a szárnyfedők pontozása a tövén olyan durva, mint az előtoron, de sokkal gyérebb és sekélyesebb, hátrafelé a pontozás fokozatosan finomabb. A szárnyfedők töve a vállon csak lapos, de nem hosszant benyomott. 12—15 mm.

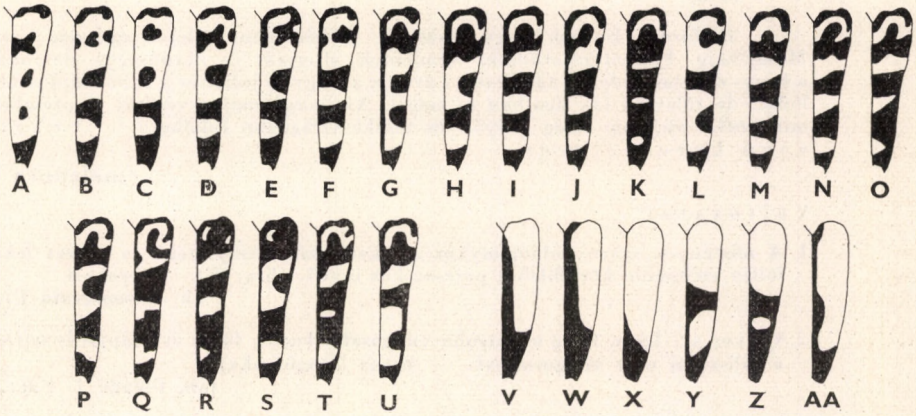

67. ábra. A—U: *Strangalia arcuata* PANZ., V—W: *S. melanura* L. ♀ és X—AA: *S. bifasciata* MÜLL. ♀ szárnyfedőrajzolata. A: *S. arcuata* PANZ. ab. *Olgae* JEŠATKÓ, B: ab. *bidisjuncta* PLAV., C: ab. *mimica* BATES, D: ab. *humerodisjuncta* PLAV., E: ab. *subhumerifera* PLAV., F: ab. *anticeinterrupta* PLAV., G: ab. *Heyrovskyella* BALTH., H: ab. *mediodisjuncta* PIC, I: *forma typica*, J: ab. *Adámeki* KUDLA, K: ab. *latenotata* BALTH., L: ab. *multiinterrupta* KUDLA, M—N: ab. *mediomaculata* KUDLA, O: ab. *bimaculata* KUDLA, P: ab. *intermedia* KUDLA, Q: ab. *mediosignata* KUDLA, R: ab. *suboculata* PLAV., S: ab. *basioculata* PLAV., T: ab. *punctata* PATK. és U: ab. *slovenica* HEYR. — V: *S. melanura* L. ♀ *forma typica* és W: ab. *latesuturata* PIC — X: *S. bifasciata* O. F. MÜLLER ♀ ab. *apicetriangulata* HEYR., Y: *forma typica*, Z: ab. *Sedakovi* MANNH. és AA: ab. *albarracina* WAGNER (A—U, X—AA: HEYROVSKY nyomán, V—W eredeti)

Előfordul Európában, Ukrajnában, a Kaukázusban, Szibériában, keleten Japánig, délen Észak-Mandzsúriáig és Észak-Mongóliáig. Faunaterületünkön szórványosan sokfelé előfordul, de ritka. Magyarországon eddig csak a Fertő-tó mellől, Sopron, Zirc, Martonkáta, Debrecen, Pálháza lelőhelyekről került elő. Lárvája tölgyben, nyírben, különösen pedig égerben fejlődik, de valószínűleg más lomblevelű fában is megél. Az imágó június—júliusban virágokon található

aethiops PODA

Változata:

1. A törzsalaktól abban tér el, hogy szőrözete a felületén nem fekete, hanem sárga. — Ritka (Budapest, Lajta-hegység) ab. **Letzneri** GABR.

20 (9) Az előtor hátának töve előtt sekély harántbarázda húzódik, amelyet középen a hát domborodása megszakít (63. ábra: B); az előtor elülső pereme szegélyezett, de oldalt nem befűződött (4. alnem: *Strangalia* s. str.)

21 (26) A fej és az előtor háta, valamint a csápok és a mell is fekete.

22 (23) Az előtor háta durván és sűrűn pontozott, a pontok érintkeznek egymással, vagy a köztük levő közterecskék sokkal keskenyebbek, mint maguk a pontok. Potroha egészen fekete, teste fekete, szárnyfedői téglavörösek, de a varraton egy széles és a pajzsocskát el nem érő közös folt, továbbá a szárnyfedők vége fekete (♀) (67. ábra: V), vagy szárnyfedői barnássárgák, a csúcsuk fekete, a varrat és az oldalszegély nagyon keskenyen feketén szegett (♂) (68. ábra). 7—9 mm.

Előfordul Európa nagy részében, Szibériában, keleten egészen Észak-Mongóliáig. Faunaterületünkön mindenfelé elterjedt és közönséges, de inkább a hegy- és dombvidéken található. Lárvája a tölgy, a juhar és a zanót fájában fejlődik, de tűlevelű fák ágaiban is megél. Az imágó május végétől szeptemberig mindenféle virágon, főleg ernyős- és fészkesvirágokon található — Feketevégű karcsúcincér

melanura L.

Változatai:

1. A nőstények szárnyfedőin olykor a fekete szín kiterjedtebb, a varrat fekete foltja szélesebb, körülöleli a pajzsocskát is (67. ábra: W). — Gyakori ab. **latesuturata** PIC ♀

2. Olykor a ♀ hasa, főleg a potroha világosabb barna, lábai és csápjai is barnák, a lábszárai még világosabbak. — Ritka (Dognácska) [ab. **tibialis** J. FRIV. ♀]

23 (22) Az előtor háta finomabban és gyérebben pontozott, a pontok közterei olyan szélesek, mint maguk a pontok. Potroha részben vagy egészen vörös.

24 (25) Teste fekete, de szárnyfedői téglavörösek, fekete csúccsal és egy nagy, a varrat felé szélesedő harántcsíkkal a közepe mögött (67. ábra: Y), valamint részben vörös potrohhal (♀), vagy világosabb vörösesbarna, keskeny fekete csúcsszegéllyel és elmosódott, keskeny

varratszegéllyel, továbbá nagy részben vörös potrohhal (♂). A melltő oldallemezei sűrűn pontozottak, a csípők magasságában nincs tükörfoltja. Szőrözete lesimuló, vörhenyesbarna, alul sárgás. 6,5—11 mm.

Előfordul Európában, Kisázsiától Iránig, valamint Szibériában. Faunaterületünkön elterjedt és közönséges, főleg a hegy- és dombvidék lomberdőiben gyakori. Lárvája különböző lomblevelű fák ágaiban fejlődik. A bogár májustól júniusig repül, főleg xerotherm hegyoldalak erdőszegélyein, virágokon található — Kétöves karcsúcincér

bifasciata O. F. MÜLLER

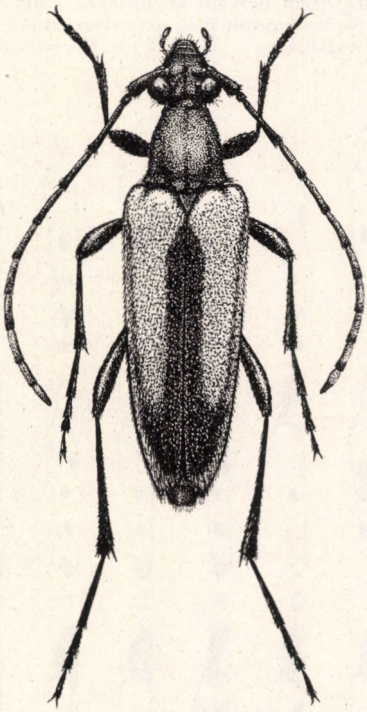

68. ábra. *Strangalia melanura* L. ♀ (Eredeti)

Változatai:

1. Olykor a hímek szárnyfedői teljesen egyszínű sárgásvörösek, vagy legfeljebb a csúcs külső szegélye kissé sötétebb. — A törzsalak között fordul elő (Tihany, Kispöse, Isaszeg) ab. **immaculata** PIC ♂

2. Olykor a ♀ szárnyfedőin csak a széles csúcsfolt fekete (67. ábra: X). — Ritka (Szlovákia: Zólyom) [ab. **apicetriangulata** HEYR. ♀]

3. A ♀ szárnyfedőin a csúcsfolt és a harántsáv kiterjedtebb, oldalt összefolyik, úgyhogy a csúcsfolt és a harántsáv között egy kerek, sárga foltot zár közre (67. ábra: Z). — Ritka ab. **Sedakovi** MANNH. ♀

4. A ♀ szárnyfedőin a csúcsfolt előtt a varraton egy nagy, körte alakú folt van, amely középig sem ér (67. ábra: AA). — Ritka (Budapest, Tihany) ab. **albarracina** WAGNER ♀

25 (24) Teste egyszínű fekete, csupán a potroh részben vagy majdnem egészen vörös. A felület szőrözete fekete. A melltő oldallemezei finoman és szórtan pontozottak, a csípők magasságában szinte teljesen sima és fényes. Az előtor hátának korongja szórtan és egyenetlenül pontozott, a szárnyfedők tövén a pontozás erősebb, mint az előtoron, ráspolyszerű, hátrafelé fokozatosan finomabb; a pontok köze fényes. 6,5—9 mm.

Előfordul Európában, a Szovjetunió európai felének középső és déli részén, a Kaukázusban, keleten Iránig. Faunaterületünkön mindenfelé elterjedt, a hegy- és dombvidék xerotherm helyein közönséges. Lárvája különböző lomblevelű fák ágaiban fejlődik, de életmódját még nem tisztázták. A bogár júniustól augusztusig rajzik, virágokon található — Fekete karcsúcincér

nigra L.

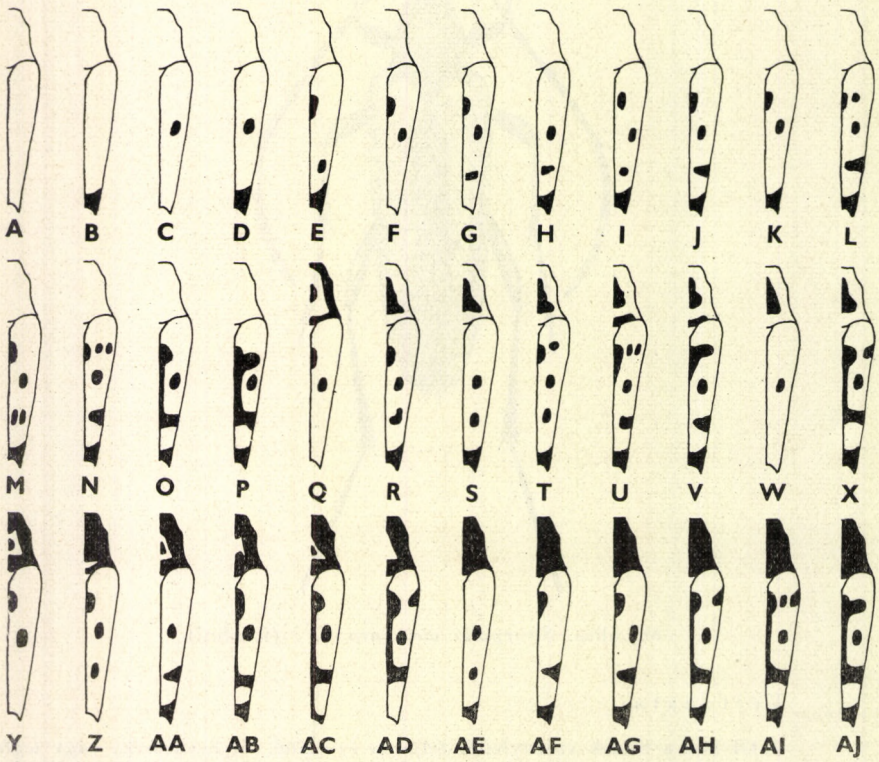

69. ábra. A—AJ: *Strangalia septempunctata* FABR. előtor- és szárnyfedőrajzolata. A: ab. *Montandoni* PIC, B: ab. *inconstans* REITT., C: ab. *pallidicolor* PIC, D: ab. *apicemediopunctata* PLAV., E: ab. *Sekerae* PODANY, F: ab. *bulgarica* PODANY, G: ab. *gasturica* PIC, H: ab. *Dobiachi* PIC, I: ab. *divisa* PODANY, J: ab. *quinquesignata* KÜSTER, K: ab. *teplicensis* HEYR., L: ab. *corcyrica* PIC, M: ab. *balcanica* PODANY, N: ab. *parnassica* PIC, O: ab. *velebitica* PIC, P: ab. *Slámai* HEYR., Q: ab. *Podanyella* NIEDL, R: *forma typica*, S: ab. *Minkoviana* PODANY, T: ab. *slovenica* PODANY, U: ab. *atrosuturalis* PIC, V: ab. *Holtzi* PIC, W: ab. *intersedens* ROUBAL, X: ab. *quasisuturata* PODANY, Y: ab. *trisignata* PLAV., Z: ab. *Sekerensis* NIEDL, AA: ab. *rubronotata* PIC, AB: ab. *notaticollis* PIC, AC: ab. *lehotensis* PODANY, AD: ab. *Elisae* PODANY, AE: ab. *semireducta* PIC, AF: ab. *Panini* PLAV., AG: ab. *nigrithorax* PLAV., AH: ab. *suturata* REICHE, AI: ab. *Roberti* PIC és AJ: ab. *latenigra* PIC (F, Q, Z: eredeti, a többi HEYROVSKY nyomán)

26 (21) Feje részben vagy egészen vörösessárga, de legalább egy nagy folt a szemek között, a csápdudorok és a nyak között vöröses. Teste sárgásvörös, a csápok töve, az előtor oldalai és korongja , a mell, az 1. haslemez töve és az 5. egészen (♀), vagy csak a vége (♂) fekete. Szárnyfedőin a csúcs, 1—1 nagyobb folt a hátulsó harmadban, 1—1 kisebb folt a közepe előtt, és egy közös, hosszúkás folt a varraton a pajzsocska mögött fekete.Az előtor és a szárnyfedők rajzolata nagyon változékony. 7,5—12,5 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, Ukrajnában, a Kaukázusban, Kisázsiától Iránig. Faunaterületünkön elterjedt és a hegyvidékeken gyakori. Lárvája különböző lomblevelű fákban fejlődik, de életmódját nem ismerjük kielégítő módon. Az imágó június—júliusban rajzik és főleg xerotherm hegyoldalakon, virágokon található. — Hétpettyes karcsúcincér

septempunctata FABR.

Változatai:

Változatait a 69. ábra: A—AJ szemlélteti. Valamennyi a törzsfajjal együtt fordul elő. Leggyakoribb maga a törzsalak, azonkívül az ab. *quinquesignata* KÜST., ab. *Montandoni* PIC, ab. *suturata* REICHE, ab. *nigrithorax* PLAV., ab. *pallidicolor* PIC és az ab. *gasturica* PIC. A többi változat ritkább vagy nagyon ritka. Faunaterületünkön eddig csak az alábbi sorszámú változatok kerültek elő: 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 15., 16., 17., 18., 20., 23., 25., 26., 27., 28., 30., 32—36.

A. Az előtor háta egyszínű vörös:

1. ab. **Montandoni** PIC (A); 2. ab. **inconstans** REITT. (B); 3. ab. **pallidicolor** PIC (C); 4. ab. **apicemediopunctata** PLAV. (D); 5. ab. **Sekerae** PODANY (E); 6. ab. **bulgarica** PODANY (F); 7. ab. **gasturica** PIC (G); 8. ab. **Dobiachi** PIC (H); 9. ab. **divisa** PODANY (I); 10. ab. **quinquesignata** KÜSTER (J); 11. ab. **teplicensis** HEYR. (K); 12. ab. **corcyrica** PIC (L); 13. ab. **balcanica** PODANY (M); 14. ab. **parnassica** PIC (N); 15. ab. **velebitica** PIC (O); 16. ab. **Slámai** HEYR. (P).

B. Az előtor háta köröskörül fekete, a korong közepe vörös vagy vörös alapon fekete folttal:

17. ab. **Podanyella** NIEDL(Q); 18. **forma typica** (R); 19. ab.**Minkoviana** PODANY (S); 20. ab. **slovenica** PODANY (T); 21. ab. **atrosuturalis** PIC (U); 22. ab. **Holtzi**, PIC (V); 23. ab. **intersedens** ROUBAL (W); 24. ab. **quasisuturata** PODANY (X); 25. ab. **trisignata** PLAV. (Y); 26. ab. **rubronotata** PIC (AA); 27. ab. **notaticollis** PIC (AB); 28. ab. **lehotensis** PODANY (AC); 29. ab. **Elisae** PODANY (AD).

C. Az előtor egyszínű fekete, legfeljebb a pajzsocska előtt van egy egészen kicsi alig jelzett vörös harántos folt:

30. ab. **semireducta** PIC (AE); 31. ab. **Panini** PLAV. (AF); 32. ab. **nigrithorax** PLAV. (AG); 33. ab. **Sekerensis** NIEDL (Z); 34. ab. **suturata** REICHE (AH); 35. ab. **Roberti** PIC (AI); 36. ab. **latenigra** PIC (AJ).

31. nem: **Strangalina** AURIV.

Testük karcsú, szárnyfedőik a válltól hátrafelé fokozatosan elkeskenyednek, hosszúak, végük ferdén erősen lemetszett és kívül hegyes fogban kihúzott. Előtoruk sokkal hosszabb, mint a milyen széles a tövén, harang alakú, a töve ráfekszik a vállra, elöl gyengén befűződött. Fejük nagy, kerek, kiugró szemekkel, amelyek a belső oldalukon mélyen kikanyarítottak (11. ábra: H). Csápdudoraik egészen laposak, halántékuk rövid és erősen befűződött, a nyakat és a fejtetőt haránthenyomat élesen elválasztja. Csápjaik hosszúak, vékonyak,

az 5 utolsó csápíz a külső oldalán lapos, fénytelen gödröcskével, amely különösen a hímeken jól kivehető; a 3. íz sokkal hosszabb, mint az 1., és olyan hosszú, mint az 5. A melltő nyúlványa a csípők között nagyon keskeny, a csípők ízületi vápái hátul zártak. Lábaik hosszúak, erősek, a középső és hátulsó lábszárakon 2—2 erős sarkantyúval. A hátulsó kábfejük igen karcsú és hosszú, az 1. íz majdnem olyan hosszú, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz feltűnően hosszú és vékony, csak a vége ferdén lemetszett, de nem öblös, és olyan hosszú, mint a karomíz (11. ábra: A).

Ebbe a nembe 8 faj tartozik, amelyek közül 1 palearktikus, s ez hazánkban is előfordul.

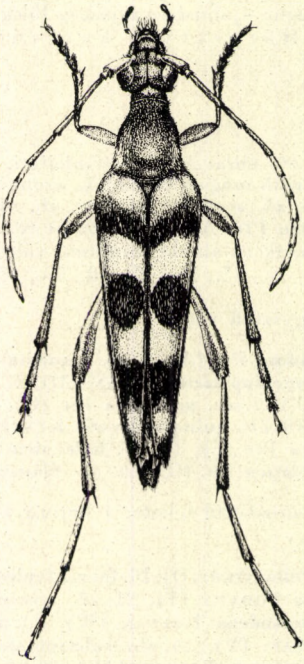

70. ábra. *Strangalina attenuata* L. ♀ (Eredeti)

— — Teste fekete, csápjai, lábai a hátulsó combok kivételével, valamint a potroha részben vörösbarna, szárnyfedői sárgásbarnák, csúcsuk fekete, és rajta 3 széles harántszalag fekete; varratuk is keskeny sávban fekete. Szőrözete lesimuló, aranysárga. Az előtor háta a tövén kétoldalt alig bemélyedt, a hátulsó szegély ugyanott mélyen öblös, a korong sűrűn pontozott, a pontozás sekély és kissé ráspolyszerű. A szárnyfedők pontozása finom és szórt (70. ábra). 11—17 mm.

Előfordul Észak-Európa és a Szovjetunió legészakibb tájainak kivételével csaknem az egész palearktikus régióban. Faunaterületünkön elterjedt és nem ritka. Lárvája különböző lomblevelű fákban (tölgy, som, nyír, éger, gesztenye) fejlődik, de életmódját még ma sem ismerjük kielégítő módon. Az imágó júniustól augusztusig rajzik, s főleg a tápnövényén található — Nyurga cincér

attenuata L.

Változatai:

Színezete és rajzolata igen változatos, ezeket a 71. ábra: A—BB szemlélteti. A színváltozatok közül leggyakoribb a törzsalak, továbbá az ab. *omicron* PLAV., ab. *mi* PLAV., ab. *tau* PLAV. és az ab. *lambda* PLAV., a többi meglehetős ritka vagy nagyon ritka. Faunaterületünkön eddig a következő sorszámú változatokat mutatták ki: 1., 2., 3., 6., 7., 10., 11., 12., 15., 16. , 17., 21., 23., 25., 27., 30., 33., 34., 35., 37., 39., 43., 45., 46., 49., 51., 52.

A. Egy vagy több harántsáv barna, a potroh nagy részben vörös:

1. ab. **brunnescens** BALBI (A); 2. ab. **alpha** PLAV. (B); 3. ab. **beta** PLAV. (C); 4. ab. **mediosignata** PLAV. (D); 5. ab. **gamma** PLAV. (E); 6. ab. **delta** PLAV.

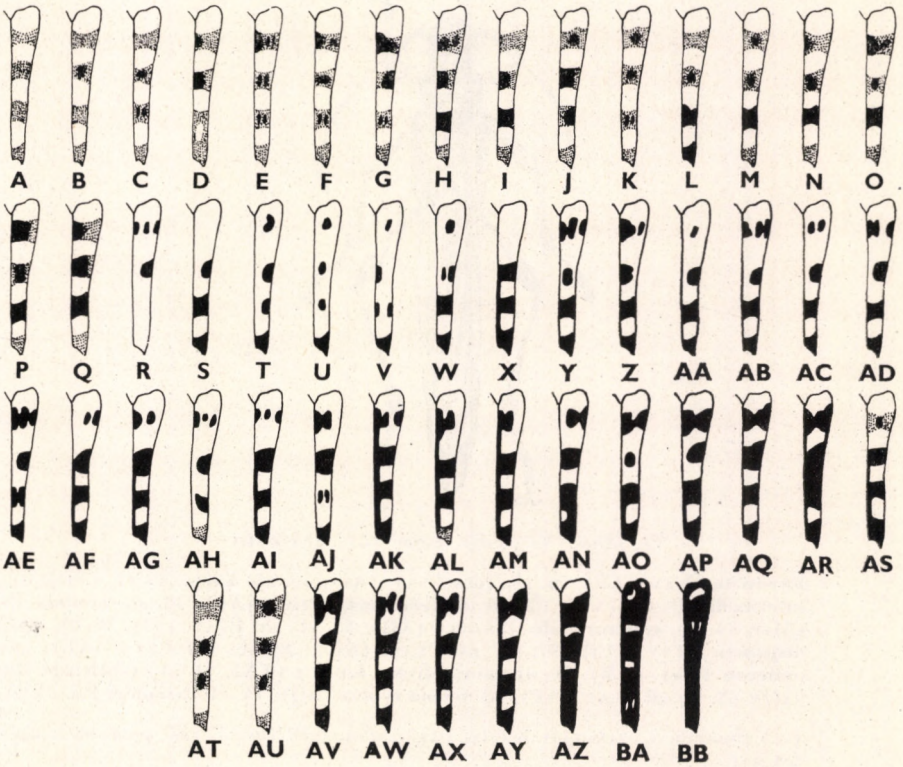

71. ábra. A—BB: *Strangalina attenuata* L. szárnyfedőrajzolata. A: ab. *brunnescens* BALBI, B: ab. *alpha* PLAV., C: ab. *beta* PLAV., D: ab. *mediosignata* PLAV., E: ab. *gamma* PLAV., F: ab. *delta* PLAV., G: ab. *epsylon* PLAV., H: ab. *Adámeki* KUDLA, I: ab. *Baumerti* HEYR., J: ab. *intermixta* PLAV., K: ab. *octosignata* PLAV., L: ab. *Kodymi* HEYR., M: ab. *dzeta* PLAV., N: ab. *anticemaculata* PLAV., O: ab. *bidivisa* PLAV., P: ab. *eta* PLAV., Q: ab. *semifasciata* PLAV., R: ab. *reductissima* PLAV., S: ab. *multireducta* PLAV., T: ab. *sexsignata* PLAV., U: ab. *imperfecta* FABR., V: ab. *decempunctata* PLAV., W: ab. *signatofasciata* PLAV., X: ab. *balcanica* PIC, Y: ab. *theta* PLAV., Z: ab. *shushenicae* PLAV., AA: ab. *semireducta* PLAV., AB: ab. *bireducta* PLAV., AC: ab. *jota* PLAV., AD: ab. *kappa* PLAV., AE: ab. *intermedia* PLAV., AF: ab. *anticereducta* PLAV., AG: ab. *lambda* PLAV., AH: ab. *sulphuricollis* JEŠATKÓ, AI: ab. *mi* PLAV., AJ: ab. *posticedisjuncta* PLAV., AK: ab. *ny* PLAV., AL: ab. *ksi* PLAV., AM: ab. *omicron* PLAV., AN: ab. *anticedivisa* KUDLA, AO: ab. *tyrolensis* REITT., AP: ab. *pi* PLAV., AQ: *forma typica*, AR: ab. *Grenieri* PIC, AS: ab. *Niedli* HEYR., AT: ab. *subcarpathica* HEYR., AU: ab. *Rambouseki* HEYR., AV: ab. *mediodisjuncta* PLAV., AW: ab. *ro* PLAV., AX: ab. *sigma* PLAV., AY: ab. *tau* PLAV., AZ: ab. *obscuriventris* PIC, BA: ab. *epsylon* PLAV. és BB: ab. *kubanica* BOGD.-KATJK. (HEYROVSKY nyomán)

(F); 7. ab. **epsylon** PLAV. (G); 8. ab. **Adámeki** KUDLA (H); 9. ab. **Baumerti** HEYR. (I); 10. ab. **intermixta** PLAV. (J); 11. ab. **octosignata** PLAV. (K); 12. ab. **Kodymi** HEYR. (L); 13. ab. **dzeta** PLAV. (M); 14. ab. **anticemaculata** PLAV. (N); 15. ab. **bidivisa** PLAV. (O); 16. ab. **eta** PLAV. (P); 17. ab. **semifasciata** PLAV. (Q).

B. Valamennyi harántsáv fekete, potroha részben vagy nagy részben vörös:

18. ab. **reductissima** PLAV. (R); 19. ab. **multireducta** PLAV. (S); 20. ab. **sexsignata** PLAV. (T); 21. ab. **imperfecta** FABR. (U); 22. ab. **decempunctata** PLAV. (V); 23. ab. **signatofasciata** PLAV. (W); 24. ab. **balcanica** PIC (X); 25. ab. **theta** PLAV. (Y); 26. ab. **shushenicae** PLAV. (Z); 27. ab. **semireducta** PLAV. (AA); 28. ab.

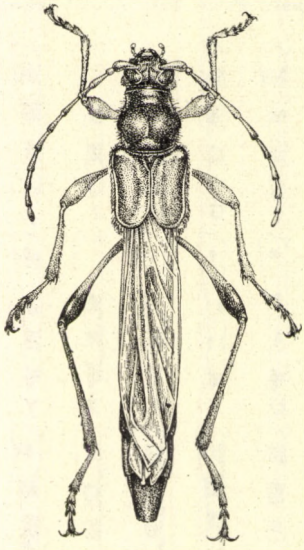

72. ábra. *Necydalis major* L. ♀ (Eredeti)

bireducta PLAV. (AB); 29. ab. **jota** PLAV. (AC); 30. ab. **kappa** PLAV. (AD); 31. ab. **intermedia** PLAV. (AE); 32. ab. **anticereducta** PLAV. (AF); 33. ab. **lambda** PLAV. (AG); 34. ab. **sulphuricollis** JEŠATKÓ (AH); 35. ab. **mi** PLAV. (AI); 36. ab. **posticedisjuncta** PLAV. (AJ); 37. ab. **ny** PLAV. (AK); 38. ab. **ksi** PLAV. (AL); 39. ab. **omicron** PLAV. (AM); 40. ab. **anticedivisa** KUDLA (AN); 41. ab. **tyrolensis** REITT. (AO); 42. ab. **pi** PLAV. (AP); 43. **forma typica** (AQ); 44. ab. **Grenieri** PIC (AR).

C. Valamennyi harántsáv fekete, ritkán némelyik vörösbarna, potroha is egészen fekete:

45. ab. **Niedli** HEYR. (AS); 46. ab. **subcarpathica** HEYR. (AT); 47. ab. **Rambouseki** HEYR. (AU); 48. ab. **mediodisjuncta** PLAV. (AV); 49. ab. **ro** PLAV. (AW); 50. ab. **sigma** PLAV. (AX); 51. ab. **tau** PLAV. (AY); 52. ab. **obscuriventris** PIC (AZ); 53. ab. **epsylon** PLAV. (BA); 54. ab. **kubanica** BOGD.-KATJK. (BB).

32. nem: **Necydalis** L.

Testük hosszú és karcsú, szárnyfedőik egészen rövidek, a potrohot egyáltalán nem fedik be, hártyás szárnyaik nem hajthatók össze és ezek a potroh végéig érnek. Fejük nagy és széles, szemeik mélyen kikanyarítottak és egyenetlenül osztottak, halántékuk hátrafelé kiszélesedik és szögletesen kiáll, a nyak haránthenyomatánál hirtelen befűződött. A homlokon és a fejtetőn hosszanti barázda fut végig. A csápdudorok kiállók, csápjaik fél testhosszúságúak (♀) vagy valamivel hosszabbak (♂), az 1. íz vastag, a 3. íz hosszabb, mint a 4.,

de rövidebb, mint az 5., az 5. íztől kezdve fénytelen. Előtoruk hosszú, elölhátul mélyen befűződött, korongja hosszirányban benyomott. A melltő nyúlványa keskeny, de nem élszerű, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak. Lábaik hosszúak, különösen a hátulsók, combjaik bunkósak, lábszáraik hengeresek és hosszúak. A hátulsó lábfej 1. íze nagyon hosszú, sokkal hosszabb, mint a többi íz együttvéve, a 3. íz mélyen kikanyarított. Potroha rendkívül karcsú, főleg a hímeké.

A holarktikus régióból 14 faj ismeretes, amelyek közül faunaterületünkön 2 ritka faj fordul elő.

1 (2) Az előtor hátának harántbarázdáit sűrű aranysárga szőrözet fedi. A hímek 5. haslemeze az egész hosszában mélyen és szélesen bemélyedt (73. ábra: A). Teste fekete, szárnyfedői és lábai sárgák, de a hátulsó combok és lábszárak vége fekete, a szárnyfedők csúcsszegélye barna. A ♂ potrohának 1. szelvénye oldalt és a végén, a 2. és 3. egészen vörös, a ♀ potrohának 1—3. szelvénye csak a hátulsó szélén vörös. 21—32 mm.

Előfordul Közép-Európában, Délnyugat-Ukrajnában, a Kaukázus északnyugati részében és a Kaukázuson túl. Faunaterületünkön nagyon ritka (Sopron, Gács, Inovec, Mosód). Lárvája száraz szil-, bükk-, gyertyán- és tölgyfában fejlődik, de valószínű, hogy kőrisben, nyárfában és fűzben is megél. 1 generáció 3—4 év alatt fejlődik ki. Az imágó júliustól augusztusig rajzik, a fák lombján a tápnövényén található, vagy sérült, beteg fákon tartózkodik (= *Panzeri* HAROLD)

ulmi CHEVR.

2 (1) Az előtor hátának harántbarázdáit finom szürkésfehér szőrök fedik A hímek 5. haslemeze csak a csúcson bemélyedt (73. ábra: B) Teste fekete, szárnyfedői és lábai sárgák, a hátulsó comb vége azon

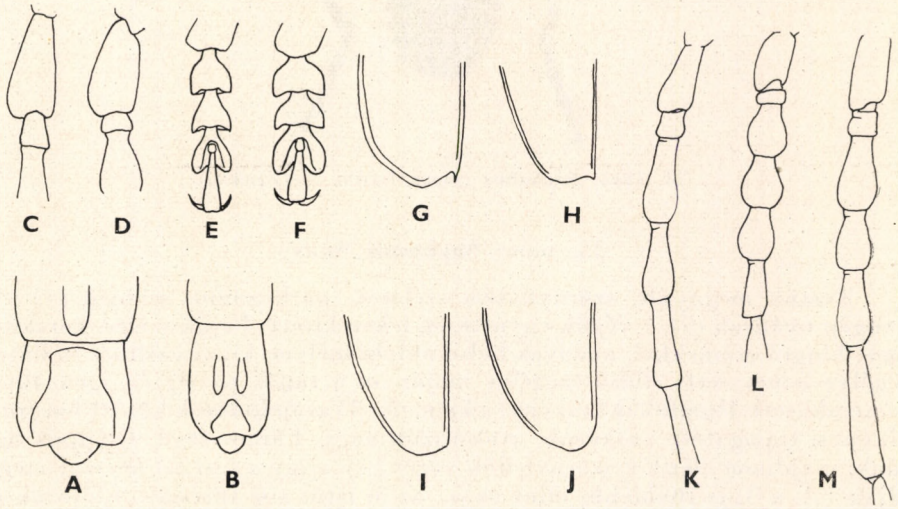

73. ábra. A: *Necydalis ulmi* CHEVR. és B: *N. major* L. hímjeinek potrohvége alulról — C: *Cerambyx cerdo* L. és D: *C. miles* BON. csápjának 3 tőíze — E: *C. nodulosus* GERM. és F: *C. miles* BON. elülső lábfeje — G: *C. velutinus* BRULLÉ, H: *C. carinatus* KÜST., I: *C. nodulosus* GERM. és J: *C. miles* BON. szárnyfedővége — K: *C. cerdo* L., L: *C. carinatus* KÜST. és M: *C. velutinus* BRULLÉ csáptöve (A—B: PLAVILSCSIKOV, C—F: HARDE nyomán, G—H: eredeti)

ban fekete. A hímek potrohának első 2 szelvénye és a 3. töve sárgásvörös, a nőstények esetében a potroh 1. szelvényének a töve és oldala vörös (72. ábra). 19—32 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, keletre Szibériáig és a Szahalin-szigetekig. Faunaterületünkön az Alföld kivételével elterjedt, de mindenütt ritka. Magyarországon nagyon ritka (Pécs, Legénd, Komárom, Gács, Sopron). Lárvája különböző lomblevelű fákban fejlődik (nyír, rezgő nyár, éger, fűz, alma, meggy), főleg a napfénynek kitett, de beteg, sérült, vagy már elhalt fákat támadja meg. Fejlődése több évig tart. A lárva mélyen berágja magát a fába. Az imágó június végétől augusztusig található, elsősorban a tápnövényén, a száraz törzsek, ágak napos oldalán

major L.

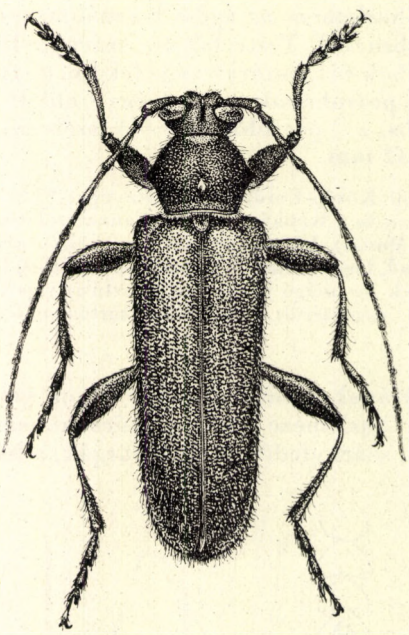

74. ábra. *Saphanus piceus* LAICH. ♂ (Eredeti)

33. nem: **Saphanus** SERV.

Testük megnyúlt, szárnyfedőik szélesek, párhuzamos szélűek (♂) vagy gyengén oválisak (♀), a végük együttesen lekerekített. Fejük széles, kerekített, nagy, kiugró szemekkel, amelyek belső oldala mélyen kikanyarított és hátulsó szegélye lemetszett; elülső szegélye majdnem a rágók tövéig ér, igen durván szemecskézett. Homlokukkeskeny, a kiemelkedő csápdudorok között barázdált. Állkapcsi tapogatóik vaskosak, utolsó ízük nagy, háromszögű. Csápjaik hosszúak, majdnem elérik a szárnyfedők végét (♂), vagy a test fél hosszát meghaladják (♀), a 3. íz rövidebb, mint az 5., az 5. íztől alig fűrészes. Előtoruk szélesebb, mint a fej, harántos, oldalt középen éles és hegyes foggal, elülső és hátulsó peremük szegélyezett, hátul gyengén befűzött, középen sima, keskeny tükörfolttal, korongjuk igen durván pontozott, Szárnyfedőik a vállon szélesek, hátrafelé kissé kiszélesednek, közepüktől ismét elkeskenyednek, felületükön

bordák nyomaival. A melltő nyúlványa az elülső csípők között széles, párhuzamos, lehajló, az elülső csípők ízületi vápái hátul majdnem zártak. A mellközép nyúlványa még szélesebb, párhuzamos, a vége kimetszett. Lábaik erősek, combjaik kissé bunkósak, lábszáraik egyenesek, a végük felé kissé vastagodók. Lábfejeik szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze közel olyan hosszú, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz csaknem a tövéig kimetszett.

Ide csak 2, a mediterrán faunaterületen elterjedt faj tartozik, amelyek közül 1 nálunk is előfordul.

— — Fénylő fekete vagy szurokbarna, felülete finoman szőrös. A fej és az előtor háta durván pontozott, az utóbbi fénylő, sima középvonallal, és gyakran még korongján is 1—1 fénylő mezőcskével. A szárnyfedők pontozása finomabb és szórtabb, szőrözete ferdén felálló, sörteszerű, köztereik fényesek. A mellvég sűrűn, finoman, ráncosan pontozott (74. ábra). 13—18 mm.

Előfordul az Alpokban, a Kárpátokban és a Kaukázusban. Faunaterületünkön sokfelé előfordul, de ritka. Magyarországon eddig csak a Budai-hegyekben, a Pilisben (Dobogókő), a Kőszegi- és Sopron környéki hegyekben találták. Lárvája (75. ábra: A) árnyékos, nedves völgyekben, hegyoldalakon növő lombosfákban, főleg égerben, mogyoróban, bükkben, gyertyánban, nyírben és fűzben, valamint lucfenyőben és jegenyefenyőben él. Fejlődése 3 évig tart. A bogár nappal elrejtőzik kövek, fadarabok, fakéreg alá, és csak alkonyatkor, éjjel rajzik (VI—VII)

piceus LAICH.

34. nem: **Trichoferus** WOLL.

Testük karcsú, hengeres, legalább a hímek csápja hosszabb, mint a test, és az első 4 íz hosszú, elálló szőrei egyenletesen szórtak. Szemeik durván recézettek. Fejük széles, szemeik nagyok, belül mélyen kikanyarítottak, homlokuk keskeny, homlokdudoraik laposak, köztük csak gyenge hosszanti barázdával, fejpajzsuk nagyon keskeny, szalagszerű. Halántékuk alig jelzett, nyakuk széles és hengeres (12. ábra: G). Az állkapcsi tapogatók végíze gyengén baltaszerű. Csápjaik hosszúak, vékonyak, a 3. íz olyan hosszú, mint az 1., és valamivel rövidebb, mint az 5. Előtoruk erősen domború, oldalt kerekített, fog nélkül, elöl nem, hátul gyengén befűződött, felületén kisebb kiemelkedésekkel. Szárnyfedőik párhuzamosak, a végük lekerekített. A melltő nyúlványa az elülső csípők között keskeny, párhuzamos és lehajló, a mellközép nyúlványa szélesebb, lapos, és a vége kimetszett. Lábai erősek, hosszúak, combjaik bunkósak, lábszáraik egyenesek, lábfejeik szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze mintegy olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz együttvéve, a 3. íz majd a tövéig osztott.

Az eddig ismert 10 palearktikus fajból, amelyek jó része a mediterrán faunaterületen él, Magyarországon csak 2 faj fordul elő.

1 (2) Szárnyfedői durván, egyenetlenül pontozottak, több alig kiemelkedő, de durvábban pontozott és csupasz térrel, emiatt a felület szürke szőrözete foltokba tömörültnek látszik. Teste barna, szőrözete szürkés. Az előtor korongja nagyon sűrűn ráncosan pontozott, a töve előtt egy hosszúkás, sima tükörfolttal, és ettől kétoldalt 1—1 gyenge kiemelkedéssel; szőrözete lesimuló, a középvonal felé irányul.

A hasoldal szőrözete sem egyenletes, hanem apró, csupasz foltok tarkítják. Combjai alig bunkósak, lábai karcsúak. Szárnyfedői, lábszárai igen hosszú, elálló pillaszőrökkel fedettek. 14—23 mm.

Előfordul Dél-Európában, a Földközi-tenger vidékén, keleten a Kaukázusban, Iránban, Kisázsiában, valamint Észak-Afrikában. Faunaterületünkön eddig csak Nagyvázsonyból (Bakony hegység) ismerjük. Lárvája tölgy, füge, fehér és fekete nyár, valamint szilva fájában él, elsősorban parkerdőkben. A bogár csak éjszaka aktív

cinereus VILLERS

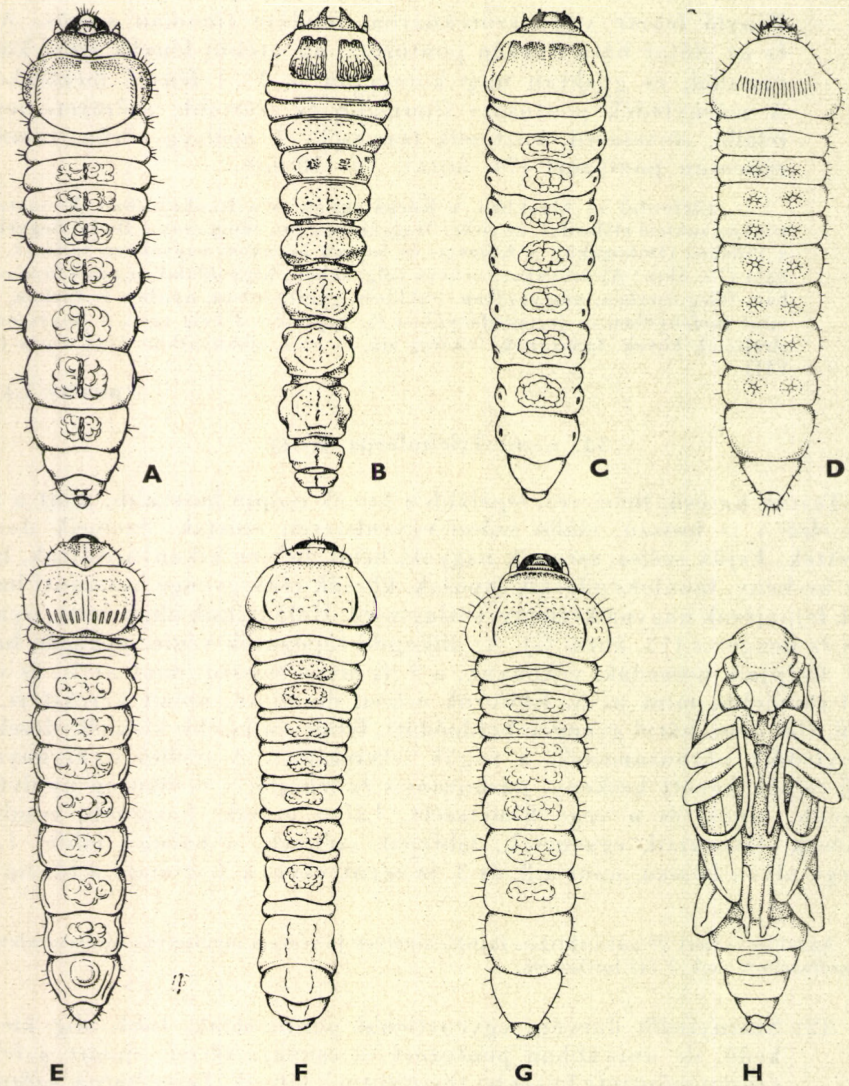

75. ábra. A: *Saphanus piceus* LAICH., B: *Stromatium fulvum* VILLERS, C: *Cerambyx cerdo* L., D: *Gracilia minuta* FABR., E: *Obrium bicolor* KRAATZ, F: *Nathrinus brevipennis* MULS. és G: *Molorchus minor* L. lárvája, H: *Obrium bicolor* KRAATZ bábja a hasoldalról (A, C—G: DEMELT, B: PLAVILSCSIKOV nyomán)

2 (1) A szárnyfedők pontozása egyenletes, csupasz és erőteljesebben pontozott kiemelkedései nincsenek. Szőrözete kissé ferdén felálló, egyenletesen elosztott, ritkább sárgás szőrökből áll, amelyek az alapot nem fedik, azonkívül elöl a varrat mellett, és középen egy hátrafelé, a varraton megnyújtott keresztsávban fehéresek, sűrűk és teljesen lesimulók. Teste sárgásvörös, szárnyfedőin a közepe mögött élesen határolt, hátrafelé világosodó barnás folttal, előtte

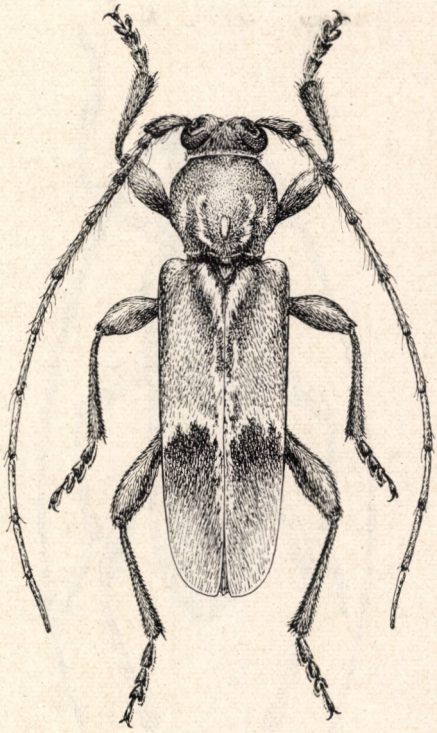

76. ábra. *Trichoferus pallidus* Ol. ♂ (Eredeti)

a korong sárgás és előrefelé sötétedő. Az előtor gömbölyű, a tőszegély előtt középen fényes hosszanti dudor emelkedik, korongján kétoldalt sárga szőrökből alakult hajlott csík látható (76. ábra). 15—20 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában. Faunaterületünkön ritka (Budapest, Debrecen, Pécs, Balatonalmádi, Siófok). Lárvája öreg tölgyekben él, amelyeket már a hőscincér alaposan kikezdett. A bogár nappal és éjjel a hőscincér járataiban bújik meg, s csak este 9—11 óra közt bújik elő, a fényre sem repül, s ez magyarázza meg, hogy miért annyira ritka. Az imágókat júniusban—júliusban találjuk

pallidus Ol.

35. nem: **Stromatium** SERV.

Testük karcsú, hengeres. Fejük széles, nagy szemekkel, amelyek elülső széle mélyen kimetszett. Homlokuk keskeny, csápdudoraik kiemelkedők, a szemek elülső és belső sarka előtt hátrafelé fogszerűen kihúzottak, a fejpajzsuk egész szélességében gyengén benyomott (12. ábra: H). Csápjaik hosszúak, majdnem elérik a test hosszát (♀), vagy még hosszabbak (♂), ízei karcsúak, a 3. íz sokkal hosszabb, mint az 1. vagy az 5., az ízek alsó oldala hosszú, elálló

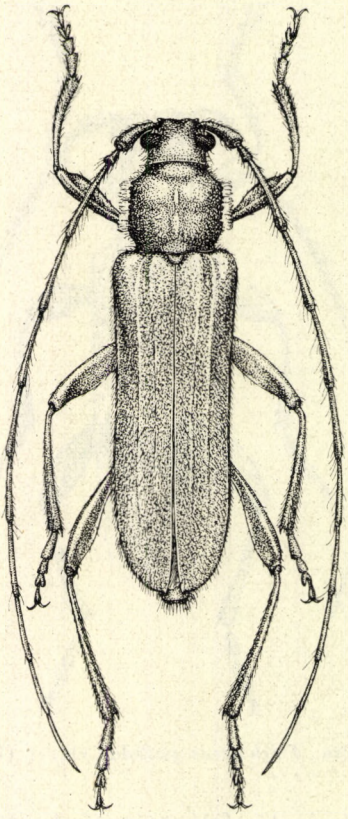

77. ábra. *Stromatium fulvum* VILLERS ♂ (Eredeti)

szőrökkel fedett. Az előtor háta négyszögű, elöl gyengén, hátul erősebben befűzött, középen kiszélesedett, de fog vagy dudor nélkül. Szárnyfedőik párhuzamosak, a végük kerekített, a varratszöglet hosszú fogban kihúzott. Lábaik hosszúak, karcsúak, combjaik is vékonyak, lábszáraik egyenesek. A melltő nyúlványa a csípők között keskeny, de végig ér, a csípők ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa széles és rövid, a vége kimetszett. A hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz együttvéve, a 3. íz majd a tövéig lemetszett.

Ide 6 faj tartozik, amelyek a nearktikus, orientális és palearktikus régió lakói. Faunaterületünkön egyetlen faj fordul elő.

— — Teste egyszínű sárgásvörös, felületét rövid lesimuló és hosszú felálló szőrözet fedi. Az előtor oldalán a hímeken 1—1, a melltövön 2 bársonyszerű szőrözettel fedett nagy folt található. A fej és az előtor háta durván, ráncosan pontozott, szárnyfedői nagyon sűrűn és finomabban pontozottak, felületükön 2—2 finom, elmosódott, hosszanti borda húzódik (77. ábra). 16—32 mm.

Előfordul a Földközi-tenger medencéjében és keleten Turkesztánig. Faunaterületünkön mindeddig csak Pécs környékén találták. Lárvája (75. ábra: B) különböző száraz fákban él, mint pl. sárgabarack, tölgy, hárs, szil, gesztenye, kőris stb. A bogár éjszaka rajzik, s a fényre is repül (VI—VIII)

fulvum VILLERS

36. nem: **Cerambyx** L.

Nagy testű, karcsú, hosszú csápú fajok. Fejük hosszú, szemeik elöl mélyen kikanyarítottak (4. ábra: A), homlokuk keskeny, hosszirányban barázdált, homlokdudoraik élesek, a szemek belső szögleténél kissé hátrafelé kihúzottak. Halántékuk alig jelzett, a szemek mögött hirtelen elszűkül, a nyak vastag, hengeres, a fejtetőtől nincs elválasztva, pofáik hosszúak, párhuzamosak. Csápjaik sokkal hosszabbak, mint a test (♂), vagy valamivel rövidebbek (♀), a 3—5. íz a végén bunkósan megvastagodott, a 3. íz általában kissé hosszabb, mint az 5., a 6. íz végétől kezdve az ízek kívül élesek (12. ábra: A, 73. ábra: C, K). Előtoruk harántos, oldalt éles foggal vagy bütyökkel, elölhátul befűződött, korongján harántul ráncolt. Szárnyfedőik hosszúak, párhuzamosak, vagy a válltól kezdve hátrafelé gyengén elszűkülnek, a végük lekerekített, varratszögletük éles vagy tompa. A melltő nyúlványa széles, hátul meredeken lehajló, az elülső csípők vápái hátul is zártak. A mellközép nyúlványa is széles, a vége kimetszett. Lábaik erőteljesek, hosszúak, combjaik lapítottak, lábszáraik a végük felé egyenletesen kiszélesednek, lábfejeik szélesek. A hátulsó lábfej 1. íze rövidebb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz majd a tövéig kimetszett (4. ábra: H).

Ide 8 palearktikus és 2 orientális faj tartozik, amelyek közül faunaterületünkön 6 faj fordul elő.

1 (4) A 2. csápíz majdnem négyszögű, legfeljebb kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, többnyire olyan hosszú, mint amilyen széles (73. ábra: C). A szárnyfedők varratszöglete éles kis hegyben végződik (73. ábra: G).

2 (3) A szárnyfedőket finom és sűrű szőrözet fedi, amely az utolsó harmadban a középvonalban összefut; a szőrözet ugyanúgy összefut a vállbütyök folytatásában is. Az 1. csápíz finoman pontozott és fényes, a hímek csápjának 3. és 4. íze erősebben duzzadt (73. ábra: M). A hátulsó lábfejen csak az 1. íz talpán van csupasz hosszanti sáv. Teste barna, szőrözete finom, sűrű és szürkés. Az előtor háta is finoman szőrözött. Szárnyfedői elöl durván harántul ráncolva pontozottak, hátrafelé a skulptúra finomabb, a végén pontozott, a pontok közei pontocskázottak és fényesek. Potroha erősebben pontozott és sűrűn szőrös. 30—56 mm.

Előfordul a Földközi-tenger vidékén és Dél-Európában, valamint a Kaukázusban. Faunaterületünkön ritka, Magyarországon csak szórványosan fordul elő (Simontornya, Mecsek hegység, Parád, Diósjenő). Lárvája tölgyfában fejlődik. A bogár júniustól augusztusig rajzik, éjszakai állat, nappal főleg a lárva járataiban rejtőzik

velutinus BRULLÉ

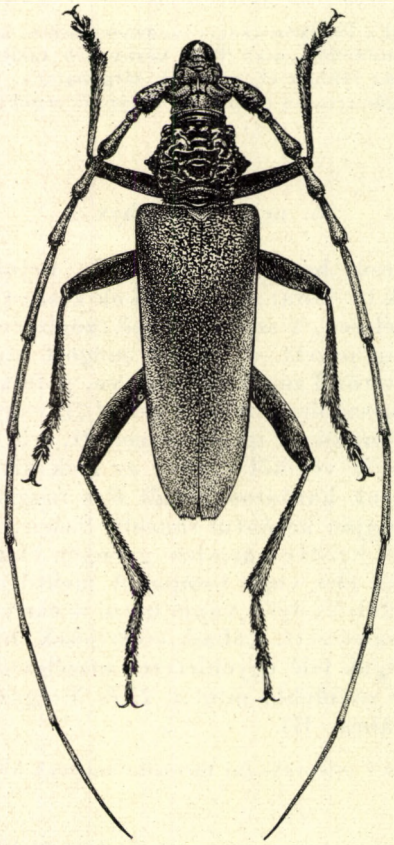

78. ábra. *Cerambyx cerdo* L. ♂ (Eredeti)

3 (2) A szárnyfedőket rövid és gyér szőrözet fedi, a szőrözet a szárnyfedők csúcsán is egyszerűen hátrafelé irányul. Az 1. csápíz durván ráncolva pontozott, a 3—5. íz kevésbé bunkós (73. ábra: K). A hátulsó lábfejen az első 2 íz talpán csupasz, hosszanti sáv húzódik. Teste fekete, a szárnyfedők vége elmosódottan barna. Szárnyfedői durván ráncolva pontozottak, hátrafelé a pontozás finomabb és szemecskés, fénylő. Az előtor háta durván, egyenetlenül harántul ráncolt, fényes, felül nem szőrözött. Potroha fényes, alig észrevehetően pontozott, finoman szőrözött (78. ábra). 25—55 mm.

Előfordul egész Európában Nyugat-Ukrajnáig. Ukrajna keleti és déli felében, a Kaukázusban és Kisázsiában egy alfaj (ssp. *acuminatus* MOTSCH.) helyettesíti. Faunaterületünkön általánosan elterjedt és a tölgyerdőkben gyakori. Lárvája

(75. ábra: C) öreg tölgyfák törzsében él, 3—4 évig fejlődik, s a fát műszakilag károsítja. Főleg az egyedül álló öreg, napfénynek kitett vagy erdőszegélyen álló fákban él. Olykor kőrisben, dióban, gesztenyében, szilben és fűzben is megtalálható. A bogár június—júliusban rajzik. A nappalt fák kifolyó nedvén, fatörzseken, vagy a lárva járataiban elrejtőzve tölti, alkonyatkor repül vagy mászkál az öreg törzseken — Nagy hőscincér

cerdo L.

4 (1) A 2. csápíz nagyon keskeny, gyűrűszerű, mintegy háromszor olyan széles, mint amilyen hosszú (73. ábra: D).

5 (10) Nagy testű fajok, barnásfeketék, világosabb vörösbarna szárnyfedőcsúccsal. A hímek csápján a 3—5. ízek csomószerűen duzzadtak.

6 (7) A szárnyfedők varratszöglete hegyben végződik (73. ábra: H), mert a csúcs a varratszöglet előtt kikanyarított. A hátulsó lábfej 1. íze rövid és széles, alig kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles a végén. Teste barna vagy sötétbarna, a szárnyfedők vége világosabb. Felületét finom szürkés szőrözet fedi, amely a csúcson több irányban összefut. Az 1. csápíz finoman és sűrűn pontozott, a 3. és 4. íz erősen, az 5. íz gyengébben duzzadt (73. ábra: L), a 6. íztől vékony (♂). Szárnyfedői bőrszerűen ráncoltak, a közepe mögött finomabban pontozottak, meglehetősen fénylők. Az előtor háta durván ráncolt. 30—45 mm.

Előfordul a Balkán félsziget nyugati felében, faunaterületünkön csak Horvátországban (Velebit). Lárvája meggyfában, mandulafában, barackfában fejlődik

[**carinatus** Küst.]

7 (6) A szárnyfedők varratszöglete tompa vagy kerekített (73. ábra: I—J). A hátulsó lábfej 1. íze háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles.

8 (9) Az elülső lábfej gyengébben kiszélesedett, 1. íze majdnem olyan hosszú, mint amilyen széles a csúcsán (73. ábra: E). Az előtor haránt-redői mélyek és durvák, a korongon itt-ott hosszirányban is összefolynak, elülső befűződése oldalt mélyebb, mint a középen, oldalt a befűződés mögött egy dudor majdnem ugyanolyan erős, mint a középső oldalfog. Szárnyfedői csupaszok, nagyon durván pontozottak, közepe mögött a pontozás finomabb és a csúcs felé elmosódott. Fényes fekete, szárnyfedői a közepük mögött elég éles határral vörösbarnák. A ♂ csápjának 3—5. íze nagyon erősen megduzzadt, a ♀ utolsó haslemeze a vége előtt benyomott. 28—46 mm.

Előfordul Dél-Európában, a Földközi-tenger medencéjének északkeleti részében, a Kaukázusban. Faunaterületünkön csak a horvát tengermelléken találták. Lárvája többnyire tölgyben, valamint gyümölcsfákban (körte, alma stb.) él (VI—VIII)

[**nodulosus** Germ.]

9 (8) Az elülső lábfej erősen kiszélesedett, az 1. íz sokkal rövidebb, mint amilyen széles a csúcsán (73. ábra: F). Az előtor hátának haránt-redői laposabbak és a középen elmosódottak, elülső befűződése

középen valamivel mélyebb, mint oldalt, oldaldudora a középső dudor előtt kisebb, tompa. A szárnyfedőket nagyon finom, porszerű szőrözet fedi, pontozása sokkal finomabb, a közepe mögött a csúcs felé fokozatosan finomabb, a csúcson szemecskézett, kevésbé fénylő. Teste fekete, szárnyfedői a csúcsharmadban fokozatosan világosabb barnák. A ♂ csápjának 3—5. íze kevésbé duzzadt, az 1. íz gyéren pontozott. A ♀ utolsó haslemeze nem benyomott. 32—46 mm.

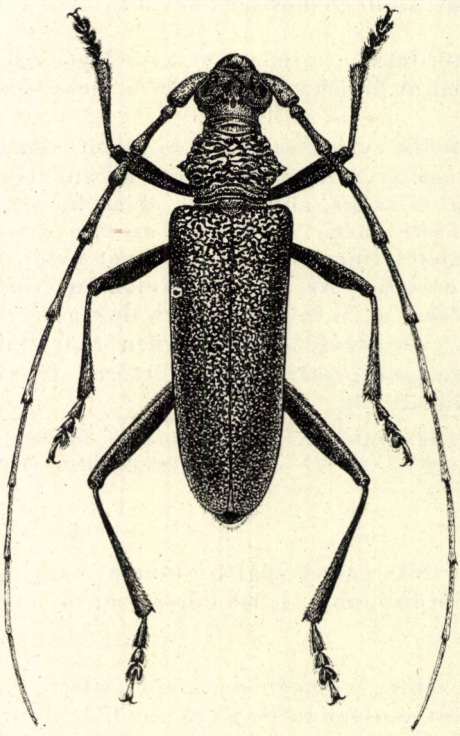

79. ábra. *Cerambyx Scopolii* FUESSL. ♂ (Eredeti)

Előfordul Közép-Európa déli felében, Dél-Európában, Kisázsiában, valamint a Kaukázus vidékén. Faunaterületünkön szórványosan sokfelé megtalálható, de ritka. Magyarországon is ritka (Parád, Keszthely, Mecsek hegység, Vaskő). Lárvája főleg a szőlő tőkéjében fejlődik, s emiatt káros, de megtalálható tölgyben és gyümölcsfákban is (VI—VIII)

miles BON.

10 (5) Teste kisebb, egészen fekete, fényes; szürke szőrözettel. Az előtor erős harántredőkkel, szárnyfedői elöl nagyon durván, hátrább finomabban ráncoltak, de nem pontozottak, varratszögletük tompa. Csápja hosszú és vékony, az utolsó előtti íz vége oldalt hegyes fogban kihúzott, a ♂ 3. és 4. íze a végén alig bunkós, az 5. íz már vékony, a tőíz durván pontozott (79. ábra). 17—30 mm.

Előfordul egész Európában, Észak-Afrikában és Kisázsiában. Faunaterületünkön elterjedt és gyakori. Lárvája különböző gyümölcsfákban és erdei lombos-

fákban fejlődik; fejlődése 2 évig tart. Az imágó májustól júliusig rajzik, erdei tisztásokon, erdőszegélyeken virágokon, főleg bodzán, ernyősvirágokon, ölfán stb. található — Kis hőscincér

Scopolii FUESSL.

Változata:

1. Olykor az előtor háta szabálytalanul durván ráncolt, a ráncok nincsenek harántredőkbe rendezve. — Magyarországon még nem találták, de az Északi-Kárpátokból ismerjük [ab. **helveticus** STIERL.]

37. nem: Gracilia SERV.

Testük karcsú, meglehetősen lapos, párhuzamos szegélyű. Fejük az előtornál alig keskenyebb, homlokuk széles és a szemek között gyengén benyomott, csápdudoraik laposak. Szemeik teljesen osztottak (13. ábra: G), a felső része

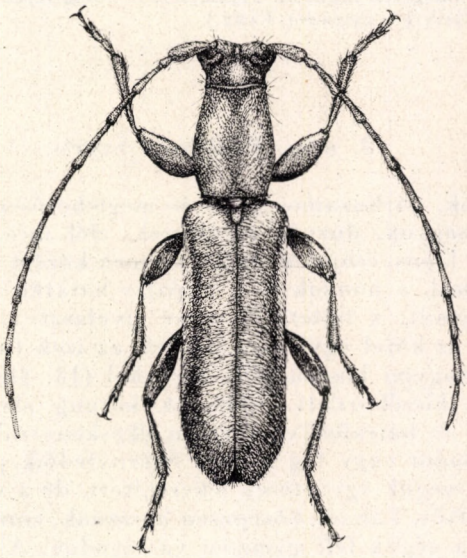

80. ábra. *Gracilia minuta* FABR. ♂ (Eredeti)

kicsi, keskeny és ferdén előrefelé áll, az alsó része nagyobb. Halántékuk egybefolyik a hengeres nyakkal. Csápjaik hosszúak, vékonyak, az 1. íz duzzadt, a 3. íz rövidebb, mint az 5. (13. ábra: B). Az előtor háta jóval hosszabb, mint amilyen széles, elöl-hátul gyengén befűződött, oldaldudor vagy tüske nélkül, felülete lapos. Szárnyfedőik párhuzamosak, lapítottak, finoman szőrözöttek, csúcsuk egyenként lekerekített. Lábaik vaskosak, combjaik bunkósak, lábszáraik vékonyak és egyenesek. Lábfejízeik rövidek, a hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz mélyen kimetszett, de keskeny. A melltő nyúlványa keskeny, a csípők végét nem éri el. A mellközép nyúlványa ék alakú.

Ide 2 palearktikus és 3 nearktikus faj tartozik, amelyek közül hazánkban 1 faj fordul elő. A *G. albanica* CSIKI irodalmi adat szerint Szlovákiában is előfordul, de ez még újabb megerősítésre szorul; az is kétséges, hogy ez a faj vajon validus-e, mert a típuspéldány kissé teratológiás, így faji bélyegei az egyetlen példány alapján nem ítélhetők meg bizonyosan.

— — Teste fénytelen barna, csápjai, lábai világosabb sárgásbarnák. Felületét finom szürke szőrözet fedi, amely a szárnyfedőkön a pajzsocska mögött a szegély felé irányul. Az előtor háta finoman és sűrűn, a szárnyfedői durvábban, de gyéren pontozottak. A pontok köze az előtoron fényes, a szárnyfedőkön finoman recézett, a szárnyfedők pontozása a csúcs felé elenyésző. Előtora változó alakú, sokkal hosszabb, mint amilyen széles, olykor nagyon karcsú, oldalai majdnem párhuzamosak, máskor rövidebb és oldalai erősebben kerekítettek, korongja lapos (80. ábra). 4—6 mm.

Előfordul majdnem az egész holarktikus régióban, Európától Japánig és Észak-Amerikában. Faunaterületünkön elterjedt és helyenként nem ritka. Lárvája (75. ábra: D) mindenféle lombfa és bokor (fűzfélék, nyír, tölgy, gesztenye, bükk, gyertyán, mogyoró, galagonya, kecskerágó, kökény, rózsa, szeder, berkenye, varjútövis stb.) vékony ágaiban fejlődik, és gyakran fűzből, venyigéből font kosarak vesszőiből tömegesen bújik ki. Fejlődése 1—2 évig tart. Az imágó júniustól szeptemberig rajzik (= *pygmaea* FABR.)

minuta FABR.

38. nem: **Penichroa** STEPH.

Testük nyúlánk, párhuzamos szélű és meglehetősen lapos. Fejük széles és rövid, szemeik nagyok, durván recézettek, elöl mélyen kikanyarítottak. Homlokuk keskeny, lapos, csápdudoraik a szemek között domborúak, középen hosszanti benyomással, a homlok és a fejpajzs határán hajlott harántbarázdával. Nyakuk duzzadt, a fejtetőtől nincs elválasztva. Csápjaik hosszúak, vékonyak, a 3. és 5. íz közel egyforma hosszú, az ízek finom, lesimuló szőrözettel és gyér, de nagyon hosszú pillaszőrökkel (13. ábra: A). Az állkapcsi tapogató utolsó íze kiszélesedett. Előtoruk korong alakú, hosszabb, mint amilyen széles, előre és hátrafelé egyformán elkeskenyedik, elöl-hátul gyengén befűződött, oldalt dudor vagy fog nélkül. Szárnyfedőik párhuzamosak, hosszúak, lapítottak, a végük együttesen lekerekített, de a varratszöglet is kerekített, szőrözete kettős. Lábaik közepesen hosszúak, combjaik vastagok, lábszáraik egyenesek, a végük felé gyengén vastagodók. A hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. íz, a 3. íz majdnem a tövéig behasított. A melltő nyúlványa keskeny, de végig ér, az elülső csípők vápái hátul nem zártak, a mellközép nyúlványa keskenyebb, a vége kicsípett.

Ide egyetlen mediterrán faj tartozik, amely faunaterületünkön is honos.

— — Barna vagy vörösesbarna, a szárnyfedők csúcsán oldalt 1—1 hosszúkás, középen 1—1 harántfolt sárga. Szőrözete finom, gyér és lesimuló, de mindenütt hosszú, felálló szőrök is merednek, különösen a szárnyfedőkön. Az előtor háta szemcsésen, nagyon sűrűn pontozott, emiatt fénytelen, a szárnyfedők elöl nagyon durván, mélyen és élesen, hátrafelé finomabban és sekélyebben pontozottak, a pontokból 1—1 finom szőr ered; a hosszú, felálló szőrök nagyobb, ráspolyszerű szemecskén ülnek. A ♂ hátulsó combjának tövén a hasoldalon aranysárga szőrcsíkkal. Az 1. csápíz duzzadt, sokkal rövidebb, mint a 3. (81. ábra). 6—14 mm.

Előfordul a Földközi-tenger térségében és Dél-Európában, valamint a Fekete-tenger mellékén és a Kaukázusban. Faunaterületünkön eddig csak a horvátországi karsztvidéken gyűjtötték. Lárvája a zanót, lepényfa (*Gleditsia*), júdásfa (*Cercis*), eperfa stb. kérge alatt él. Az imágó csak éjjel repül (VI—VIII) (= *timida* MÉN.)

[**fasciata** STEPH.]

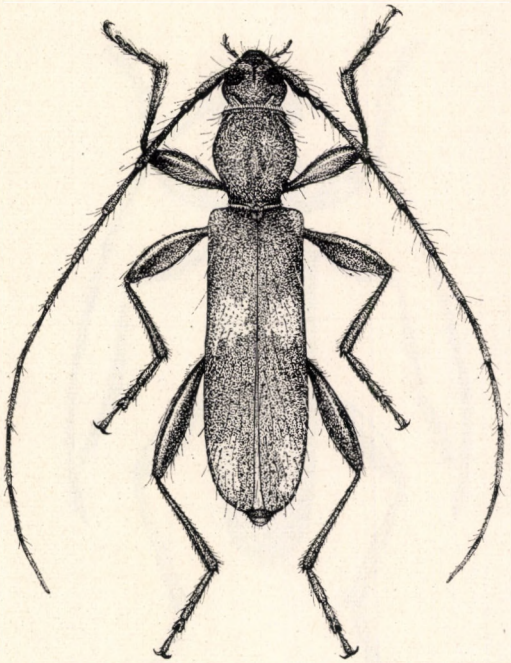

81. ábra. *Penichroa fasciata* STEPH. ♂ (Eredeti)

39. nem: **Axinopalpis** DUP. & CHEVR.

Testük karcsú, hengeres, fejük széles, szemeik nagyok, kiugrók, durván recézettek, vese alakúak, elöl csak gyengén kikanyarítottak (13. ábra: H). Homlokuk széles, csápdudoraik magasak, középütt hosszirányban barázdáltak, a homlok eleje a csápdudoroktól kezdve meredek. Csápjaik hosszúak, vékonyak, a 3. íz hosszabb, mint az 1., de rövidebb, mint az 5., lesimuló rövid és elálló hosszú szőrözettel. Az állkapcsi tapogatók végíze nagy, bárdszerű (13. ábra: D). Előtoruk hengeres, tompa oldaldudorral, hátul gyengén befűződött, hosszabb, mint amilyen széles. Szárnyfedői párhuzamosak, hosszúak, a végük egyenként lekerekített, felületük durván pontozott. A melltő nyúlványa a csípők között keskeny és hátul lehajló, az ízületi vápái hátul nyitottak, a mellközép nyúlványa szélesebb, a vége kicsípett. Lábai hosszúak, combjai bunkósak, lábszárai vékonyak és hosszúak, a hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve, a 3. íz majdnem a tövéig hasított.

Ide egyetlen palearktikus faj tartozik, amely faunánkban is honos.

— — Sárgásvörös, ferdén felálló rövidebb és meredeken felálló hosszabb, de szórtan elhelyezett szőrözettel. Homloka sűrűn, előtora ritkábban és finomabban, a szárnyfedői durván pontozottak, fényesek, négyszer olyan hosszúak, mint az együttes szélességük, a varrat a pajzsocska mögött bemélyített. A hátulsó comb vége nem éri el a potroh végét (82. ábra). 6,5—12 mm.

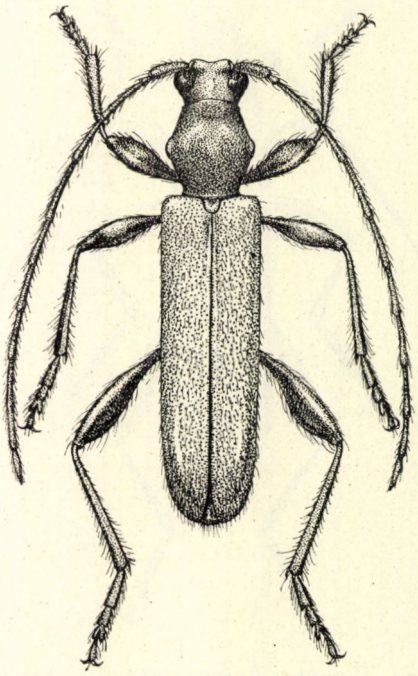

82. ábra. *Axinopalpis gracilis* KRYN. ♂ (Eredeti)

Előfordul Közép- és Dél-Európában, kelet felé Ukrajna déli részéig, Kisázsiában és Szíriában. Faunaterületünkön elterjedt, de nem gyakori (Budapest, Kerepes, Pécel, Isaszeg, Ács, Pannonhalma, Sopron, Pinye, Magyaróvár, Szekszárd, Pécs, Zalavár, Keszthely, Sukoró, Nadap, Tabdi, Szigetmonostor, Börzsöny hegység, Bátorliget). Lárvája különböző lombosfák ágaiban fejlődik (tölgy, mandula, dió, *Staphylea pinnata* stb.). Az imágó virágzó tölgyön, juharon található, vagy éjszaka fényre repül (V—VI)

gracilis KRYN.

40. nem: **Obrium** CURT.

Testük karcsú, fejük sokkal szélesebb, mint az előtor háta, szemeik nagyok, kiugrók, durván recézettek, elöl mélyen kikanyarítottak. Homlokuk a szemek közt keskeny, homlokdudoraik laposak, elöl a fejpajzstól éles harántbarázda választja el. Halántékuk a szemek mögött befűződött, nyakuk hengeres és a fejtetőtől nincs elválasztva. Csápjaik hosszúak, vékonyak, a 3. íz rövidebb, mint az 5., a tőízek pillásan szőrözöttek. Az állkapcsi tapogatók végíze keskeny és orsó alakú (13. ábra: C). Az előtor háta hosszabb, mint

amilyen széles, elöl-hátul egyaránt befűződött, középen oldalt kiálló tompa dudorral, felületük hengeres. Szárnyfedői sokkal szélesebbek, mint az előtor vagy a fej, párhuzamosak, a végük egyenként lekerekített, durván pontozott és szórtan szőrös. A melltő nyúlványa a csípők között keskeny és alacsony, ami miatt a csípők érintkeznek egymással, az elülső csípők ízületi vápái zártak. A mellközép nyúlványa keskeny, ék alakú. Lábai karcsúak, combjai

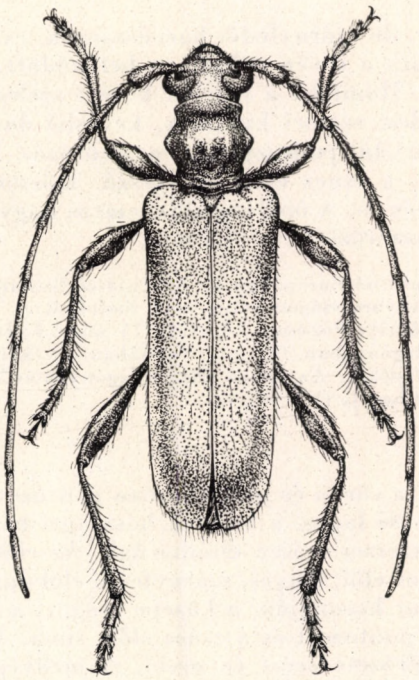

83. ábra. *Obrium cantharinum* L. ♂ (Eredeti)

bunkósak, lábszárai hosszúak és pillaszőrözettel fedettek. A hátulsó lábfej 1. íze alig hosszabb, mint a 2. és 3. íz együtt, a 3. íz a tövéig kikanyarított. A potroh 1. szelvénye nagyon hosszú, a 2. szelvény végén a hímeken szőrkefe van (13. ábra: E—F).

Ide közel 40 faj tartozik, amelyek közül 5 palearktikus, a többi a trópusi Amerikában, Ázsiában, és 1 faj Afrikában fordul elő. Faunaterületünkön 3 fajt ismerünk.

1 (4) Az előtor háta majdnem sima, legfeljebb nagyon finoman és szórtan pontozott.

2 (3) Egyszínű vörösessárga, lábai többnyire kissé sötétebbek, barnák vagy feketék. Az előtor töve olyan széles, mint az elülső szegélyén. Homloka a szemek között nagyon keskeny, hosszanti középbarázdája elenyésző, szemei erősen kiállók, domborúak. Szárnyfedői domborúak, durván pontozottak, a pontozás egyenletes, és csak a csúcs felé elmosódott, fényes. A mellvég oldallemeze fényes, sima, se nem pontozott, se nem szőrös (83. ábra). 5—9 mm.

Előfordul majdnem az egész palearktikus régióban, Európától Szibériáig, délen a Kaukázusig és Örményországig. Faunaterületünkön elterjedt, de ritka, Magyarországon is csak szórványosan található (Budapest, Csepel, Kalocsa, Ágasegyháza, Debrecen, Makó, Sopron, Bátorliget). Lárvája lombosfák (tölgy, nyár, fűz, rózsa stb.) vékony, száraz ágaiban fejlődik. A bogár április végétől júliusig rajzik, fényre is repül, de főleg virágzó cserjéken, bokrokon található

cantharinum L.

3 (2) Teste fekete, de szárnyfedői barnássárgák, csápjai, lábai is sötétek. Az előtor háta a tövén erősebben befűződött, mint elöl, s ezért ott keskenyebb. Homloka a szemek között szélesebb, hosszanti középbarázdája éles; szemei kisebbek, kevésbé domborúak. Szárnyfedői laposak, durván pontozottak, a pontozás hátrafelé fokozatosan finomabb és a csúcs előtt elenyésző. Közterei recézettek, s ezért felülete zsírfényű. A mellvég oldallemeze nagyon finoman pontozott és finoman szőrözött. 4—5,5 mm.

Előfordul Dél-Európában és Kisázsiától Szíriáig. Faunaterületünkön nagyon ritka. Magyarországon eddig csak Siófokról és Magyaróvárról került elő, legészakibb lelőhelye Pozsony. A lárvája (75. ábra: E) és a bábja (75. ábra: H) varjútövisben, galagonyában, fügében, eperfában a vékony gallyakban és ágakban a kéreg alatt fejlődik. Az imágó főleg galagonyán és bengén található, de a virágokat nem látogatja (VI—VII)

bicolor KRAATZ

4 (1) Az előtor háta sűrűn és jól láthatóan pontozott. Homloka a szemek között széles és lapos, a homlok hosszanti barázdája rövid és csak elöl fejlett, szemei erősen domborúak. Az előtor háta a tövén keskenyebb, mint elöl, fényes, szárnyfedői elöl durvábban pontozottak, mint az előtor korongján, a közepe mögött a vége felé fokozatosan finomabban pontozott és a csúcs előtt sima. A pontok közterecskéi fényesek, szőrözete szórt és rövid. A mellvég oldallemezei simák, fényesek, nem pontozottak és nem szőrösek. Teste egyszínű vörösessárga vagy barnásvörös. 4—6,5 mm.

Előfordul Európában, kelet felé a Szovjetunión át Iránig. Faunaterületünkön szórványosan sokfelé előfordul, Magyarországon ritka (Budapest, Siófok, Zirc, Pinye, Sopron, Magyaróvár, Börzsöny hegység: Csóványos, Zempléni-hegység: Nagy-Péter ménkő). Lárvája különböző fenyőfélék, főleg azonban a jegenyefenyő vékony ágaiban a kéreg alatt él. Az imágó kedveli az árnyékot, s erdei tisztásokon, főleg a gyöngyvessző (*Spiraea*) virágján található (VI—VII) — Törpe hengercincér

brunneum FABR.

41. nem: **Nathrius** BRETH.

Testük karcsú, *Malthodes*-re (Cantharidae) emlékeztet. Fejük széles, szemeik kiugrók, oldalt állók, csaknem félgömb idomúak, belső szögletükben a csápok közelében alig kikanyarított. Homlokuk a szemek között nagyon széles és domború, halántékuk a szemek hátulsó szegélyén azonnal elszűkül, a nyakuk hengeres és széles. Csápdudoraik laposak, elöl a fejpajzstól harántos barázda választja el őket. Rágóik rövidek. Az állkapcsi tapogatók végíze

orsó alakú, kicsi. Csápjaik hosszúak, a 3. és 4. íz rövid, az 5. hosszú. Az előtor háta korong alakú, lapos, előre és hátrafelé egyaránt elszűkül, de nem befűződött, oldaldudor nélkül. Szárnyfedői rövidek, alig vagy kevéssel nyúlnak túl a hátulsó csípők vonalánál, végük egyenként lekerekített, kissé szétállók, alattuk a hártyás szárnyak nem hajthatók össze, és a potrohot sem takarják be teljesen. A melltő nyúlványa ék alakú, csak a csípők közepéig ér, s emiatt a csípők középen érintkeznek, s ízületi vápáik hátul nyitottak. A mellközép

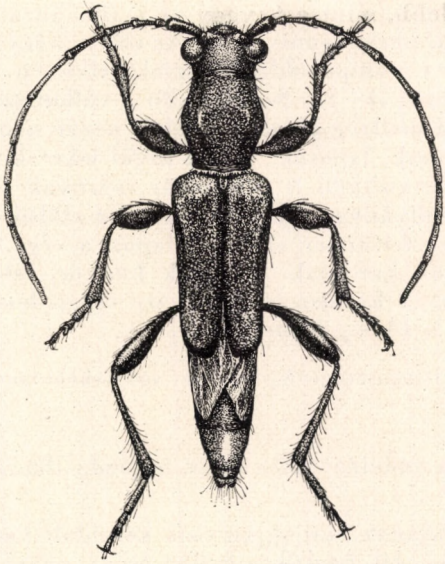

84. ábra. *Nathrius brevipennis* MULS. ♂ (Eredeti)

nyúlványa nagyon keskeny. Lábaik erősek, combjaik bunkósak, lábszáraik egyenesek. A hátulsó lábfej 1. íze megnyúlt, olyan hosszú, mint a 2—4. íz együttesen, a 3. íz keskeny, felül a közepéig kimetszett. A potroh 2. haslemezén szőrkefe van (♂), az 1. szelvény hosszú.

Ide csak 1 palearktikus faj tartozik, amely faunaterületünkön is honos.

— — Teste barna, olykor a szárnyak vége sötétebb, lábai többnyire valamivel világosabbak. A fej és az előtor háta nagyon sűrűn, alig láthatóan pontozott, a szárnyfedők pontozása szórt, sokszor elmosódott, a végén majdnem sima. Csápjai vékonyak, hosszúak, az 5. íz majdnem olyan hosszú (♂), vagy olyan hosszú (♀), mint a 3. és 4. íz együttvéve (84. ábra). 3—6 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, keleten Iránig és a Kaukázusig, valamint Észak-Amerikában (Kalifornia) és Dél-Amerikában (Chile, Argentína, Uruguay) is. Faunaterületünkön elterjedt, de csak szórványosan, viszont olykor nagy tömegekben található. Lárvája (75. ábra: F) a fűzfélék vékony ágaiban fejlődik, s a hántolatlan fűzvesszőkből készült kosarakból olykor tömegesen bújik elő. A bogarak rajzási ideje főleg június — Kosárcincér

brevipennis MULS.

42 nem: **Stenopterus** ILL.

Testük karcsú, felül meglehetősen lapos, a válltól hátrafelé ék alakban elkeskenyedik. Fejük kiálló, finoman recézett, nagy szemekkel, amelyek elöl mélyen és szélesen kikanyarítottak. Homlokuk a szemek között széles és lapos, csápdudoraik alig emelkednek ki, középen elöl rövid barázdával; a fejpajzs egy haránthatárázdával jól elkülönített. Halántékuk a szemek mögött befűződött, nyakuk hengeres. Csápjaik a test fél hosszát elérik (♀), vagy túlérnek rajta (♂), a 3. íz rövidebb, mint a 4. vagy az 5. (86. ábra: F—G). Az állkapcsi tapogatók végíze kicsi, párhuzamos szélű. Az előtor háta elöl erősebben, hátul gyengébben befűződött, tompa oldaldudorral, felületén 2—3 sima és fényes kiemelkedéssel (86. ábra: D—E). Szárnyfedői a vállon szélesek, hátrafelé erősen elkeskenyednek, a mellvég oldalait felülről nézve nem takarják, az utolsó negyedben párhuzamosak, laposak, végük kívül lekerekített, varratszögletük hegyes, a varrat hátul szétálló, s a hártyás szárnyak többnyire a végükön kilógnak. A melltő nyúlványa széles és lapos, az elülső csípők vápái zártak, a mellközép nyúlványa feltűnően széles és lapos, a vége lemetszett (13. ábra: J). Combjai a tövükön karcsúak, a végük bunkós, lábszáraik vaskosak, a hátulsók kissé görbék. A hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. együtt, a 3. íz majd a tövéig kimetszett.

Ebbe a nembe 5 palearkarktikus faj tartozik, amelyekből faunaterületünkön 3 faj fordul elő.

1 (4) Az 1. csápíz oldalán nincs mély barázda (86. ábra: F).

2 (3) Az előtor hátának korongján csak kétoldalt van 1—1 sima dudorodás (86. ábra: D), köztük a felület lapos, nagyon durván pontozott. Teste fekete, de lábai és csápjai (az 1. íz is) teljesen sárgásvörösek, szárnyfedői a tőszegély és a vállak kivételével vörösesbarnák. Az előtor tövén és elülső szegélyén aranysárga szőrkoszorú van, amely csak elöl középen kissé megszakított. 10—14 mm.

Előfordul Dél-Európában, Algériában és Kisázsiától Szíriáig. Faunaterületünkön többnyire ritka, s csak Dél-Magyarországon főleg a xerotherm jellegű alacsonyabb hegyoldalakon gyakoribb. Lárváját még nem ismerjük. Az imágó főleg cickafarkon vagy más ernyősvirágokon található

flavicornis KÜST.

3 (2) Az előtor hátának nemcsak két oldalán, de középen a pajzsocska előtt is van 1 fényes, kiemelkedő dudorodása (86. ábra: E), ezek között a felület lapos és durván, sűrűn pontozott. Teste fekete, a csáp első 2 íze, valamint többnyire a 3. és 4. íz vége is fekete, egyébként vörösbarna, Lábai sárgásvörösek, de az elülső és középső combok bunkója, valamint a hátulsó combok legvége fekete. Szárnyfedői a keskeny tőszegély kivételével sárgásvörösek (86. ábra: A, 85. ábra). 8—15 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, Kisázsián át Iránig, és Algériában. Faunaterületünkön mind a síkságon, mind a domb- és alacsonyabb hegyvidéken elterjedt, s különösen déli fekvésű hegyoldalakon gyakori. Lárvája főleg tölgy

száraz ágaiban fejlődik. Az imágó májustól júliusig repül, s főleg cickafarkon, vadmurok virágain, s más ernyősvirágokon gyakori — Keskenyfedős cincér

rufus L.

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a hátulsó combok bunkója is fekete (86. ábra: B). — A törzsalakkal együtt fordul elő, de ritka (Nagyharsány, Simontornya, Tihany, Kaposvár, Debrecen, Budapest, Bükk hegység, Velencei-hegység, Villányi-hegység) ab. **geniculatus** KRAATZ

85. ábra. *Stenopterus rufus* L. ♂ (Eredeti)

2. Olyan, mint a törzsalak, de a hátulsó combok sárgák, a középső combok bunkója a belső oldalon sárga foltos, egyébként fekete, elülső combjának bunkója fekete. — Nálunk gyakori ab. **cavalairensis** JUREČEK

3. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők tövének fekete foltja nagy, háromszögű, a pajzsocska végét messze meghaladja. Hátulsó combjának bunkója fekete (86. ábra: C). — Ritka (Nagyharsány, Szentgyörgy-hegy) ab. **Miksici** HEYR.

4 (1) Az 1. csápíz oldalán mély barázda húzódik (86. ábra: G). Az előtor hátán 3 fényes dudor van, közöttük a felület lapos, sűrűn, de nem feltűnően durván pontozott, a középvonal többnyire kissé kiemelkedik és sima. Szárnyfedői szélesebbek, középen hosszanti kiemelkedő, fényesebb és csupasz érrel, az ér és a varrat, valamint a varrat

és az oldalszegély közt a szőrözet harántosan rendezett. Teste a lábaival, csápjaival, szárnyfedőivel együtt teljesen fekete (♀), vagy szárnyfedői az elmosódott tőszegély kivételével vörösbarnák, lábai vörösessárgák, a combok bunkóit, a lábszárak végét és a lábfejeket kivéve (♂). 6—14 mm.

Előfordul Dél-Európában, a Földközi-tenger medencéjében, valamint a Krím-félszigeten. Irodalmi adatok szerint Erdélyben is él (Nagyszeben, Brassó). A lárva életmódját nem ismerjük. Az imágó a vadmurok virágján a leggyakoribb (= *praeustus* BIELZ nec FABR.)

[**ater** L.]

43. nem: **Molorchus** FABR.

Testük karcsú, meglehetősen lapos, fejük széles, hengeres, szemeik finoman recézettek, szélesen és erősen kikanyarítottak, úgyhogy belső részük keskeny hurka alakú. Pofáik jól fejlettek vagy nagyon rövidek (86. ábra: J—K), halántékuk egybeolvad a nyakkal, vagy kissé befűződött. Homlokuk a szemek között domború, a fejtető a nyaktól nincs elválasztva, a csápdudorok kiemelkedők, középütt a homlok hosszirányban benyomott, a fejpajzs és a homlok egy síkban fekszik. Csápjaik nagyon hosszúak, karcsúak, esetenként a ♂ csápja 12 ízű, a 3. íz olyan hosszú vagy sokkal hosszabb, mint az 1., és olyan hosszú vagy rövidebb, mint az 5. Az előtor háta hosszabb, mint amilyen széles, hátul erősebben, elöl nem, vagy csak gyengén befűződött, oldaldudora gyenge, a korongján sima kiemelkedések vannak vagy erősebben pontozott. Szárnyfedői rövidek, a hátulsó csípők végét alig haladják meg, vagy még rövidebbek, a varraton szétállók, végük egyenként kerekített, köröskörül

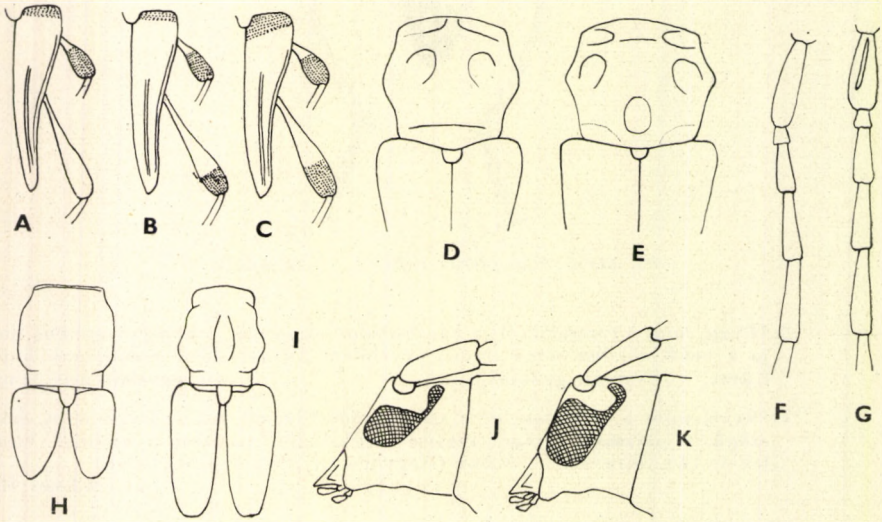

86. ábra. A: *Stenopterus rufus* L. *forma typica*, B: ab. *geniculatus* KRAATZ és C: ab. *Miksici* HEYR. szárnyfedőrajzolata, valamint középső és hátulsó combjainak színezete — D: *S. flavicornis* KÜST. és E: *S. rufus* L. előtora — F: *S. flavicornis* KÜST. és G: *S. ater* L. csáptöve — H: *Molorchus Marmottani* BRIS. és I: *M. umbellatarum* SCHREB. előtora és szárnyfedői — J: *M. minor* L. és K: *M. umbellatarum* SCHREB. feje oldalnézetben (H: HARDE nyomán, a többi eredeti)

szegélyezettek (86. ábra: H—I). A melltő a csípők között nagyon keskeny, pengeszerű, alacsony, úgyhogy az elülső csípők érintkeznek egymással. A mellközép nyúlványa széles, a vége lemetszett (13. ábra: I). Lábaik hosszúak, combjaik feltűnően bunkósak, lábszáraik hosszúak, karcsúak. A hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz keskeny, mélyen kikanyarított.

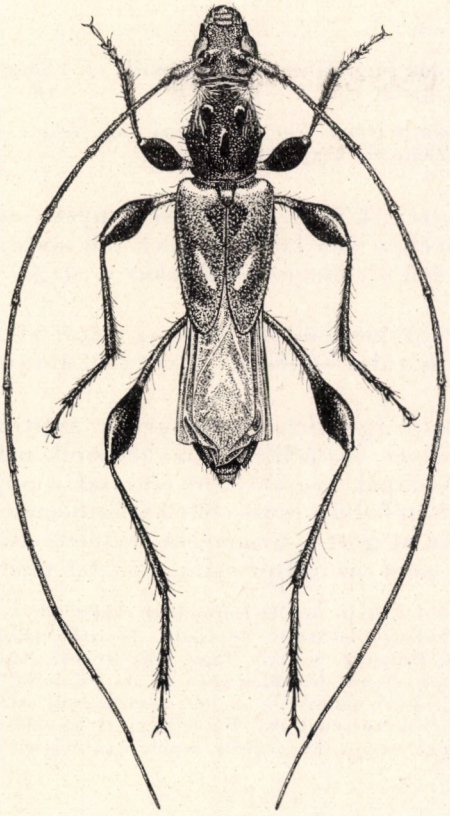

87. ábra. *Molorchus minor* L. ♂ (Eredeti)

Ide a 10 palearktikus faj mellett még néhány nearktikus, orientális és pápua faj is tartozik. Faunaterületünkön 4 faj fordul elő, de egy további faj előkerülésével is számolni lehet.

1 (2) A pofák a szemek előtt szélesek, jól fejlettek, mert a szemek kisebbek, a rágók tövétől távolabb erednek (86. ábra: J). A hímek csápja 12 ízű, a 3. íz sokkal hosszabb, mint az 1., és olyan hosszú, mint az 5. (1. alnem: *Caenoptera* C. G. Thoms.). — Teste fekete, a lábak és a szárnyfedők barnák vagy vörösesbarnák, a combok vége többnyire sötétebb, a szárnyfedőket 1—1 rézsutos fehéressárga csík díszíti. Az előtor háta keskeny, megnyúlt, kétoldalt hosszú és középen a hátulsó befűződés előtt kerek dudorral. Az előtor hátulsó szegélyét és oldalát elöl, valamint a pajzsocskát és a mellet, továbbá a potrohszelvények végét és oldalait ezüstös szőrök borítják (87. ábra). 6—15,5 mm.

Előfordul majdnem az egész palearktikus régióban Európától Japánig. Faunaterületünkön a hegyvidéken elterjedt és nem ritka. Lárvája (75. ábra: G) fenyőfélék elhalt ágainak kérge alatt fejlődik. Az imágó április végétől júliusig repül, s főleg virágzó fákon, cserjéken, különböző ernyősvirágokon található — Kis légycincér

minor L.

Változatai:

1. A szárnyfedők sárgásfehér foltja hiányzik. — Eddig nálunk csak a Zempléni-hegységből került elő ab. **rufescens** KIESW.

2. Olykor a szárnyfedők vége sötétbarna vagy fekete. — Faunaterületünkön is előfordul (Zempléni-hegység) ab. **apicalis** PLAV.

2 (1) A pofák a szemek előtt nagyon keskenyek, mert a szemek nagyok, a rágók tövéhez igen közel erednek (86. ábra: K). A hímek csápja is csak 11 ízű (2. alnem: *Molorchus* s. str.).

3 (8) A szárnyfedők hosszabbak, mint az előtor háta, és elérik vagy túlhaladják a hátulsó csípők szegélyét (86. ábra: I).

4 (5) Az előtor háta egyenletesen és durván, szórtan pontozott (az egész felületük fényes, kiemelkedő sima dudorok nélkül). Fekete, szárnyfedői barnássárgák, szurokfekete csúccsal, a csápok és lábaik vörösesbarnák. Szárnyfedői a csúcs előtt harántbemélyedéssel, és a varraton a pajzsocska mögött is bemélyedt. Felülete szórtan, de finomabban pontozott, mint az előtor háta 4,5—6,5 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, kelet felé a Kaukázusig és Kisázsián át Iránig. Faunaterületünkön elterjedt, de ritka (Budapest, Kalocsa, Dabas, Öszöd, Siófok, Dunaörs, Sukoró, Pápa, Magyaróvár, Sopron, Bátorliget). Lárvája irodalmi adatok szerint fenyőfélékben él, de valószínű, hogy más fafajokban is megtalálható, mivel nálunk olyan helyeken is gyűjtötték, ahol közel s távolban fenyőültetvények nincsenek (pl. Bátorliget). A legvalószínűbb, hogy fűzfélékben fejlődik. A bogár májustól júniusig repül, s többnyire rőzsén található

Kiesenwetteri MULS.

Változata:

1. Olykor szárnyfedői egyszínű sárgásbarnák, fekete csúcsfolt nélkül. — Nálunk ritka (Budapest, Magyaróvár) ab. **castaneipennis** REITT.

5 (4) Az előtor háta sűrűn és durván pontozott, korongján sima kiemelkedésekkel.

6 (7) A középső és hátulsó combok töve a bunkóig sárga, lábai egyébként sötét vörösbarnásak. Az előtor hátának korongja durván pontozott, a középen és elöl kétoldalt kiemelkedő dudorai viszonylag nagyok, simák, fényesek, a töve előtt a harántbenyomat mélyebb. Csápja karcsúbb, hosszabb, ízei az 5.-től kezdve erősen megnyúltak, az 5. íz majd másfélszer hosszabb, mint a 4., hátrahajlítva a 6. íz vége eléri a szárnyfedők csúcsát, a 3. csápíz sokkal rövidebb, mint az

1. Teste fekete vagy sötétbarna, csápjai és lábai vörösbarnák, szárnyfedői barnás-, vagy vörösessárgák, töve, oldala és vége kissé sötétebb, ami miatt korongja világosabbnak tűnik. 5—8 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, kelet felé a Kaukázuson át Iránig. Faunaterületünkön elterjedt, a hegy- és dombvidéken gyakori. Lárvája főleg rózsafélék elhalt ágaiban fejlődik (vadrózsa, szeder, almafa, som, fagyal stb.). Az imágó májustól júniusig repül, és főleg virágzó cserjéken (galagonya), fákon (berkenye), ernyősvirágokon található (= *minimus* SCOP.)

umbellatarum SCHREB.

7 (6) Lábai egyszínű sötétbarnák, a combok töve sem világosabb. Az előtor hátának korongja durván és nagyon sűrűn pontozott, dudorai kicsik, középső dudora gyengén, oldalsó dudorai alig emelkednek ki, a töve előtt a harántbenyomat gyengébb. Csápja rövidebb, hátrahajlítva a 6. íz vége nem éri el a szárnyfedők csúcsát, az 5. íz legfeljebb csak egyharmaddal hosszabb, mint a 4., a 3. csápíze majdnem olyan hosszú, mint az 1. Teste fekete, szárnyfedői barnássárgák, a végük sötétebb barna folttal. Csápjai barnásvörösek. 5—8 mm.

Eddig csak Magyarországról ismeretes (Szeged, ahol a Tisza-parti füzesekben nem ritka). Lárvája fűzvesszőkben fejlődik, s rőzséből nagy számban nevelhető (IV—VI) (= *confusus* STILLER, *maculatus* STILLER)

salicicola STILLER

Változata:

1. Szárnyfedői olykor egyszínű sárgásbarnák. — A törzsfajjal együtt fordul elő (= *pallidipennis* STILLER non HEYDEN) ab. **brunnipennis** PLAV.

8 (3) Szárnyfedői sokkal rövidebbek, mint az előtor háta, és rövidebbek, mint az együttes szélességük (86. ábra: H). Az előtor háta alig hosszabb, mint amilyen széles, oldalt erősen kerekített, dudorok nélkül, felülete nagyon durván pontozott, középen a harántbenyomat előtt és kétoldalt elöl fényes dudorokkal. A szárnyfedői a végükön egyenként szélesen lekerekítettek, korongjukon rézsutos benyomattal, elmosódva, szórtan pontozottak. Fekete vagy barnásfekete, szárnyfedői barnák, korongján sárgás, elmosódott folttal, lábai és csápjai vörösbarnák. 5—8 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Szovjetunió európai felének déli részén; szórványosan található ritka faj. A Kárpát-medencében eddig még nem találták, de a Bécsi-medencében és Csehországban is előkerült, így hazai előfordulásával számolni lehet. Lárvája különböző fenyőfélék száraz ágaiban fejlődik, az imágó a tápnövény rőzséjén, száraz gallyain található (V—VI)

[**Marmottani** BRIS.]

44. nem: **Pilema** J. LEC.

Testük karcsú, felületük lapos. Fejük megnyúlt, szemeik szélesen és mélyen kikanyarítottak, homlokuk a szemek között lapos, homlokdudorok nem alakultak ki. A fejpajzs és a homlok között harántbarázda húzódik, a

pofák keskenyek, halántékuk a szemek mögött elszűkül, és egyenletesen megy át a nyakba. Csápjaik a test fél hosszát meghaladják, a 3. íz rövidebb, mint a 4. vagy az 5. Az előtor háta elöl-hátul elszűkül, oldalt tompa dudorral, korongján sima dudorokkal. Szárnyfedői laposak, keskenyek, párhuzamosak vagy kissé hátrafelé fokozatosan elszűkülők, a végük kívül kerekített, a varratszöglet éles. A melltő a csípők között keskeny, de végig ér, az elülső csípők ízületi vápái teljesen zártak. A mellközép nyúlványa széles. A ♂ potrohának 2. szel-

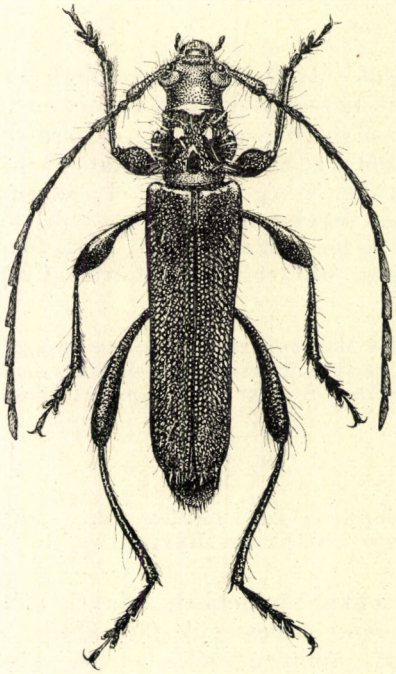

88. ábra. *Pilema angulatum* SCHRANK ♂ (Eredeti)

vényén sárga szőrkefe van. Combjai bunkósak, a hátulsó lábszárak hosszabbak, a többi rövidebb, a hátulsó lábfej 1. íze közel olyan hosszú, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz kiszélesedett, a tövéig kimetszett.

Ide 2 nearktikus és 9 palearktikus faj tartozik, amelyek közül Magyarországon csak 1 faj fordul elő.

— — Teste egyszínű fémeszöld vagy kék, a csápok a tőíz kivételével feketék vagy barnák. Az előtor háta olyan hosszú, mint amilyen széles, korongján kétoldalt és középen a töve előtt sima dudorokkal, egyebütt durván pontozott, nagyon hosszú, felálló szőrözettel. Szárnyfedői durván és sűrűn pontozottak, fényesek. A ♂ potrohának 2. szelvényén széles aranysárga szőrkefe található. Lábai elálló, hosszú szőrözettel (88. ábra). 7—9 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Földközi-tenger medencéjében, Kis-Ázsián át Iránig. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidéken elterjedt, helyenként

nem ritka. Lárvája (89. ábra: A) különböző lombosfák ágaiban fejlődik (főleg tölgyben). Az imágó virláglátogató, főleg berkenyén, galagonyán, virágzó tölgyön található (V—VII) (= *cyaneus* FABR.)

angulatum SCHRANK

45. nem: **Callimoxys** KRAATZ

Testük karcsú és lapos. Fejük megnyúlt, szemeik kiállók, finoman recézettek, nagyon mélyen és szélesen kikanyarítottak. Homlokuk keskeny és lapos, homlokdudoraik egészen laposak, a fejpajzstól harántirányú, hajlott varratbarázda választja el. Pofáik a szemek előtt jól fejlettek, halántékuk a szemek mögött elszűkül és fokozatosan megy át a hengeres nyakba, a nyak

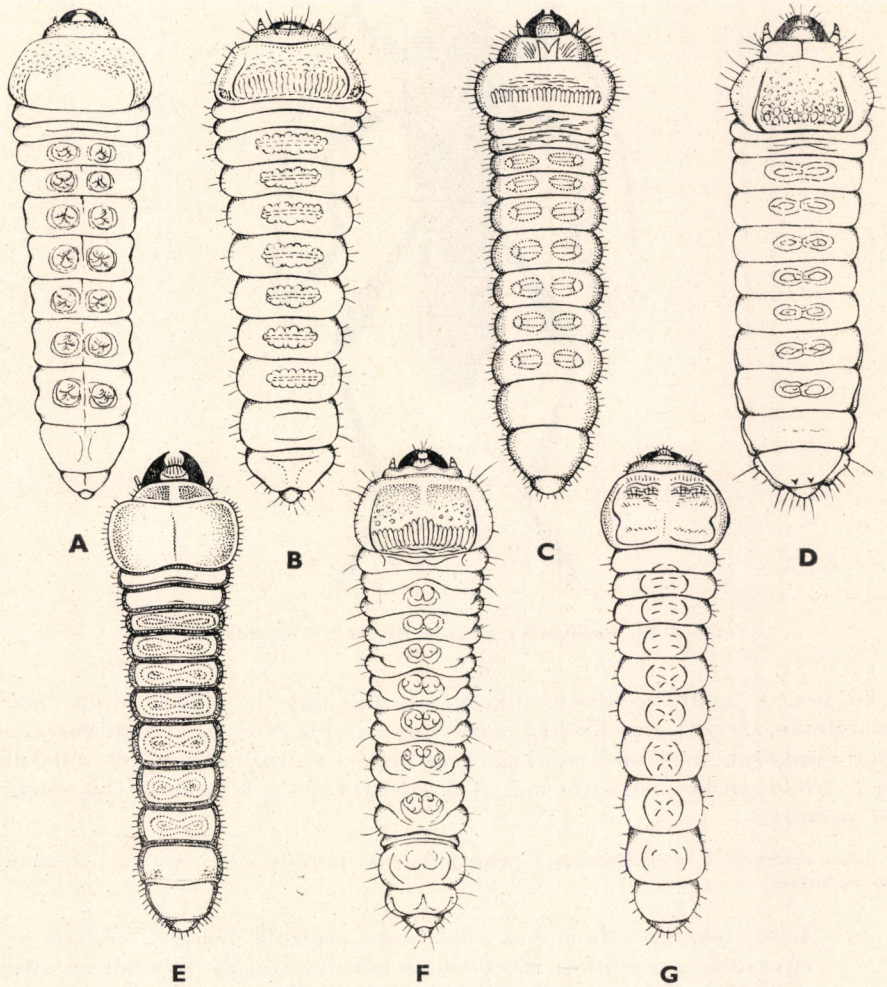

89. ábra. A: *Pilema angulatum* SCHRANK, B: *Dilus fugax* OL., C: *Aromia moschata* L., D: *Anisarthron barbipes* SCHRANK, E: *Hylotrupes bajulus* L., F: *Rhopalopus clavipes* FABR. és G: *Lioderus Kollari* REDTB. lárvája (A—B, D, F: DEMELT, C, E: PLAVILSCSIKOV, G: PALM nyomán)

nincs elválasztva a fejtetőtől. Csápjai hosszúak, a test végét nem érik el, a 3. íz mintegy olyan hosszú, mint az 1., és rövidebb, mint az 5. Az előtor háta megnyúlt, elöl befűződött, hátul csak harántul benyomott, oldaldudora teljesen tompa, korongján hosszanti él és kétoldalt nagy, sima dudor emelkedik. Szárnyfedőik a vállon szélesek, laposak, az elülső harmadtól hátrafelé erősen elkeskenyednek, varratuk szétálló, úgyhogy a hártyás szárnyakat sem fedik be; felületükön a szegély közelében egy tompa él fut végig. A szárnyfedők

90. ábra. *Callimoxys gracilis* BRULLÉ ♂ (Eredeti)

vége hegyes. A melltő nyúlványa keskeny, alacsony, az elülső csípők ízületi vápái teljesen zártak, a mellközép nyúlványa széles és lapos. Lábai hosszúak, combjai bunkósak, a hátulsó combok vége eléri a szárnyfedők végét, a hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz szélesebb, majd a tövéig osztott.

Ebbe a nembe 2 nearktikus és 1 palearktikus faj tartozik, amely utóbbi faunaterületünkön is honos.

— — Teste fekete, valamelyes zöld vagy olajzöld fénnyel, fénylő, a ♂ egyszínű, a ♀ előtora az elülső és hátulsó szegély kivételével vörös. Az előtor háta a kiemelkedésektől eltekintve durván, ráncosan pontozott, szárnyfedői a közepükig durván, de szórtan, majd elmosódva pontozottak. A pontok köze elöl sima, hátrább fokozatosan erősebben szemecskés, emiatt zsírfényű (90. ábra). 7—11 mm.

Előfordul Délkelet-Európában és a Kaukázuson át Észak-Iránig. Faunaterületünkön csak Dél-Szlovákiában (Strazske, Sturovo, Kovacovske, Plastovce), a Bánságban (Herkulesfürdő, Cserna-völgy), Horvátországban (Ludbreg, Djakovár) fordul elő. Magyarországon eddig csak a Börzsöny hegységből (Zebegény) került elő

gracilis BRULLÉ

46. nem: **Dilus** SERV.

Testük karcsú, meglehetősen lapos. Fejük hosszúkás, szemeik annyira mélyen és szélesen kikanyarítottak, hogy majdnem osztottnak látszanak.

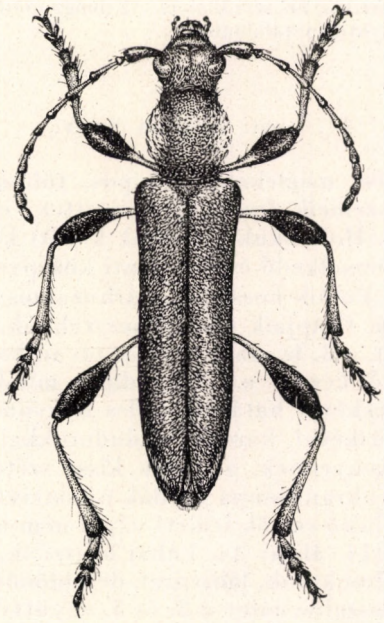

91. ábra. *Dilus fugax* OL. ♀ (Eredeti)

Homlokuk széles és lapos, homlokdudoraik teljesen laposak, a fejpajzstól nem válnak el élesen. Pofáik a szemek előtt hosszúak, párhuzamosak, halántékuk fokozatosan elszűkül, nyakuk hengeres. Csápjaik a test fél hosszát érik el, a végük felé gyengén vastagodók, a 3. íz rövidebb, mint az 5., a további ízek fokozatosan rövidebbek. Az előtor háta hosszabb, mint amilyen széles, előre- és hátrafelé elszűkül, hátul gyengén befűződött, oldalt kerekített, de dudor nélkül, korongján sincsenek kiemelkedő sima dudorok. Szárnyfedői hosszúak, párhuzamosak, szegélyük meredeken lehajló, a végük kívül lekerekített, a varratszöglet hegyes fogban végződik. A melltő nyúlványa a csípők között széles és lapos, az elülső csípők ízületi vápái teljesen zártak, a mellközép nyúlványa még szélesebb, lapos. Combjai erősen bunkósak, lábszárai vékonyak, egyenesek, a hátulsó lábfejei szélesek, 1. íze rövidebb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz mélyen kimetszett.

Ide csak egyetlen palearktikus faj tartozik, amely faunaterületünkön is honos.

— — Ércesen fénylő fekete vagy bronzbarna, a combok nyele, a lábszárak töve, valamint a csápízek töve vörösessárga, a 2. és 3. csápíz többnyire egészen vörösessárga, a csápostor ízeinek a vége kékesen fénylő fekete. A fej hosszirányban ráncolt, az előtor korongja durván és sűrűn, egyenletesen pontozott, a szárnyfedők varratéle kiemelkedő, felülete igen durván és mélyen pontozott. Felületét ezüstösszürke lesimuló szőrözet fedi (91. ábra). 5,5—11 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, keleten az Uráig, valamint a Földközi-tenger medencéjében. Faunaterületünkön csak szórványosan fordul elő és ritka. Magyarországon eddig csak Siófokról és a Somogy megyei Baláta-tó környékéről került elő. Lárvája (89. ábra: B) a seprőzanót (*Sarothamnus scoparius*) és a zanótfélék (*Cytisus*) fás szárában él. Az imágó május—júniusban rajzik, s virágokon, főleg kutyatejen található

fugax Ol.

47. nem: **Aromia** Serv.

Testük nagy, széles, meglehetősen lapos, többnyire fémfényű. Fejük keskeny és megnyúlt, szemeik finoman recézettek, elöl nagyon mélyen és szélesen kikanyarítottak. Homlokuk a szemek között keskeny, a szemek belső szöglete előtt púposan kiemelkedő és hosszanti középvonallal, a homlokdudorok oldalt tompa foggal. Pofáik hosszúak, párhuzamosak, halántékuk átmegy a széles hengeres nyakba. Csápjaik sokkal hosszabbak, mint a test (♂), vagy valamivel rövidebbek (♀), a 3. íz majd kétszer olyan hosszú, mint az 1., hosszabb, mint a 4.; a 4. íztől kezdve a külső oldalon minden ízen éles borda van középen, és mellette élecskével határolt széles benyomat húzódik. Az előtor háta széles, oldalt éles tüskével, korongján dudorokkal. Szárnyfedői a válltól hátrafelé gyengén elkeskenyednek, a végük kissé szétáll, és tompa hegyben végződik. Felületükön gyakran tompa bordák nyomaival. A melltő nyúlványa széles, hátul lehajló, az elülső csípők ízületi vápái nem teljesen zártak. A mellközép nyúlványa széles (14. ábra: A). Lábai hosszúak, combjai megvastagodottak, de csak gyengén bunkósak, lábszárai, de különösen a hátulsók laposak, a hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz a közepéig kikanyarított.

Ebbe a nembe 8 palearktikus faj tartozik, amelyek közül faunaterületünkön 1 faj fordul elő.

— — Egyszínű fémeszöld vagy kékeszöld, lábai, csápjai többnyire kékesfeketék vagy ibolyaszínűek, felül csupasz, alul nagyon finoman, szürkésen szőrözött. Az előtor háta sűrűn pontozott vagy kissé ráncolt, szárnyfedői elöl durvábban, hátrafelé finomabban bőrszerűen ráncoltak, nem pontozottak. A hasoldal nagyon finoman és szórtan pontozott, közöttük a felület recézett és zsírfényű, kivéve a melltő elülső szegélyét, amely fényes, harántul ráncolt, és a melltő elülső részét a csípők előtt, amely a hímen egész szélességében durván ráncolva pontozott, a nőstényen pedig harántirányban redőzött (92. ábra). 13—34 mm.

Előfordul egész Európában és Nyugat-Szibériában, valamint a Kaukázus északi részében. Faunaterületünkön elterjedt és főleg az ártéri füzesekben mindenfelé megtalálható, s helyenként gyakori. Lárvája (89. ábra: C) öreg fűzfák törzsé-

ben vagy fiatalabb fák ágaiban él, s nagyon káros lehet, mert összevissza fúrja a törzset. A bogarak májusban jelennek meg, és júliusig találhatók, főleg a fűzfák ágain, törzsein — Pézsmacincér

moschata L.

Változatai:

1. Teste egyszínű sötétkék, feketéskék vagy ibolyáskék. — A törzsalak között nem ritka ab. **nigrocyanea** REITT.

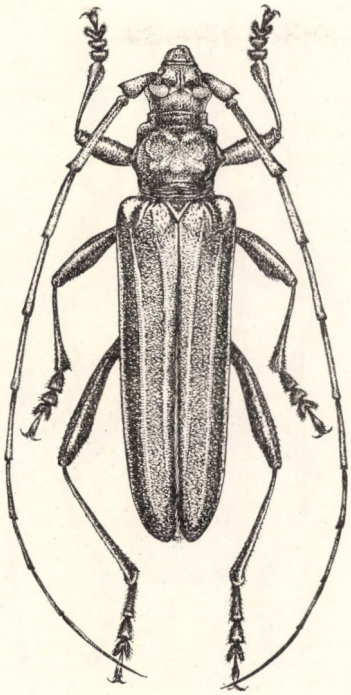

92. ábra. *Aromia moschata* L. ♂ (Eredeti)

2. Teste rézvörös, lábai és csápjai zöldek vagy feketéskékek. — Gyakori (= *cuprata* REITT., *hybrida* DREXLER) ab. **auctumnalis** WESTW.

3. Teste fekete, fémeskék fénnyel. — Ritka (Bátorliget) ab. **nigra** SCHILSKY

4. Olyan, mint a törzsalak, de az előtor korongja tükörsima. — Gyakori ab. **laevicollis** REITT.

48. nem: **Rosalia** SERV.

Testük nagy, megnyúlt, felül meglehetősen lapított, párhuzamos szélű. Fejük széles, szemeik kicsik, a csápok tövénél olyan mélyen és szélesen kikanyarítottak, hogy majdnem teljesen osztottak. Homlokuk a szemek között lapos, csápdudoraik kiemelkedők, előrefelé meredeken lejtősek, középen gyengén benyomott, alig barázdált. Pofáik hosszúak, párhuzamosak, hosszabbak, mint a szem, halántékuk egybefolyik a nyakkal (14. ábra: B). Csápjaik hosszúak, sokkal hosszabbak mint a test (♂), vagy alig haladják túl a szárnyfedők

végét (♀), az 1. íz duzzadt, a 3. íz sokkal hosszabb, mint az 1., olyan hosszú, mint az 5., a 3. íztől kezdve fokozatosan csökkenő mértékben az ízek végén szőrpamacs van, amely fekete szőrökből áll, míg a csáp nyele lesimuló kékesszürke szőrökkel, kivéve a 2 tőízt, amely sötét lesimuló szőrözetű. Az előtor háta széles, oldalt kerekített, előre és hátra egyaránt elszűkül, oldalt egészen tompa dudorral, felette a korong magasságában 1—1 éles, fénylő dudorral. Szárnyfedői szélesek, párhuzamosak, a végük egyaránt lekerekített. A melltő

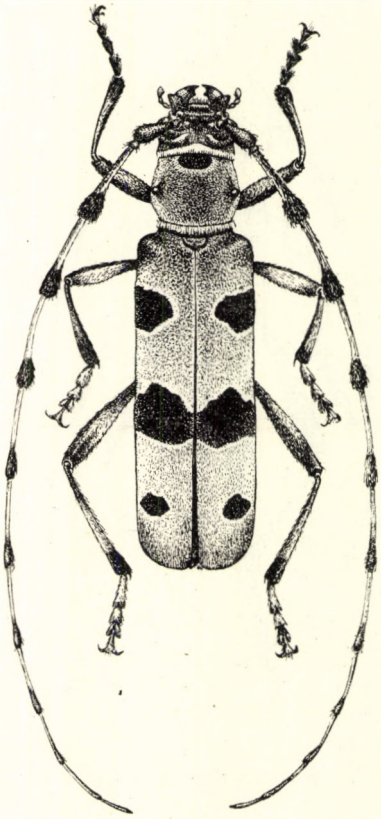

93. ábra. *Rosalia alpina* L. ♂ (Eredeti)

nyúlványa széles, a csípők végéig ér, de az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak. Lábaik hosszúak, combjaik csak kissé bunkósak, lábszáraik egyenesek, oldalt lapítottak. Lábfejeik szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze kissé hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve.

A nem 6 fajából 1 indomaláji, 1 nearktikus és 4 palearktikus, amelyek közül hazánkban 1 faj honos.

— — Testét kékesszürke, hamvas, sűrű, lesimuló szőrözet fedi, a csápok és a lábak, valamint a has oldalának szőrözete kékesebb. Az 1. és 2. csápíz fénylő fekete, a többi csápíznek csak a csúcsa fekete,

az előtor hátán csak az oldaldudorok és egy folt az elülső szegélyen fekete. Szárnyfedőin 1—1 váll mögötti folt, egy széles harántsáv a közepe mögött, valamint 1—1 harántos, az oldalszélt is gyakran elérő folt bársonyosfekete. A szárnyfedők fekete foltjait világosabb, kékes árnyalatú, vékony szegély keretezi. Rajzolata rendkívül változatos lehet (93. ábra). 16—38 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európa hegyvidékén, Észak-Afrikában, a Szovjetunió európai felének délnyugati részében és a Kaukázus hegyvidékein. Faunaterületünkön a Kárpátok bükköseiben általánosan elterjedt, Magyarországon a középhegységeink magasabb pontjain, valamint a dél-dunántúli dombvidéken szórványosan sokfelé megtalálható, de ritka. Lárvája nálunk bükkfák törzsében él, de déli tartományokban megfigyelték kőrisben, dióban és gyertyánban is. Fejlődése több évig tart. Az imágó júniustól augusztusig található farakásokon, öreg, száraz bükkfák törzsén vagy forró nyári napokon a tápnövényük körül röpdösve — Havasi cincér

alpina L.

Változatai:

Az előtor és a szárnyfedők bársonyos fekete foltjai esetenként rendkívül változatosak, s eddig több mint 80 változatukat ábrázolták és írták le. A szélséges formák (fekete foltok hiánya vagy a fekete foltok erőteljes összefolyása) rendkívül ritkák, legtöbbször csak egyes példányokban ismeretesek, míg mások a nagy sorozatokból mindig rendszeresen előkerülnek.

A változatok közül Magyarországon eddig csak a következőket gyűjtötték: ab. *Heyrovskyi* JEŠATKÓ (Abaszentiván), ab. *obliterata* TH. PIC (Bükk hegység: Garadna-völgy, Börzsöny hegység: Jánospuszta), ab. *quinquemaculata* TEST. (Bükk hegység: Garadna-völgy), ab. *pseudointerrupta* PLAV. (Bükk hegység: Garadna-völgy, Zempléni-hegység: Hollóháza), ab. *parvonotata* REITT. (Tátika, Börzsöny hegység: Királyháza, Bükk hegység: Lillafüred), ab. *prolongata* REITT. (Budapest, Rákos, Bakony hegység: Kőris-hegy, Börzsöny hegység: Királyháza, Bükk hegység: Ablakoskő-völgy, Garadna-völgy), ab. *Bodoni* KANABÉ (Bükk hegység: Lillafüred), ab. *multimaculata* TH. PIC (Bükk hegység: Jávorkút, Garadna-völgy). A változatok többsége az Északi-Kárpátokból került elő. Leírt változatait a 94. ábra: A—CX szemlélteti:

1. ab. **quadrimaculata** RAGUSA (A); 2. ab. **sexliturata** ČEP. (B); 3. ab. **immaculithorax** PLAV. (C); 4 ab. **Heyrovskyi** JEŠATKÓ (D); 5. ab. **denominata** ROUBAL (E); 6. ab. **triformis** ROUBAL (F); 7. ab. **Zdenkae** KUDLA (G); 8. ab. **bipunctata** LACZÓ (H); 9. ab. **Dreheri** KARD. (I); 10. **forma typica** (J, AA—AB); 11. ab. **unicolor** PLAV. (K); 12. ab. **incredibilis** ČEP. (L); 13.ab. **trimaculata** ČEP. (M); 14. ab. **separata** TEST. (N); 15. ab. **quadrinotata** ČEP. (O); 16. ab. **obliterata** TH. PIC (P); 17. ab. **sexmaculata** LEONI (Q); 18. ab. **auda** ČEP. (R—T); 19. ab. **v-notata** TH. PIC (U); 20. ab. **quinquemaculata** TEST. (V); 21. ab. **pseudointerrupta** PLAV. (W—X); 22. ab. **parvonotata** REITT. (Y); 23. ab. **pausa** BRANCS. (Z); 24. ab. **Hajnyi** ČEP. (AC); 25. ab. **recurvata** REITT. (AD); 26. ab. **prolongata** REITT. (AE—AH); 27. ab. **biprolongata** ČEP. (AI); 28. ab. **lineata** LACZÓ (AJ—AK); 29. ab. **multiinterrupta** ČEP. (AL); 30. ab. **Brancsiki** LACZÓ (AM—AN); 31. ab. **bifasciata** REITTER (AO); 32. ab. **bella** ČEP. (AP); 33. ab. **inovecensis** ČEP. (AQ); 34. ab. **Štichai** SEKERA (AR); 35. ab. **Obenbergeri** SEKERA (AS); 36. ab. **Plavilščikovi** ROUBAL (AT); 37. ab. **geminata** REITT. (AU); 38. ab. **bigeminata** PLAV. (AV); 39. ab. **Korbeli** ROUBAL (AW); 40. ab. **conlineata** ČEP. (AX); 41. ab. **carpathica** ČEP. (AY); 42. ab. **Lacoi** TEST. (AZ); 43. ab. **armenica** PLAV. (BA); 44. ab. **Bodoni** KANABÉ (BB); 45. ab. **Csikii** LACZÓ (BC); 46. ab. **Masaryki** JEŠATKÓ (BD); 47. ab. **Kyselyi** ZOUF. (BE); 48. ab. **multimaculata** TH. PIC (BF—BH); 49. ab. **multipunctata** ČEP. (BI); 50. ab. **Tanzeri** KARDASCH (BJ); 51. ab. **Roubali** SEKERA (BK); 52. ab. **Čepelaki** PIC (BL); 53. ab. **trenčinensis** ČEP. (BM); 54. ab. **Rieli** TEST. (BN); 55. ab. **montata** ČEP. (BO); 56. ab. **Sekerai** ČEP. (BP); 57. ab. **Fleischeri** LACZÓ (BQ); 58. ab. **Wünschiana** ROUBAL (BR); 59. ab. **Prokši** SEKERA (BS); 60. ab. **combinata** ČEP. (BT); 61. ab. **multisignata** ČEP. (BU); 62. ab. **Pici**

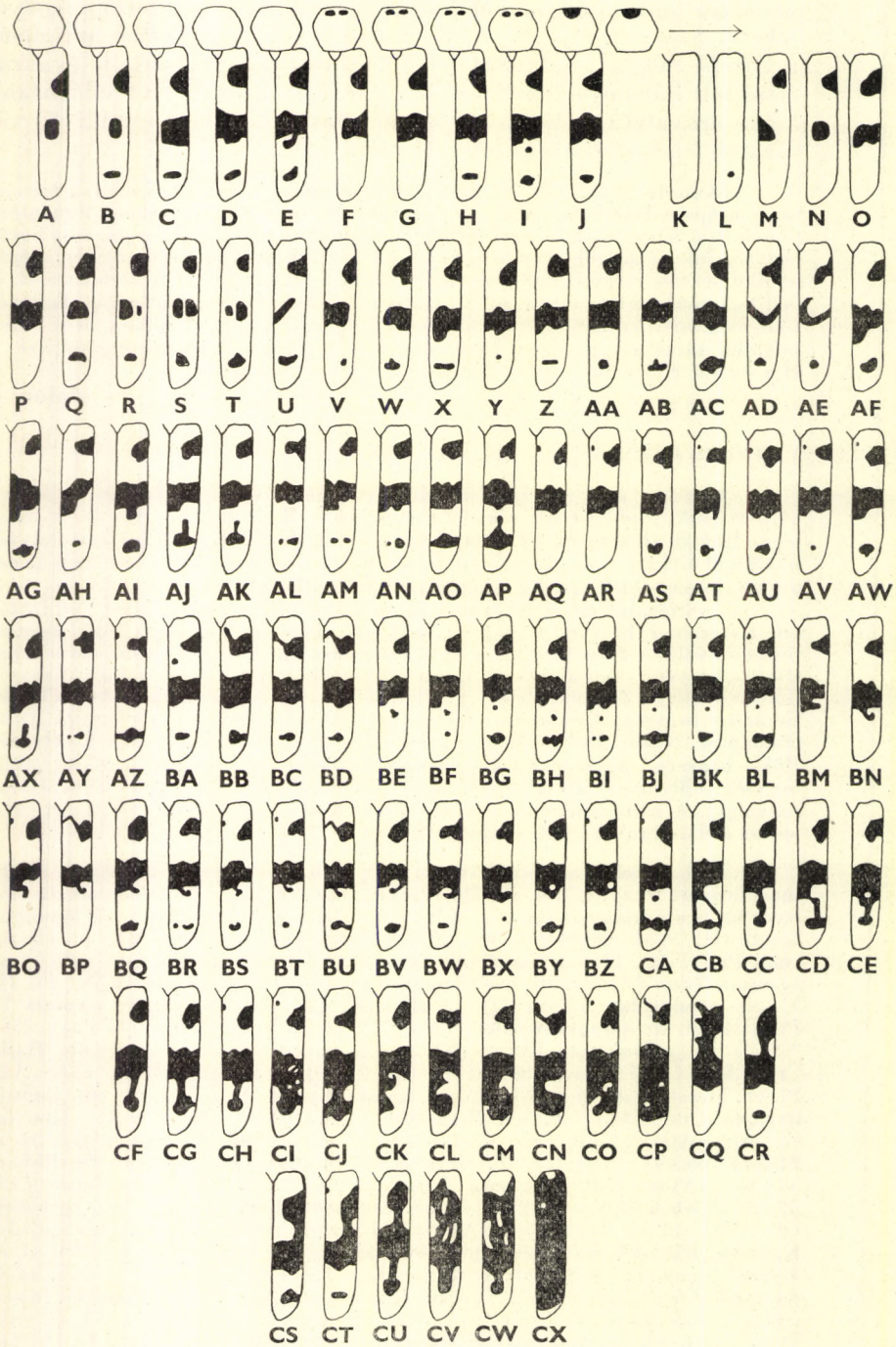
A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z AA AB AC AD AE AF
AG AH AI AJ AK AL AM AN AO AP AQ AR AS AT AU AV AW
AX AY AZ BA BB BC BD BE BF BG BH BI BJ BK BL BM BN
BO BP BQ BR BS BT BU BV BW BX BY BZ CA CB CC CD CE
CF CG CH CI CJ CK CL CM CN CO CP CQ CR
CS CT CU CV CW CX

Csiki (BV—BW); 63. ab. **Kourili** Kudla (BX); 64. ab. **Ješatkoi** Heyr. (BY); 65. ab. **Kudlai** Sekera (BZ); 66. ab. **decorata** Čep. (CA); 67. ab. **Nitschei** Kardasch (CB); 68. ab. **Gelineki** Zouf. (CC—CD); 69. ab. **pulchra** Sekera (CE); 70. ab. **Reitteri** Csiki (CF); 71. ab. **bystricensis** Roubal (CG); 72. ab. **Judeichi** Kudla (CH); 73. ab. **bifenestrata** Kudla (CI); 74. ab. **Kočii** Fleischer (CJ); 75. ab. **serrata** Brancs. (CK); 76. ab. **confluens** Csiki (CL); 77. ab. **Zoufali** Kudla (CM); 78. ab. **slovenica** Čep. (CN); 79. ab. **ornata** Čep. (CO); 80. ab. **albomaculata** Čep. (CP); 81. ab. **transsylvanica** Csiki (CQ); 82. ab. **Masei** Ješatkó (CR); 83. ab. **latemaculata** Th. Pic (CS); 84. ab. **connexa** Reitt. (CT); 85. ab. **Wünschi** Roubal (CU); 86. ab. **Kautzi** Ganglb. (CV—CW) és 87. ab. **Croissandeaui** Pic (CX).

49. nem: **Anisarthron** Redtb.

Testük zömök, párhuzamos szélű, felül is kissé domború. Fejük széles, kerekített, szemeik nagyok, elöl mélyen és szélesen kikanyarítottak, finoman recézettek. Homlokuk a szemek között széles, lapos, csápdudoraik nagyok, gyengén domborúak, középen hosszirányban benyomottak, előrefelé meredeken lejtősek. Pofáik keskenyek, halántékuk fokozatosan átmegy a hengeres nyakba. Csápjaik hosszúak, hosszabbak, mint a test (♂), vagy elérik a szárnyfedők végét (♀), a 3. és 4. íz nagyon rövid, az 5. majd olyan hosszú, mint az előző 2 íz együttvéve (♂), vagy a 3. és 4. hosszú ugyan, de az 5. íz nem sokkal rövidebb, mint a 3. és 4. együttvéve (15. ábra: A—B). Az állkapcsi tapogatók végíze kicsi és orsó alakú. Az előtor háta széles, oldalt ívelt, bütyök vagy fog nélkül, a töve előtt erősebben, elöl gyengébben harántul benyomott. Szárnyfedői szélesek, párhuzamosak, két és félszer olyan hosszúak, mint együttes szélességük, a csúcsok egyenként lekerekítettek, oldalszegélyük lehajló. A melltőnyúlványa a csípők között keskeny, de végig ér, az elülső csípők ízületi

←

94. ábra. A—CX: *Rosalia alpina* L. szárnyfedőrajzolata. A: ab. *quadrimaculata* Ragusa, B: ab. *sexliturata* Čep., C: ab. *immaculithorax* Plav., D: ab. *Heyrovskyi* Ješatkó, E: ab. *denominata* Roubal, F: ab. *triformis* Roubal, G: ab. *Zdenkae* Kudla, H: ab. *bipunctata* Laczó, I: ab. *Dreheri* Kard., J: *forma typica*, K: ab. *unicolor* Plav., L: ab. *incredibilis* Čep., M: ab. *trimaculata* Čep., N: ab. *separata* Test., O: ab. *quadrinotata* Čep., P: ab. *obliterata* Th. Pic, Q: ab. *sexmaculata* Leoni, R—T: ab. *auda* Čep., U: ab. *v-notata* Th. Pic, V: ab. *quinquemaculata* Test., W—X: ab. *pseudointerrupta* Plav., Y: ab. *parvonotata* Reitt., Z: ab. *pausa* Brancs., AA—AB: *forma typica*, AC: ab. *Hajnyi* Čep., AD: ab. *recurvata* Reitt., AE—AH: ab. *prolongata* Reitt., AI: ab. *biprolongata* Čep., AJ—AK: ab. *lineata* Laczó, AL: ab. *multiinterrupta* Čep., AM—AN: ab. *Brancsiki* Laczó, AO: ab. *bifasciata* Reitter, AP: ab. *bella* Čep., AQ: ab. *inovecensis* Čep., AR: ab. *Štichai* Sekera, AS: ab. *Obenbergeri* Sekera, AT: ab. *Plavilščikovi* Roubal, AU: ab. *geminata* Reitt., AV: ab. *bigeminata* Plav., AW: ab. *Korbeli* Roubal, AX: ab. *conlineata* Čep., AY: ab. *carpathica* Čep., AZ: ab. *Lacoi* Test., BA: ab. *armenica* Plav., BB: ab. *Bodoni* Kanabé, BC: ab. *Csikii* Laczó, BD: ab. *Masaryki* Ješatkó, BE: ab. *Kyselyi* Zouf., BF—BH: ab. *multimaculata* Th. Pic, BI: ab. *multipunctata* Čep., BJ: ab. *Tanzeri* Kardasch, BK: ab. *Roubali* Sekera, BL: ab. *Čepelaki* Pic, BM: ab. *trenčinensis* Čep., BN: ab. *Rieli* Test., BO: ab. *montana* Čep., BP: ab. *Sekerai* Čep., BQ: ab. *Fleischeri* Laczó, BR: ab. *Wünschiana* Roubal, BS: ab. *Prokši* Sekera, BT: ab. *combinata* Čep., BU: ab. *multisignata* Čep., BV—BW: ab. *Pici* Csiki, BX: ab. *Kourili* Kudla, BY: ab. *Ješatkoi* Heyr., BZ: ab. *Kudlai* Sekera, CA: ab. *decorata* Čep., CB: ab. *Nitschei* Kardasch, CC—CD: ab. *Gelineki* Zouf., CE: ab. *pulchra* Sekera, CF: ab. *Reitteri* Csiki, CG: ab. *bystricensis* Roubal, CH: ab. *Judeichi* Kudla, CI: ab. *bifenestrata* Kudla, CJ: ab. *Kočii* Fleischer, CK: ab. *serrata* Brancs., CL: ab. *confluens* Csiki, CM: ab. *Zoufali* Kudla, CN: ab. *slovenica* Čep., CO: ab. *ornata* Čep., CP: ab. *albomaculata* Čep., CQ: ab. *transsylvanica* Csiki, CR: ab. *Masei* Ješatkó, CS: ab. *latemaculata* Th. Pic, CT: ab. *connexa* Reitt., CU: ab. *Wünschi* Roubal, CV—CW: ab. *Kautzi* Ganglb. és CX: ab. *Croissandeaui* Pic (Heyrovsky nyomán)

vápái hátul nyitottak, a mellközép nyúlványa ék alakú, a mellközép töve harántul domború. Lábai vaskosak, rövidek, combjai kissé bunkósak és lapítottak, lábszárai egyenesek (♀), vagy a középső és hátulsó gyengén hajlott (♂). A hátulsó lábfej 1. íze rövidebb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz kiszélesedett és mélyen kimetszett.

Ide egyetlen palearktikus faj tartozik, amely faunaterületünkön is megtalálható.

95. ábra. *Anisarthron barbipes* SCHRANK ♂ (Eredeti)

— — Teste fekete, szárnyfedői vörösesbarnák, a fejet és az előtor hátát felálló, bolyhos sárga szőrözet fedi. A szárnyfedőkön a szőrözet elöl felálló és hosszú, majd fokozatosan rövidebb és ferdén lesimuló. Feje durván, az előtor háta finomabban és sűrűn pontozott, szárnyfedői elöl durvábban, a közepe felé finomabban, majd elmosódva pontozottak, többnyire elmosódott hosszanti bordák nyomával (95. ábra). 5,5—11,5 mm.

Előfordul Közép-Európában és Felső-Olaszországban. Faunaterületünkön szórványosan elterjedt, Magyarországon ritka (Budapest környéke, Isaszeg, Érd, Szeged, Debrecen, Lillafüred, Esztergom, Kőszeg, Sopron, Siófok, Pécs, Nadap). Lárvája (89. ábra: D) különböző lombosfák törzsében él (szil, dió, juhar, kőris stb., főleg azonban vadgesztenye). A lárva a fák kéregtelen törzsében a felszín alatt él és 2 év alatt fejlődik ki. Az imágók június—júliusban rajzanak, és főleg a tápnövényükön találhatók

barbipes SCHRANK

50 nem: **Hylotrupes** Serv.

Testük megnyúlt, felületük lapos. Fejük zömök, szemeik nagyok, finoman recézettek, elöl mélyen és szélesen kikanyarítottak. Homlokuk széles, kissé domború, csápdudoraik gyengén kiemelkedők, középen hosszirányban barázdáltak, elöl a fejpajzstól harántbarázda választja el őket. Pofáik jól fejlettek, halántékuk fokozatosan átmegy a hengeres nyakba. Az állkapcsi tapogatók végíze kiszélesedett (14. ábra: E). Csápjaik rövidek, a test fél

96. ábra. *Hylotrupes bajulus* L. ♀ (Eredeti)

hosszát elérik (♂), vagy még rövidebbek (♀), a 3. íz majdnem olyan hosszú, mint a 4. és 5. íz együttvéve, a 4. íz is rövidebb, mint az 5. (15. ábra: C). Az előtor háta széles korongszerű, felül lapos, oldalt kerekített, dudor nélkül, a korongján sima kiemelkedésekkel. Szárnyfedői szélesek, párhuzamosak, kívül lekerekítettek, varratszögletük tompa. A melltő nyúlványa nagyon széles és lapos, olyan széles, mint az egyik csípő, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa még szélesebb, lapos, a vége lemetszett (15. ábra: H). Lábai rövidek, combjai erőteljesen bunkósak, lábszárai egyenesek, a hátulsó lábfej 1. íze rövidebb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz kiszélesedett és nagyon mélyen kimetszett.

Ebbe a nembe 3 faj tartozik, amelyek közül 1 nearktikus, 1 holarktikus és 1 faj orientális. Faunaterületünkön 1 faj honos.

— — Teste szurokfekete vagy barna, finom szürke szőrözettel fedett, lábai sötétek. Az előtor korongján kétoldalt 1—1 kiemelkedő sima, fényes dudor van, olykor a középvonal is fényes, közöttük finoman és sűrűn, elöl és oldalt nagyon durván és mélyen pontozott, felülete sűrűn, elállóan szőrözött. A szárnyfedők durván, egyenetlenül pontozottak és fényesek, néhány sűrűn szőrös folttal a középen, és a

szárnyfedők hátulsó harmada többnyire ugyancsak lesimuló szőrözettel fedett. A szőrözet többnyire harántcsíkba tömörül (96. ábra). 8—20 mm.

Holarktikus faj, amelyet épületfával mindenfelé széthurcoltak. Faunaterületünkön is általánosan elterjedt. Lárvája (89. ábra: E) fenyőfélékben él, a szabadban korhadó fenyőtörzsekben fejlődik, de a feldolgozott, épületfának felhasznált gerendákban, lécekben, padlóban stb., a teljesen száraz, egészséges fában is megél. Átalakulása 2 évig tart, de bizonyos körülmények között több is lehet. A lárva járatokat rág a fa hossztengelyében, és épületfában hallatlan károkat okozhat. Az imágó májustól júliusig rajzik, s a tápnövénye körül található — Házi cincér

bajulus L.

Változatai:

1. Olykor a bogár szárnyfedői barnássárgák és szőrözetük inkább fehéres, szőrfoltjai sokszor elenyészők. — Gyakori (= *lividus* MULS.) ab. **scutifer** VOET

2. Gyakran a lábak és a csápok barnásak vagy vörösbarnák, a szárnyfedők szőrfoltjai hiányoznak vagy elenyészők. — Gyakori ab. **puellus** VILLA

51. nem: **Rhopalopus** MULS.

Testük széles és lapos, többé-kevésbé párhuzamos szegélyű, vagy a szárnyfedőik a végük felé kiszélesednek, a végük lekerekített. Fejük széles, szemeik laposak és elöl szélesen és mélyen kikanyarítottak, homlokuk széles és lapos, csápdudoraik kissé kiemelkedők, előrefelé erősebben lejtősek, a fejpajzstól haránthárázda választja el. Csápjaik hosszúak, a szárnyfedők végét majdnem elérik (♀), vagy hosszabbak, mint a test (♂), a 3. íz hosszabb, mint az 1., és olyan hosszú vagy kissé hosszabb, mint az 5. (98. ábra: P—Q). Az állkapcsi tapogatók végíze kicsi, a vége felé fokozatosan kiszélesedik és ferdén lemetszett. Az előtor háta korong alakú, széles, oldalt lekerekített, dudor nélkül, felülete lapos. A melltő nyúlványa a csípők között keskeny, kissé ék alakú, a csípők végét majdnem eléri; az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa a csípők között széles és lapos, a vége kimetszett. Combjai erősen bunkósak és kissé lapítottak, lábszárai kissé hajlottak és oldalról lapítottak, a hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz nem szélesebb, mint a 2., és tövéig kikanyarított.

A mintegy 15 ide tartozó fajból 1 faj nearktikus, a többi palearktikus; ez utóbbiak közül faunaterületünkön is előfordul 6 faj.

1 (8) A 3—8. csápíz kétoldalt a csúcsukon hegyesen kihúzott (98. ábra: P).

2 (5) Az előtor hátának közepe sima és fénylő, csak finoman és szórtan pontozott, oldalai durván ráncosan pontozottak. Nagy termetű fajok, szárnyfedőik rezes, ibolyás, kékes, zöldes fémfényűek.

3 (4) A szárnyfedők elülső fele egyenletesen, durván, féregszerűen ráncolt. Az előtor hátának oldalai nagyon durván pontozottak, és a középső sima korong szélei nem élesen elhatároltak. A melltő a ♂ esetében

sűrűn és meglehetősen durván, szabálytalanul ráncolva, pontozva szemecskézett, a ♀-é lapos, gyéren pontozott, és sűrűn, laposan és szabálytalanul, gyengén harántirányban ráncolt, fekete. Szárnyfedői fénylő kék, kékeszöld vagy ibolyás színűek, egyébként a teste fekete. 16—29 mm.

Előfordul Közép- és Délkelet-Európában, Délnyugat-Ukrajnában. Faunaterületünkön szórványosan elterjedt, s csak a terület déli részein fordul elő. Magyarországon ritka (Budapest, Kalocsa, Keszthely, Pécs, Sopron, Kaposvár, Debrecen). Lárvája fügefában él, más adatok szerint juharban is megtalálható (VI—VII)

insubricus GERM.

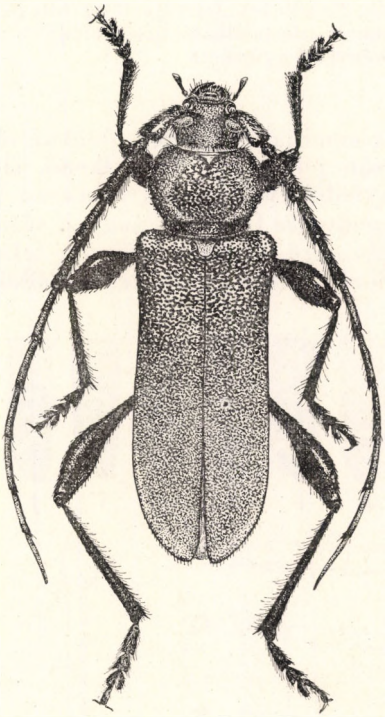

97. ábra. *Rhopalopus clavipes* FABR. ♀ (Eredeti)

4 (3) Szárnyfedői az elülső felükben hálószerű, szabálytalan kiemelkedésekkel, ezek között finoman pontozott és fénylő. Az előtor hátának sima korongja többnyire élesen határolt és alig pontozott. A melltő a ♂ esetében sűrűn pontozott, a ♀-é lapos vagy durván harántul redőzött. Teste fekete, szárnyfedői zöldes ércfényűek vagy élénkzöldek, a szárnyfedők vége bronzosan fénylő. 16—24 mm.

Előfordul Közép- és Kelet-Európában, a Szovjetunió európai felének déli részein. Faunaterületünkön szórványosan elterjedt és mindenütt ritka, Magyarországon nagyon ritka (Bükk hegység, Budapest, Pécs). Lárvája a platánlevelű juhar száraz törzseiben, kérge alatt fejlődik. A bogarat a száraz fák elváló kérge alatt találjuk (VI—VIII) (= *hungaricus* auct.)

ungaricus HERBST

5 (2) Az előtor hátának korongja is durván és sűrűn pontozott. Szárnyfedőik egyszínű feketék.

6 (7) Valamennyi combja a tövükkivételével vörös, teste egyébként fekete. Az előtor háta durván pontozott, felületén néhány sima kiemelkedéssel, szárnyfedői is durván, sűrűn pontozottak, de felülete mégis fényes. Az előtor hátának oldalai teljesen lekerekítettek, nem kiállók. 10—14 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, valamint Besszarábiában. Faunaterületünkön szórványosan előforduló ritka faj, főleg a molyhostölgyes állományú déli fekvésű hegyoldalakon található. Magyarországon ritka (Budapest, Pécel, Mogyoród, Sukoró, Pécs, Szigetvár). Lárvája főleg tölgyben (molyhos tölgy), de más lomblevelű fákban is megtalálható (gyümölcsfák). Az imágó májustól júliusig repül, s a tápnövényéről gyűjthető

spinicornis Ab.

7 (6) Egész teste, a combjai is feketék, felülete fénytelen. Az előtor háta sűrűn, ráncosan pontozott, kiemelkedő, sima, fényes tükörfoltok nélkül. Szárnyfedői elöl durván, ráncosan pontozottak, de az első harmadtól a pontozás finom és nagyon sűrű, majd bőrszerűen ráncolt, s felületét apró, teljesen lesimuló fekete szőrözet is fedi. Az előtor hátának oldalai kissé szögletesen kiállók (97. ábra). 10—23 mm.

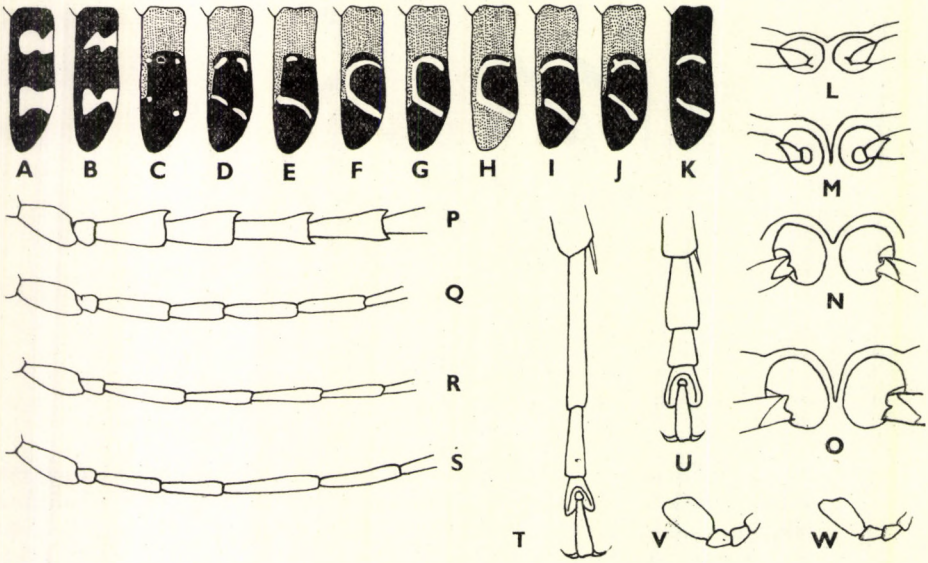

98. ábra. A—B: *Semanotus undatus* L., C—D: *Phymatodes alni* L. ab. *biinterruptus* Plav., E: ab. *anticerecurvatus* Plav., F—G: ab. *Fauconneti* Pic, H: ab. *apicalis* Pic, I—J: *forma typica* és K: ab. *infuscatus* Chevr. szárnyfedőrajzolata — L: *Callidium violaceum* L., M: *Palaeocallidium coriaceum* Payk. melltöve az elülső csípőkkel — N: *Phymatodes lividus* Rossi, O: *Pronocera angusta* Kriechb. mellközepe az elülső csípőkkel — P: *Rhopalopus insubricus* Germ., Q: *Rh. femoratus* L., R: *Pronocera angusta* Kriechb. és S: *Lioderus Kollari* Redtb. csáptöve — T: *Phymatodes testaceus* L. és U: *Ph. rufipes* Fabr. hátulsó lábfeje — V: *Pronocera angusta* Kriechb. és W: *Lioderus Kollari* Redtb. állkapcsi tapogatója (A—B: Heyrovsky, C—K: Plavilscsikov, L—O: Harde nyomán, P—W: eredeti)

Előfordul egész Európában, a Szovjetunió európai felében, a Kaukázusban és Kisázsián át Iránig és Szíriáig. Faunaterületünkön elterjedt és gyakori, Magyarországon a hegy- és dombvidéken, de ártéri erdőkben is gyakori. Lárvája (89. ábra: F) lomblevelű fákban (tölgy, bükk, fűz, de főleg gyümölcsfák, sőt éger, hárs és szőlő) fejlődik. Az imágó májustól júliusig főleg száraz fákon, sérült fák kifolyó nedvén vagy dorongkerítésen sütkérezve található — Feketelábú facincér

clavipes FABR.

8 (1) A csápízek csúcsa tompa, nincs hegyes fogban kihúzva (98. ábra: Q).

9 (10) Teste egyszínű fekete, combjai is feketék, felülete zsírfényű. Az előtor háta durván és sűrűn, ráncosan pontozott, a szárnyfedők nagyon sűrűn ráncolva pontozottak, majd finoman bőrszerűen ráncoltak. Az előtor hátának oldala kissé szögletesen kiszélesedik. 7,5—14 mm.

Előfordul egész Európában, a Kaukázuson át Észak-Iránig és Kisázsián át Szíriáig. Faunaterületünkön elterjedt, gyakori faj, Magyarországon is országszerte előfordul. Lárvája gyümölcsfákban, tölgyben, rózsafélékben, gesztenyében stb. a vékony gallyak kérge alatt él. Az imágó májustól júniusig főleg tápnövényeinek száraz ágain, rőzséjén található

macropus GERM.

10 (9) Teste fekete, de a combjai a tövük és a térdek kivételével vörösek. Az előtor háta nagyon durván és sűrűn pontozott, gyakran fényes középvonallal, oldalszegélye enyhe ívben lekerekített. Szárnyfedői sűrűn ráncolva, majd az elülső harmadtól mind finomabban bőrszerűen ráncolva pontozottak, kissé fényesek, felülete szórt, lesimuló, vörhenyes szőrözettel. 8—13 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában; faunaterületünkön szórványosan sokfelé megtalálták. Magyarországon ritka (Budai-hegyek, Törökbálint, Isaszeg, Bükk hegység: Garadna-völgy, Zempléni-hegység, Siófok, Simontornya, Ormándpuszta). Lárvája főleg tölgyben, gesztenyében, dióban, égerben, rózsafélékben és gyümölcsfákban él, a száraz, vékony gallyak kérge alatt fejlődik. Az imágó májustól júliusig repül, s főleg a tápnövényein vagy rőzsén, olykor virágokon is található

femoratus L.

Változata:

1. Olykor a szárnyfedői gesztenyebarnák. — Eddig csak Szlovákiából ismerjük (Zólyom) [ab. **castaneipennis** ROUBAL]

52. nem: **Pronocera** MOTSCH.

Testük karcsú, meglehetősen hengeres. Fejük széles és rövid, szemeik kissé kiugrók, mélyen és szélesen kikanyarítottak, homlokuk széles, hosszanti középbarázdával, homlokdudoraik szélesek, laposak, előrefelé lejtősek, a fejpajzstól haránthatárazda választja el. Pofáik keskenyek, halántékuk a nyakkal egyforma széles, nyakuk széles, hengeres. Csápjaik vékonyak (98. ábra: R), a test hosszát elérik, a 3. íz olyan hosszú, mint az 5., és hosszabb, mint az 1. vagy a 4. Az állkapcsi tapogató végíze nem nagy, a vége felé gyengén kiszélesedő és kissé ferdén lemetszett (98. ábra: V). Az előtor háta alig szélesebb, mint a fej, meglehetősen hengeres, hátrafelé erősebben elkeskenyedik, mint

előrefelé, oldalt gyengén ívelt, tompa dudorral. Szárnyfedői keskenyek, párhuzamosak, a végük egyenként lekerekített, oldalszélük lehajló. A melltő nyúlványa az elülső csípők között keskeny, de végig ér, ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa keskeny, ék alakú, a csípőket teljesen elválasztja (98. ábra: O). Lábaik rövidek, combjaik gyengén bunkósak, lábszáraik vékonyak. A hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz keskeny és mélyen kimetszett.

Ide 2 palearktikus faj tartozik, amelyek közül az egyik faunaterületünkön is előfordul.

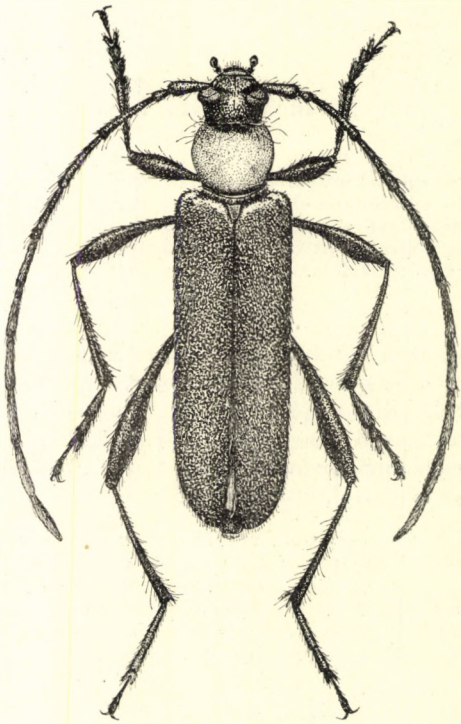

99. ábra. *Pronocera angusta* KRIECHB. (Eredeti)

— — Teste szurokbarna vagy fekete, az előtor háta vörösessárga, olykor az elülső és hátulsó szegélye feketés, szárnyfedői feketéskék vagy feketésibolya színűek, ólomfénnyel. Az előtor háta finoman és szórtan pontozott, fényes, szárnyfedői elöl durvábban, hátrafelé finoman ráncoltan pontozottak, lesimuló sárgás szőrözet borítja őket (99. ábra). 8,5—12 mm.

Előfordul Közép-Európában, faunaterületünkön csak a Kárpátokban (Keleti- és Déli-Kárpátok), valamint Szlovákiában (Pozsony). Magyarországi előfordulása a nyugati határszélen várható. Lárvája valószínűleg a lucfenyő alsó, száraz gallyaiban él. Az imágó júliusban repül, és csak lucfenyőn található. Igen ritka faj

[**angusta** KRIECHB.]

53. nem: **Lioderus** REDTB.

Testük karcsú, meglehetősen lapos, fejük kerekded, kiugró szemekkel, amelyeknek belső oldala mélyen és szélesen kikanyarított. Homlokuk széles, hosszanti középbarázdával, csápdudoraik laposak, elöl a fejpajzstól haránt-barázda választja el. Pofáik keskenyek, halántékuk a szemek mögött elkeskenyedik és fokozatosan átmegy a széles nyakba. Csápjaik vékonyak (98. ábra: S), a szárnyfedők végét elérik (♂), vagy rövidebbek (♀), a 3. íz rövidebb, mint az 5., de hosszabb, mint a 4. Az állkapcsi tapogatók végíze kicsi, a vége felé

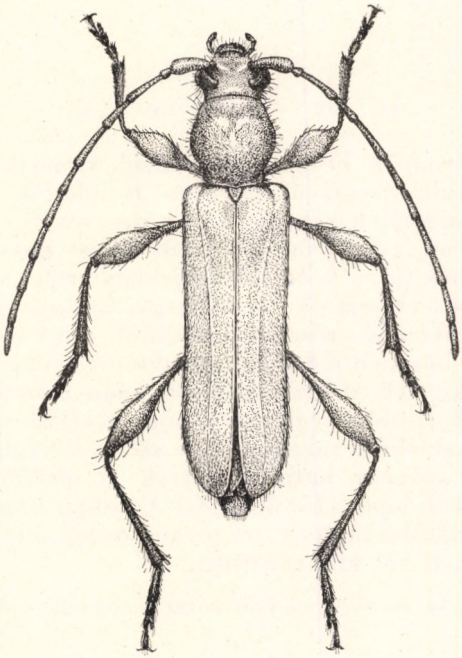

100. ábra. *Lioderus Kollari* REDTB. ♀ (Eredeti)

gyengén kiszélesedik és kissé ferdén lemetszett (98. ábra: W). Az előtor háta korong alakú, hátul erősebben befűződött, mint elöl, oldalt ívelt, középen és előtte egészen tompa dudorral, felül lapos, elöl harántul gyengén bemélyedt. Szárnyfedői hosszúak, párhuzamosak, a végük lekerekített, oldalszélük elöl lehajló, hátul lapos. A melltő nyúlványa keskeny, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak, a mellközép nyúlványa széles, lapos. Combjaik erősen bunkósak, lábszáraik egyenesek, a hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. íz együtt, a 3. íz alig szélesebb, mint a 2., majd a tövéig kikanyarított.

Ide mindössze egyetlen faj tartozik, amely Magyarországon is honos.

— — Egyszínű vörösessárga. A fej és az előtor háta szórtan pontozott, fényes, sima kiemelkedésekkel a korongján. Szárnyfedői a pajzsocska mögött a varraton és a vállbütykök mögött rézsút benyomottak,

elöl olyan erősen pontozottak, mint az előtor háta, hátrafelé a pontozás fokozatosan finomabb, a végén elmosódott. Felületét finom, kissé elálló világos szőrözet fedi, szárnyfedői is fényesek (100. ábra). 9—15 mm.

Előfordul Közép- és Délkelet-Európában, valamint Kisázsián át Szíriáig. Faunaterületünkön szórványosan fordul elő és ritka, Magyarországon is csak kevés helyről ismerjük (Budapest, Pécel, Isaszeg, Máriabesnyő, Várgesztes, Zirc, Szár, Pécs). Lárvája (89. ábra: G) főleg juhar és szil, valamint tölgy és gyertyán karvastagságú vagy vékonyabb száraz ágaiban a kéreg alatt fejlődik. Az imágó május—júniusban rajzik, s vagy a tápnövényén, vagy virágokon található, sőt éjszaka fényre is repül

Kollari REDTB.

54. nem: **Semanotus** MULS.

Testük széles és lapos. Fejük széles, rövid, szemeik elöl nagyon mélyen kikanyarítottak, hátulsó szegélyük egyenes. Homlokuk széles, csápdudoraik laposak, elöl a fejpajzstól haránthatárazda választja el, pofáik jól fejlettek, halántékuk egybeolvad a nyakkal. Csápjaik a test hosszát elérik (♂), vagy valamelyest rövidebbek (♀), a 3. és 4. íz közel egyforma, az 5. íz hosszabb (15. ábra: D). Az állkapcsi tapogatók végíze nagy, baltaszerűen kiszélesedik. Az előtor háta széles, hátrafelé erősebben elszűkül, mint előrefelé, a töve előtt gyengén befűződött, középen oldalt tompa dudorral vagy anélkül, korongján 5 fényes és sima kiemelkedéssel, amelyek néha összefolynak. Szárnyfedői szélesek, laposak, elöl az oldalszegélyük lehajló, a végük egyenként kerekített. A melltő nyúlványa az elülső csípők között széles és végig ér, lapos, az elülső csípők ízületi vápái azonban hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa még szélesebb, és ugyancsak lapos (15. ábra: G). Combjai bunkósak, laposak, lábszárai egyenesek. A hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz együttvéve, a 3. íz a felén is túl kikanyarított.

Ide 7 palearktikus faj tartozik, amelyek közül faunaterületünkön csak 2 faj fordul elő.

1 (2) Teste fekete vagy szurokbarna, a szárnyfedőkön 2 zegzugos sárgásfehér haránteсík van, amelyek a varraton megszakítottak; az egyik a közepe mögött, a másik a közepe előtt, amely utóbbi az oldalszélen a vállbütyök alatt a tőszegélyig meghosszabbított (98. ábra: A—B). Feje és előtora durván, sűrűn pontozott, az előtor korongján 5 sima, kiemelkedő, fényes dudorral. Szárnyfedői elöl durván, de szórtan, hátrafelé mind finomabban pontozottak, hosszú, felálló, sárgás szőrözettel. 7—14 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, Szibériában, valamint Észak-Mongóliában. Faunaterületünkön szórványosan elterjedt, ritka faj. Magyarországon eddig csak Budapestről, Sopronból és Pécsről került elő. Lárvája (106. ábra: A) a lucfenyő, a jegenyefenyő, s olykor az erdeifenyő száraz törzsében fejlődik. Az imágó áprilistól júniusig repül, s elsősorban a tápnövényén található

undatus L.

2 (1) Teste fekete, szárnyfedői élénksárga színűek, középen 1—1 barnásfekete, kerek folttal, és fekete vagy némelykor kékesfekete csúccsal.

A fej és az előtor nagyon durván, ráncosan pontozott, az előtor korongjának sima dudorai nagyok és kiemelkedők. Szárnyfedői durván és szórtan pontozottak, felületük lesimuló szőrökkel fedett, a szőrözet a sárga alapszínen sárga, a feketén barnás. Az előtor szőrözete hosszú és felálló (101. ábra). 7—18 mm.

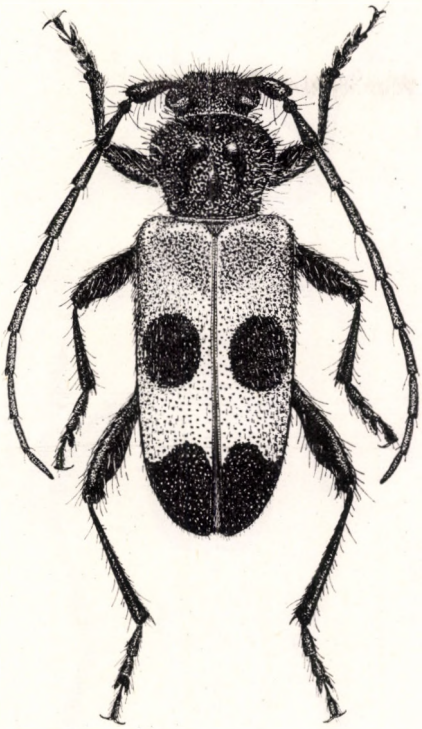

101. ábra. *Semanotus russicus* FABR. ♂ (Eredeti)

Előfordul Kelet- és Délkelet-Európában. Faunaterületünkön szórványosan az Északi- és Keleti-Kárpátokban, valamint Magyarországon Sopronban és Pécsett fordul elő. Lárvája a boróka és az erdeifenyő fájában él. Az imágó márciustól júniusig a tápnövényén vagy kéreg alatt található

russicus FABR.

55. nem: **Palaeocallidium** PLAV.

Testük széles, meglehetősen lapos. Fejük kerek és lapos, szemeik finoman recézettek, elöl mélyen és szélesen kikanyarítottak, domborúak. Homlokuk lapos, széles, csápdudoraik nem magasabbak, mint a homlok közepe, előrefelé lehajló, a fejpajzstól éles barázda választja el. Pofáik jól fejlettek, halántékuk ugyanolyan széles, mint a hengeres nyak. Csápjaik hosszúak, a test végét elérik (♂), vagy valamivel rövidebbek (♀), a 3. íz kissé hosszabb, mint a 4., és olyan hosszú, mint az 5. Az állkapcsi tapogatók végíze nagy,

háromszögű, a vége hegyes, középen a legszélesebb. Az előtor háta korongszerű, szív alakú, hátrafelé erősen elszűkül, igen durva pontozással és kiemelkedő dudorokkal. Szárnyfedői hátrafelé kissé elszűkülnek, a végük egyenként lekerekített, oldalszélük elöl lehajló. A melltő nyúlványa ék alakú, majdnem a csípők végéig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa széles (98. ábra: M). Combjaik igen erősen bunkósak, lábszáraik

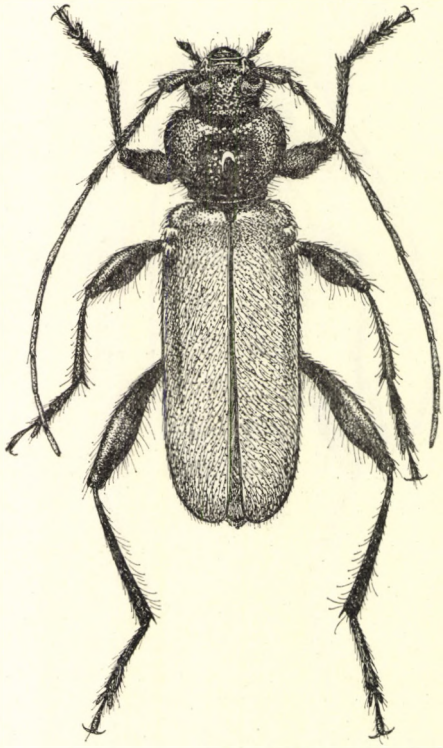

102. ábra. *Palaeocallidium coriaceum* PAYK. ♂ (Eredeti)

egyenesek, hosszúak, erősek, lesimuló rövidebb és elálló, nagyon hosszú szőrözettel. Lábfejei szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz majd a tövéig kikanyarított.

Ebbe a nembe 4 palearktikus és 1 nearktikus faj tartozik, amelyek közül faunaterületünkön csak 1 faj fordul elő.

— — Ércesen fénylő feketésbarna, a szárnyfedők világosabbak és zöldesen vagy ércesen fénylők, a csápok és a lábak barnák. Feje és az előtor háta nagyon durván, ráncoltan pontozott, középen a töve felé kiszélesedő keskeny sáv és kétoldalt változó nagyságú dudor sima és fényes. Szárnyfedői durván pontozottak, elöl a pontozás szórt, a közepe felé ráncolt, a végén bőrszerűen ráncolt, felületén a varraton és a korongon változó nagyságú lapos benyomatokkal (102. ábra). 8—15 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európa hegyvidékén, a Szovjetunió európai részeinek északi és középső felében, Szibériában, Észak-Mongóliában. Faunaterületünkön a Kárpátok egész területén elterjedt, de ritka, Magyarországon eddig csak Kőszegről ismerjük. Lárvája (106. ábra: B) lucfenyő és jegenyefenyő kérge alatt él. A bogár június végétől augusztusig főleg a tápnövényén vagy annak laza kérge alatt található

coriaceum PAYK.

Változata:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők erősen zöldek és a combok vagy csak a bunkójuk vöröses. — Előfordul a törzsalakkal együtt (Szlovákia: Lubochna) [ab. **aeneipennis** MULS.]

56. nem: **Callidium** FABR.

Testük széles és lapos, olykor hátrafelé még ki is szélesedik. Fejük zömök, szemeik kiállóak, finoman recézettek, mélyen és szélesen kimetszettek, erősen kidomborodók. Homlokuk lapos, hosszanti barázdával a kissé kiemelkedő csápdudorok között, elöl a fejpajzstól élesen elkülönült. Pofáik jól fejlettek, halántékuk a nyakkal egyforma széles. Csápjaik rövidebbek, mint a test (♂), vagy alig hosszabbak, mint a fél test (♀), a 3. íz hosszabb, mint a 4., és olyan hosszú, mint az 5. Az állkapcsi tapogató végíze nagy, a vége felé kiszélesedő, a vége ferdén lecsapott. Az előtor háta széles, korong alakú, hátrafelé erősebben elszűkül, oldalt kerekített, korongján fényes dudorok nincsenek. Szárnyfedői szélesek, laposak, végük egyenként kerekített, vagy a varratszöglet tompa, oldalt elöl lehajló. A melltő nyúlványa nagyon rövid, tompa ék alakú (98. ábra: L), nem éri el a csípők közepét, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa széles, a vége lekerekített, felülete domború. Combjai erősen bunkósak, lábszárai egyenesek, a hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz együttvéve, a 3. íz kissé szélesebb, mint a 2., majd a tövéig kikanyarított.

Ide vagy 14 faj tartozik, amelyek a palearktikus és nearktikus régióban élnek. Faunaterületünkön mindössze 2 faj található.

1 (2) Teste barna, felül fémeszöld vagy rezeszöld, majdnem csupasz. Az előtor háta nagyon finoman és sűrűn pontozott, oldalt sűrűn szemecskés és ráncolt (♀), vagy a korong közepe bőrszerűen finoman ráncolt és lapos, kétoldalt meglehetősen éles határral, az aláhajló szegélyig igen durván ráncolva pontozott (♂). A szárnyfedőkön elmosódott hosszanti bordák és harántlécek emelkednek ki, amelyek durva recézetet alkotnak, csak a szárnyfedők tövi harmada elmosódottan pontozott. 9—15 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európa hegyvidékén, a Kaukázusban, valamint Kisázsián át Szíriáig és Szibériában. Faunaterületünkön a Kárpátokban elterjedt, de ritka, Magyarországon eddig csak a Dunántúlon (Pápa, Kőszeg, Sopron) találták meg. Lárvája (106. ábra: C) főleg lucfenyő és jegenyefenyő törzsében a kéreg alatt él, de más fenyőfélékben, sőt borókában, bükkben, tölgyben és juharban is megél. Az imágó májustól júliusig főleg fenyőfélék kérge alatt található

aeneum DE GEER

2 (1) Teste kék vagy ibolyáskék, a csápok, lábfejek és a has feketésbarnák, csak az 1. csápíz kékes; felülete gyéren szőrös. Az előtor háta nagyon durván, sűrűn és ráncosan pontozott, korongja emiatt fénytelen (♀), vagy töve középen egy széles, párhuzamos szegélyű folton durván pontozott, de közterei fényesek, míg egyebütt nagyon sűrűn, ráncolva pontozott s fénytelen. Szárnyfedői durván és sűrűn pontozottak, fényesek, hosszanti vagy harántlécek nélkül (103. ábra). 8—18 mm.

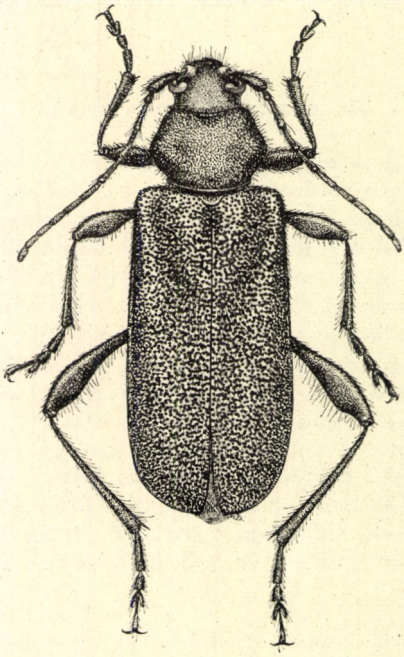

103. ábra. *Callidium violaceum* L. ♀ (Eredeti)

Előfordul egész Európában és Ázsia északi felében Japánig. Faunaterületünkön a hegyvidéken, főleg a Kárpátokban elterjedt és gyakori, Magyarországon a hegyvidéki fenyvesekben, egyebütt ritka (Magyaróvár, Siófok, Esztergom, Szár, Szigetvár, Tihany). Lárvája főleg lucfenyő és jegenyefenyő kérge alatt él, de más fenyőfélékben, sőt olykor tölgy-, éger-, fűz- és gyümölcsfák száraz törzseiben is megfigyelték. A feldolgozott vagy beépített fában is gyakran megtalálható, különösen erdei építményekben, amikor a fát a feldolgozás előtt nem hántolták meg. Az imágó májustól júliusig repül, s főleg a tápnövényén találjuk — Kék korongcincér

violaceum L.

Változata:

1. Színe nem kék, hanem fémfényű zöld. — Előfordul a törzsalakkal együtt (Dóval, Késmárk, az Északi-Kárpátokban) [ab. **virescens** STIERL.]

57. nem: **Pyrrhidium** FAIRM.

Testük széles és felül lapos, párhuzamos szegélyű. Fejük tömzsi, szemeik belül olyan mélyen és szélesen kikanyarítottak, hogy majdnem osztottak, hátulsó szegélyük egyenes. Pofáik jól fejlettek, halántékuk olyan széles, mint a hengeres nyak. Homlokuk keskeny, a szemek között kicsi, domború csápdudoraik gyengén kiemelkedők, köztük hosszirányban benyomott, a fejpajzstól

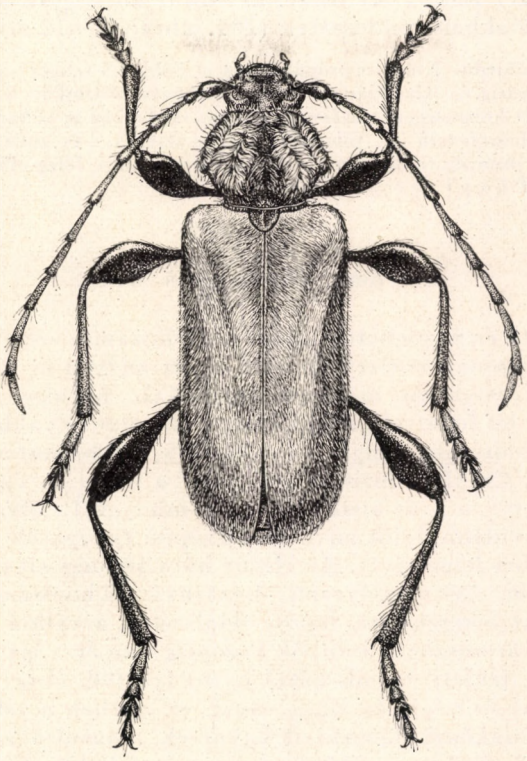

104. ábra. *Pyrrhidium sanguineum* L. ♂ (Eredeti)

éles, hajlott harántbarázda választja el. Csápjaik a test fél hosszát meghaladják (♀), vagy majdnem elérik a szárnyfedők végét (♂), 3. ízük olyan hosszú, mint a 4., és rövidebb, mint az 5. Az állkapcsi tapogatók végíze nem nagy, a vége felé kiszélesedik és egyenesen lemetszett. Az előtor háta korong alakú, kissé szív alakú, a töve felé erősebben elkeskenyedő és kissé befűzött, oldalt éles dudorral. Szárnyfedői laposak, szegélyük a vállnál behajló, a végük egyaránt lekerekített. Az előtor és a szárnyfedők felülete sűrű, nemezszerű szőrözettel fedett. A melltő nyúlványa rövid háromszögű, a csípők közepéig sem ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa keskeny háromszögű, a vége lecsapott, a csípőket jól elválasztja egymástól (15. ábra: F). Combjaik erősen bunkósak, lábszáraik egyenesek, lábfejeik szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze kissé rövidebb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz kissé szélesebb, mint a 2., és majdnem a tövéig bemetszett.

Ebbe a nembe mindössze 1 faj tartozik, amely faunaterületünkön is honos.

— — Teste fekete vagy barna, szárnyfedői és a potroh vége vörösbarna, s egész felületüket — a fej kivételével — téglavörös, nemezszerű rövid szőrözet fedi, ami miatt az állat téglavörösnek látszik. Feje és az előtor háta sűrűn pontozott, az előtor korongján a pajzsocska előtt többnyire hosszúkás, sima, kissé kiemelkedő folt van. Teste alul szürkésen szőrözött. A szárnyfedők szőrözete elöl a varrat mellett a vállbütyök szélességéig harántul rendezett, úgyhogy ott a szőrözet csíkba fut össze, az előtor korongján kétoldalt a szőrök csillag alakban rendezettek (104. ábra). 7—12 mm.

Előfordul Közép-Európában és a Földközi-tenger medencéjében, keleten a Kaukázusig és Kisázsián át Iránig. Faunaterületünkön a lomblevelű erdőkben mindenütt közönséges, tűzifával gyakran lakásokba is behurcolják. Lárvája (106. ábra: D) lomblevelű fák, főleg tölgy kérge alatt él, 2 év alatt fejlődik ki. Az imágó áprilistól júniusig rajzik, s a tápnövényén található, főleg ölfán, száraz kéreg alatt stb. — Tűzpiros facincér

sanguineum L.

58. nem: **Phymatodes** MULS.

Testük hosszú és meglehetősen lapos, párhuzamos szegélyű. Fejük széles, szemeik kiállók, finoman recézettek, elöl olyan mélyen és szélesen kimetszettek, hogy egyes esetekben majdnem osztottak, hátulsó szélük egyenesen lemetszett. Pofáik jól fejlettek, halántékuk a hengeres nyakba megy át. Homlokuk széles, csápdudoraik gyengén kiemelkedők, elöl harántos barázda választja el a fejpajzstól. Csápjaik hosszabbak, mint a test (♂), vagy a szárnyfedők végét nem érik el (♀), a 3. íz kissé hosszabb, mint az 1., olyan hosszú, mint a 4., és valamivel rövidebb, mint az 5. Az állkapcsi tapogatók végíze kissé balta alakú, a vége ferdén lemetszett. Az előtor háta korong alakú, oldalai kerekítettek, dudor nélkül, töve szegélyezett. A szárnyfedői hosszúak, párhuzamosak, a végük egyenként lekerekített, lapos, oldalszélük a vállon lehajló. A melltő nyúlványa rövid háromszögű, a csípők közepéig sem ér, s így a csípők legalább hátul érintkeznek, ízületi vápáik hátul nyitottak (98. ábra: N). A mellközép nyúlványa keskeny és végig ér, vagy rövid, ez esetben a csípők érintkeznek. Combjaik erősen bunkósak, lábszáraik egynesek, a hátulsó lábfej 1. íze karcsú, hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve, vagy legfeljebb olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz. A 3. íz keskeny, felül mélyen kimetszett (98. ábra: T—U).

Ide közel 40 faj tartozik, amelyek a palearktikus és nearktikus régióban honosak. Faunaterületünkön 8 faj fordul elő.

1 (2) A hátulsó lábfej 1. íze karcsú, hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve (98. ábra: T). Az előtor háta lapos, gyéren pontozott és lapos, fényes kiemelkedésektől egyenetlen (1. alnem: *Phymatodes* s. str.). — Teste zsírfényű vagy fényes, feje egyenetlenül pontozott, az előtor háta a korong közepén szórtan, oldalt sűrűn és ráncosan pontozott, a pajzsocska előtt, valamint kétoldalt változó alakú sima dudorokkal. Szárnyfedői elöl erősebben és szórtan, a váll mögött elmosódottan és ráspolyszerűen pontozottak, közöttük recézett, ami miatt zsírfényű, barnás, ferdén felálló szőrözettel. Színezete rendkívül változó. A hazai fajok között a legnagyobb (105. ábra). 6—17 mm (átlag 12—13 mm).

Előfordul egész Európában, a Földközi-tenger medencéjében, a Kaukázuson át Észak-Iránig és Kisázsián át Szíriáig, sőt Észak-Amerikában is. Faunaterületünkön a lomblevelű erdőkben elterjedt és közönséges, tűzifával lakásokba is gyakran behurcolják. Lárvája (106. ábra: E) főleg tölgyfélék kérge alatt él. A bogár májustól augusztusig rajzik, s főleg ölfán, száraz gallyakon, száraz fák elváló kérge alatt található — Változékony korongcincér

testaceus L.

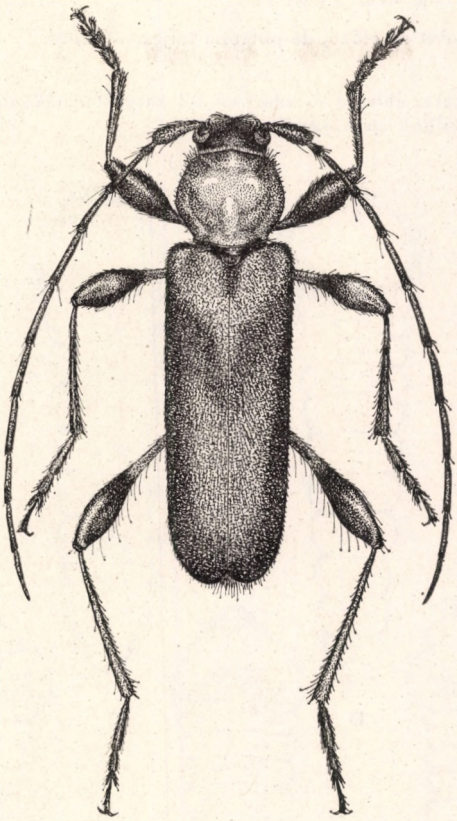

105. ábra. *Phymatodes testaceus* L. ♂ (Eredeti)

Változatai:

A. Szárnyfedői egyszínű világosak, sárgásbarnák vagy barnássárgák, szőrözetük világos:

1. Egyszínű sárgásbarna vagy világos barnássárga, a mellvég rendszerint fekete, a ♂ potroha a 2 utolsó szelvény kivételével fekete, a ♀-é mindig világosabb. — Meglehetősen ritka (Budapest, Zirc, Öszöd, Pinnye, Debrecen) **forma typica**

2. Olyan, mint a törzsalak, de a mellvég oldalai és a hasszelvények vége is barnássárga. — Ritka (Herkulesfürdő) [ab. **fulvobrunneus** KANABÉ]

3. Olyan, mint a törzsalak, de a fejtető fekete, olykor a homlok is fekete, vagy ritkán csak a homlok fekete. — Ritka (Lakompak, Nagyenyed) ab. **subtestaceus** PLAV.

4. Felül világos sárgásbarna, a fejtető olykor fekete, a mellközép és a mellvég fekete, a combok bunkója és a lábszárak vége sötét, csápja sötét, a tőízek gyakran gyűrűsek. — Ritka (Ócsa) ab. **melanocephalus** PONZA

5. A fej nagy része, a mellközép és a mellvég fekete, az előtor és melltő sárga, a ♀ potroha teljesen sárga, lábai sárgák. — Ritka (Budapest, Herkulesfürdő) ab. **Plavilsthikovi** KANABÉ

6. Teste fekete, a potroh vége világos, szárnyfedői sárgásbarnák, lábai sötétek. — Nálunk még nem került elő [ab. **luridus** PAYK.]

7. Olyan, mint az előző, de potroha teljesen fekete. — Magyarországon még nem találták [ab. **nigricollis** MULS.]

8. Feje fekete, előtora és szárnyfedői sárgásbarnák, alul és a lábai feketék. — Eddig nálunk nem került elő [ab. **semiflavus** FLEISCHER

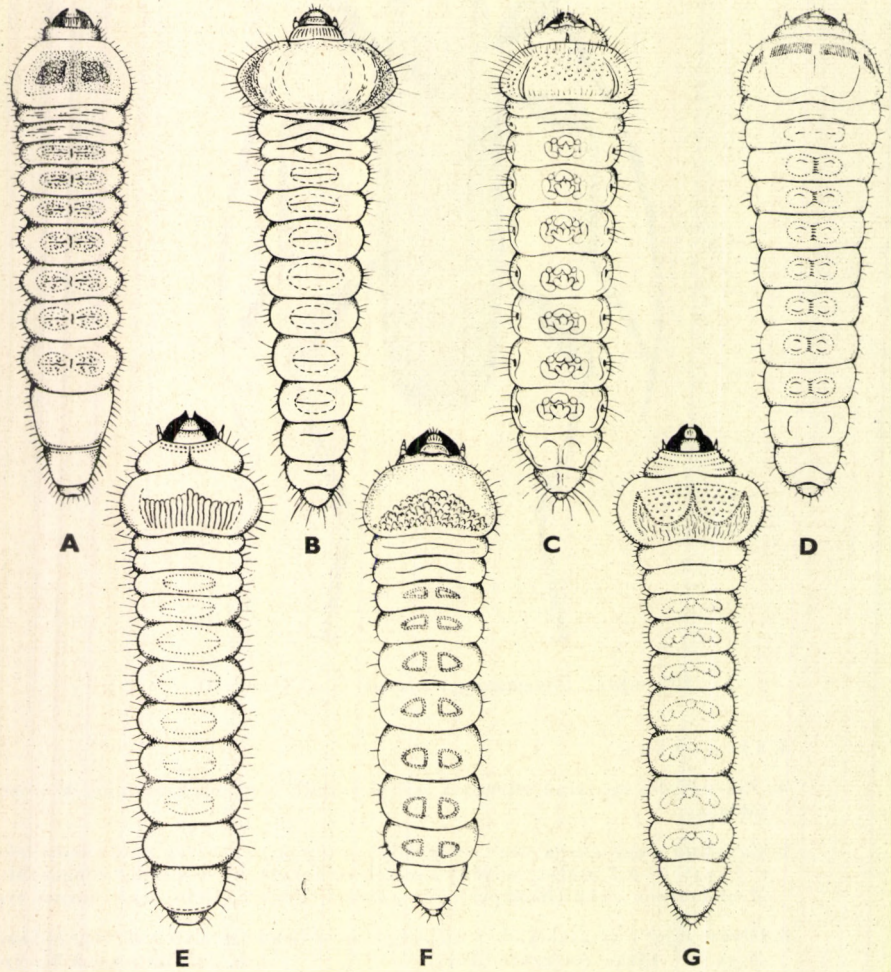

106. ábra. A: *Semanotus undatus* L., B: *Palaeocallidium coriaceum* PAYK., C: *Callidium aeneum* DE GEER, D: *Pyrrhidium sanguineum* L., E: *Phymatodes testaceus* L., F: *Xylotrechus rusticus* L. és G: *Clytus arietis* L. lárvája (A, E, G: PLAVILSCSIKOV, B, C, D, F: DEMELT nyomán)

9. Teste fekete, szárnyfedői sárgásbarnák, az előtor kétoldalt sárgásbarnán szegélyezett, potroha és lábai feketék. — Nálunk még ismeretlen [ab. **marginicollis** FLEISCHER]

B. Szárnyfedői sárgásbarnák, kékesfekete csúccsal vagy sötét tőfolttal:

10. Teste sárgásbarna, a szárnyfedők csúcsa kékesfekete vagy barnásfekete, potroha fekete vagy barna, a vége világos, lábai sárgásbarnák. — Mindenütt gyakori ab. **praeustus** FABR.

11. Olyan, mint az előző, de feje többé-kevésbé fekete. — Nem gyakori ab. **subpraeustus** PLAV.

12. Olyan, mint az ab. *praeustus* FABR., de a szárnyfedőknek nemcsak a csúcsa, hanem az egész hátulsó fele fekete, illetve feketéskék. — Nálunk még nem került elő [ab. **dimidiatipennis** CHEVR.]

13. Felül sárgásbarna, de a fej többé-kevésbé fekete, szárnyfedőinek csúcsa is fekete, melle és potroha a vége kivételével fekete vagy barna, a combok is sötétek. — Gyakori ab. **combinatus** ROUBAL

14. Olyan, mint az előző, de a feje egészen barnásvörös. — Mindenütt gyakori ab. **subcombinatus** PLAV.

15. Feje és az előtor háta fekete, hasoldala csak kissé sötét, szárnyfedői sárgásbarnák, de a töve kék vagy feketéskék. — Faunaterületünkön ritka (Bolesó-Pecho) [ab. **Cameranoi** BEFFA]

16. A fejtető fekete, a homlok világos, az előtor háta, a mellközép és mellvég vörösesbarna, a potroh fekete, de a vége világos, szárnyfedői sárgásbarnák, de a töve kék, a combok bunkója és a lábszárak vége sötét. — Eddig nálunk még nem került elő [ab. **Kanabei** PLAV.]

17. Szárnyfedői kékesibolya színűek, a varrat mellett azonban széles világos sáv húzódik, vagy a szárnyfedők elülső fele világos, majd fokozatosan sötétedő. Feje fekete, a mellközép és a mellvég fekete, combjai sárgák, potroha a vége kivételével fekete. — Ritka (Debrecen) ab. **fulvolateralis** KANABÉ

C. Szárnyfedői kékek, kékesfeketék, ibolyaszínűek vagy zöldes fémfényűek, világosan vagy sötéten szőrözöttek:

18. A fej, az előtor, a melltő és mellközép, valamint a lábak és csápok, továbbá a potroh sárgásvörös, szőrözete világos. — Ritka (Budapest, Resicabánya, Radnót, Siófok) ab. **Trenkai** KANABÉ

19. Olyan, mint az előző, de a mellvége fekete. — Nem ritka (Debrecen, Siófok, Karapancsa, Simontornya) ab. **Szieghart**i KANABÉ

20. A fejtető és a homlok fekete, az előtor háta, a melltő és a lábak sárgásbarnák, a mellközép és mellvég, valamint a potroh a vége kivételével fekete, szárnyfedői világosan szőrözöttek. — Nagyon gyakori ab. **similaris** KÜST.

21. Olyan, mint az előző, de a szárnyfedők varrata, valamint gyakran oldalszegélye is egészen keskenyen barna vagy barnássárga, a pajzsocska is többnyire sárga, felülete világosan szőrözött. — Gyakori ab. **fulvipilis** J. MÜLL.

22. Feje nagyrészt fekete, előtora sárgásbarna, olykor elmosódott fekete foltokkal. A melltő világos, a mellközép és a mellvég fekete, potroha a vége kivételével fekete, a combok bunkója sötét. — Ez a legközönségesebb forma ab. **variabilis** L.

23. Hasoldala teljesen egyszínű sárgásvörös, feje és az előtor háta ugyancsak világos, de a fejtető fekete, lábai világosak. — Ritka (Debrecen, Mezőberény, Budapest, Szigetszentbalázs) ab. **Lichtneckerti** KANABÉ

24. Feje fekete, alul és lábai feketék, a potroh vége világos, előtora fekete, de oldalai világosak. — Gyakori ab. **fennicus** L.

25. Feje és előtora szurokfekete, lábai is sötétek, potroha a végén világos, szárnyfedői szőrözete sötét. — Gyakori ab. **violaceoniger** KANABÉ

2 (1) A hátulsó lábfej 1. íze legfeljebb olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz együttvéve (98. ábra: U).

3 (12) A szárnyfedők egyszínű barnássárgák, némelykor kékesen vagy ibolyásan fénylők, vagy a tőszegélyen és oldalt világosabbak, olykor kékek, de mindig világos harántcsíkok nélkül.

4 (5) Az előtor hátán nincsenek sima kiemelkedések, felülete egyenletesen és finoman pontozott, megnyúlt szív alakú (2. alnem: *Phymatodellus* REITT.). — Színe kék vagy ibolyáskék, a csápok töve és a lábszárak, valamint a lábfejek töve sárgásvörös. Szárnyfedői durvábban pontozottak, mint az előtor háta, a pontozás hátrafelé finomabb és a csúcson elenyésző. Felületét fekete szőrözet fedi. 5,5—8 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Szovjetunió európai felének déli részén, valamint Kisázsiában. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidéken elterjedt, gyakori. Lárvája galagonya és kökény elhalt ágaiban fejlődik. Az imágó virágzó tölgyön, galagonyán található (IV—VI)

rufipes FABR.

5 (4) Az előtor hátán sima kiemelkedések vannak, vagy felülete egyenetlen és durván pontozott. Szárnyfedői sohasem fémes kék vagy ibolya színűek, legfeljebb csak részben kékesen fénylők (3. alnem: *Phymatoderus* REITT.).

6 (7) Az előtor háta egyenetlen és a korongja mindenütt durván pontozott, fényes, a pontozás helyenként ráncolt. Feje még sűrűbben, ráncolva pontozott, szárnyfedői végig sűrűn és durván pontozottak, a pontok olykor harántul összefolynak. Teste barna, a csápok, lábak, szárnyfedők töve, varrata és oldalszegélye világosabb. A mellközép nyúlványa hosszú, a középső csípőket elválasztja egymástól. Felülete hosszú, elálló szőrözettel. 5—9 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, Délnyugat-Ukrajnában és a Kaukázus északnyugati részében. Faunaterületünkön ritka, csak szórványosan található, Magyarországon kifejezetten ritka (Debrecen, Szigetcsép, Kalocsa, Kőszeg). Lárvája a boróka elhalt ágaiban él. Az imágó májustól júniusig repül

glabratus CHARP.

7 (6) Az előtor háta többé-kevésbé jól határolt, kiemelkedő fényes dudorok. kal, amelyek simák, és csak a közöttük lévő térség pontozott.

8 (9) A mellközép nyúlványa a középső csípők között hosszú, a mellvégig terjed, s így a középső csípőket jól elválasztja egymástól. Az előtor széles, hátrafelé erősebben elkeskenyedik, korongján 3—5 dudorral, közöttük a pontozás finom és szórt, de a szegélyen durva és ráncolt, hosszú, felálló, sárga szőrözettel. Szárnyfedői sűrűn és durván pontozottak, a pontozás a vége felé elmosódott, felülete

rézsút felálló, sárgás szőrözettel. Barna vagy fekete, a potroh egészen vagy csak a végén barnássárga, szárnyfedői egyszínűek, világosbarnák, gyenge kékes fénnyel, lábai nagyon hosszú pillaszőrökkel. 5,5—10 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, valamint a Szovjetunió európai felének déli részén, továbbá a Kaukázusban. Faunaterületünkön szórványosan elterjedt, Magyarországon ritka (Isaszeg, Pécel, Pécs). Lárvája tölgyfajok kérge alatt él. Az imágó áprilistól júniusig száraz tölgygallyakon található (= *abdominalis* Bon.)

pusillus Fabr.

Változata:

1. Szárnyfedői sötétebb feketéskék színűek, világos sárgásbarna vállakkal. — A törzsalakkal együtt fordul elő, Magyarországon Debrecenből ismerjük
ab. **barbipes** Küst.

9 (8) A mellközép nyúlványa legfeljebb a középső csípők közepéig ér, így a csípők vége nincs egymástól elválasztva.

10 (11) A szárnyfedők pontozása sűrű és erőteljes, a pontok közterei keskenyebbek, mint maguk a pontok. Az előtor korongja mélyen, de csak szórtan pontozott, középen egy kisebb és kétoldalt 1—1 hosszabb sima dudorral. Világosabb vagy sötétebb barna, a fej elülső része vörösessárga, az előtor háta vöröses- vagy barnássárga, oldalsó kiemelkedései barnák. A szárnyfedők kékesen fénylő barnák, lábai többnyire halvány sárgásbarnák. 5—10,5 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Szovjetunió európai felének déli részében, valamint a Kaukázusban és Kisázsiában, sőt Észak-Afrikában és az Egyesült Államokban is. Faunaterületünkön ez ideig csak az Északi-Kárpátokból (Becko, Trencsén) ismerjük. Lárvája tölgy, szil és gesztenye ágaiban fejlődik (VI—VII)

[**lividus** Rossi]

11 (10) Szárnyfedői sekélyen és szórtabban pontozottak, a pontok közterei nagyobbak, mint maguk a pontok, a közterek recézettek, ami miatt kevésbé fénylők. Az előtor hátának pontozása többé-kevésbé durva, de szórt, 3—5 dudorral, ferdén felálló szőrözettel. Sárgás vagy vörösesbarna, többnyire egyszínű, olykor a szárnyfedői gyenge fémes fénnyel. 7—13 mm.

Előfordul Dél-Európában és Közép-Európa déli részében, a Szovjetunió európai felének déli részén, beleértve a Krím-félszigetet, valamint a Kaukázusban. Faunaterületünkön csak a Bánságban (Herkulesfürdő, Mehádia) és Horvátországban (Ludbreg) fordul elő. Lárvája tölgyfában él (V—VI)

[**puncticollis** Muls.]

12 (3) A szárnyfedőket világos színű harántcsíkok díszítik.

13 (14) A szárnyfedőkön a pajzsocska mögött nincs felálló szőrcsomó, és a közepükön egy széles, a varraton megszakított fehéressárga harántsáv húzódik (4. alnem: *Paraphymatodes* Plav.). — Vörösbarna

vagy rozsdabarna, a szárnyfedői a világos harántsáv mögött sötétebbek. A fej és az előtor háta durván és sűrűn pontozott, az előtoron csak a pajzsocska előtt van egy kis, fényes dudor, szárnyfedői durván és sűrűn, ráncolva pontozottak. 5,5—9 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, valamint Délnyugat-Ukrajnában. Faunaterületünkön a hegyvidéken ritka, és csak szórványosan fordul elő, Magyarországon a síkságon és dombvidéken sokfelé található, ahol lárvája szőlőtőkében

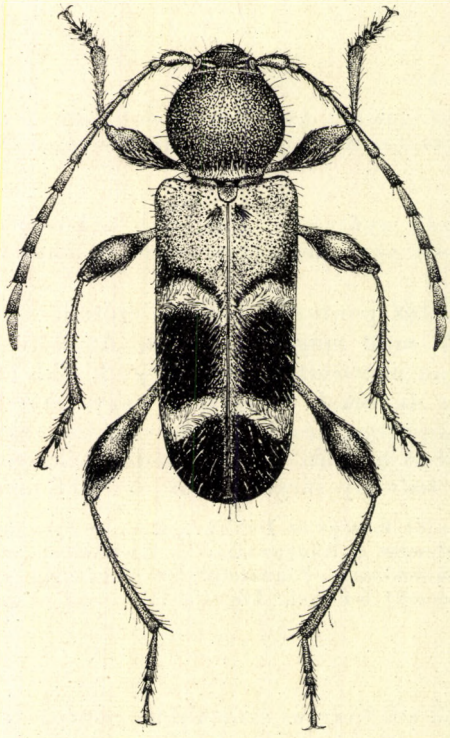

107. ábra. *Phymatodes alni* L. ♂ (Eredeti)

él. Az imágó május—júniusban repül (= *unifasciatus* OL., *erythropterus* BODNÁR, *melanopterus* BODNÁR)

fasciatus VILLERS

14 (13) A szárnyfedőkön a pajzsocska mögött felálló, fekete szőrcsomó van. Szárnyfedőin 2 sárga, keskeny harántcsíkkal. Szemei majdnem osztottak (5. alnem: *Poecilium* FAIRM.). — Az előtor háta finoman és egyenletesen pontozott, sima dudorok nélkül. A szárnyfedői elöl durvábban és szórtan, az elülső sárga harántsávtól nagyon finoman, elmosódottan pontozottak és recézettek. Teste fekete, csápjai, a combok töve és részben a lábszárak, valamint a szárnyfedők elülső harmada és varrata a hátulsó harántsávig vörösbarna, a szárnyfedőkön a közepe alatt 1—1 kifli alakú, a csúcs előtt 1—1

párhuzamos szélű, rézsut kifelé tartó harántsáv sárgásfehér (98. ábra: I—J). Szárnyfedői finom, lesimuló és rövid, felálló szőrözettel (107. ábra). 4—6,5 mm.

Előfordul Európában, a Krím-félszigeten és Északnyugat-Kaukázusban, Faunaterületünkön a hegy- és dombvidéken elterjedt és gyakori. Lárvája kőris. tölgy, juhar, éger, vadrózsa és gesztenye száraz ágaiban él. A bogár főleg virágzó cserjéken, galagonyán, berkenyén, vadrózsán található (IV—VI) — Apró háncscincér

alni L.

Változatai:

1. Olykor csápjai és lábai egyszínű vörösbarnák. — A törzsalak között gyakori
ab. **brunnipes** PLAV.

2. Nagyon ritkán szárnyfedői egyszínű feketék, 2—2 sárgásfehér harántsávva (98. ábra: K). — Eddig csak a horvát tengerpart vidékéről ismerjük
[ab. **infuscatus** CHEVR.]

3. Olyan, mint a törzsalak, de szárnyfedőin a vörösbarna szín kiterjedtebb, s a szárnyfedők vége, valamint a harántcsíkok között sem fekete, hanem csak barna. — Ritka (Munkács, Szigetcsép, Tarcsa, Budapest, Djakovár)
ab. **Šolci** JEŠATKÓ

4. Olyan, mint a törzsalak, de az elülső sárga harántsáv erősen megrövidült (98. ábra: E). — Ritka (Pálháza, Tard, Kálmáncsa)
ab. **anticerecurvatus** PLAV.

5. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők vége a hátulsó sárga harántcsíktól ugyanolyan vörösbarna, mint elöl (98. ábra: H). — Faunaterületünkről még nem ismeretes
[ab. **apicalis** PIC]

6. A szárnyfedők sárgásfehér harántsávjai hosszirányban a varrat közelében összekötöttek (98. ábra: F—G). — Nálunk még nem került elő
[ab. **Fauconneti** PIC]

7. A szárnyfedők sárgásfehér harántsávjai kis foltokra tagolódnak (98. ábra: C—D). — Magyarországon még nem gyűjtötték
[ab. **biinterruptus** PLAV.]

59. nem: **Lioderina** GANGLB.

Testük karcsú, meglehetősen lapos, párhuzamos szélű. Szemeik nagyok, erősen kiállók és domborúak, feltűnően erősen recézettek, belül mélyen kikanyarítottak. Pofáik keskenyek, halántékuk sokkal keskenyebb, mint a szem, és olyan széles, mint a hengeres nyak. Homlokuk széles, a csápdudoraik laposak, előre- és hátrafelé lejtősek, középen barázda húzódik, a fejpajzstól harántbarázda választja el. Csápjaik hosszúak, a szányfedők végét túlhaladják, a 3. íz rövidebb, mint az 5. Az állkapcsi tapogatók végíze kicsi, balta alakú (14. ábra: D). Az előtor háta nem szélesebb, mint a fej, elöl-hátul gyengén befűzött, oldalt éles dudor nélkül, korongján sima kiemelkedések nincsenek. Szárnyfedői keskenyek, hosszúak, a végük együttesen lekerekített, oldalszegélye lehajló. A melltő nyúlványa nagyon keskeny, pengeszerű, alacsony. A mellközép nyúlványa széles, ék alakú, a vége szélesen kimetszett. Combjaik gyengén megvastagodottak, de nem bunkósak, lábszáraik egyenesek. A hátulsó lábfej 1. íze alig olyan hosszú, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz majd a tövéig kimetszett, keskeny.

Ide csak egyetlen palearktikus faj tartozik, amely faunaterületünkön is megtalálható.

— — Egyszínű barnássárga, csak a szemei feketék. Feje sűrűn és ráncosan, előtora finomabban és szórtan, oldalt sűrűn pontozott, fényes, a szárnyfedői elöl sűrűn és finoman, hátrább elmosódottan pontozottak, a pontok köze recézett, emiatt fénytelenek. Felülete sárgás lesimuló szőrözettel fedett (108. ábra). 6—8,5 mm.

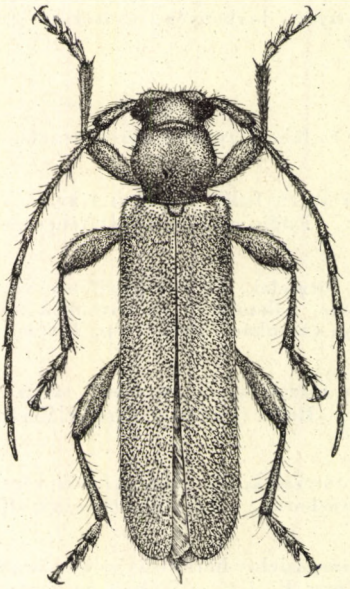

108. ábra. *Lioderina linearis* HAMPE ♂ (Eredeti)

Előfordul Ausztriában, Szlovákiában, Jugoszláviában (Bosznia, Hercegovina), Görögországban (Attika, Korfu) és Magyarországon; mindenütt nagyon ritka, nálunk eddig csak Gyenesdiásról, Szászkabányáról és Pakracról vannak megbízható adataink. Életmódját nem ismerjük. A bogár június—júliusban rajzik, s fényre is repül

linearis HAMPE

60. nem: **Xylotrechus** CHEVR.

Testük megnyúlt, hengeres, a válltól hátrafelé elszűkülő. Fejük zömök, szemeik enyhén domborúak, belül mélyen kimetszettek. Pofáik jól fejlettek, halántékuk olyan széles, mint a nyak, homlokuk a szemek között hátul széles, a csápgödrök előtt keskenyebb, a csápdudorok oldalszegélye lécszerű, középen is van többnyire hosszanti lécekkel határolt kiemelkedése (14. ábra: C). Csápjaik rövidek, a 3. íz hosszabb, mint a 4. és 5. Az előtor háta domború, erősen kiszélesedett, oldalt fog vagy dudor nélkül (110. ábra: R—T), felülete finomabban vagy durván ráspolyszerű harántszemcsékkel. Szárnyfedőik a válltól hátrafelé fokozatosan keskenyednek, a végük egyenként lekerekített. A melltő nyúlványa keskeny, de a csípők végéig ér, az elülső csípők hátul kissé nyitottak. A mellközép nyúlványa széles, a vége gyengén kikanyarított. Elülső és középső lábai rövidek, a hátulsók hosszúak, combjaik kissé bunkósak, lábszá-

raik egyenesek, valamelyest lapítottak. Az elülső és középső lábfejeik szélesek, a hátulsók hosszúak, a hátulsó lábfej 1. íze nagyon karcsú és oldalt lapított, több mint kétszer hosszabb a 2. és 3. íz együttes hosszánál, a 3. íz kissé szélesebb és majd a tövéig kikanyarított.

Ez a nem Dél-Amerika kivételével majd az egész földkerekségen elterjedt, s mintegy 100 faj tartozik ide. A palearktikus régióból több mint 35 fajt ismerünk, amelyek közül faunaterületünkön 5 faj fordul elő.

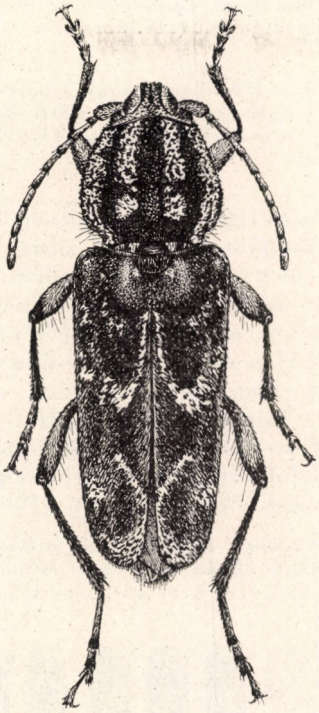

109. ábra. *Xylotrechus rusticus* L. ♀ (Eredeti)

1 (4) A szárnyfedők alapszőrözete barna, de szürke szőrözetből álló foltocskákkal vagy határozatlan alakú harántsávokkal és foltokkal tarkított.

2 (3) Az előtor háta hosszabb, mint amilyen széles, oldalt a közepe mögött gyengén kiszélesedett (110. ábra: S). A szárnyfedők alapszíne barnásfekete, de a rajzolat (foltok és keresztsávok) sárga. Teste barna, barnásfekete vagy fekete, sárgásszürke szőrökkel behintett, olykor a csápok barnásvörösek, a lábak világosbarnák, alul a test szürkés szőrökkel fedett. Szárnyfedőin elöl a korongon 1—1 folt, a középen 1 folt oldalt és 1 a korongon, valamint 2—2 folt a csúcs előtt sárga, amely világosabb sárgán szőrözött (110. ábra: A). Az előtor hátán elmosódott hosszanti szőrcsíkokkal. A homlokon élesen kiemelkedő lécekkel, amelyek elöl hegyben összefutnak. 13—19 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európa hegyvidékén, a Szovjetunió európai területeinek középső részében, valamint Szibériában, de mindenütt ritka. Faunaterületünkön eddig csak a Kárpátokból került elő (Tusnád, Kralován). A lárvája kizárólag a kecskefűz vastag ágaiban fejlődik. Az imágó júniustól augusztusig található a tápnövényén

[**pantherinus** SAV.]

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők csúcs előtti 2—2 foltja 1—1 hajlott harántszalaggá folyik össze, azonkívül a varratszögletben a pajzsocska mögött is van 1—1 kisebb sárga folt (110. ábra: B). — Ritka (Tusnád)
[ab. **Saveniusi** PLAV.]

2. A törzsalaktól abban különbözik, hogy a pajzsocska mellett sárga, azonkívül a csúcs kétoldalt szegélyezett, a csúcs előtti sáv osztott, és mind a varraton, mind a szegélyen a csúcsszegéllyel összekötött (110. ábra: C). — Ritka (Kralován) [ab. **Kudlai** SEKERA]

3 (2) Az előtor háta szélesebb, mint amilyen hosszú, és oldalt a közepe mögött erősen kiszélesedett (110. ábra: R). A szárnyfedők alapszíne egyforma sötét, a sűrűbben szőrözött foltok, harántszalagok alatt az alapszín nem világos. A felület szőrözete fehéresszürke. Az előtor háta 4 elmosódott, szürkésfehér hosszanti csíkkal, a szárnyfedőkön határozatlan alakú és elmosódott szegélyű foltokkal, amelyek közül egy erősen ívelt harántsáv a csúcs előtt, 2—2 folt a középen és 2—2 folt vagy 1 harántfolt elöl többnyire kifejlődött (110. ábra: D). Teste fekete vagy feketésbarna, csápjai és lábai világosabbak. A homloklécek hátul párhuzamosak, elöl kissé összetartók, de nem futnak össze hegyben (109. ábra). 9—20 mm.

Előfordul Európában, a Kaukázuson át Észak-Iránig, és Szibérián, Mongólián át Japánig. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidéken elterjedt, nem ritka. Lárvája (106. ábra: F) a nyír, nyár, fűz, hárs, tölgy, bükk, szil törzsében fejlődik,

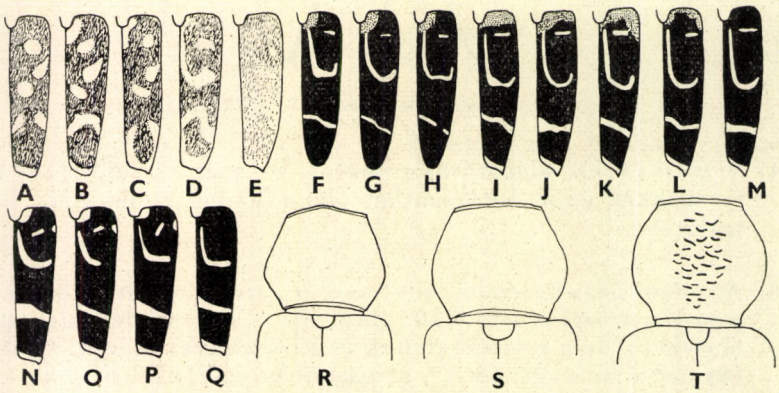

110. ábra. A: *Xylotrechus pantherinus* SAV. *forma typica*, B: ab. *Saveniusi* PLAV., C: ab. *Kudlai* SEKERA; D: *X. rusticus* L. *forma typica*, E: ab. *subuniformis* PIC; F—G: *X. capricornis* GEBL. *forma typica*, H: ab. *Ješatkói* HEYR.; I—L: *X. arvicola* OL. *forma typica*, M: ab. *inbasalis* PIC; N—O: *X. antilope* SCHÖNH. *forma typica*, P: ab. *obliquefasciatus* PIC és Q: ab. *fasciatus* SEKERA szárnyfedőrajzolata — R: *X. rusticus* L., S: *X. pantherinus* SAV. és T: *X. antilope* SCHÖNH. előtora (A—C: HEYROVSKY, F—M: PLAVILSCSIKOV, R—T: HARDE nyomán)

főleg azonban csak száradó vagy beteg fákban található. Az imágó június—júliusban jelenik meg, és csak a tápnövényén, főleg napfénynek kitett fákon figyelhető meg (= *liciatus* L.) — Egérszínű darázscincér

rusticus L.

Változatai:

1. Az előtor hátának 4 szőrsávja foltokra osztott, egyebekben olyan, mint a törzsalak. — Előfordul a törzsalakkal együtt, és nem ritka
ab. **confusus** HERBST

2. Szárnyfedőin nyoma sincs zegzugos szőrfoltoknak, hanem egész felülete egyenletesen apró foltocskákkal behintett, csak középen van 1—1 kis, világos szőrfolt (110. ábra: E). — Ritka (Esztergom, Nagytétény, Bugac)
ab. **subuniformis** PIC

3. Szárnyfedői csak apró szürke szőrfoltocskákkal egyenletesen behintettek, foltok nélkül. — Ritka (Lotriora, Inovec) [ab. **uniformis** REITT.]

4. Olykor a szárnyfedők barnássárgák vagy vörösessárgák, előtora fekete, lábai, főleg a combok vörösek. A felület rajzolata olyan, mint a törzsalaké, de kevésbé erőteljes. — Gyakori (= *heros* auct. non GANGLB.) ab. **heroicus** PLAV.

4 (1) A szárnyfedők szőrözete egyszínű barnásfekete, a harántcsíkok élesek, és szőrözetük sárga vagy sárgásfehér.

5 (6) Az előtor háta egyenletesen, nagyon sűrűn és finoman szemcsézve pontozott. Szurokbarna vagy fekete, a csápok és a lábak többnyire barnák, a combok vége némelykor sötétebb; a szárnyfedők töve a pajzsocska körül halvány vörösbarna, a szárnyfedők alapszíne a sárga szőrökkel borított éles harántcsíkjai alatt sárgás; 1 sárga harántsáv a közepe mögött kissé ferde, 1 harántsáv a közepe előtt ugyanígy ferde és a varrat mentén messze a pajzsocska irányában megnyúlt; sárga szőrcsomó van még a váll mögött és a csúcson (110. ábra: F—G). Homloklécei laposak, középen barázdáltak, párhuzamosak. Az előtor hátának korongján kétoldalt 1—1 kis sárga szőrfolttal. 9—14 mm.

Előfordul az Urál hegység és a Volga folyó között, szórványosan a Szovjetunió európai részének északabbi részén is, valamint Nyugat-Szibériában. Közép-Európában (Alpok, Bosznia, Kárpátok) nagyon ritka. Faunaterületünkön eddig csak Szlovákiából (Ulic, Stakčin) és Kárpátukrajnából ismerjük

[**capricornis** GEBL.]

Változata:

1. A szárnyfedők hátulsó sárga szalagja középen megszakított (110. ábra: H). — Eddig csak Szlovákiából ismerjük (Pasika) [ab. **Ješatkoi** HEYR.]

6 (5) Az előtor hátának korongja ráspolyszerűen harántul ráncolt és sokkal durvábban ráncolva pontozott, mint oldalt (110. ábra: T).

7 (8) A homloklécek élesek, kiemelkedők, a homlokdudorok lécei és a homloklécek között sűrűn sárga szőrözettel fedett. Az előtor korongján a haránt ráncok gyengébbek, az elülső és hátulsó oldalán sárga szőrfolttal. A szárnyfedők külső csúcsszöglete rövid hegyben kihúzott, a ferdén lemetszett csúcs a külső szöglet előtt egyáltalán nem,

vagy alig öblös. A vállbütyök mögötti sárga harántvonal teljesen vízszintes, az elülső harántcsík a varrat mellett keskeny, a hirtelen görbület után kifelé tart és széles, a hátulsó harántszalag is széles, a csúcs sárgaszőrös (110. ábra: I—L). Fekete, a szárnyfedők szőrfoltjai alatt az alapszín sárgásbarna, de sárgásbarna még az egész tőszegély a varrattól az oldalszélig. Lábai vörösbarnák. 8—20 mm.

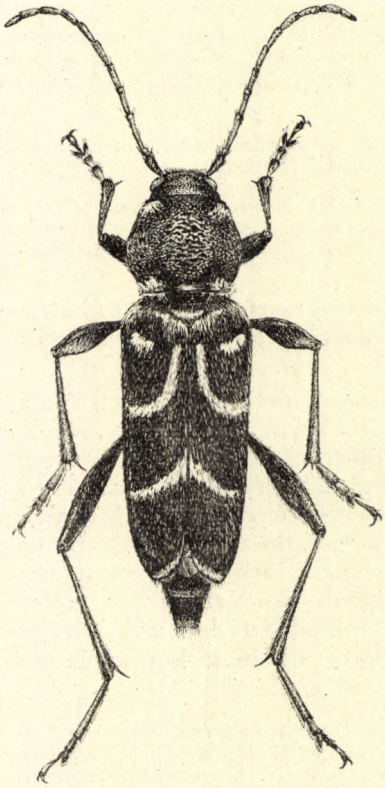

111. ábra. *Xylotrechus antilope* SCHÖNH. ♀ (Eredeti)

Előfordul Európában, beleértve a Szovjetunió európai felének középső és déli részét, a Kaukázuson át Iránig, és Észak-Afrikában. Faunaterületünkön szórványosan elterjedt és ritka, Magyarországon eddig csak Sopronból, Nagyvázsonyból, Siófokról, Pápáról és Kaposgyarmatról, valamint Sátoraljaújhelyről ismerjük. Lárvája különböző lomblevelű fák sérült vagy száraz ágaiban él (tölgy, hárs, nyár, bükk, szil, gyertyán, gesztenye, alma, szilva, szeder, galagonya stb.). Az imágó június—júliusban repül, s csak a tápnövényén található

arvicola OL.

Változata:

1. Olykor a szárnyfedők töve fekete (110. ábra: M). — Ritka (Bükk hegység: Tard)
ab. **inbasalis** PIC

8 (7) A homloklécei egészen laposak és elmosódottak, homloka szórtan és nem elrendezett csíkban szőrözött. Az előtor korongján a harántráncok nagyon élesek, elülső oldalfoltja nagy, a hátulsó keskeny, sárga szőrözet alkotja. A szárnyfedők külső csúcsszöglete éles hegyben kihúzott. A vállbütyök mögötti sárga harántfoltocska rézsútos, nem vízszintes, a harántcsíkok keskenyek, az elülső harántcsík is végig egyforma keskeny, a varrat menti része ívelten megy át a harántcsíkba (110. ábra: N—O). Fekete, lábai is sötétek, csápja barna, szárnyfedőin a harántcsíkok alapszíne sárga, olykor a pajzsocska mellett a tőszegély a vállbütyökig barna; a csúcs sárga szőrfoltja apró (111. ábra). 8—14 mm.

Előfordul Európában, a Szovjetunió európai részének középső és déli felében, a Kaukázuson át Észak-Iránig, és Észak-Afrikában. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidéken elterjedt, helyenként gyakori. Lárvája kizárólag tölgyfélék törzsében és vastagabb ágaiban él. A bogarat júniustól augusztusig főleg ölfán vagy a száraz álló, illetve kidöntött törzseken, száraz gallyakon találjuk — — Fürge darázscincér

antilope SCHÖNH.

Változatai:

1. Olykor a szárnyfedők vállbütyök mögötti kis harántfoltja nagyon ferdén (mintegy 45°-ban) elhelyezett (110. ábra: P). — Nem ritka, a törzsalakkal együtt fordul elő ab. **obliquefasciatus** PIC

2. A szárnyfedők vállbütyök mögötti foltja teljesen hiányzik (110. ábra: Q). — Ritka (Máriabesnyő) ab. **fasciatus** SEKERA

61. nem: **Clytus** LAICH.

Testük karcsú, meglehetősen hengeres, oldalszélük a válltól hátrafelé kissé elszűkülő. Fejük zömök, kerekded, szemeik gyengén domborúak, nagyon finoman recézettek, belső oldalukon élesen és mélyen kikanyarítottak, pofáik jól fejlettek, halántékuk a szemek mögött gyengén elszűkül, és átmegy a széles és hengeres nyakba. Homlokuk széles, csápdudoraik laposak, oldalt csak a csápgödrök szegélyén van éles peremük, a csápgödröktől előrefelé homlokuk a szemek között teljesen lapos (16. ábra: B). Csápjaik rövidek, a test fél hosszát nem érik el, a 3. íz valamennyi között a leghosszabb. Az előtor háta minden irányban domború, oldalt kerekített és dudor nélküli. Szárnyfedőik hosszúak, oldalszélük lehajló, a csúcsa ferdén befelé lecsapott. A melltő nyúlványa keskeny, de a csípők végéig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa széles és lapos. Lábaik hosszúak, különösen a hátulsók, combjaik gyengén bunkósak, lábszáraik egyenesek. A hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2—4. íz, a 3. íz gyengén kiszélesedett, és majd a tövéig osztott.

Ide vagy 50 nearktikus és palearktikus, valamint néhány orientális faj tartozik, ezek közül a palearktikus régióban 30, faunaterületünkön pedig 4 faj található.

1 (2) Testét csak lesimuló szőrözet fedi, sem az előtor hátán, sem a szárnyfedők tövén nincs hosszú és felálló szőrözet. A fej és az előtor háta durván ráncolva szemecskézett, a szárnyfedők töve kissé durvábban, majd finoman szemecskézett, egész felületét nemezszerűen

sűrű szőrözet fedi, amely az egész alapskulptúrát eltakarja. A homlok hátoldalán elöl, a csápgödrök mögött, az előtor elülső és hátulsó szegélyén kétoldalt, a melltő és mellközép, valamint a mellvég oldalán 1—1 folt és a potrohlemezek vége sárgán szőrös. A szárnyfedők alapszíne fekete, de a pajzsocska mellett 1—1 elmosódott szélű folt, valamint a sárga szőrözettel fedett foltok, a harántsávok helye

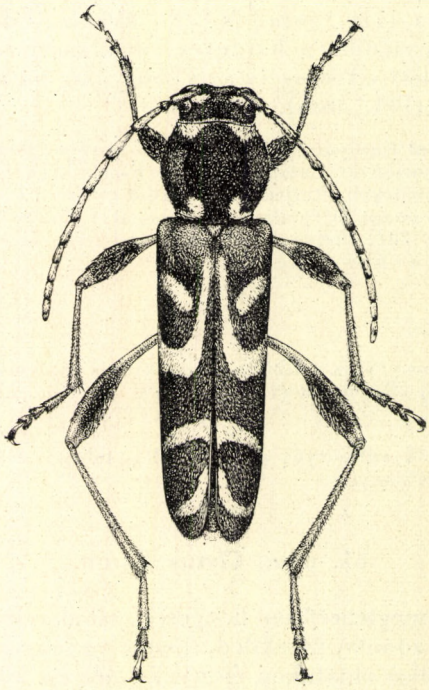

112. ábra. *Clytus tropicus* PANZ. ♂ (Eredeti)

az alapszínben is barnássárga. A szárnyfedők rajzolata: a pajzsocska mögött a varrat mellett kiinduló sáv a közepe előtt harántirányban kanyarodik, és a szegély mellett előrefelé fut, egy széles, hátrafelé hajlott harántsáv a közepe mögött és egy keskenyebb, előrefelé hajlott sáv a csúcs előtt, valamint egy rézsútos folt a vállbütyök mögött sárgán szőrös (112. ábra). 10—19 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, valamint Délnyugat-Ukrajnában. Faunaterületünkön szórványosan elterjedt és ritka, a dombvidék és az alacsonyabb hegyvidék tölgyerdőiben honos. Lárvája főleg tölgyfák törzsében él, de kökényben és almában is megtalálható. Az imágó május—júniusban repül, és a tápnövényén tartózkodik

tropicus PANZ.

Változatai:

Változatait a 113. ábra: A—K szemlélteti. Faunaterületünkön, s így Magyarországon is ez ideig az 1., 3., 4., 5. és 6. sorszámú változatok fordulnak elő, de a többi előfordulása is várható:

1. ab. **inbasalis** PLAV. (A); 2. ab. **praescutellaris** PIC (B); 3. **forma typica** (C); 4. ab. **Kelchi** BACH (D); 5. ab. **interruptus** PIC (E); 6. ab. **posticeconjunctus** PLAV. (F); 7. ab.. **posticedivisus** PLAV. (G); 8. ab. **posticeabruptus** PLAV. (H); 9. ab. **posticereductus** SCHMIDT (I); 10. ab. **reductesignatus** HEYR. (J); 11. ab. **anticereductus** SCHMIDT (K).

2 (1) Az előtor hátán és a szárnyfedők tövén a lesimuló szőrözeten felül még hosszú, felálló szőrözet is van.

3 (4) A szárnyfedők sötét szőrözete gyér, úgyhogy a felületet nem fedi be, ami miatt fényesnek látszik. Pontozása gyér és erőteljes, hátrafelé elmosódottabb és sűrűbb, a pontok köze sima és fényes, a fej és az előtor háta nagyon sűrűn és durván pontozott. Teste fekete, csápjai és lábai barnák, combjai sötétebbek. Az előtor hátának elülső és hátulsó szegélye, a melltő és a mellközép oldala, a mellvég oldallemeze, a potrohszelvények vége, a pajzsocska, 1 váll mögötti rézsútos folt, 1 erősen hajlott és a varrat mentén előre irányuló harántsáv a közepe előtt, 1 kissé rézsútos harántsáv a közepe mögött és a csúcs sárgásfehér szőrözettel fedett (113. ábra: L—M). 6—10 mm.

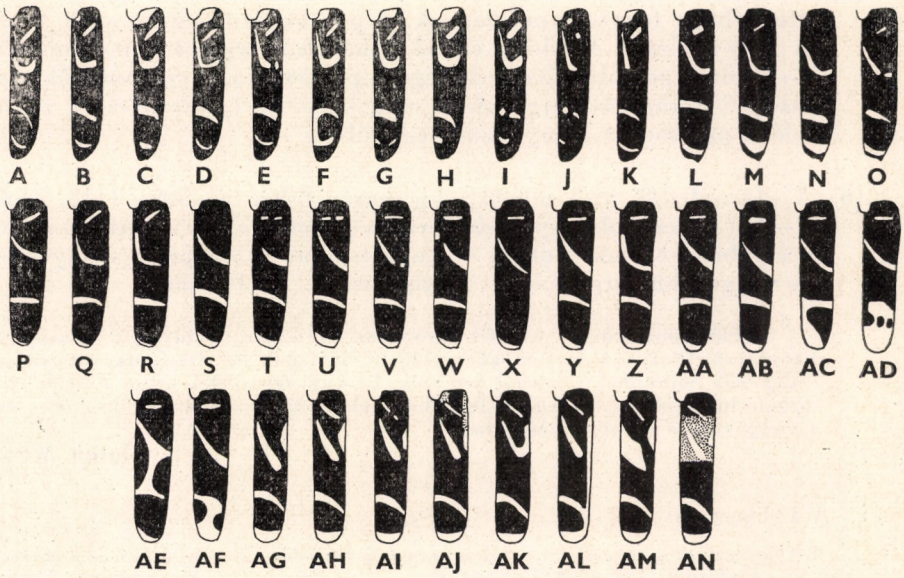

113. ábra. A: *Clytus tropicus* PANZ. ab. *inbasalis* PLAV., B: ab. *praescutellaris* PIC, C: *forma typica*, D: ab. *Kelchi* BACH, E: ab. *interruptus* PIC, F: ab. *posticeconjunctus* PLAV., G: ab. *posticedivisus* PLAV., H: ab. *posticeabruptus* PLAV., I: ab. *posticereductus* SCHMIDT, J: ab, *reductesignatus* HEYR., K: ab. *anticereductus* SCHMIDT; L—M: *C. rhamni* GERM. *forma typica* N: ab. *innormalis* PIC, O: ab. *Kaszabi* HEYR.; P—R: *C. lama* MULS. *forma typica*; S: *C. arietis* L. ab. *Carpelani* HEYR., T: ab. *Cloueti* THÉRY, U: ab. *quadripunctatus* HEYR., V: ab. *Koslovskyi* PLAV., W: ab. *Krupkai* HEYR., X: ab. *inconstans* KUHNT, Y—Z: *forma typica*, AA: ab. *Bickhardti* PIC, AB: ab. *Lederi* GANGLB., AC: ab. *Heyrovskyi* PIC, AD: ab. *Chapmanni* PIC, AE: ab. *triangulimaculata* COSTA, AF: ab. *Bourdilloni* MULS.; AG: *Cyrtoclytus capra* GERM. ab. *inbasalis* PLAV., AH: *forma typica*, AI: ab. *Niedli* PODANY, AJ: ab. *rufobipunctatus* HEYR., AK: ab. *Vávrai* ROUBAL, AL: ab. *margineprolongatus* HEYR., AM: ab. *decoratus* KUDLA és AN: ab. *Lekesi* HEYR. szárnyfedőrajzolata (A—K, S—AF: HEYROVSKY, L—N, P—R: PLAVILSCSIKOV nyomán, O, AG—AN: eredeti)

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Kaukázuson át Észak-Iránig és Kisázsiában. Faunaterületünkön elterjedt és főleg a dombvidéken gyakori. Lárvája a csüdfű (*Astragalus*) és a zanót (*Cytisus*) gyökereiben él. A bogár májustól júliusig virágokon található — Benge-darázscincér

rhamni GERM.

Változatai:

1. Olykor a szárnyfedőkön a váll mögötti rézsútos szőrfolt hiányzik (113. ábra: N). — Nem ritka ab. **innormalis** PIC

2. A szárnyfedők elülső sárgásfehér harántsávja oldalt megszakított (113. ábra: O). — Ritka (Fiume, Zengg) [ab. **Kaszabi** HEYR.]

3. Olykor a hátulsó combok végének kivételével lábai és csápjai barnásvörösek, egyebekben olyan, mint a törzsalak. — Nagyon gyakori var. **temesiensis** GERM.

4. Az előtor háta keskenyebb, hosszabb, mint amilyen széles, a szárnyfedők váll mögötti kis foltja apró vagy hiányzik. — Előfordul a Bánságban (Herkules-fürdő, Mehádia) var. **longicollis** REITT.

4 (3) A szárnyfedők lesimuló, fekete szőrözete sűrű, az alapot annyira elfedi, hogy fénytelennek látszik. A pontozása finom és sűrű, közte az alap recézett. Az előtor elülső és hátulsó szegélye, a mell oldalán 1—1 folt, a potrohszelvények vége, a pajzsocska, a szárnyfedők csúcsa és 2 harántsáv sárgaszőrös, ezek közül az 1. harántsáv a varrat felé a pajzsocska irányában megnyúlt.

5 (6) A szárnyfedők váll mögötti kis harántfoltja rézsútos (113. ábra: P—R.) A csápok egyszínű barnásvörösek, lábai vörösbarnák, de a combok sötétek. Foltjai és harántsávjai általában keskenyebbek és világosabb sárgák vagy sárgásszürkék. 8—14 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, valamint Délnyugat-Ukrajnában Faunaterületünkön a Kárpátokban sokfelé előfordul, de ritka, Magyarországon eddig csak Sopronból (Várhely) ismerjük. Lárvája fenyőfélék kérge alatt él, elsősorban lucfenyőben és jegenyefenyőben található. A bogár június—júliusban a virágokon és tápnövényén lelhető

lama MULS.

Változata:

1. Olyan, mint a törzsalak, de lábai egyszínű vörösbarnák, a combjai sem sötétek. — Előfordul a törzsalakkal együtt ab. **aegagrus** TRELLA

6 (5) A szárnyfedők váll mögötti harántos szőrfoltja teljesen vízszintes (113. ábra: Y—Z). A csápok vége többnyire sötétebb. Lábai vörösbarnák, de az elülső és középső combok olykor sötétebbek. A szárnyfedők foltjai és harántsávjai többnyire szélesebbek és élénksárga színűek (114. ábra). 6,5—14 mm.

Előfordul Európában a Kaukázuson át Észak-Iránig és Kisázsiában. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidék lakója, elterjedt és gyakori. Lárvája (106. ábra: G) főleg tölgyben, de más lomblevelű fákban (bükk, juhar, gyertyán, gesztenye, mogyoró, dió, galagonya stb.) is megél. A lárva 2 évig fejlődik, eleinte

a kéreg alatt rág járatokat, majd mélyen behatol a fába. Az imágó májustól júniusig rajzik, farakásokon, száraz fák törzsén, de virágzó fákon is található — Közönséges darázscincér

arietis L.

Változatai:

1. Olykor a combjai erősebben és kiterjedtebben feketék. — Gyakori
ab. **gazella** FABR.

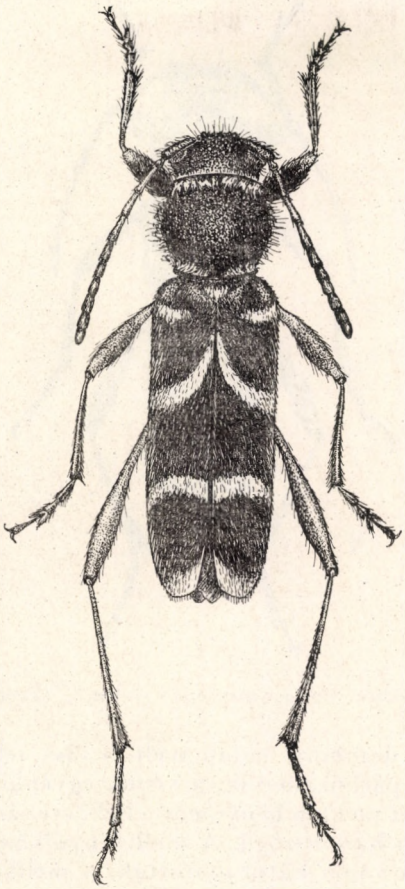

114. ábra. *Clytus arietis* L. ♂ (Eredeti)

A szárnyfedők rajzolatait a 113. ábra: S—AF szemlélteti; faunaterületünkről eddig csak az 5., 6. és 11. sorszámú változatok kerültek elő:

2. ab. **Carpelani** HEYR. (S); 3. ab. **Cloueti** THÉRY (T); 4. ab. **quadripunctatus** HEYR. (U); 5. ab. **Koslovskyi** PLAV. (V); 6. ab. **Krupkai** HEYR. (W); 7. ab. **inconstans** KUHNT (X); 8. **forma typica** (Y—Z); 9. ab. **Bickhardti** PIC (AA); 10. ab. **Lederi** GANGLB. (AB); 11. ab. **Heyrovskyi** PIC (AC); 12. **Chapmanni** PIC (AD); 13. ab. **triangulimaculata** COSTA (AE); 14. ab. **Bourdilloni** MULS. (AF).

62. nem: **Cyrtoclytus** GANGLB.

Testük karcsú, hengeres, párhuzamos szélű, felületük hosszú, felálló szőrözettel fedett. Fejük megnyúlt, szemeik vese alakúak, belül kikanyarítottak. Homlokuk a szemek hátulsó szegélyénél széles, domború, a csápgödrök között keskeny és lapos, csápdudorai csak oldalt, a csápgödrök fölött élszerűek. Pofáik nagyon hosszúak, halántékuk olyan széles, mint a nyak. Csápjaik rövidek, a test fél hosszát nem érik el, a 3. íz valamennyi között a leghosszabb.

115. ábra. *Cyrtoclytus capra* GERM. ♀ (Eredeti)

Az előtor háta hosszú, domború, oldalt ívelt, a töve felé gyengén befűződött. Szárnyfedői hosszúak, párhuzamosak, a végük egyenként lekerekített, a pajzsocska körül és a varrat mentén benyomott. Felülete sárga foltokkal és haránt-sávokkal. A pajzsocska háromszögű. A melltő nyúlványa keskeny és lehajló, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak, a mellközép nyúlványa széles és domború. Combjai erősen bunkósak, lábszárai egyenesek, a hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz felül majd a tövéig kikanyarított.

Ide 3 palearktikus és dél-ázsiai faj tartozik, amelyek közül 1 a faunaterületünkön is honos.

— — Teste fekete vagy barnásfekete, csápja, lábszárai és lábfejei vörösbarnák. A homlok kétoldalt elöl, a fejtető, az előtor elülső szegélye egészen, a hátulsó kétoldalt, a mell egyes pontjai, a potrohszelvények vége, a pajzsocska, a szárnyfedők csúcsa, 1 széles harántszalag

a vége előtt, amely kissé hajlott és erősen ferde, 1—1 hosszú folt a szegélyen a közepe előtt, 1—1 rézsútos folt a varrat mellett, amely a közepéig ér és kifelé hajlik, végül 1—1 keskeny, a pajzsocskától kiinduló rézsútos sáv a vállak mögött sárgán szőrös (113. ábra: AH). A fej és az előtor háta nagyon sűrűn, durván, recézve pontozott, szárnyfedői igen durván, helyenként ráncolva pontozottak, de a közterek fényesek, hátrafelé a skulptúra finomabb, a végén bőrszerűen ráncolt (115. ábra). 8,5—15 mm.

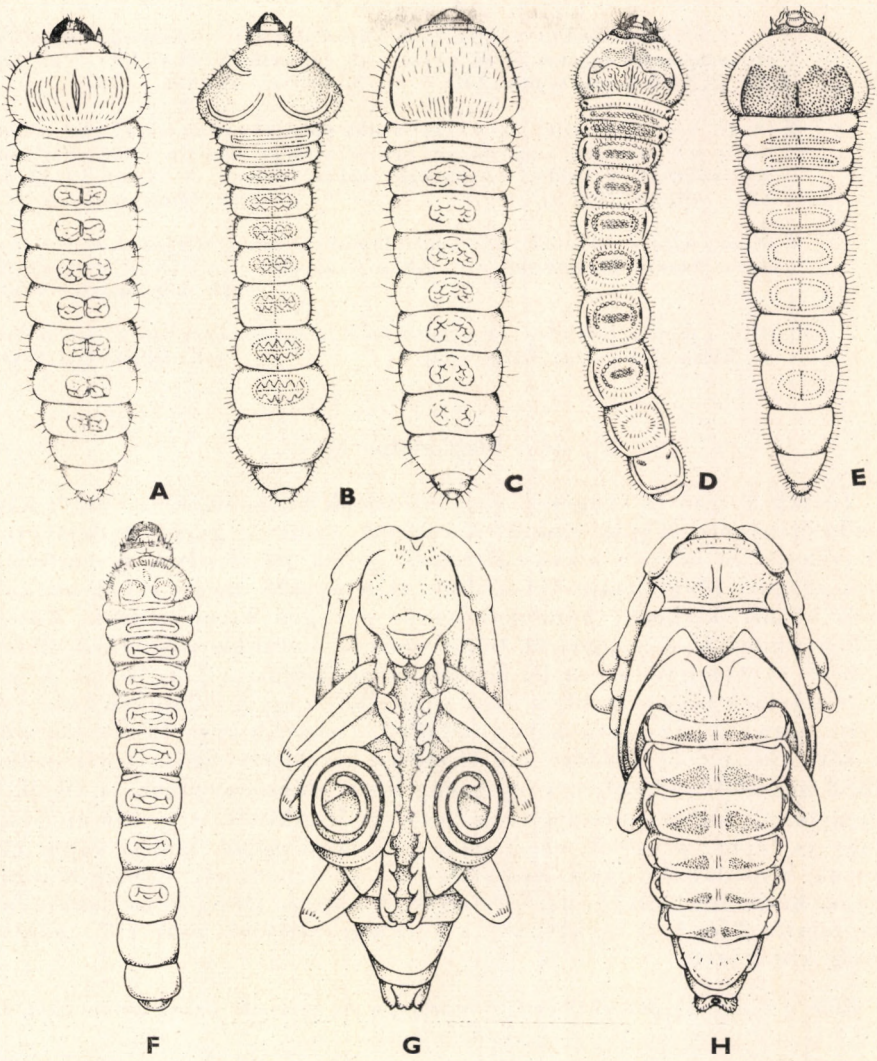

116. ábra. A: *Cyrtoclytus capra* GERM., B: *Plagionotus arcuatus* L., C: *Chlorophorus varius* O. F. MÜLLER, D: *Monochamus sutor* L., E: *Lamia textor* L., F: *Acanthocinus aedilis* L. lárvája — G: *Monochamus sutor* L. és H: *Lamia textor* L. bábja felülnézetben (A, C: DEMELT, B, D—E: PLAVILSCSIKOV, F—H: KEMNER nyomán)

Előfordul Európa hegyvidékén, de nagyon sporadikus az elterjedése, valamint Szibérián át Koreáig. Faunaterületünkön eddig csak a Kárpátokból került elő, ahol sokfelé megtalálták, de mindenütt ritka. Lárváját (116. ábra: A) ez ideig csak a platánlevelű juharban figyelték meg (VI—VII)

[**capra** GERM.]

Változatai:

A szárnyfedők rajzolata változékony, azokat a 113. ábra: AG—AN szemlélteti. A 2., 5., 6., 7., 8., 9., 10. sorszámú forma a Kárpátokból is előkerült, a többinek az előfordulása pedig várható:

1. ab. **inbasalis** PLAV. (AG); 2. ab. **Vávrai** ROUBAL (= *Székessyi* CSIKI) (AK); 3. ab. **margineprolongatus** HEYR. (AL); 4. ab. **decoratus** KUDLA (AM); 5. ab. **Lekeši** HEYR. (AN); 6. **forma typica** (AH); 7. ab. **Niedli** PODANY (AI).

8. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők szegélyén nemcsak a sárga szőrökkel fedett folt alapszíne sárgásbarna, hanem a sárga alapszín a tőszegélyig meghosszabbított. A tövében a pajzsocska mellett is van 1—1 sárga folt (113. ábra: AJ). — Ritka (Tihuca) [ab. **rufobipunctatus** HEYR.]

9. Olyan, mint a törzsalak, de a felület harántsávjainak, foltjainak szőrözete nem sárga, hanem fehéresszürke. — Ritka (Szlovákia: Kralovany, Margecany) [ab. **albofasciatus** SEKERA]

10. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők alapszíne nem fekete, hanem barna. — Ritka (Szlovákia: Margecany) [ab. **Heyrovskyi** SEKERA]

63. nem **Plagionotus** MULS.

Testük karcsú és hengeres, vagy szélesebb hengeres, és a válltól hátrafelé elkeskenyedik. Fejük zömök, kerekített, szemeik gyengén domborúak, belül szélesen és mélyen kikanyarítottak, pofáik jól fejlettek, halántékuk a szemek mögött rövid, majd befűződött, és a nyakba megy át. Homlokuk a szemek között keskeny, homlokdudoraik gyengén kiemelkednek, középen kissé benyomottak, a csápgödrök fölött sincs ék, hátul kis szögletben kihúzott (16. ábra: A). Csápjaik a test fél hosszát meghaladják, a 3. íz rövidebb, mint az 5., a csápízek vége erősebben vagy gyengébben egyik oldalukon kissé kihúzott (16. ábra: C). Az előtor háta gömbölyű, szélesebb vagy kissé hosszabb, a töve előtt gyengén befűződött, oldalt erősen kerekített. Szárnyfedői szélesek, a válltól hátrafelé erősebben vagy gyengébben elkeskenyednek, a végük ferdén lemetszett, külső csúcsszögletük éles vagy kerekített. A melltő nyúlványa keskeny és lapos, a csípők végét eléri, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak, a mellközép nyúlványa széles, a vége kimetszett. Lábaik hosszúak, combjaik bunkósak, lábszáraik egyenesek. A hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve, a 3. íz alig szélesebb, mint a 2., majdnem a tövéig kimetszett.

Ebbe a nembe 11 palearktikus és 3 nearktikus faj tartozik. Faunaterületünkön 3 faj honos.

1 (4) A combokon a lesimuló szőrözet mellett alul még hosszú, elálló, gyér szőrözet is van. Nagyobb termetű és szélesebb fajok, a szárnyfedőik a válltól hátrafelé határozottan és feltűnően elkeskenyednek.

2 (3) Szárnyfedői a csúcson kissé kikanyarítottak, külső csúcsszögletük határozott tompaszögű. Teste sötétbarna, a szárnyfedők töve, a csápok és a lábak sárgásbarnák, 3 harántcsík a fejen, az előtor hátá-

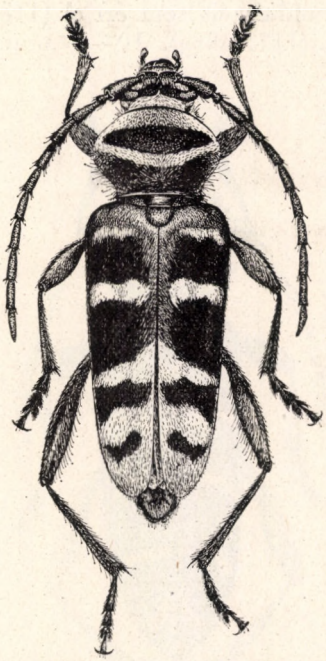

117. ábra. *Plagionotus detritus* L. ♂ (Eredeti)

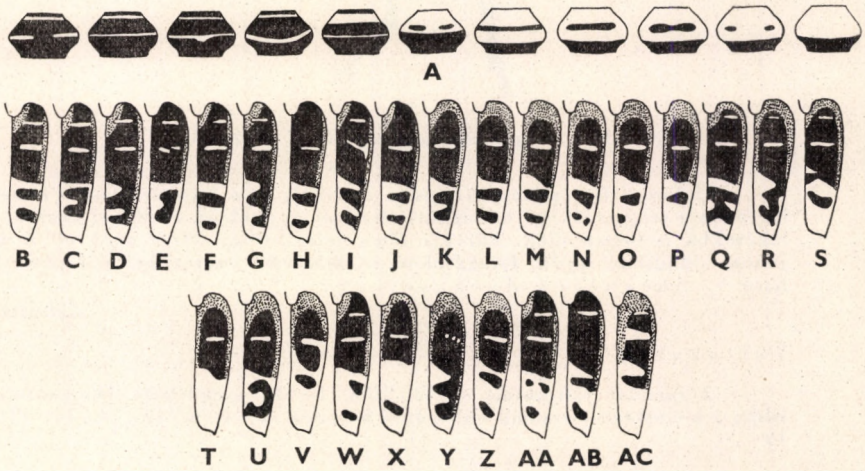

118. ábra. A: *Plagionotus detritus* L. előtorának rajzolatváltozatai — B—AC: *P. detritus* L. szárnyfedőrajzolata. B—E: *forma typica*, F: ab. *obscurebasalis* PIC, G: ab. *Theresae* PIC, H: ab. *anticereductus* SCHMIDT, I: ab. *curvatofasciatus* TIPPMANN, J—P: ab. *inbasalis* PLAV., Q: ab. *Freyi* TIPPMANN, R: ab. *ornatus* PODANY, S: ab. *Kulzeri* TIPPMANN, T: ab. *Špačeki* PLAV., U: ab. *Kanabéi* PLAV., V: ab. *Reithofferi* TIPPMANN, W: ab. *apicebimaculatus* SCHMIDT, X: ab. *Heyrovskyi* KANABÉ, Y: ab. *Roubali* JEŠATKÓ, Z: ab. *Székelyi* KANABÉ, AA: ab. *quadrimaculatus* KANABÉ, AB: ab. *Millekeri* KANABÉ és AC: ab. *Podanyi* HEYR. (A—AB: HEYROVSKY nyomán, AC: eredeti)

nak elülső széle és 1 harántcsík a középen (118. ábra: A), 4 harántcsík a szárnyfedőkön, valamint a csúcsuk és a test alul sűrű sárga szőrökkel fedett. A szárnyfedők első 2 harántcsíkja a varraton megszakított, és az oldalszélt sem éri el (118. ábra: B—E). Rajzolata nagyon változó (117. ábra). 10—19 mm.

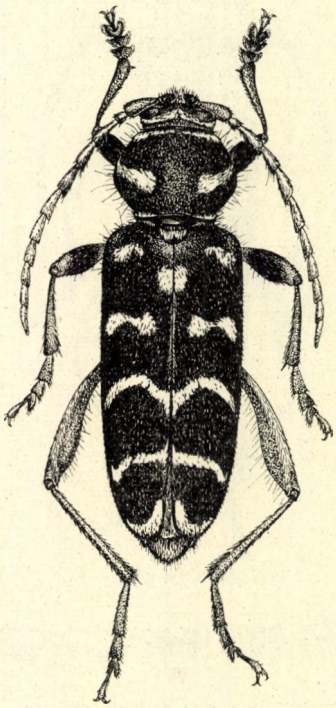

119. ábra. *Plagionotus arcuatus* L. ♂ (Eredeti)

Előfordul Európában, Kisázsián át Iránig és a Kaukázusban. Faunaterületünkön a tölgyerdőkben mindenütt elterjedt és gyakori, tűzifával gyakran még lakásokba is behurcolják. Lárvája főleg száraz tölgy kérge alatt él. A bogár június—júliusban rajzik, farakásokon, a tápnövény száraz ágain, törzsén található — Sárgafarú darázscincér

detritus L.

Változatai:

A rajzolat változatait a 118. ábra: B—AC szemlélteti. Magyarországon eddig a következő sorszámú változatok kerültek elő: 1., 6., 12., 14., 16., 17., 18., 19.

1. **forma typica** (B—E); 2. ab. **obscurebasalis** PIC (F); 3. ab. **Theresae** PIC (G); 4. ab. **anticereductus** SCHMIDT (H); 5. ab. **curvatofasciatus** TIPPMANN (I); 6. ab. **inbasalis** PLAV. (J—P); 7. ab. **Freyi** TIPPMANN (Q); 8. ab. **ornatus** PODANY (R); 9. ab. **Kulzeri** TIPPMANN (S); 10. ab. **Špačeki** PLAV. (T); 11. ab. **Kanabéi** PLAV. (U); 12. ab. **Reithofferi** TIPPMANN (V); 13. ab. **apicebimaculatus** SCHMIDT (W); 14. ab. **Heyrovskyi** KANABÉ (X); 15. ab. **Roubali** JEŠATKÓ (Y); 16. ab. **Székelyi** KANABÉ (Z); 17. ab. **quadrimaculatus** KANABÉ (AA); 18. ab. **Millekeri** KANABÉ (AB); 19. ab. **Podanyi** HEYR. (AC).

3 (2) A szárnyfedők csúcsa egyenként lekerekített, a külső csúcsszöglet is lekerekített. Teste fekete, a csápok és a lábak sárgásvörösek, de az elülső és középső combok bunkója többnyire füstös. A testet alul-felül sárga foltok és harántsávok díszítik, a fejen 3 harántsáv, az előtor hátának elülső szegélye, korongján kétoldalt rézsútos harántsáv, a pajzsocska, a vállbütyök a belső oldalán, a varraton a pajzsocska mögött és az oldalszegélyén a váll alatt 1—1 folt, valamint 3 harántsáv, amelyek közül az 1. sem a varratot, sem az oldalszélt nem éri el, és a csúcs egy keskeny szegélyt kivéve sárga szőrözettel borított. A mell oldalán foltok, a haslemezeken pedig harántsávok sárgák. A szárnyfedőkön a sárga szőrökkel borított helyek alapszíne is többé-kevésbé sárgásbarna (119. ábra). 10—22 mm.

Előfordul Európában, a Szovjetunió európai felének középső és déli részén, beleértve a Kaukázust, továbbá Kisázsiában és Észak-Afrikában. Faunaterületünkön a tölgyerdőkben általánosan elterjedt és helyenként nagyon gyakori. Lárvája (116. ábra: B) elsősorban tölgyben, de más lombosfákban is (gesztenye, gyertyán, bükk, fűz) megél. A bogár májustól júliusig rajzik, s főleg farakásokon, száraz, napsütötte fatörzseken, kivágott fák rönkjén található — Bársonyos darázscincér

arcuatus L.

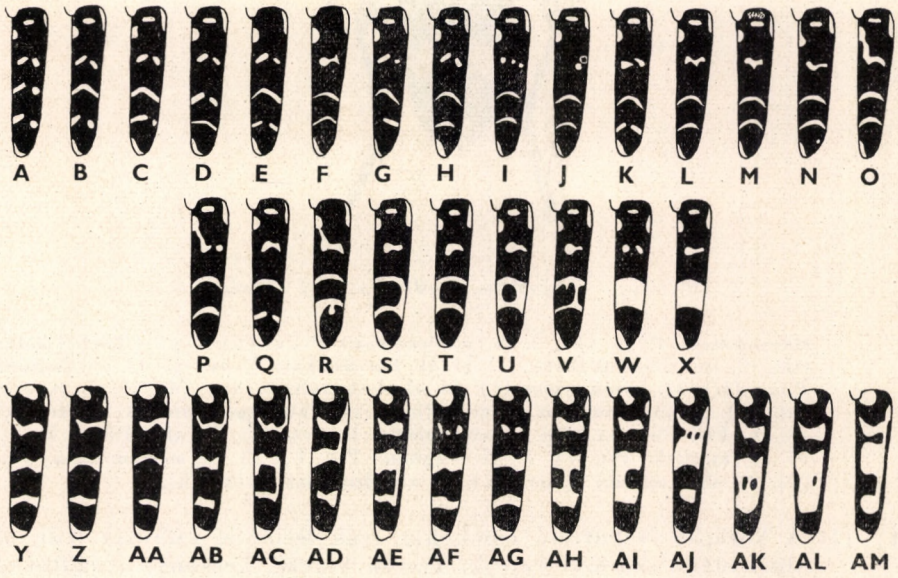

120. ábra. A: *Plagionotus arcuatus* L. ab. *multiinterruptus* Pic, B: ab. *Henoni* Pic, C: ab. *Prozhigai* Plav., D: ab. *bidisjunctus* Plav., E: ab. *substauropolicus* Plav., F: ab. *stauropolicus* Plav., G: ab. *posticedivisus* Plav., H: ab. *Reichei* Thoms., I: ab. *tridivisus* Heyr., J: ab. *Plavilščikovi* Hemm., K: ab. *disjunctus* Plav., L: *forma typica*, M: ab. *humeralis* Marcu, N: ab. *algerinus* Pic, O: ab. *connatus* Mars., P: ab. *interruptoconnatus* Schmidt, Q: ab. *Pici* Podany, R: ab. *apicalis* Hampe, S: ab. *Milliati* Pic, T: ab. *martialis* Pic, U: ab. *Pagnioni* Pic, V: ab. *semiconfluens* Plav., W: ab. *Colbeani* Mars., X: ab. *Buyssoni* Dauf.; Y—AD: *P. floralis* Pall. *forma typica*, AE: ab. *Mülleri* Adamović, AF: ab. *Hofferi* Heyr., AG: ab. *biinterruptus* Pic és AH—AM: m. *variabilis* Motsch. (A—O, Q—X: Heyrovsky, Y—AA: Plavilscsikov nyomán, a többi eredeti)

Változatai:

1. Olykor szőrözete nem sárga, hanem fehéresszürke. — Ritka (Trencsén) [ab. **albosignatus** SEKERA]

Rajzolatváltozatait a 120. ábra: A—X szemlélteti. Nálunk eddig a következő sorszámú változatok kerültek elő: 4., 5., 11., 12., 16., 17., 18., 21.

2. ab. **multiinterruptus** PIC (A); 3. ab. **Henoni** PIC (B); 4. ab. **Prozhigai** PLAV. (C); 5. ab. **bidisjunctus** PLAV. (D); 6. ab. **substauropolicus** PLAV. (E); 7. ab.

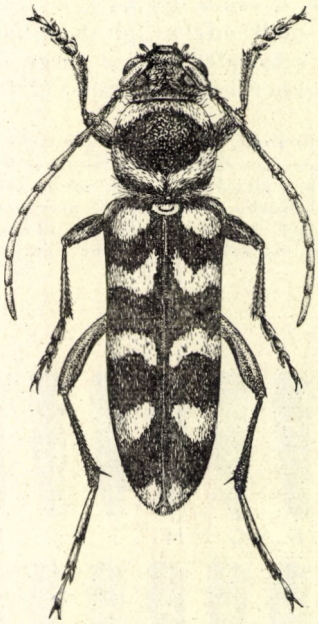

121. ábra. *Plagionotus floralis* PALL. ♂ (Eredeti)

stauropolicus PLAV. (F); 8. ab. **posticedivisus** PLAV. (G); 9. ab. **Reichei** THOMS. (H); 10. ab. **tridivisus** HEYR. (I); 11. ab. **Plavilščikovi** HEMM. (J); 12. ab. **disjunctus** PLAV. (K); 13. **forma typica** (L); 14. ab. **humeralis** MARCU (M); 15. ab. **algerinus** PIC (N); 16. ab. **connatus** MARS. (O); 17. ab. **interruptoconnatus** SCHMIDT (P); 18. ab. **Pici** PODANY (Q); 19. ab. **apicalis** HAMPE (R); 20. ab. **Milliati** PIC (S); 21. ab. **martialis** PIC (T); 22. ab. **Pagnioni** PIC (U); 23. ab. **semiconfluens** PLAV. (V); 24. ab. **Colbeani** MARS. (W); 25. ab. **Buyssoni** DAUF. (X).

4 (1) A középső és hátulsó combokat csak lesimuló szőrözet fedi, alul sincs elálló szőrözet rajtuk. Testük karcsú, keskeny, a válltól alig keskenyedik, szárnyfedőinek vége egyenként lekerekített, feje egyenletesen szőrös, az egész hasoldal sűrűn sárga szőrökkel fedett. Teste fekete, csápjai és lábai sárgásvörösek, felülete sárga harántcsíkokkal: az előtor elülső szegélye és a töve előtt 1 harántsáv, valamint a melltő oldallemezei, a pajzsocska, a tőszegély mögött 1—1 nagy, kerek folt, az oldalszél a vállbütyökig, valamint a csúcs és 3—3 harántsáv, amelyek közül az 1. és a 3. sem az oldalszélt, sem a varratot nem éri el. A szárnyfedőn a fekete és sárga sávok közel egyforma szélesek (121. ábra). 8—16 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Kaukázuson át Észak-Iránig és Kisázsián át Szíriáig, valamint Nyugat- és Közép-Szibériáig. Faunaterületünkön főleg az alföldön és a dombvidéken nagyon elterjedt, közönséges, sőt kártevő. Lárvája a lucerna gyökerében fejlődik. A bogár májustól augusztusig található, főleg virágzó cickafarkon — Lucernacincér

floralis PALL.

Változatai:

1. A csáp 1. íze fekete, combjai pedig barnák, egyebekben olyan, mint a törzsalak. — Magyarországon közönséges (= *basicornis* REITT.) ab. **aulicus** LAICH.

2. Olyan, mint a törzsalak, de a szőrözete fehéresszürke. — Nem ritka ab. **armeniacus** REITT.

3. Olyan, mint az ab. *aulicus* LAICH., de szőrözete fehéresszürke. — Gyakori ab. **araratensis** REITT.

A szárnyfedőrajzolat változatait a 120. ábra: Y—AM szemlélteti; ezek mind előfordulnak hazánkban is:

4. **forma typica** (Y—AD); 5. ab. **Mülleri** ADAMOVIČ (AE); 6. ab. **Hofferi** HEYR. (AF); 7. ab. **biinterruptus** PIC (AG); 8. m. **variabilis** MOTSCH. (AH—AM)

64. nem: **Neoclytus** THOMS.

Testük karcsú, hengeres, hátrafelé elszűkül. Fejük zömök, kerekített, szemeik vese alakúak, belül csak kissé kimetszettek, pofáik nagyon hosszúak, előrefelé elszűkülnek, halántékuk a nyakkal egyforma széles. Homlokuk a szemek között széles, gyengén domború, csápdudoraik a szemek hátulsó szegélyének magasságáig érnek, alacsonyak. Csápjaik elérik a test fél hosszát, a 4. íz sokkal hosszabb, mint a 9., a 3. és 4. íz karcsú, vékony, az 5. kissé rövidebb, a 6.-tól megvastagodott, és ízei laposak, rövidebbek (16. ábra: D). Az előtor háta hengeres, elöl-hátul szegélyezett, elöl-hátul hirtelen elszűkül, oldalt párhuzamos, felületén ráspolyszerű harántszemcsék vannak. Szárnyfedői a vállon sem szélesebbek, mint az előtor, hátrafelé elkeskenyednek, a végük ferdén lemetszett, és a külső csúcsszegély hegyes. A mellközép nyúlványa keskeny, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak, a mellközép nyúlványa széles és lapos. Lábai karcsúak, hosszúak, az elülső comb gyengén megvastagodott, a középső és hátulsó erősen bunkós, a hátulsó comb vége hegyesen kihúzott (16. ábra: H), a lábszárak kiszélesednek, különösen a hátulsók, és kívül késpengeszerű. A hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2—4. íz együttvéve, a 3. íz a tövéig osztott.

Ide vagy 70 nearktikus és neotropikus faj tartozik, amelyek közül 1 fajt Európába is behurcoltak, s a horvátországi tengermelléken meghonosodott.

— — Rozsdavörös, finom, lesimuló sárgásbarna szőrözettel fedett; teste alul, az előtor elülső és hátulsó szegélye, valamint a szárnyfedők töve kivételével sötétebb. Szárnyfedőin a tőszegély és 3 harántsáv sárgán szőrös (124. ábra: A). Az előtor háta hosszabb, mint amilyen széles, a középvonalban és a korongon is néhány erősen kiemelkedő, ráspolyszerű harántszemcsével (122. ábra). 8—15 mm.

Észak-amerikai faj, de a Földközi-tenger medencéjében többfelé előfordul, helyenként, így az isztriai tengermelléken meg is honosodott. Lárvája kőrisben, tölgyben, dióban stb. fejlődik (VI—VII) (= *erythrocephalus* FABR.)

[**acuminatus** FABR.]

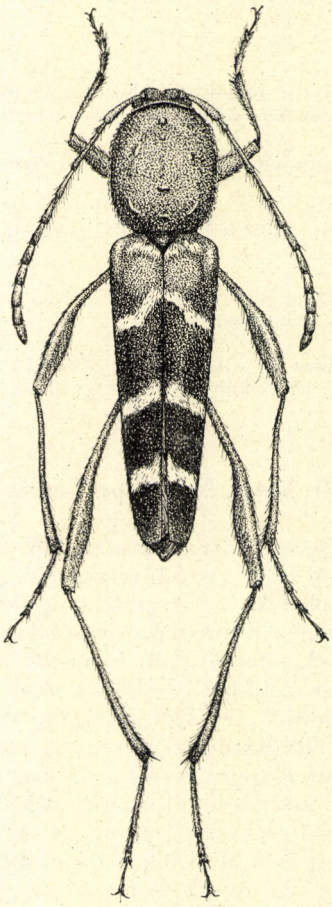

122. ábra. *Neoclytus acuminatus* FABR. ♂ (Eredeti)

65. nem: **Chlorophorus** CHEVR.

Testük karcsú, hengeres, meglehetősen párhuzamos szélű. Fejük kicsi, sokkal keskenyebb, mint az előtor háta, szemeik vese alakúak, belül mélyen kimetszettek. Homlokuk hátul széles, elöl lapos, a homlokdudoraik gyengén emelkednek ki, közöttük a homlok benyomott. Pofáik fejlettek, halántékuk rövid, elszűkül és a hengeres, széles nyakba megy át. Csápjaik rövidek, legfeljebb a test felét érik el, a 3. íz valamivel hosszabb, mint az 5., és jóval hosszabb, mint az utolsó előtti ízek (16. ábra: E). Az előtor háta gömbölyű, elöl-hátul szegélyezett, oldalt dudor nélkül, erősen kerekített. Szárnyfedői hosszúak,

domborúak, a végük ferdén befelé levágott. A melltő nyúlványa keskeny, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak, a mellközép nyúlványa széles, a mellvég oldallemeze keskeny. Lábaik hosszúak, combjaik csak egyenletesen és gyengén megvastagodottak, a középső és hátulsó comb vége az ízület két oldalán alul éles, derékszögű (16. ábra: G). Lábszáraik egyenesek, a hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve, a 3. íz mélyen kimetszett (16. ábra: I).

Ebbe a nembe több mint 150 faj tartozik, amelyek az óvilág lakói. A 25 palearktikus fajból faunaterületünkön 7 faj fordul elő.

1 (4) Teste fekete, de az előtor alapszíne vörösbarna, legfeljebb az elülső szegélye fekete. Szárnyfedői feketék, szürke szőrözetű harántsávokkal.

2 (3) Az előtor háta és a szárnyfedők töve hosszú, felálló szőrözettel fedettek. Az előtor háta oldalt erősen kerekített, felülete domború, középen kissé ritkábban, oldalt sűrűn és ráncosan pontozott, lesimuló szőrözete gyér. A szárnyfedők vége, egy széles harántsáv a közepe mögött és a közepe előtt szürke szőrözettel fedett, ez utóbbi előrefelé a varrat mentén a tőszegélyig meghosszabbított (124. ábra: B). Csápjai és lábai sötétek. 7,5—12 mm.

Előfordul Ausztriában, Morvaországban, Dél-Szlovákiában, Magyarországon és a Balkán félszigeten. Magyarországon csak xerotherm helyeken, pusztafüves hegyoldalakon, dolomit- és mészkőtalajon fordul elő és ritka (Budapest, Visegrád, Nógrádszakáll, Verőce, Duka-Csörög, Pécel, Öszöd, Esztergom). A bogár a dárdahere (*Dorycnium*) virágján található június—júliusban. Lárváját, illetve életmódját nem ismerjük (= *nigripes* Küst., nec Brullé)

hungaricus Seidl.

3 (2) Az előtor háta és a szárnyfedők töve csak lesimuló szőrözettel fedett, legfeljebb az előtor hátának oldalán van itt-ott 1—1 hosszabb, felálló szőrszál. Az előtor háta hengeresebb, oldalszegélye kevésbé kerekített, a töve előtt hirtelen elszűkült, felülete nagyon sűrűn és meglehetős durván ráncolva pontozott, rövid, lesimuló szőrökkel sűrűn fedett, úgyhogy az alapskulptúra alig látható. Az előtor szőrözete sárgásfehér, a korongon kétoldalt feketés szőrfolttal. A szárnyfedők feketék, fekete szőrözettel, de a csúcs, egy széles harántszalag a közepe mögött és a közepe előtt, amely utóbbi a varrat mentén a tőszegély foltjáig ér, szürke szőrökkel borított (124. ábra: C). Lábai és csápjai világosabb barnák vagy vörösesek, sűrű szőrözettel. 8—12 mm.

Előfordul a Földközi-tenger medencéjében és Magyarországon, valamint Erdélyben (Nagyvárad) és a Bánságban (Deliblát). Magyarországon nagyon ritka (Budapest, Pécel). Lárvája az iglice (*Ononis*) gyökereiben él. A bogár június—júliusban virágokon (*Eryngium*, *Daucus*) található

trifasciatus Fabr.

4 (1) A test alapszíne fekete, az előtor háta is fekete, szőrözete sárga, fekete foltokkal, illetve sávokkal, vagy fekete, szürkésfehér sávokkal, illetve foltokkal.

5 (10) A test felületét sűrű sárga vagy sárgászöld szőrözet fedi, a szárnyfedőket fekete harántcsíkok vagy foltok díszítik.

6 (7) A szárnyfedők fekete harántcsíkjai teljesek, a varraton sem szakadnak meg (legalább a csúcs előtti harántsáv teljes, vagy ha az is hiányzik, akkor a szőrözete zöldessárga). Felülete zöldessárga szőrözettel sűrűn borított, az előtor hátának korongján széles fekete harántszalag van. Szárnyfedőin 1—1 széles, fekete harántszalag

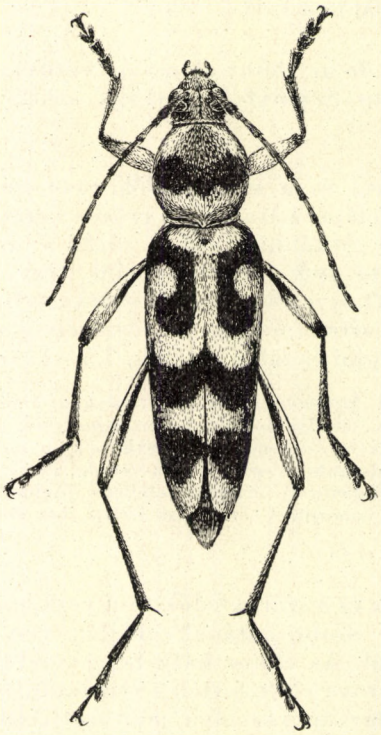

123. ábra. *Chlorophorus varius* O. F. Müller ♂ (Eredeti)

húzódik a csúcs előtt és középen, valamint 1—1 C alakú széles, fekete folt, egymásnak tükörképei a vállon ugyancsak fekete (124. ábra: I). Az előtor háta sűrűn ráncolva pontozott, de a szőrözet olyan sűrű, hogy az alapskulptúrát elfedi. Csápjai és lábai barnásfeketék, a lábszárak vége és a lábfejek fokozatosan vörösödők (123. ábra). 8—14 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Kaukázuson át Észak-Iránig, Kisázsián át Szíriáig és Irakig. Faunaterületünkön a dombvidéken és az alföldön általánosan elterjedt és gyakori. Lárvája (116. ábra: C) különböző lomblevelű fákban (gesztenye, szil, juhar, éger, kőris, akác, gyümölcsfélék, sőt szőlő) fejlődik. Fejlődése 2—3 évig tart, a lárva napfénynek kitett vastagabb száraz ágakban él. A bogár virláglátogató, főleg cickafarkon található (VI—VIII) — Díszes darázscincér

varius O. F. Müller

Változatai:

1. Olykor a csápok és a lábak vörösbarnák, rajzolata olyan, mint a törzsalaké. — Ritka (Fehértemplom) [ab. **damascenus** CHEVR.]

2. Olyan, mint a törzsalak, de az előtor hátának fekete haránteslkja vagy foltja hiányzik, vagy 2—3 kis foltra tagolódik. — Gyakori (= *punctatus* BODNÁR) ab. **viridicollis** KRAATZ

3. Rajzolata olyan, mint a törzsalaké, de a szőrözet hamuszürke vagy szürkésfehér. — Gyakori ab. **incanus** PLAV.

A szárnyfedő rajzolatváltozatait a 124. ábra: D—S szemlélteti. A változatok közül Magyarországon az 5., 6., 7., 8., 9., 14., 15. sorszámúak fordulnak elő, a többi előfordulása is várható:

4. ab. **supertomentosus** PLAV. (D—E); 5. ab. **Dragicevici** ADAMOVIČ (F); 6. ab. **Clermonti** PIC (G); 7. ab. **Vávrai** JEŠATKÓ (H); 8. **forma typica** (I); 9. ab. **ocellatus** VITALE (J); 10. ab. **Mesmini** PIC (K); 11. ab. **bigeminatus** ROUBAL (L); 12. ab. **Čejkai** ROUBAL (M); 13. ab. **scutellaris** PODANY (N); 14. ab. **Kanabéi** HEYR. (O); 15. ab. **paulojunctus** PIC (P); 16. ab. **combinatus** PODANY (Q); 17. ab. **conjunctus** PODANY (R); 18. ab. **fontanae** HUB. (S).

7 (6) A szárnyfedőket fekete foltok vagy a varraton szélesen megszakított haránsávok díszítik. A szőrözet szürke, barnásszürke vagy zöldes.

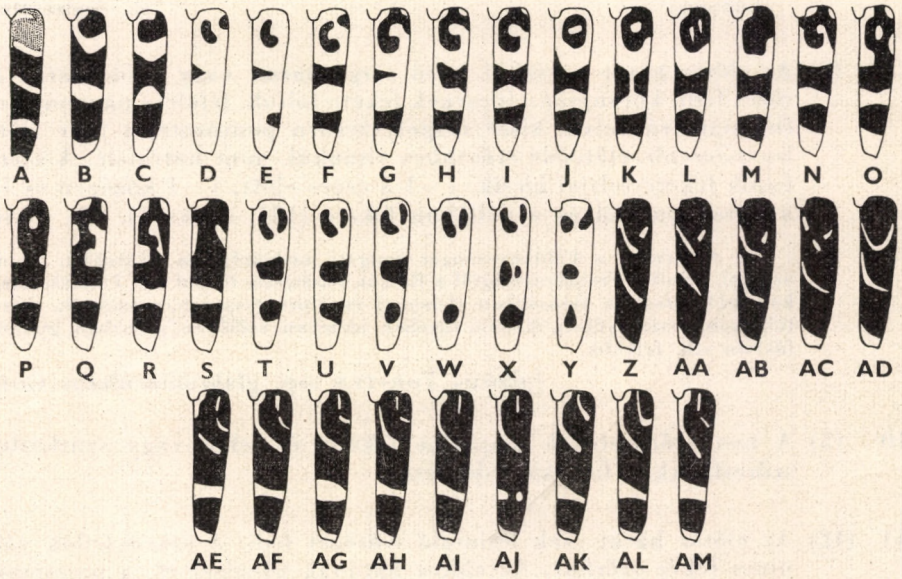

124. ábra. A: *Neoclytus acuminatus* FABR., B: *Chlorophorus hungaricus* SEIDL., C: *C. trifasciatus* FABR., D—E: *C. varius* O. F. MÜLLER, ab. *supertomentosus* PLAV., F: ab. *Dragicevici* ADAMOVIČ, G: ab. *Clermonti* PIC, H: ab. *Vávrai* JEŠATKÓ, I: *forma typica*, J: ab. *ocellatus* VITALE, K: ab. *Mesmini* PIC, L: ab. *bigeminatus* ROUBAL, M: ab. *Čejkai* ROUBAL, N: ab. *scutellaris* PODANY, O: ab. *Kanabéi* HEYR., P: ab. *paulojunctus* PIC, Q: ab. *combinatus* PODANY, R: ab. *conjunctus* PODANY, S: ab. *fontanae* HUB.; T—V: *C. Herbsti* BRAHM *forma typica*, W: ab. *bistrisignatus* KLAP., X: ab. *duplex* HEYR.; Y: *C. pilosus glabromaculatus* GOEZE; Z—AB: *C. sartor* FABR. *forma typica*, AC: ab. *infensus* PLAV., AD: ab. *progressivus* PLAV.; AE: *C. figuratus* SCOP. ab. *interruptus* KUDLA, AF—AH: *forma typica*, AI—AJ: ab. *lateroreductus* PLAV., AK—AL: ab. *humerolateralis* PLAV. és AM: ab. *latifasciatus* FISCH. szárnyfedőrajzolata (D—E, G—S, AE—AM: HEYROVSKY, T—W, Z—AD: PLAVILSCSIKOV nyomán, a többi eredeti)

8 (9) Az előtor hátát egy nagy, és kétoldalt 1—1 kicsi fekete szőrfolt díszíti. A szárnyfedőkön a csúcs előtt, valamint középen van 1—1 nagy, harántos folt, amelyek a varratot nem, de a szegélyt többnyire elérik, azonkívül a vállbütyök és egy hajlott hosszanti folt (gyakran C alakú) a korongon fekete (124. ábra: T—V.). Az előtor skulptúrája a fekete korongfolton jól látható, igen durván szemcsézve pontozott, az oldalszélen a zöldes alapszőrözetben kopasz pontokkal, középen a legszélesebb. Teste karcsú. 8,5—15 mm.

Előfordul Európában, a Kaukázusban, Nyugat- és Délnyugat-Szibériában. Faunaterületünkön a hegyvidéken elterjedt, Magyarországon szórványosan és ritkán található (Keszthely, Öszöd, Pápa, Sopron, Magyarkanizsa, Szentlőrinc, Szeged, Budapest, Debrecen). Lárvája különböző lomblevelű fák (hárs, tölgy, szil) vékonyabb ágaiban fejlődik. A bogár június—júliusban található virágokon (= *verbasci* FABR. non LINNÉ)

Herbsti BRAHM

Változatai:

1. A szárnyfedők középső fekete foltja hiányzik (124. ábra: W). — A törzsalak között fordul elő, de nálunk még nem találták [ab. **bistrisignatus** KLAP.]

2. A szárnyfedők középső fekete foltja hosszában osztott (124. ábra: X). — Ritka (Ludbreg) [ab. **duplex** HEYR.]

9 (8) Az előtor hátát egyszínű, sűrű sárgásbarna vagy zöldesbarna szőrözet fedi, korongján nincsenek fekete foltok, felülete nagyon sűrűn, finoman, ráncolva, kissé ráspolyszerűen pontozott, a töve előtt a legszélesebb, előrefelé erősebben elszűkül, mint hátrafelé. A szárnyfedők fekete foltjai kicsik, 1—1 a csúcs előtt, 1—1 középen és 1—1 a korongon elöl és a vállakon fekete (124. ábra: Y). 12—16 mm.

A törzsfaj a Földközi-tenger nyugati medencéjében (Marokkó, Spanyolország), az alfaj Franciaországtól a Balkán félszigetig fordul elő. Faunaterületünkön eddig csak a Bánságban (Orsova) és Horvátországban találták. Lárvája tölgyben, gesztenyében, dióban, fügében, akácban, szőlőben, juharban, gyümölcsfákban stb. fejlődik

[**pilosus** FORSTER ssp. **glabromaculatus** GOEZE]

10 (5) A test szőrözetének alapszíne fekete, és fehér vagy szürkésfehér szőrcsíkokkal, foltokkal díszített.

11 (12) Az előtor hátát csak lesimuló szőrözet fedi. A szárnyfedők vállán nincs fehér szőrfolt. Az előtor hátának tőszegélyét, a pajzsocskát, a szárnyfedőkön 2 keskeny és hajlott harántcsíkot (melyek közül az 1. előrefelé a varrat mentén a pajzsocskáig, de oldalt csak a korong közepéig ér, a hátulsó harántcsík eléri az oldalszélt és a varrat mellett is az elülső harántcsík magasságáig megnyúlt) (124. ábra: Z—AB), 1 váll mögötti rézsútos oldalfoltot és a csúcsot, valamint a mellközép és mellvég oldallemezeit és a potrohlemezek hátulsó szegélyét kétoldalt sűrű fehéres szőrözet fedi. Az előtor háta szemecskézett, gyéren és finoman szőrözött, a skulptúrát nem fedi be, meglehetősen gömbölyű. 5,5—9 mm.

Előfordul Európa déli felében és Kisázsián át Iránig, valamint Szibériában. Faunaterületünkön elterjedt és gyakori. Lárvája különböző lomblevelű fákban (akác, gesztenye, zanót stb.) fejlődik. A bogár június—júliusban virágokon található (= *Mulsanti* SEIDL.) — Feketeállú darázscincér

sartor FABR.

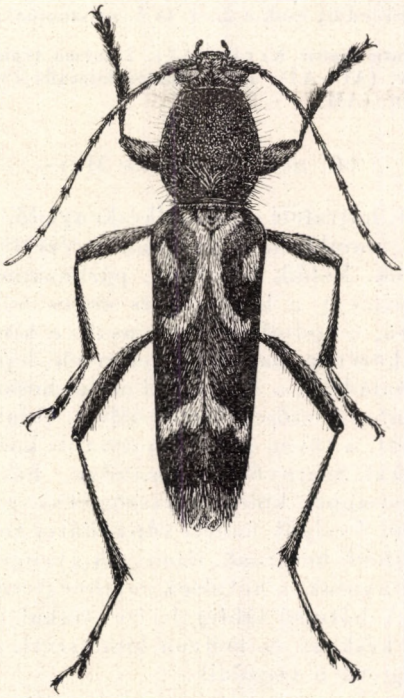

125. ábra. *Chlorophorus figuratus* SCOP. ♂ (Eredeti)

Változatai:

1. A törzsalaktól abban különbözik, hogy a szárnyfedők 1. harántcsíkja kettéosztott (124. ábra: AC). — Gyakori ab. **infensus** PLAV.

2. Az 1. harántcsíkba a szegély melletti folt is beleolvad (124. ábra: AD). — Előfordulása várható [ab. **progressivus** PLAV.]

12 (11) Az előtor hátát a lesimuló szőrökön felül még felálló szőrök is borítják. Szőrözete sűrű és bolyhos, az alapskulptúrát elfedi, nagyon durván pontozva szemecskézett, teljesen fénytelen, keskenyebb, oldalt kevésbé kerekített. A szárnyfedők vállán van 1—1 hosszúkás, szürke folt. Az előtor széles tőszegélye kissé szürkés, a szárnyfedőkön a csúcs, 1 teljes harántcsík a közepe mögött, valamint az oldalszélen a váll mögött 1 haránfolt és a pajzsocskától hátrafelé rézsút futó szalag élénkszürke (124. ábra: AF—AH, 125. ábra). 7—13 mm.

Előfordul Európában, a Kaukázusban, Kisázsiában és Szibériában a Bajkál-tóig. Faunaterületünkön főleg a hegyvidéken elterjedt és gyakori. Lárvája

különböző lomblevelű fákban (szil, tölgy, gesztenye, akác, nyír, nyár, fűz és különböző gyümölcsfák) fejlődik. A bogár júniustól augusztusig virágzó cserjéken, ernyősvirágokon található — Rajzos darázscincér

figuratus SCOP.

Változatai:

A szárnyfedők rajzolatváltozatait a 124. ábra: AE—AM szemlélteti. Magyarországról eddig csak a 2., 4. és 5. sorszámúakat mutatták ki:

1. ab. **interruptus** KUDLA (AE); 2. **forma typica** (AF—AH); 3. ab. **lateroreductus** PLAV. (AI—AJ); 4. ab. **humerolateralis** PLAV. (AK—AL); 5. ab. **latifasciatus** FISCH. (AM).

66. nem: **Isotomus** MULS.

Testük megnyúlt, hátrafelé erősen elkeskenyedő, hengeres. Fejük tömzsi, szemeik vese alakúak, domborúak, finoman recézettek, homlokukon mélyen és szélesen kimetszettek. Pofáik hosszúak, párhuzamosak, halántékuk rövid, kissé befűződött, és átmegy a hengeres és széles nyakba. Homlokuk hátul széles és kissé domború, csápdudoraik magasak, a kimetszés éles és hátrafelé kis fogban kihúzott, középen barázdált, előrefelé lejtős. Csápjaik hosszúak, a test fél hosszát meghaladják, a 3. íz közel olyan hosszú, mint az 5. (16. ábra: F). Az előtor háta domború, erősen kiszélesedett, oldalt dudor nélkül, előre és hátrafelé elkeskenyedett, a tövén gyenge hosszanti középvonallal és a korongján lapos benyomatokkal. Szárnyfedőik hosszúak, hátrafelé elkeskenyednek, a végük ferdén befelé lecsapott, külső csúcsszögletük széles. A melltő nyúlványa keskeny, lehajló, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, a mellközép nyúlványa széles, lapos. Lábaik hosszúak, combjaik gyengén és fokozatosan vastagodnak, a középsők bunkósak, a hátulsók combvége eléri a szárnyfedők végét, lábszáraik hosszúak. A hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2—4. íz együttvéve, a 3. íz keskeny és mélyen kimetszett, a hátulsó combok vége kétoldalt alul éles szögletben végződik.

Ide 5 palearktikus faj tartozik, amelyek közül faunaterületünkön csak 1 fordúl elő.

— — Teste fekete vagy feketésbarna, a csápok és a lábak vörösessárgák, a combok bunkója többnyire sötét. Az előtor hátán 1 hosszanti középső keskeny sáv, valamint 1—1 kis folt a korong hátoldalán fehéres, a pajzsocska, valamint a szárnyfedőkön 1—1 folt a vállgödrök és a pajzsocska között, 1—1 oldalfolt a szegélyen a vállak mögött, 1—1 harántfolt a közepe előtt, 1 közös varratfolt a pajzsocska mögött, 1—1 erősen hajlott folt a hátulsó harmadban és a csúcs fehérszőrös. Alul a mell oldalai és a potrohlemezek vége fehér. Az előtor háta nagyon sűrűn és finoman szemecskézett, teljesen fénytelen, szőrözete nagyon finom, a szárnyfedők lesimuló szőrözete annyira sűrű, hogy a skulptúra egyáltalán nem látható (126. ábra). 12—22 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Krím-félszigeten és a Kaukázusban. Faunaterületünkön elterjedt, főleg hegy- és dombvidéki ritkább faj. Lárvája különböző lomblevelű fák (gyertyán, tölgy, gesztenye, bükk, szil) száraz törzsében, vastagabb ágaiban fejlődik. A bogár éjszaka aktív, s a tápnövények száraz ágain, törzseken, farakásokon található — Nyírfa-darázscincér

speciosus SCHNEID.

Változatai:

1. Némelykor a szárnyfedőkön a fekete alapszínezetben szürkés szőrök keverednek, úgyhogy a rajzolatot elmosódottá teszik. — Előfordul a törzsalakkal együtt Horvátországban, Magyarországon csak átmeneti alak található (Legénd) var. **Ganglbaueri** PIC

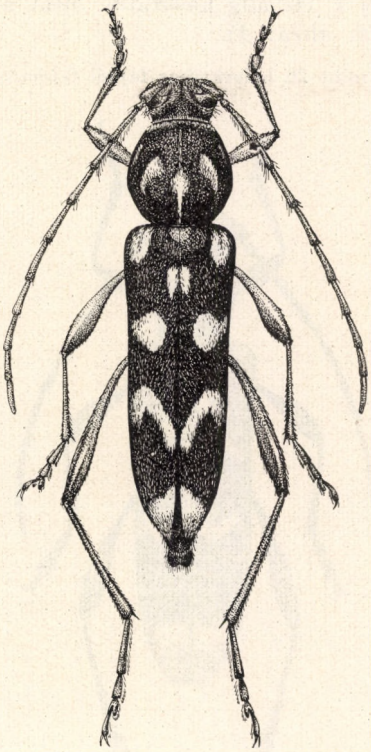

126. ábra. *Isotomus speciosus* SCHNEID. ♂ (Eredeti)

2. Olykor a váll mögötti fehér szegélyfolt hiányzik. — A törzsalak között található ab. **inlateralis** PIC

3. A szárnyfedők váll mögötti szegélyfoltja és középső harántfoltja egymással összekötött. — A törzsalak között ritka [ab. **bifasciatus** PLAV.]

67. nem: **Anaglyptus** MULS.

Testük karcsú, párhuzamos szélű, hengeres. Fejük széles, szemeik vese alakúak, belül szélesen és mélyen kikanyarítottak. Homlokuk széles, gyengén domború, elöl lapos, csápdudoraik kissé kiemelkedők, középen barázdáltak. Pofáik hosszúak, előrefelé gyengén elszűkülnek, halántékuk olyan széles, mint a nyak. Csápjaik hosszúak, meghaladják a test fél hosszát (♀), vagy a szárnyfedők végét majdnem elérik (♂), a 3. íz hosszabb, mint az 1., és hosszabb, mint a 4., de olyan, mint az 5. Az előtor háta hengeres, oldalszéle kissé ívelt, a töve előtt befűződött, oldaldudor nélkül. A szárnyfedők töve meredeken kiemelkedik, a válldudor mellett mélyen benyomott, és e benyomat, valamint a

varrat között erősebben kidudorodik, a vége majdnem lekerekített vagy ferdén lecsapott, a külső csúcsszöglet kerekített vagy éles hegyben kihúzott. A melltő nyúlványa keskeny és lapos, a csípők végén lehajló, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa széles. Combjaik bunkósak, a combok vége alul kétoldalt lekerekített, lábszáraik egynesek, lábfejeik szélesek, A hátulsó lábfej 1. íze alig hosszabb, mint a 2. és 3. íz együtt, a 3. íz mélyen kimetszett (16. ábra: J).

Az eddig ismert több mint 20 holarktikus fajból faunaterületünkön 2 faj fordul elő.

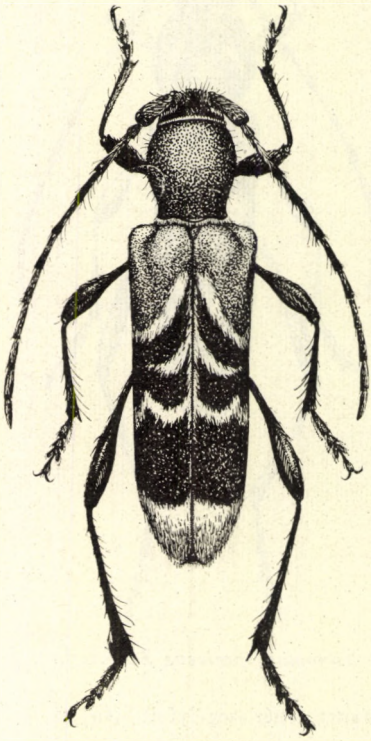

127. ábra. *Anaglyptus mysticus* L. ♂ (Eredeti)

1 (2) A szárnyfedők külső csúcsszöglete éles fogban kihúzott (1. alnem: *Anaglyptus* s. str.). — Teste fekete, a csápok vége, a combok töve, a lábszárak vége és a lábfejek vörösbarnák. Szárnyfedőin egy széles csúcsfolt, egy széles középső harántsáv, amely előrefelé a varraton háromszögben kihúzott, valamint 1 elmosódott oldal- és váll mögötti folt, amely rézsútos és a pajzsocska irányában meghosszabbított, szürkésfehér. A szárnyfedőkön a pajzsocska mögötti korong dudora éles, dúsan, feketén szőrözött. 9—14 mm.

Előfordul a Földközi-tenger medencéjében, faunaterületünkön eddig csak a horvát tengermellékről került elő. Lárvája különböző lomblevelű fák száraz ágaiban él (IV—VI)

[**gibbosus** FABR.]

2 (1) A szárnyfedők külső csúcsszöglete tompa, illetve lekerekített (2. alnem: *Cyrtophorus* J. LEC.). — Teste fekete, de a szárnyfedők elülső része belül az 1. harántcsíkig kívül a hátulsó harántcsíkig vörösbarna. A fejet finom, lesimuló, szürkés szőrözet fedi, az előtor háta feketén szőrözött, a lesimuló szőrözet mellett gyér, felálló, hosszú szőrözet is van. A szárnyfedőkön a széles csúcs, egy zegzúgos keskeny harántcsík középen, amely a varrat mentén előrefelé meghosszabbodott, egy kisebb, vessző alakú folt a varrat mellett az alsó harántsáv meghosszabbodásával párhuzamosan, és egy rézsútos keskeny harántsáv az elülső harmadban, valamint egy szegélyfolt a váll mögött fehérszőrös. A 3. és 4. csápíz belül a végén éles tüskébe kihúzott, ízei gyűrűsek. A szárnyfedők pajzsocska mögötti korongduzzanata kiemelkedik, de nem éles, és szőrözete is normális (127. ábra). 9—14 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, Ukrajnában, a Kaukázuson túl, valamint Észak-Afrikában. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidék lomberdeinek lakója, általánosan elterjedt, gyakori faj. Lárvája tölgyben, juharban, kőrisben, égerben, gyümölcsfákban stb. fejlődik. A bogár májustól júliusig virágzó fákon, cserjéken található — Juhar-díszcincér

mysticus L.

Változata:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők alapszíne fekete. — Ugyanolyan gyakori, mint a törzsalak (= *hieroglyphicus* HERBST)

ab. **albofasciatus** DE GEER

68. nem: **Purpuricenus** GERM.

Testük zömök, párhuzamos szélű, hengeres, legalább részben réglavörös vagy tűzpiros, fekete foltokkal vagy sávokkal. Fejük kicsi, szemeik finoman recézettek, belül mélyen és szélesen kikanyarítottak; a hátulsó szemkaréjok között a homlok sokkal keskenyebb, mint az elülső karéjok között. Csápdudoraik kiemelkedők, a csápgödrök fölött éles szögletbe kihúzottak. Pofáik hosszúak, párhuzamosak, halántékuk sima, a szemek hátulsó szegélyétől gyengén elkeskenyedve megy át a hengeres nyakba. Csápjaik hosszúak, a test végét elérik (♀) vagy jóval túlhaladják (♂), a 3. íz sokkal hosszabb, mint az 1., és olyan hosszú, mint az 5. Az előtor háta széles, elöl-hátul gyengén befűzött, harántul benyomott, oldalt kiszélesedett és olykor éles foggal, felületén egyenetlenségekkel. A pajzsocskájuk keskeny háromszögű. Szárnyfedőik szélesek, párhuzamosak, domborúak, a végük ferdén kifelé lemetszett. A melltő nyúlványa széles, kétoldalt hosszirányban barázdált, a vége meredeken lehajló, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak. A mellközép nyúlványa széles. Lábaik vékonyak, hosszúak, combjaik sem bunkósak, lábszáraik egyenesek. Lábfejízeik szélesek, rövidek, a hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. együttvéve, a 3. íz mélyen kimetszett, a talp közepén végig csupasz sáv húzódik.

Az egész földkerekségen elterjedt nembe több mint 45 faj tartozik, amelyek közül 16 faj palearktikus. Faunaterületünkön csak 2 faj honos.

1 (2) Az előtor háta annyira finoman és szórtan szőrözött, hogy csupasznak tűnik. Teste fekete, szárnyfedői vörösek, a varraton egy nagy, közös, megnyúlt tojás alakú folt sem a szárnyvéget, sem a pajzsocskát nem éri el (129. ábra: R). Olykor az előtor háta nem egyszínű fekete, hanem különböző kifejlődésű vörös foltok tarkítják, máskor alapszíne vörös, fekete foltokkal. Felülete nagyon durván és sűrűn

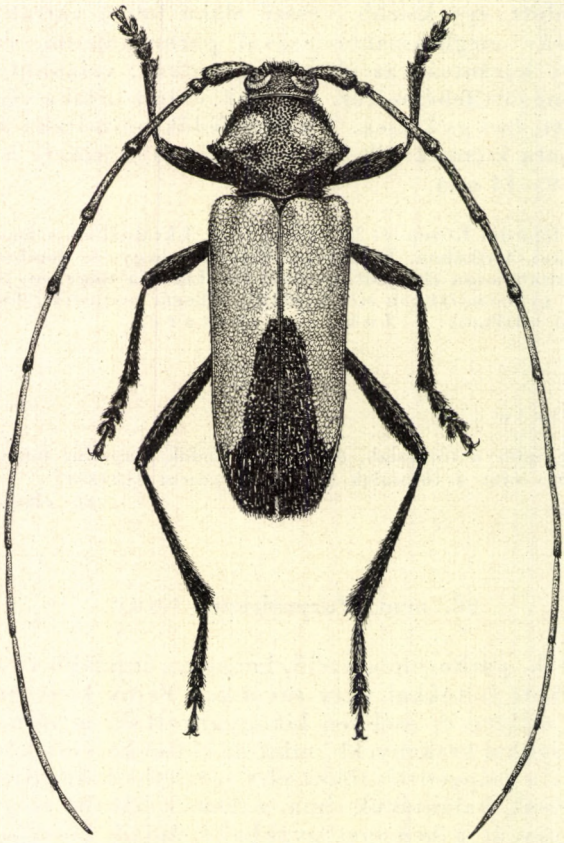

128. ábra. *Purpuricenus budensis* Götz ♂ (Eredeti)

pontozott, az előtor korongján alkalmasint sima középdudor és több lapos benyomat van, oldalain 1—1 éles fog áll ki (129. ábra: A—J). 13—24 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, kelet felé Észak-Iránig. Faunaterületünkön elterjedt, főleg tölgyesekben, xerotherm helyeken találjuk. Lárvája főleg tölgy, gesztenye, bükk, fűz, nyár, valamint gyümölcsfák száraz, vékonyabb ágaiban fejlődik. Az imágó májustól júliusig rajzik, gyakran magasan a fák koronáján vagy a száraz fák törzsén található (= *Koehleri* auct.) — Vércincér

Kaehleri L.

Változatai:

1. A szárnyfedők fekete foltja olyannyira redukálódott, hogy csak 1—1 hosszúkás folt maradt meg belőlük a varrat két oldalán a közepe mögött (129. ábra: Q). — Ritka (Debrecen, Győrszentiván) ab. **bilineatus** MULS.

2. Az előbbihez hasonló, de a fekete folt még kisebb, a varrattól elkülönült, pontszerű (129. ábra: P). — Ritka (Győrszentiván) ab. **bipunctatus** VILLA

3. Szárnyfedői egyszínű vörösek (129. ábra: O). — Ritka (Fiume) [ab. **ruber** GEOFFR.]

4. Olykor a szárnyfedők fekete, elliptikus foltja a pajzsocskáig ér (129. ábra: S). — Ugyanolyan gyakori, mint a törzsalak ab. **litoralis** DEPOLI

5. Ritkán a szárnyfedők fekete foltja nemcsak a pajzsocskát, hanem a csúcssögletet is eléri (129. ábra: T). — Ritka (Budapest) ab. **apiceniger** DEPOLI

6. Egyes példányokon a fekete folt kiterjedtebb, és a pajzsocskát is körülöleli (129. ábra: U). — Ritka (Debrecen) ab. **Mariae** WEING.

7. Olykor a szárnyfedők fekete foltja széles, és csak az oldal- és tőszegély maradt vörös (129. ábra: V). — Nem gyakori (Budapest, Horvátország) ab. **cinctus** VILLA

8. Olyan, mint az előző, de csak a szárnyfedők oldalszéle vörös (129. ábra: W). — Ritka, nálunk még nem találták [ab. **aethnensis** BASSI]

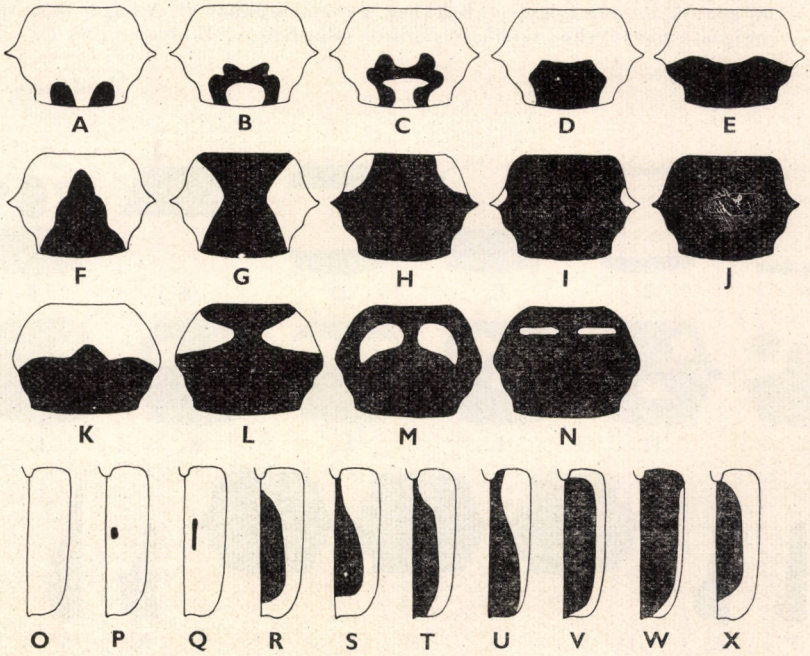

129. ábra. A—J: *Purpuricenus Kaehleri* L. és K—N: *P. Kaehleri* L. m. *globulicollis* MULS. előtorának rajzolatváltozatai — O—X: *P. Kaehleri* L. szárnyfedőrajzolata. O: ab. *ruber* GEOFFR., P: ab. *bipunctatus* VILLA, Q: ab. *bilineatus* MULS., R: *forma typica*, S: ab. *litoralis* DEPOLI, T: ab. *apiceniger* DEPOLI, U: ab. *Mariae* WEING., V: ab. *cinctus* VILLA, W: ab. *aethnensis* BASSI és X: m. *globulicollis* MULS. (PLAVILSCSIKOV nyomán)

9. Nagyritkán szárnyfedői teljesen feketék. — Eddig csak Dalmáciából (Meleda) ismerjük [ab. **carbonarius** REITT.]

10. Olyan, mint a törzsalak, de az előtor hátának oldalai lekerekítettek, erősebben ívelt, csak gyengén kiugró oldalbütyökkel (129. ábra: K—N). Teste többnyire kisebb és keskenyebb, színezete olyan, mint a törzsalaké, de a szárnyfedők fekete foltja nagyobb, a pajzsocskát eléri (129. ábra: X), az előtor háta vörös foltokkal, vagy az egész eleje vörös. — Előfordul a Bánságban és Horvátországban, Magyarországon Csömörről van adatunk m. **globulicollis** MULS.

2 (1) Az előtor háta felálló, hosszú, barnás szőrökkel sűrűn fedett, a szőrözet azonban a felület durva skulptúráját nem fedi el. Teste fekete, szárnyfedői vörösek, a közepétől a csúcsig és a csúcs maga széles sávban fekete (130. ábra: P—Q). Az előtor háta elöl és hátul feketén szegélyezett (130. ábra: B, D). Felülete nagyon durván és sűrűn, ráncolva pontozott, az előtor hátán középen erősebben, kétoldalt a töve előtt gyengébben, és a korongon is gyengébben kiemelkedő, ami miatt felülete egyenetlen. Oldaldudorai élesek (128. ábra). 10—20 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Szovjetunió európai részének déli felében, a Kaukázuson át Észak-Iránig, Kisázsián át Szíriáig, valamint Észak-Afrikában. Faunaterületünkön a síkság és dombvidék lakója, az Alföldön és az Alföldet szegélyező dombvidéken elterjedt, helyenként nem ritka. Lárvája irodalmi adatok alapján tölgyben, bükkben, gyümölcsfákban él. A bogár főleg fészkesvirágzatú növényeken található június—júliusban — Bíborcincér

budensis GÖTZ

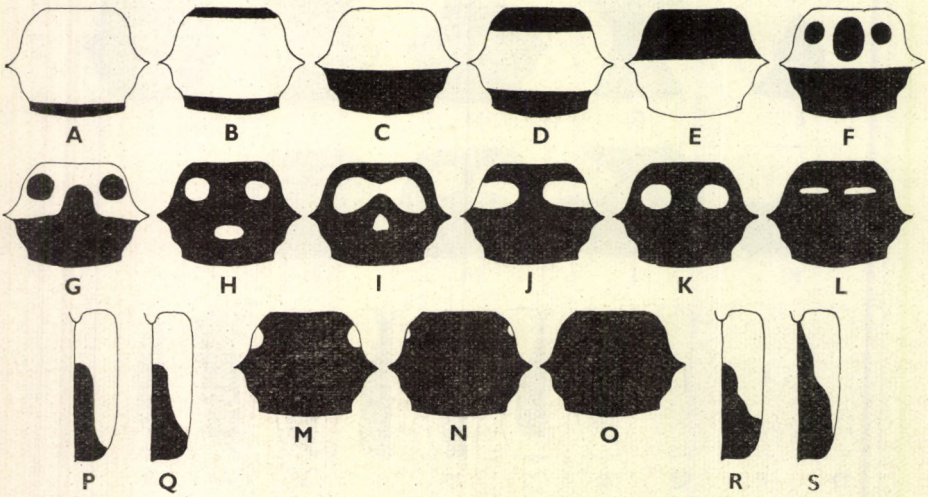

130. ábra. A—O: *Purpuricenus budensis* GÖTZ előtorának és P—S: szárnyfedőinek rajzolatváltozatai. A, C: ab. *ungaricus* HERBST, B, D: *forma typica*, E: ab. *perversus* PLAV. F—G: ab *trinotatus* HEYR., H: ab. *Karamani* HEYR., I: ab. *Novaki* HEYR. J—N: ab. *punctiger* APF., O: ab. *affinis* BRULLÉ, P—Q: *forma typica*, R: ab. *bitlisensis* TH. PIC és S: ab. *caucasicus* TH. PIC (A—H, J—S: PLAVILSCSIKOV nyomán, I: eredeti)

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de az előtor háta egyszínű fekete (130. ábra: O). — A törzsalak között nem ritka ab. **affinis** BRULLÉ

2. Olyan, mint a törzsalak, de a fekete előtor hátán 1—1 oldalfolt van elöl és 1 középfolt a pajzsocska előtti bütykön (130. ábra: H). — Nem ritka ab. **Karamani** HEYR.

3. A fekete előtor hátán elöl vörös harántsáv és a pajzsocska előtt kis vörös folt van (130. ábra: I). — Ritka (Kalocsa, Pécel, Kaposvár, Sárbogárd) ab. **Novaki** HEYR.

4. Az előtor háta a hátulsó felében fekete, elöl vörös, a vörös sávban 1—1 fekete oldalfolt van, vagy a hátulsó fekete rész középen előrefelé megnyúlt (130. ábra: F—G). — Ritka ab. **trinotatus** HEYR.

5. Az előtor háta vörös, de hátulsó szegélye keskenyen vagy szélesen fekete (130. ábra: A, C). — Ez a forma a leggyakoribb, és általánosan elterjedt (= *hungaricus* auct.) ab. **ungaricus** HERBST

6. Az előtor hátának elülső fele fekete, hátulsó fele vörös (130. ábra: E). — Ritka, nálunk még nem találták [ab. **perversus** PLAV.]

7. Olykor a szárnyfedők fekete foltja a pajzsocskáig meghosszabbodott (130. ábra: S). Az előtor rajzolata változó. — Ritka, nálunk eddig nem gyűjtötték [ab. **caucasicus** TH. PIC]

8. Hasonló a törzsalakhoz, de a szárnyfedők fekete foltja hátul a csúcson sokkal kiterjedtebb (130. ábra: R). Az előtor színezete változó. — Ritka, előfordulása nálunk is lehetséges [ab. **bitlisensis** TH. PIC]

9. Az előtor háta fekete, a közepe előtt kétoldalt 1—1 vörös folttal (130. ábra: J—N). A szárnyfedők fekete foltja olyan, mint a törzsalaké, vagy párhuzamos, a csúcsa keskenyedő, s a vörös szegély végig ér, de a csúcsszöglet fekete. — Ritka (Legénd) ab. **punctiger** APF.

3. alcsalád: **Lamiinae**

Többnyire nyúlánk és hengeres, ritkábban zömök és hengeres, vagy lapított, igen apró, többnyire közepes vagy nagy termetű fajok. Közös sajátságuk, hogy fejük függőlegesen lefelé áll (hypognath), a tapogatók végíze a csúcsa felé hegyesedő (131. ábra: J, 4. ábra: J), és az elülső lábszárak belső oldalán rézsútos barázda fut végig (4. ábra: F).

Főleg a trópusokon fajokban rendkívül gazdag csoport, amelynek fajai az ázsiai-afrikai területeken nagy formagazdagságban bontakoztak ki. Faunaterületünkön 26 nembe tartozó 86 fajt tartunk nyilván.

A nemek határozókulcsa

1 (28) Az előtor hátának oldalai középen hegyesen csücsökben kihúzottak (132. ábra: A).

2 (9) Az 1. csápíz megvastagodott, és külső oldalának csúcsa előtt ívelt élecske húzódik, amely félkör alakú mezőcskét határol (131. ábra: B—D).

3 (4) Az elülső csípők ízületi vápái hátul szélesen nyitottak (131. ábra: H) (1. nemzetség: *Monochamini*). — Nagy termetű, hengeres testű, hosszú csápú fajok (= *Monochammus* auct.)
69. nem: **Monochamus** GUÉR.

4 (3) Az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak (131. ábra: I) (2. nemzetség: *Lamiini*).

5 (6) A szárnyfedők a varraton nem nőttek össze, s a hártyás szárnyak is jól fejlettek 70. nem **Lamia** FABR.

6 (5) A szárnyfedők a varraton összenőttek, s hártyás szárnyai emiatt csökevényesek vagy hiányosak.

7 (8) Az 1. csápíz sokkal rövidebb, mint a 3. (131. ábra: D). Nagy termetű, szárnyfedőin bársonyos fekete foltokkal 71. nem: **Morimus** SERV.

8 (7) Az 1. csápíz olyan hosszú, vagy kissé hosszabb, mint a 3. (131. ábra: C). Kisebb termetű, szárnyfedőin kis, bársonyos fekete foltokkal (= *Herophila* MULS.) 72. nem: **Dorcatypus** THOMS.

9 (2) Az 1. csápíz külső oldalának vége előtt nincs élecske által határolt mező (131. ábra: A, 132. ábra: J—M).

10 (15) Az elülső csípők ízületi vápái oldalt szélesen, ék alakban nyitottak, a bemetszés csúcsa eléri az oldallemezek szegélyét (131. ábra: E), az elülső csípők sarkantyúja (trochantinusa) emiatt jól látható.

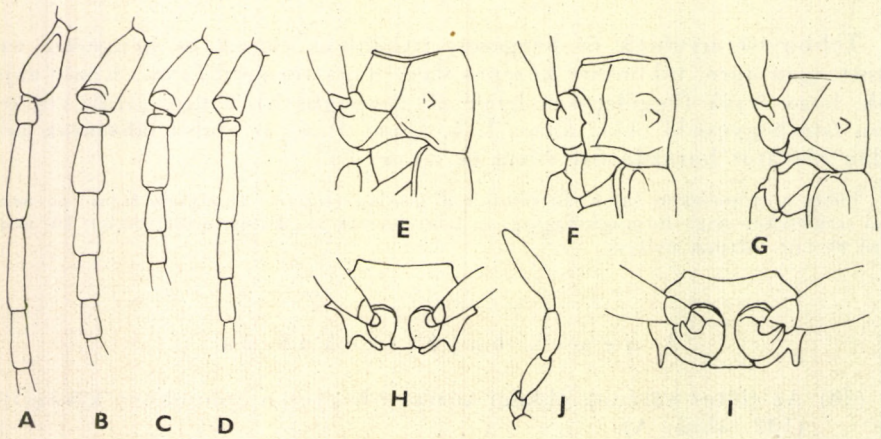

131. ábra. A: *Acanthoderes clavipes* SCHRANK, B: *Lamia textor* L., C: *Dorcatypus tristis* FABR. és D: *Morimus funereus* MULS. csáptöve — E: *Dorcadion decipiens* GERMAR, F: *Acanthocinus aedilis* L. és G: *Acanthoderes clavipes* SCHRANK előtora oldalnézetben az elülső csípőkkel — H: *Monochamus sutor* L. és I: *Lamia textor* L. előtora alulnézetben — J: *Lamia textor* L. állkapcsi tapogatója (J: HARDE nyomán, a többi eredeti)

Hártyás szárnyuk csökevényes vagy gyengén fejlett, szárnyfedőik hosszúkás tojásdadok, nem párhuzamosak, testük hengeres (3. nemzetség: *Dorcadionini*).

11 (12) A csápokat hosszú, elálló szőrök fedik (132. ábra: K). Az előtor hátának oldaltüskéje apró és tompa [73. nem: **Parmena** SERV.]

12 (11) A csápokat nem fedi hosszú, elálló szőrözet (132. ábra: J).

13 (14) A fejpajzs középső része jóval előbbre kihúzott, mint az oldalszéle, s emiatt a rágók tövénél előbbre fekszik (132. ábra: G). A fejpajzs és a felső ajak közt nincs fénylő ízületi hártya 74. nem: **Dorcadion** DALM.

14 (13) A fejpajzs elöl egyenesen lemetszett, középső része a rágók tövének magasságában fekszik (132. ábra: H). A fejpajzs és a felső ajak között fénylő ízületi hártya van 75. nem: **Neodorcadion** GANGLB.

15 (10) Az elülső csípők ízületi vápái oldalt alig nyitottak vagy teljesen zártak (131. ábra: F—G). Testük párhuzamos szélű, lapított vagy hengeres, hártyás szárnyuk jól fejlett (4. nemzetség: *Acanthocinini*).

16 (17) Az 1. csápíz körte alakúan megvastagodott, a vége előtt a legszélesebb, a csúcsán ismét elkeskenyedik (131. ábra: A). Az előtor hátának oldaltüskéje nagy és középen elhelyezett, a korongon kétoldalt

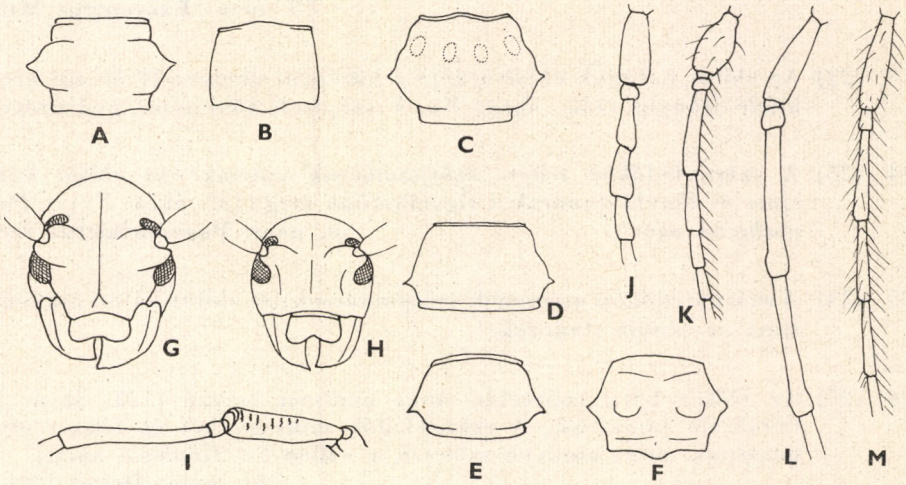

132. ábra. A: *Monochamus sutor* L., B: *Saperda carcharias* L., C: *Acanthocinus aedilis* L., D: *Liopus nebulosus* L., E: *Exocentrus adspersus* MULS. és F: *Pogonochaerus fasciculatus* MULS. előtora felülnézetben — G: *Dorcadion decipiens* GERM. és H: *Neodorcadion bilineatum* GERM. feje elölnézetben — I: *Mesosa curculionoides* L., J: *Dorcadion decipiens* GERM. K: *Parmena balteus unifasciatus* ROSSI, L: *Acanthocinus aedilis* L. és M: *Exocentrus adspersus* MULS. csáptöve (G, H: részben HARDE, I: PICARD nyomán, a többi eredeti)

kiemelkedő dudorokkal. A szárnyfedők vége a csúcson lemetszett. Combjai bunkósak. Teste hát-hasi irányban lapított
76. nem: **Acanthoderes** SERV.

17 (16) Az 1. csápíz a vége felé fokozatosan vastagodik meg, nem körteszerű (132. ábra: L—M).

18 (21) A csápízeket csak lesimuló rövid szőrözet fedi (132. ábra: L).

19 (20) Az előtor hátán 4 sárgás, szőrözettel fedett dudorodás látható (132. ábra: C). A csápok a testnél kétszer (♀) hosszabbak, vagy még hosszabbak (♂). A hasoldalon a szőrözet között csupasz foltok vannak 77. nem: **Acanthocinus** GUÉR.

20 (19) Az előtor hátán nincsenek szőrös durorok (132. ábra: D). A csápok a testnél csak kissé hosszabbak. A hasoldalon a szőrözet között nincsenek csupasz foltok (= *Leiopus* auct.)
78. nem: **Liopus** SERV.

21 (18) A csápízeket a rövid lesimuló szőrözeten kívül hosszú, elálló szőrök is borítják (132. ábra: M).

22 (23) Az előtor hátán nincsenek dudorodások, és oldaltüskéje a közepe mögött elhelyezett, kissé hátrafelé hajló (132. ábra: E). A szárnyfedőket rövid, lesimuló és hosszú, felálló szőrök borítják, de szőrpamacsaik nincsenek; a csápok egyszínűek, nem gyűrűzöttek
79. nem: **Exocentrus** MULS.

23 (22) Az előtor hátának oldaltüskéje a középen elhelyezett és egyenesen kifelé irányul (132. ábra: F). A csápízek többnyire gyűrűzöttek.

24 (25) A szárnyfedőkön fekete szőrpamacsok vannak. Az előtor hátán sima és fénylő dudorokat figyelhetünk meg (132. ábra: F) (= *Pogonocherus* auct.) 80. nem: **Pogonochaerus** ZETT.

25 (24) A szárnyfedőkön nincsenek szőrpamacsok; az előtor hátán nincsenek sima és fénylő dudorok.

26 (27) Az előtor háta szélesebb, mint amilyen hosszú (133. ábra: K). Combjaik bunkósak. A szárnyfedők mintegy két és félszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek a vállon (= *Hoplosia* auct.)
81. nem: **Oplosia** MULS.

27 (26) Az előtor háta négyszögű, olyan hosszú, mint amilyen széles (133. ábra: L). Combjaik nem bunkósak. A szárnyfedők hosszúak és keskenyek, több mint háromszor olyan hosszúak, mint amilyen szélesek a vállon (= *Deroplia* BEDEL) 82. nem: **Stenidea** MULS.

28 (1) Az előtor hátának oldalai egyenesek vagy íveltek, de hegyes csücsök nélkül (132. ábra: B).

29 (34) A csápízek száma 12 (5. nemzetség: *Agapanthiini*).

30 (31) Teste szélesebb, csápja erőteljesebb, jól megkülönböztethető ízekkel, hosszú, felálló szőrözettel az ízek belső oldalán. A hátulsó combok vége eléri a potroh 2. szelvényének a végét.
83. nem: **Agapanthia** SERV.

31 (30) Teste nagyon karcsú, csápjai igen vékonyak, az ízek határa alig látható, belül csak szórtan, finoman, de olykor hosszan szőrözött. A hátulsó combok vége a 2. potrohszelvény végét sohasem éri el.

32 (33) A ♂ csápja kétszer, a ♀-é másfélszer olyan hosszú ,mint a test, az ízeken alul nincsenek pillaszőrök. A 3. csápíz csak kissé hosszabb, mint az 1. (133. ábra: A). A hátulsó lábfej 1. íze rövid, a 2. olyan hosszú, mint a 3. (133. ábra: C). A szárnyfedőkön finom, lesimuló, sűrű szőrözet van, a pontok közterei is szőrözöttek
84. nem: **Calamobius** GUÉR.

33 (32) A ♂ csápja kissé hosszabb, a ♀-é rövidebb, mint a test, az ízeken alul hosszú pillaszőrök vannak. A 3. íz majd kétszer olyan hosszú, mint az 1. (133. ábra: B). A hátulsó lábfej 1. íze hosszú, karcsú,

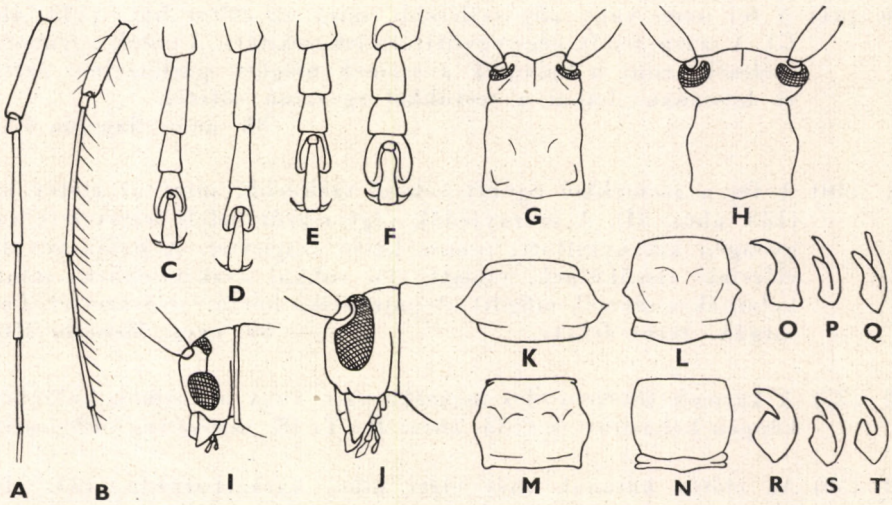

133. ábra. A: *Calamobius filum* ROSSI és B: *Theophilea cylindricollis* PIC csáptöve — C: *Calamobius filum* ROSSI, D: *Theophilea cylindricollis* PIC, E: *Anaesthetis testacea* FABR. és F: *Saperda carcharias* L. hátulsó lábfeje — G: *Saperda similis* LAICH. és H: *Menesia bipunctata* ZOUBK. feje és előtora felülnézetben — I: *Tetrops praeusta* L. és J: *Oberea oculata* L. feje oldalnézetben — K: *Oplosia fennica* PAYK., L: *Stenidea Genei* ARAG., M: *Phytoecia nigripes* VOET és N: *Tetrops praeusta* L. előtora felülnézetben — O: *Saperda carcharias* L., P: *Stenostola ferrea* SCHRANK, Q: *Pilemia hirsutula* FRÖL., R: *Oberea oculata* L., S: *Phytoecia nigripes* VOET és T: *Tetrops praeusta* L. karma (Eredeti)

a 2. íz sokkal hosszabb, mint a 3. (133. ábra: D). Szárnyfedőik kissé fémfényűek, csak egészen rövid és nehezen látható, kissé felálló szőrözettel, a szőrök a pontokból erednek, a pontok közterei csupaszok 85. nem: **Theophilea** Pic

34 (29) A csápízek száma 11.

35 (36) Az 1. csápíz külső oldalának csúcsa előtt élecske által határolt mező van (132. ábra: I) (6. nemzetség: *Mesosini*). — Testük zömök, hengeres, hosszú csápú. Felületük tarka szőrözettel (= *Aplocnemia* Steph., *Haplocnemia* Gemm. & Har.) 86. nem: **Mesosa** Latr.

36 (35) Az 1. csápíz külső oldalának vége előtt nincs élecske és mezőcske.

37 (42) A karmok tövében nincs fogacska (133. ábra: O) (7. nemzetség: *Saperdini*).

38 (39) A karomíz valamennyi lábon karcsú, bőven kétszer olyan hosszú, mint a 3. íz (133. ábra: E). Kicsi, hengeres testű, barnás színű (= *Anaesthetus* Bach) 87. nem: **Anaesthetis** Muls.

39 (38) A karomíz valamennyi lábon rövid, sohasem éri el a 3. lábfejíz hosszának kétszeresét (133. ábra: F).

40 (41) A fej nem, vagy alig szélesebb, mint az előtor háta (133. ábra: G). A szárnyfedők vége együttesen lekerekített. A pofák ugyanolyan szélesek, mint a halánték a szemek mögött, párhuzamos szélűek és hosszúak. Lábai a testükkel egyszínű sötétek 88. nem: **Saperda** Fabr.

41 (40) A fej a szemekkel együtt sokkal szélesebb, mint az előtor háta (133. ábra: H). A szárnyfedők vége rézsút befelé lemetszett vagy gyengén kikanyarított, tompa külső szöglettel. A pofák rövidek, előrefelé elszűkülnek, emiatt elöl sokkal keskenyebbek, mint a halánték a szemek mögött. A pajzsocska hófehér szőrözettel. Lábai sárgák, teste fekete 89. nem: **Menesia** Muls.

42 (37) A karmok tövében éles fogacska van, vagy a karmok különböző-képpen behasítottak (133. ábra: P—T) (8. nemzetség: *Phytoecini*).

43 (50) Az előtor hátának töve előtt nincs harántbarázda (133. ábra: M). A 2. csápíz alig vastagabb, mint a 3. íz. A szemek nem, vagy csak kivételesen kettéosztottak (133. ábra: J). Testük 6 mm-nél nagyobb, szárnyfedői nem sárgák, fekete csúccsal.

44 (49) A hátulsó combok vége túlterjed a 2. haslemez végén. A potroh legfeljebb olyan hosszú, mint a fej és a mell együttesen. Teste rövidebb, többnyire a szárnyfedők hátrafelé elszűkülnek.

45 (48) A szárnyfedők oldalszélei párhuzamosak vagy a csúcs felé elkeskenyednek, de sohasem szélesednek ki a csúcs előtt.

46 (47) A szárnyfedők foltosan szőrösek. A rágók vége széles és kéthegyű. Teste zömök, szemei nem osztottak 90. nem: **Pilemia** FAIRM.

47 (46) A szárnyfedők egyenletesen szőrösek. A rágók vége hegyes, egyetlen fogban végződnek, vagy ha kéthegyűek, akkor szemei osztottak. Többnyire karcsúbb fajok (= *Phytaecia* auct.) 91. nem: **Phytoecia** MULS.

48 (45) A szárnyfedők oldalszélei eleinte párhuzamosak, de a végük előtt határozottan kiszélesednek és a csúcs lekerekített 92. nem: **Stenostola** MULS.

49 (44) A hátulsó combok vége nem éri el, vagy nem terjed túl a 2. haslemez végén. A potroh hosszabb, mint a mell és a fej együttvéve. Párhuzamos testű, karcsú fajok 93. nem: **Oberea** MULS.

50 (43) Az előtor hátának töve előtt harántbarázda húzódik (133. ábra: N). A 2. csápíz majdnem olyan vastag, mint az 1., de vastagabb, mint a 3. A szemek kettéosztottak (133. ábra: I). Teste kicsi, 6 mm-nél nem hosszabb, a szárnyfedők többnyire sárgák, fekete csúccsal 94. nem: **Tetrops** STEPH.

69. nem: **Monochamus** GUÉR.

Testük nagy, megnyúlt, párhuzamos szélű, vagy hátrafelé többé-kevésbé gyengén elkeskenyedik. Fejük nagy, pofáik hosszabbak, mint a szem haránt-átmérője, párhuzamosak, elöl szögletesen kiugrók. Homlokuk a szemek hátulsó karéjánál keskenyek, elöl viszont szélesek és laposak; a csápdudorok erősen kiugrók, köztük a fej benyomott. Csápjaik kissé hosszabbak, mint a test (♀), vagy annál kétszer is hosszabbak (♂), az 1. íz külső oldalán a csúcs előtt élecske által határolt mező van; az 1. íz vastag, a 2. íztől kezdve vékony. Az előtor háta harántos, középen oldalt 1—1 éles tüskével (132. ábra: A). Szárnyfedői a tövükön szélesek, végük együttesen lekerekített, vállszögletük kiugró. A melltő nyúlványa széles, lapos, hátul lehajló, majdnem a csípők végéig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul nyitottak (131. ábra: H), oldalt háromszögű rés van, úgyhogy az elülső csípők sarkantyúi (trochantinusai) láthatók. Lábaik hosszúak, combjaik sohasem bunkósak, lábszáraik egyenesek, a középső lábszárak külső élén sörtékkel határolt kiugrás van. Lábfejeik rövidek, szélesek.

Ebbe a nembe több mint 150 faj tartozik, amelyek közül 70 etiópiai, 15 nearktikus, 50 indomaláji és vagy 20 palearktikus. Faunaterületünkön 4 faj fordul elő.

1 (2) A szárnyfedők közepe előtt rézsútos, sekély bemélyedés van. A pajzsocskát sűrű fehéressárga szőrözet borítja, amely a hosszanti középvonal mentén nem osztott. Fekete, gyengén barnás ércfényű, fényes. A szárnyfedőin nincsenek szürkés szőrfoltok, vagy legfel-

jebb csak elenyészők, főleg a harántbenyomat mögöt (♂), vagy a felületén szürkéssárga szőrfoltok vannak, amelyek többnyire 2 harántsávba tömörülnek. A szárnyfedőket gyér, kissé felálló és hosszabb barnás szőrözet borítja, amely azonban az alapskulptúrát nem fedi el. 15—32 mm.

Előfordul Közép- és Észak-Európa hegyvidéki fenyveseiben, valamint a Skandináv államokban. Faunaterületünkön főleg a Kárpátokban elterjedt, Magyarországon ritka (Kőszeg, Sopron, Pécs). Lárvája jegenyefenyőben, lucfenyőben és más fenyőfélékben is megél. A lárva mélyen behatol a fatestbe, s ezzel a fát műszakilag károsítja. Fejlődése több évig eltart. Az imágói általában június végétől szeptemberig rajzanak, többnyire kivágott fenyőtörzseken, rönkökön, az árnyékos oldalon vagy fekvő törzsek alján tartózkodnak (= *Mulsanti* SEIDL., *hybridus* PETRI) — Nagy fenyvescincér

sartor LATR.

Változata:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a 3. csápíz részben vörösbarna. — Eddig csak a Keleti-Kárpátokban találták (Apsinec) [var. **Fleischeri** HEYR.]

2 (1) A szárnyfedőkön nincs a közepe előtt rézsútos bemélyedés. A pajzsocska sűrű szőrözete a hosszanti középvonal mentén egészen vagy részben osztott. A szárnyfedők szőrözete nagyon apró és lesimuló szőrökből áll, a szőrözet a fehéres foltokon és másutt is teljesen lesimuló.

3 (6) Szárnyfedőik egész hosszukban durván pontozottak, a tövükön szemcsézettek.

4 (5) A pajzsocska szőrözete egész hosszában középen sima vonallal kettéosztott. Fekete, gyengén fényesen fénylő, a szárnyfedők nagyon finom porszerű barnás szőrözettel, és itt-ott fehéresszürke szőrfoltokkal (♂), vagy az előtor hátán 2 világosabb szőrfolttal, és a szárnyfedők is szétszórt, nagyobb, sárgásfehér szőrfoltokkal, amelyek 3 harántsáv mentén sűrűbben tömörülnek, csápja is fehéren gyűrűs (♀) (134. ábra). 18—30 mm.

Előfordul csaknem egész Európa hegyi fenyveseiben és Észak-Európában, valamint Ázsiában, keleten Japánig. Faunaterületünkön a Kárpátokban elterjedt és gyakori, Magyarországon csak a Kőszegi-hegységből, Sopron környékéről és Pécsről ismerjük, ahol fenyvesekben találták; egyéb lelőhelyekre (Budapest, Magyarkanizsa) fával hurcolták be. Lárvája (116. ábra: D, bábja: G) főleg lucfenyőben él, de más fenyőfélékben is megtalálható, 2 vagy több évig fejlődik. Az imágó júniustól augusztusig rajzik, főleg friss vágású rönkökön található — Kis fenyvescincér

sutor L.

Változatai:

1. Olykor a hímek szárnyfedőin egyáltalán nincsenek fehéres szőrfoltok. — Nem ritka ab. **pellio** GERM. ♂

2. A nőstények szárnyfedőin olykor a fehéres szőrfoltok 3 harántsávban tömörülnek. — A törzsalak között fordul elő (= *fuscomaculatus* PETRI) ab. **maculosus** VOET ♀

5 (4) A pajzsocska szőrözete csak a tövén osztott, a sima osztóvonal a középig ér. Bronzosan fénylő fekete, szőrfoltjai okkersárgák,

sárgák, szürkésfehérek vagy fehéresek, a csápok és a lábak vörösesbarnák. A szárnyfedők alapszőrözete barna vagy barnássárga, ez a szőrözet nagyon finom, sűrű és lesimuló, a korongon 2—3 haránt-

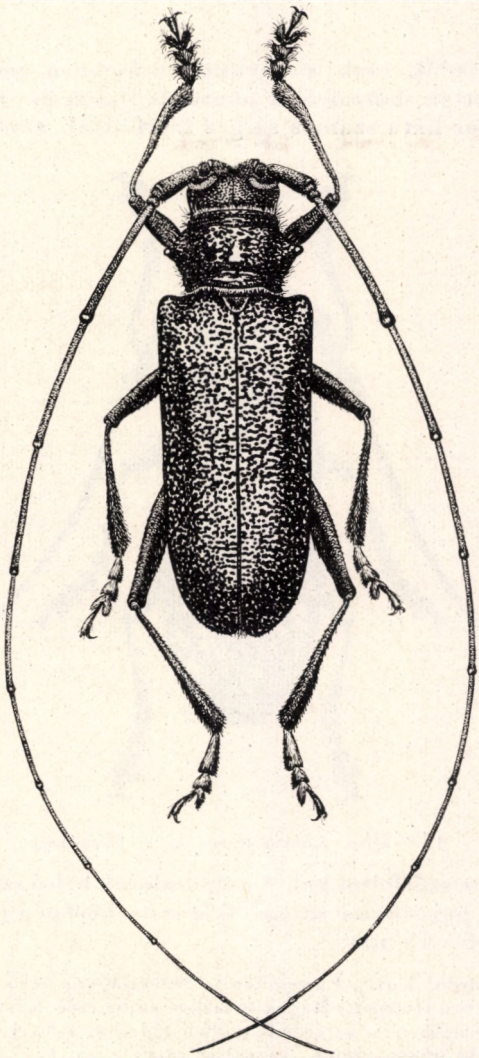

134. ábra. *Monochamus sutor* L. ♂ (Eredeti)

csíkba tömörült fehéres vagy sárgás szőrfoltokat találunk. Az előtor háta főleg a szegélyen hosszirányban sárgán szőrözött. 15—25 mm.

Előfordul Délnyugat-Európában és Algírban, keleten a Kárpátokig. Faunaterületünkön a törzsalak csak a Kárpátokban található. Lárvája a fekete- és erdeifenyőben, karvastagságú ágakban él. Az imágó júliustól szeptemberig rajzik, főleg széldöntött törzsek vastagabb ágain található

[**galloprovincialis** Ol.]

Változata:

1. Csápjai és lábai feketék, egyebekben olyan, mint a törzsalak. — Délkelet-Európában főleg ez az alfaj fordul elő; Magyarországon is a Dunántúl több pontján (Sopron, Nova, Tihany) és Gödöllő környékén megtalálták ssp. **pistor** GERM.

6 (3) A szárnyfedők csak a tövükön erősebben pontozottak és kissé szemcsézettek, hátrafelé a pontozás finom és szórt. A szárnyfedők és az előtor háta számos sárgás szőrfolttal, köztük azonban bársonyos fekete szőrfoltokkal. A csápdudorok belső szöglete élesen kiemelkedik. A pajzsocska sárgás szőrözete középen sima vonallal kettéosztott. 13—18 mm.

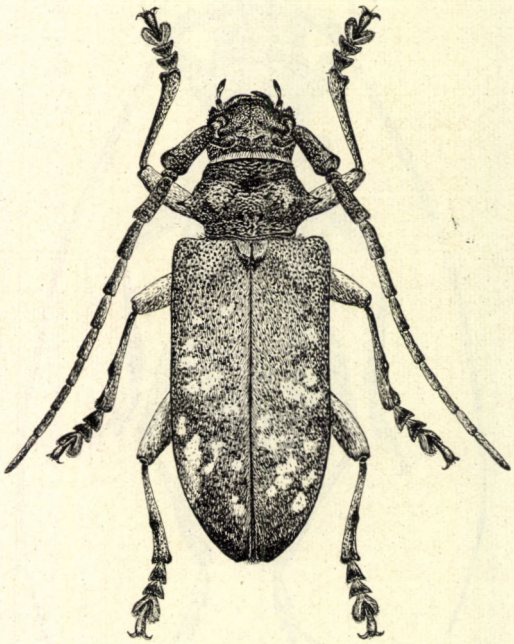

135. ábra. *Lamia textor* L. ♂ (Eredeti)

Előfordul Közép-Európában és Szibériában; ritka faj. Faunaterületünkön a Kárpátokban elterjedt, Magyarországon eddig csak Kőszegről ismerjük. Lárvája csak a lucfenyőben és az erdeifenyőben fejlődik, a 3—4 cm vastag ágakban váj járatokat. Az imágó június—júliusban rajzik

saltuarius GEBL.

70. nem: **Lamia** FABR.

Testük nagy, széles, erősen domború, párhuzamos szélű, hátul lekerekített, s a varratszögletük is tompa. Fejük nagy, széles, homlokuk elöl a szemek között széles és domború, a hátulsó szemkaréjnál keskenyebb, benyomott, csápdudoraik nagyok, kiemelkedők, középen benyomottak. Szemeik keskenyek, mélyen és szélesen kikanyarítottak. Pofáik szélesek, párhuzamosak,

olyan hosszúak, mint a szem legnagyobb harántátmérője. Csápjaik majdnem elérik a test hosszát (♂), vagy rövidebbek (♀), az 1. íz vaskos, külső végén harántléccel határolt kis mezőcske van; a 3. íz olyan hosszú, mint az 1., és hosszabb, mint az 5. vagy a 4. (131. ábra: B). Az előtor háta harántos, elöl-hátul befűzött, oldalt 1—1 éles foggal. A pajzsocska félkör alakú, szőrözete középen osztott. Szárnyfedői középen nem nőttek össze, hártyás szárnyai is jól fejlettek, felületük elöl durvábban, hátrább finomabban szemcsés. A melltő nyúlványa keskeny, hátul lehajló, a csípők ízületi vápái hátul zártak (131. ábra: I), oldalt háromszögben nyitottak, a mellvég meglehetősen rövid, nem hosszabb, mint a középső csípők hosszátmérője. Lábai vaskosak, combjaik egyenesek, a középső lábszárak külső élén erősebb, a hátulsón gyengébb fekete szőrökkel jelzett él fut a közepe után. Lábfejeik szélesek, az utolsó előtti íz valamennyi lábon alul hosszában végig osztott.

Ide egyetlen palearktikus elterjedésű faj tartozik, amely faunaterületünkön is honos.

— — Fekete, barna molyhos szőrözettel fedett, szárnyfedői szemcsézettek és hátul ráncoltak, felületüket néhány sűrűbben molyhos világosabb szőrfolt díszíti (135. ábra). 14—32 mm.

Előfordul csaknem az egész észak-palearktikus tájban, Európától Szibérián át Japánig. Faunaterületünkön az Alföld és az alacsonyabb hegy- és dombvidék lakója, mindenfelé elterjedt és helyenként gyakori. Lárvája (116. ábra: E, bábja: H) fűz- és nyárfélék törzsében, gyökértáján, többnyire a föld alatti törzsrészben és magukban a vastagabb gyökerekben él. Fejlődése 2 évig tart. A bogarak már kora tavasszal megjelennek, és a rajzásuk júliusig tart, lomha mozgásúak, többnyire a talajon találhatók tápnövényeik közelében, vagy az alacsonyabb cserjék levélzetén; alkonyatkor és éjjel aktívak — T a k á c s c i n c é r

textor L.

71. nem: **Morimus** Serv.

Testük nagy, széles, zömök, szárnyfedőik a középüktől hátrafelé elszűkülnek, felületük elöl lapos, a szárnyfedők szegélye szélesen lehajló, vállszögletük erősen kiáll. Fejük nagy, széles, homlokuk elöl lapos, hosszában középen barázdált, pofáik hosszúak, szélesek, párhuzamosak, szélesebbek, mint a nyak. A homlok a hátulsó szemkaréjok között lapos és keskeny. A csápdudoraik kiállók, vastagok, középen széles benyomat választja el őket egymástól. Szemeik keskenyek, elöl szélesen és mélyen kimetszettek, finoman recézettek. Csápjaik másfélszer-kétszer hosszabbak, mint a test (♂), vagy csak a szárnyfedők végéig érnek (♀). Az 1. íz vaskos, külső oldalán a csúcs előtt élecske által határolt mező van, a 3. íz sokkal hosszabb, mint az 1., és hosszabb, mint akár a 4. vagy az 5. (131. ábra: D). Az előtor háta harántos, oldalt középen 1—1 háromszögű, hegyes foggal, felülete ráncolt. Szárnyfedői a varraton összenőttek, hártyás szárnyaik csökevényesek, a mellvég nagyon rövid. A szárnyfedők felületén fénylő, sima szemcsék vannak. A melltő nyúlványa széles és lapos, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt háromszögben nyitottak. Lábaik vaskosak, combjaik nem bunkósak, a középső lábszárak külső oldalán éles, fekete szőrökkel jelzett szöglet van. Lábfejei szélesek, laposak, az utolsó előtti íz talpa végig osztott.

Ide 11 palearktikus faj tartozik, amelyek közül faunaterületünkön csak 2 faj fordul elő.

1 (2) Szárnyfedőin 2—2 bársonyfekete, nagy, harántos vagy négyszögű, többnyire szabálytalan alakú folttal, az 1. folt a mellvég magasságában, a 2. a hátulsó negyedben. A fényes szemcsék között az alap szürkés, lesimuló szőrözettel fedett. A szemcsék közterecskéi általában szélesebbek, mint maguk a szemcsék. A szárnyfedők oldalszéle szélesen lekerekítve fut a csúcsig, a vége együttesen lekerekítettnek látszik, a varratszöglet azonban kimetszett. Oldalnézetben a szárnyfedők vége ívesen lehajló (136. ábra). 20—38 mm.

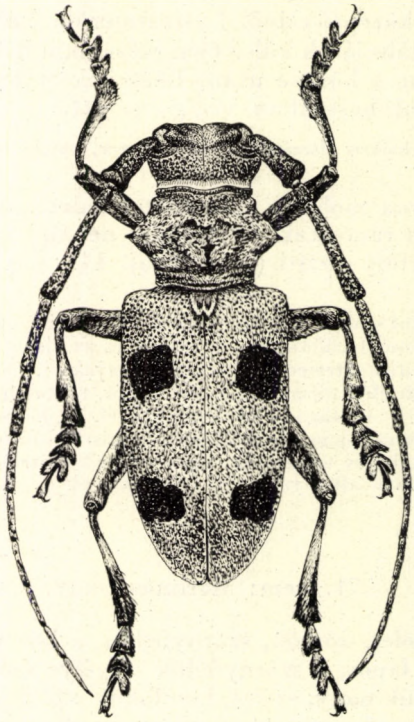

136. ábra. *Morimus funereus* MULS. ♂ (Eredeti)

Előfordul a mediterrán faunaterület északi felében Spanyolországtól a Balkánig és a Kárpát-medencében. Faunaterületünkön az alacsonyabb hegyvidéken elterjedt, különösen középhegységeink lomblevelű erdeiben helyenként gyakori, főleg déli fekvésű ritkás hegyoldalakon vagy erdőszegélyeken. Lárvája nálunk főleg öreg bükk és tölgy rönkjeiben a gyökerek között él. A bogarak június—júliusban bújnak elő, öreg fák törzsén, kivágott rönkökön olykor nappal is láthatók, de főleg alkonyatkor és éjjel aktívak — Gyászcincér

funereus MULS.

Változata:

1. A szárnyfedők szemcséi nagyobbak, ezért a köztük levő szőrözött közterecskék általában keskenyebbek, mint maguk a szemcsék. A hátulsó bársonyfolt harántszalag alakú, és az oldalszegélyt szélesen eléri. — Előfordul a Balkán félsziget északnyugati részében Horvátországig. Faunaterületünkön még nem gyűjtötték [ssp. **Ganglbaueri** REITT.]

2 (1) A szárnyfedőkön csak elmosódott, barna foltok vannak a bársonyfoltok helyén, vagy teljesen hiányozhatnak is. A felület szemcsézete sokkal durvább és sűrűbb, oldalszéle kevésbé ívelten, erősebben elkeskenyedő, emiatt a szárnyfedők hegyesebbnek látszanak. Oldalnézetben a szárnyfedők a középüktől kezdve majdnem laposan, alig ívelten lejtősek a csúcsig. 20—38 mm.

Előfordul a Fekete-tenger medencéjének északi felében és a szigetekeni északon Tirolig és keleten a Balkán félszigeten, valamint Erdélyben. Ez utóbb, helyről egyetlen régi adatunk van (Gyulafehérvár), amely újabb megerősítésre szorul. Lárvája öreg lomblevelű fák gyökerei között él, főleg bükk- és tölgyfélékben található

[**asper** SULZ.]

72. nem: **Dorcatypus** THOMS.

Testük zömök, széles és meglehetősen domború, elöl sem lapos. A vállbütyök kiugró ugyan, de az oldalszéle egyenletesen lehajló, a közepéig gyengén kiszélesedő, a vége együttesen lekerekített, a varratukon összenőtt, emiatt hártyás szárnyaik is csökevényesek. Fejük nagy, zömök, homlokuk széles, elöl domború, a szemek belső szegélye mellett széles és lapos árok húzódik. Szemeik keskenyek, szélesen és mélyen kikanyarítottak. A csápdudorok laposan kiemelkedők, középen a homlok benyomott. Csápjaik vaskosak, az 1. íz olyan hosszú, vagy valamivel hosszabb, mint a 3., a végének külső oldalán élecske által határolt mezővel, a 3. íz sokkal hosszabb, mint akár a 4. vagy az 5. (131. ábra: C). A ♂ csápja eléri a szárnyfedők végét, a ♀-é rövidebb. Az előtor háta harántos, oldalt 1—1 éles foggal. Szárnyfedői egyenlőtlenül és elmosódottan ráncoltak, elöl kissé szemecskézettek. Lábaik vaskosak, a középső lábszár külső oldalán a közepe mögött rézsútos bemélyedéstől határolt erős, de tompa fog van. Lábfejeik rövidek, szélesek. A melltő nyúlványa középen meglehetős keskeny, hátrafelé kiszélesedik, az elülső csípők ízületi vápái hátul teljesen zártak, oldalt széles háromszögben nyitottak. A mellvég nagyon rövid.

Ide mindössze 3 faj tartozik, amelyek mind Európában élnek. Faunaterületünkön csak 1 faj fordul elő.

— — Fekete, de a test felületét sűrű, barna, molyhos szőrözet fedi. Mindegyik szárnyfedőt 2—2 fekete bársonyfolt díszít, az elülső folt kisebb és az első harmadban, a hátulsó nagyobb és harántos a 3. potrohszelvény magasságában elhelyezett. Olykor a szárnyfedők vége előtt is vannak még apróbb fekete foltok (137. ábra). 12—26 mm.

Előfordul Dél-Európában és Közép-Európa déli felében. Faunaterületünkön a Dunántúlról (Sopron környéke, Kőszeg, Mecsek hegység, Szekszárd), Erdélyből (Nagyenyed), a Bánságból (Herkulesfürdő, Orsova), valamint Horvátországból ismerjük. Lárvája irodalmi adatok szerint fügefában, eperfában, fűzfélékben és ciprusban, az öreg fák gyökerei között fejlődik

tristis L.

Változatai:

1. A szárnyfedők elülső fekete foltja 2—2 kicsi foltra osztott. — Előfordul a törzsalak között [ab. **divisus** PIC]
2. A szárnyfedők mindkét fekete foltja különbözőképpen osztott. — Előfordul a törzsalakkal együtt [ab. **interruptus** PIC]
3. A szárnyfedőkön a 2—2 bársonyos folton kívül a csúcs előtt is vannak kis fekete foltok. — A törzsalak között gyakori [ab. **posticalis** PIC]

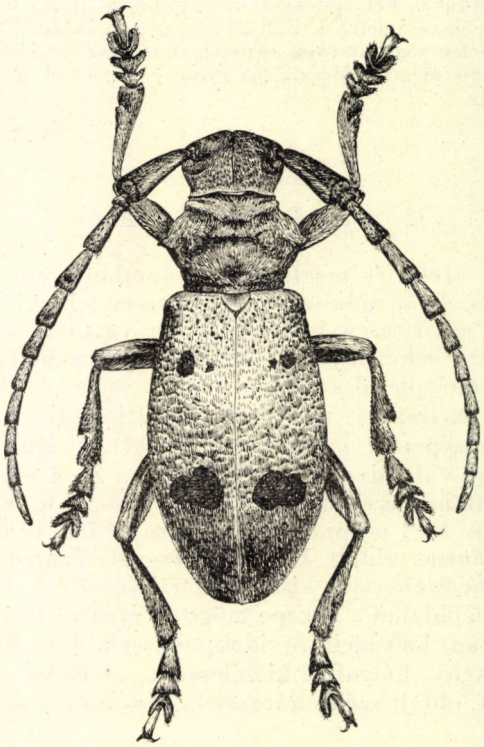

137. ábra. *Dorcatypus tristis* L. ♂ (Eredeti)

4. A szárnyfedőkön a 2 bársonyos folt között a korongon számos apró fekete folt van. — Eddig csak Dél-Tirolból ismerjük, de másutt is előfordulhat [ab. **multimaculatus** HEYR.]
5. A szárnyfedők foltjai mint a tipikus alakon, de az előtor hátán is van bársonyos folt. — Ritka [ab. **Gennadii** BUQUET]
6. A szárnyfedőkön az elülső fekete folt hiányzik. — Ritka [ab. **obliteratus** PIC]

73. nem: **Parmena** SERV.

Testük kicsi, zömök, szárnyfedőik hosszúkás tojásdadok, a végük együttesen lekerekített, a varratukon összenőtt, röpképtelenek, vállcsúcsok nélkül Fejük széles, szemeik aprók, durván recézettek, szélesen és mélyen kikanyarítottak, a szemek alsó és felső lebenyét nagyon keskeny híd köti össze. Homlokuk széles, a fejtetőn lapos, elöl domború, a csápdudorok laposak. Csápjaik

olyan hosszúak, vagy alig hosszabbak, mint a test (♂), vagy sokkal rövidebbek (♀); az 1. íz duzzadt, rövidebb, mint a 3., a 3. hosszabb, mint a 4., és sokkal hosszabb, mint az 5. (132. ábra: K). Az előtor háta hengeres, oldalt középen tompa dudorral. Szárnyfedői rendezetlenül pontozottak, lesimuló finom szőrözettel, olykor felálló hosszú szőrözettel is. A szárnyfedők erősen domborúak, a lehajló oldalszegély végig széles. A melltő nyúlványa keskeny, a csípők mögött kiszélesedik, az elülső csípők ízületi vápái hátul és oldalt is teljesen zártak. Lábaik rövidek, vastagok, a lábfejeik szélesek.

Ide mindössze 4 mediterrán faj tartozik, amelyek közül 2 faj, illetve azok alfajai faunaterületünkön is előfordulnak.

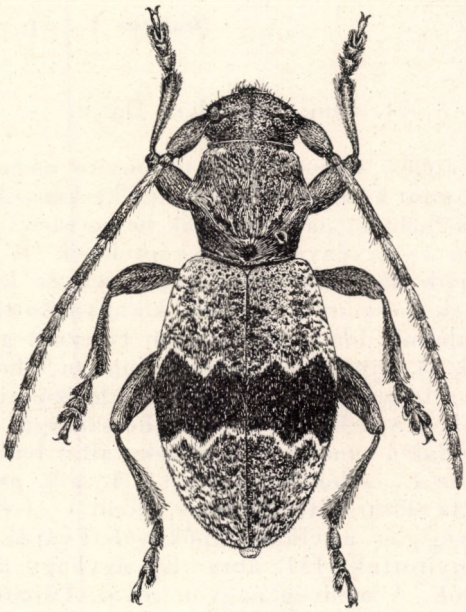

138. ábra. *Paramena balteus* L. ssp. *unifasciatus* Rossi ♂ (Eredeti)

1 (2) Felületét kettős szőrözet borítja: nagyon finom és sűrű, rövid, lesimuló szőrözet, és elálló, nagyon hosszú ritkásabb szőrözet. Az elálló hosszú szőrözet a csápokon és a lábakon is megfigyelhető. Teste barna vagy vörösbarna, a szárnyfedőket egyenletes szürke, lesimuló szőrözet borítja. Az előtor háta és a szárnyfedők is durván, helyenként ráncolva pontozottak. Csápjai nem gyűrűzöttek. 5—10 mm.

Előfordul Dalmáciában és Horvátországban. A törzsalak Dél-Európában szórványosan sokfelé megtalálható. Lárvája irodalmi adatok szerint az *Euphorbia Wulfenii* gyökereiben él

[**pubescens** Dalm. ssp. **hirsuta** Küst.]

2 (1) A test felületének elálló szőrözete nagyon rövid és gyér, nem feltűnő, a lesimuló szőrözet viszont sűrű és a skulptúrát is eltakarja, emiatt felülete fénytelen. A csápok ízei a tövükön szürke szőrgyűrű-

vel. Teste barna vagy vörösbarna, a fejet és az előtor hátát sárga molyhos szőrözet fedi. A szárnyfedők közepén széles sötétbarna sáv húzódik, amelyet elöl-hátul cikcakkos világosabb szőrszalag határol; az alapszőrözet elöl és hátul is sárgás tónusú. Az előtor háta finoman és elmosódottan, szárnyfedői durván, de gyéren pontozottak (138. ábra). 5—9 mm.

A törzsalak a nyugat-mediterrán faunaterület európai részében él, míg a nálunk is előforduló alfaj Dél-Tiroltól Olaszországon, a Balkán északi felén át a Kaukázusig található. Faunaterületünkön Horvátországban és a Bánságban fordul elő, Magyarországon még nem találták meg. Lárvája a repkény vastagabb ágaiban fejlődik

[**balteus** L. ssp. **unifasciatus** Rossi]

74. nem: **Dorcadion** Dalm.

Testük zömök, széles, szárnyfedőik többnyire megnyúlt tojásdadok, a vállon keskenyebbek, mint középen, a csúcs felé elkeskenyednek, a végük egyenként lekerekített és a farfedőt nem takarják be egészen. A hártyás szárnyak különböző mértékben csökevényesek, röpképtelenek. A vállducdortól többnyire tompa él húzódik hátrafelé, oldalszélük szélesen lehajló. Fejük nagy, széles, szemeik laposak, keskenyek, mélyen kikanyarítottak. Pofáik előrefelé elkeskenyednek, homlokuk domború, középen hosszant gyengén benyomott, csápdudoraik laposak. A fejpajzs elülső széle jobban kihúzott, mint a rágók töve, a felső ajak és a fejpajzs között nincs fénylő ízületi hártya (132. ábra: G). Csápjaik vastagok, rövidek, a ♀-é fél testhosszúságú, a ♂-é hosszabb. Az 1. íz vaskos, külső oldalán sem él, sem élecske által határolt mező nincs, a 3. íz rövidebb, mint az 1., és hosszabb, mint a 4., a 4. pedig hosszabb, mint az 5. (132. ábra: J). Az előtor háta harántos, oldalt 1—1 éles foggal. A melltő nyúlványa keskeny, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt háromszög alakban nyitottak (131. ábra: E), úgyhogy a csípők sarkantyúi (trochantusai) láthatók. A mellvég nagyon rövid. Lábaik erősek, zömökek, vastagok, a középső lábszárak külső élén tompa szöglet van, lábfejeik szélesek.

Ide több mint 350 faj és ennek sokszorosát kitevő alfaj és változat tartozik. A nem fajai a mediterrán terület európai részében, Kisázsiában és a szomszédos területeken, Délkelet-Európában, a Kaukázuson át Közép-Ázsiáig fordulnak elő. Közép-Ázsia különösen gazdag fajokban. Közép-Európában, s így hazánkban is kevés faj él; ez a terület már kívül esik a *Dorcadion*ok fő elterjedési körzeteitől. Mivel valamennyi faj röpképtelen, az egyes fajok elterjedése többnyire kis területre korlátozódik. Magyarországon mindössze 6 faj fordul elő. A faunaterületünkről kimutatott *D. fuliginator* L., *D. equestre* Laxm. (és ennek alfaját, a ssp. *transsylvanicum* Ganglb.-t), a *D. nudum* Küst., *D. femoratum* Brullé és a *D. elegans* Kraatz fajokat a következő kulcsokba nem vettük fel, mert a Kárpát-medencében nem fordulnak elő.

1 (4) Szárnyfedőik csaknem csupaszok, legalábbis a varraton nincs szőrsáv, vagy ha van is, az jelentéktelen. Nagy termetű, karcsú fajok.

2 (3) Az előtor korongja durvábban pontozott, közte finoman szemecskézett, emiatt felülete kevésbé fénylő, a korong hosszában nincs középső barázda. Teste nagyobb, szélesebb, szárnyfedői többé-kevésbé

jól fejlett tompa vállbordával, ami miatt felülete elöl kevésbé hengeres. A szárnyfedők oldalszegélyén nem húzódik szőrcsík. Egyszínű fekete, tompa fényű. 15—26 mm.

Ausztria keleti részétől a Pannón-medencén át Romániáig, Bulgáriáig és Macedónián át Albániáig elterjedt. Faunaterületünkön az alacsonyabb hegy- és dombvidéken megtalálható, az Alföldön azonban ritka. Lárvája fűgyökerek között él. A bogár kora tavasszal jelenik meg, s száraz, füves hegy- és domboldalakon, kötött talajú alföldi réteken található (IV—VI) — Fekte gyalogcincér

aethiops SCOP.

139. ábra. *Dorcadion Scopolii* HERBST ♂ (Eredeti)

Változatai:

1. Szárnyfedői erősen fénylők, alig pontozottak. — Lajta-hegység (Mammersdorf) [m. **lucidum** TIPPMANN]

2. Szárnyfedői sötétbarnák vagy feketésbarnák. — Ritka (Budapest, Pilismarót, Öszöd) ab. **brunneipenne** TIPPMANN

3. Szárnyfedői feketék, de a csúcsi rész vörösbarna. — Ritka (Lajta-hegység: Mammersdorf) [ab. **rufoapicatum** TIPPMANN]

4. Olyan, mint az előző, de a varrat is vörösbarna. — Ritka (Mecsek hegység: Pécs) ab. **rufosuturatum** TIPPMANN

5. Szárnyfedői finoman ráncoltak. — A törzsalakkal együtt fordul elő (Budapest, Szeged) m. **Kudlai** HEYR.

6. A szárnyfedői, de főleg a feje és az előtor háta nagyon finom és sűrű, lesimuló barna szőrözettel fedett, amely a szárnyfedők korongjáról könnyen lekopik, de a szegélyen és a végén jól látható. — Ritka (Budapest, Solymár, Inárcskakucs, Zalavár, Magyaróvár, Vácrátót) ab. **tomentosulum** BREUN.

3 (2) Az előtor háta nagyon durván, egyenetlenül pontozott, középen hosszában árokszerűen benyomott, mellette kétoldalt többnyire alig pontozott fényes mező húzódik. Teste karcsúbb, csak ritkán egyszínű fekete, szárnyfedői elöl is erősen hengeresek, a váll és a varrat között olykor hosszanti, tompa bordák nyomaival. A szárnyfedők szegélyén keskenyebb-szélesebb szőrcsík van. Feje és előtora fekete, szárnyfedői, 1. csápíze, lábai a fekete lábfejek kivételével vörösbarnák, melle sötétebb, hasa világosabb barna (140. ábra: A). 16—22 mm.

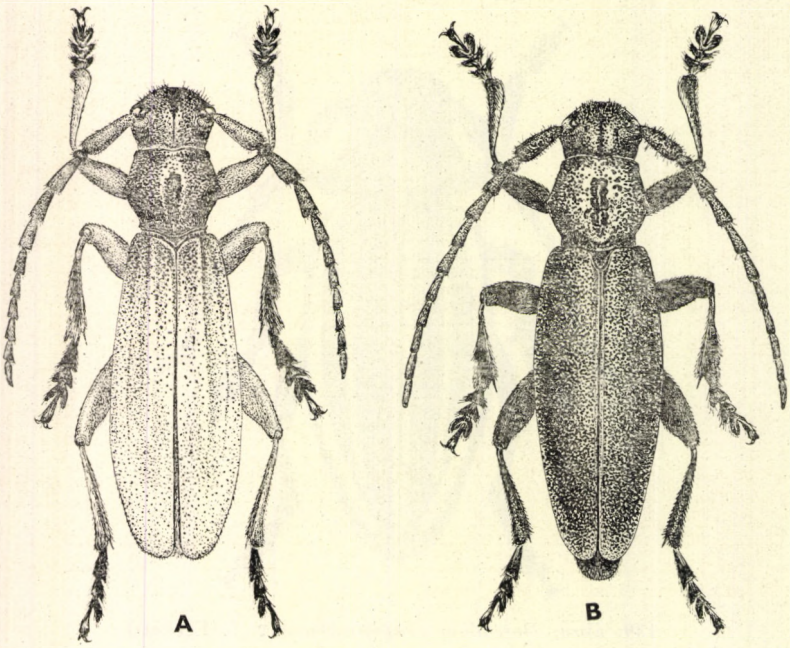

140. ábra. A: *Dorcadion fulvum* Scop. ♂, B: *D. fulvum Cervae* J. Friv. ♂ (Eredeti)

Előfordul a Cseh-medencében, Ausztria keleti felében, a Kárpát-medencében a Kisalföldön és a Nagyalföld nyugati felében. Magyarországon főleg a dombvidék agyagos talaján gyakori, helyenként közönséges. A Nagyalföld peremterületein a szikeseken egy alfaja helyettesíti. Lárvája fűgyökerek között él. Az imágó április közepétől június végéig található — Barna gyalogcincér

fulvum Scop.

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de csápjának nemcsak a tőíze, hanem az ostora is barna. — Ritka ab. **brunneicorne** Podany

2. Olyan, mint a törzsalak, de szárnyfedői egyszínű barnák és nem vörösbarnák. — A törzsalak között a Lajta-hegységben (Mammersdorf) találták [ab. **uniformebrunneum** Tippmann]

3. Színezete olyan, mint a törzsalaké, de szárnyfedői többé-kevésbé erősen ránccoltak. — Ritka (Budapest) (= *rugipenne* Tippmann) m. **coriaceipenne** Heyr.

4. Olyan, mint az m. *coriaceipenne* HEYR., de a szárnyfedők szegélyén széles fehéres szőrsáv fut. — Előfordul a Lajta-hegységben (Mammersdorf) [ab. **rubrobrunneum** TIPPMANN]

5. Olyan, mint az m. *coriaceipenne* HEYR., de a szárnyfedői feketék és oldalukon fehéres szőrsáv is van. — Eddig csak a Lajta-hegységben találták (Mammersdorf) (= *atrum* TIPPMANN) [ab. **atrorugipenne** BREUN.]

6. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedőkön a varrat mellett és a szegélyen fehéres szőrsáv van. Olykor az előtor és a fej középvonalában is fut keskeny szőrsáv. — Nálunk a törzsalak között gyakori ab. **subsuturale** BREUN.

7. Olyan, mint az ab. *subsuturale* BREUN., de a szárnyfedőkön még 1—1 elmosódott háti és vállcsík is húzódik. — Nálunk ritka (Simontornya) ab. **subcompletelineatum** BREUN.

8. Olyan, mint az ab. *subcompletelineatum* BREUN., de az előtor hátán széles középső hosszanti fehér szőrsáv húzódik, a szárnyfedők sűrűbben és erőteljesebben a csúcsig pontozottak, a vállszalag szélesebb, a hátszalag és a varratsáv jelentősen szélesebb, a szárnyfedők közepe mögött egymással összefolynak. — A törzsalak között ritka (= *latealbovittatum* BREUN.) m. **frontale** MULS. & REY

9. Olyan, mint az előző, de a szárnyfedők egész alapja finoman, fehéresen szőrözött. — Ritka ab. **laevetomentosum** BREUN.

10. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők töve sötétbarna; gyakran az 1. potrohszelvény teljesen és a 2. széle is barna. — A törzsalak között nálunk gyakori ab. **nigrobasale** BREUN.

11. Olyan, mint az ab. *nigrobasale* BREUN., de a sötétbarna tőszegélyt a váll mögött 1—1 rézsútos és hajlott vörös szalag választja el, a varrat a szárnyfedők közepén túl feketén színezett. — Eddig csak a Lajta-hegységből (Mammersdorf) ismeretes [ab. **Gitulinkae** TIPPMANN]

12. Olyan, mint a törzsalak, de szárnyfedői a csúcsok kivételével és a potroh is sötétbarna. — Gyakori ab. **nigripenne** FLEISCHER

13. Olyan, mint az ab. *nigripenne* FLEISCH., de mindkét szárnyfedőn a feketésbarna alapon 2—2 hosszanti vöröses csík húzódik. — A törzsalakkal együtt fordul elő, de ritka (Lajta-hegység: Mammersdorf) [ab. **Bözsinkae** TIPPMANN]

14. Olyan, mint az ab. *nigripenne* FLEISCH., de mindkét szárnyfedő korongján 1—1 nagy, ovális, világosvöröses folt van. — Nem gyakori (Lajta-hegység: Mammersdorf) (= *Breuningi* TIPPMANN, nec HEYR.) [ab. **Tippmannianum** BREUN.]

15. Olyan, mint az ab. *nigripenne* FLEISCH., de az 1. csápíz sötétbarna. — Ritka (Jászberény, Sárkeresztúr) ab. **obscuriscapus** BREUN.

16. Olyan, mint az ab. *obscuriscapus* BREUN., de a combok és a lábszárak is feketék vagy sötétbarnák. — Nem ritka (= *Kulzeri* TIPPMANN) ab. **obscuripes** BREUN.

17. Olyan, mint az ab. *nigripenne* FLEISCH., de szárnyfedői egészen feketék, az 1. csápíz és a lábak vörösbarnák. — Ritka (Lajta-hegység: Mammersdorf) [ab. **Freyi** TIPPMANN]

18. Átlagosan kisebb, sokkal karcsúbb, mindig teljesen fekete, fényes, gyéren pontozott; az 1. csápíz és a lábak is feketék. Az előtor oldalsó bütykei tompák és rövidek (140. ábra: B). 15—18 mm. — Eddig csak a nagyalföldi Apajpuszta (Dömsöd mellett) messze kiterjedt szikes pusztáin találták. A máshonnan származó példányok a törzsalak fekete aberrációinak bizonyultak. Egyes szerzők szerint ez a forma faji rangot érdemel, mások viszont még alfajként sem ismerik el. Mi a szikes pusztákra jellegzetes ökológiai alfajként tárgyaljuk — Pusztai gyalogcincér ssp. **Cervae** J. FRIV.

4 (1) Szárnyfedőiken legalább a varrat mellett határozott és sűrű szőrcsík húzódik, de általában még egyéb szőrcsíkok is tarkítják, illetve a felülete sűrűn szőrözött.

5 (6) Szárnyfedői élesen határolt bársonyfekete és fehéresszürke sávokkal (142. ábra: A). A varratszegély keskenyen, fehéresen szegett, 1—1 széles hát- és vállcsík, valamint a széles, lehajló oldalszegély fehéresen szőrözött; a háti fehér szőrcsík a csúcs előtt megrövidült, az előtor középvonalában, a fejtető és a homlok közepén, a szemek szegélyén fehéres csík fut, amelyek a fejtetőn 1—1 és a homlokon 1—1 bársonyos fekete foltot zárnak közre. Csápjai és lábai feketék vagy sötétbarnák. Felültén az alapskulptúra a sűrű szőrözet miatt nem látható (139. ábra). 10—13 mm.

Ausztria keleti felétől Morvaországon, a Kárpát-medencén, Jugoszlávia északi részén át Bulgáriáig elterjedt. Magyarországon főleg a dombvidéken és az alföldön elterjedt, helyenként, nagyobb száraz legelőkön gyakori (IV—VI) (= *ungaricus* GMEL., *convexicolle* KÜST.) — Nyolcsávos gyalogcincér

Scopolii HERBST

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a fehér háti szőrcsík a szárnyfedők vége előtt a vállcsíkkal egyesül (142. ábra: B). — Nálunk ez a forma még gyakoribb, mint a törzsalak ab. **lineatum** FABR.

2. Olyan, mint az ab. *lineatum* FABR., de a csápok és a lábak vörösbarnák. — Ritka (Isaszeg, Budapest, Veszprém, Nagyharsány) ab. **rufinipes** BREUN.

3. A szárnyfedők külső háti fekete szőrsávja a világos váll- és hátcsík között nagyon keskeny, mert a világos sávok kiterjedtek, és a köztér nagyrészt sárgásfehéren szőrözött (142. ábra: C). — Ritka (Budapest) ab. **intercalarepubens** BREUN.

4. A szárnyfedők és az előtor, valamint a fej sötét szőrözete fekete helyett barna vagy sötét vörösbarna, a világos szőrcsíkok a varratsáv kivételével sárgásan szőrözöttek, a világos varratsáv mellett sötét alapon sötétbarna foltokkal (142. ábra: D). — Ritka (Lakompak, Győr, Esztergom, Budapest, Szeged, Szentes) ab. **flavidovittatum** BREUN.

5. Olyan, mint az előző, de a szárnyfedők alapszőrözete sárgásbarna, a világos szőrözet pedig fehér. — Előfordul a törzsalakkal együtt, de ritka ab. **fulvipenne** BREUN.

6 (5) A szárnyfedőkön a varratszegély többnyire éles szegélyű, a többi világos sáv általában vagy ki sem fejlődött, vagy elmosódott, de legtöbbször a szegély szőrsávja nem éles szegélyű, azonkívül a sötét alapszínezet többnyire nem fekete, vagy a felületet a szőrözet nem fedi el, s emiatt a test fényes.

7 (8) A szárnyfedők alapszőrözete sohasem annyira sűrű, hogy a skulptúrát elfedné, többnyire csak a varratsáv és a szegély szőrözött, köztük a korong fényes (142. ábra: F). A fej és az előtor háta nagyon durván pontozott, az előtoron hosszanti bemélyedéssel, szárnyfedői durvábban és szórtan, hátrafelé elmosódottan, a csúcs előtt sűrűn, elmosódottan ráncolva pontozottak. A vállszögleten belül hosszanti

benyomás húzódik, amelyet kívül tompa él határol. Teste fekete, az 1. csápíz és a lábai vörösbarnák, felületén a szárnyfedők keskeny varratsávja és a keskeny lehajló oldalszegély fehéren szőrözött, azonkívül a csúcs előtt a megrövidült vállcsík előtt a nyoma is kivehető (141. ábra). 11—17 mm.

Ausztria keleti részétől, a Cseh-medencétől a Kárpát-medencén, Románián, a Balkán félsziget északi részén és Bulgárián át Ukrajnáig elterjedt. Magyar-

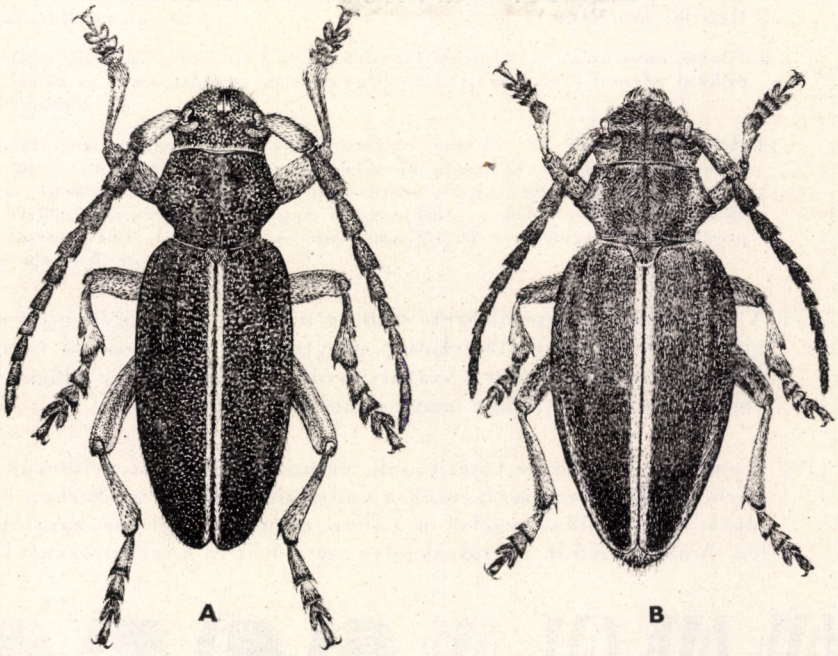

141. ábra. *Dorcadion pedestre* PODA, A: ♂, B: ♀ (Eredeti)

országon mind az alacsonyabb hegy- és dombvidéken, mind az alföldi füves térségeken egyaránt előfordul és nagyon gyakori, helyenként tömegesen lép fel (IV—VI) — Kétsávos gyalogcincér

pedestre PODA

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedőkön a varrat és az oldalszegély között nyoma sincs a megrövidült vállcsíknak (142. ábra: E). — A törzsalak között nálunk igen gyakori (= *rufipes* FABR.) ab. **suturale** VOET

2. Olyan, mint a törzsalak, de szárnyfedői ráncoltak. — Ritka (Zalavár) m. **Zoufali** TIPPMANN

3. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők v égén a megrövidült vállcsík és hát szőrsáv nyoma kivehető (142. ábra: G). — Majdnem ugyanolyan gyakori, mint a törzsalak ab. **apicebivittatum** BREUN

4. Az előzőhöz hasonlít, de a szárnyfedők vállcsíkja és háti szőrsávja teljes vagy majdnem teljes, de köztük a szárnyfedők nem szőrözöttek, fényesek (142. ábra. J). — Ritka ab. **absolutum** BREUN

5. Olyan, mint a törzsalak ♀-e, de a szárnyfedők a fehéres varrat- és szegélysáv között finoman, sötét vörösbarnán szőrözöttek, vállvagy hátcsík nyoma nélkül (142. ábra: H). — Ritka (Magyaróvár, Fót) ab. **fuscipenne** BREUN.

6. Olyan, mint az ab. *fuscipenne* BREUN., azaz a szárnyfedők finoman szőrözöttek, de a csúcs előtt a megrövidült vállcsík vagy a hátszalag is látható (142. ábra: I). — Nálunk gyakori ab. **ruficorne** PIC

7. Olyan, mint az ab. *fuscipenne* BREUN., de a vállcsík és a háti szőrsáv teljesen kifejlett, az utóbbi a csúcsot nem éri el, és a vállcsíkkal sem egyesül (142. ábra: K). — A törzsalakkal együtt fordul elő, de annál sokkal ritkább (= *molitor* REDTB., nec FABR.) ab. **austriacum** GANGLB.

8. Olyan, mint az ab. *austriacum* GANGLB., de a háti szőrsáv a csúcs előtt a vállcsíkkal egyesül (142. ábra: L). — Ugyanolyan gyakori, mint az előző ab. **gogium** THOMS.

9. Átlagosan kisebb, 10—14 mm, a szárnyfedők finomabban és szórtabban pontozottak, a váll- és hátborda kevésbé kiugró. Színezete olyan, mint az ab. *suturale* VOET esetében, azaz a szárnyfedői fényesek, csak a keskeny varrat és oldalszegély fehér szőrös. — Előfordul a Nagyalföldön Dömsöd mellett, Apajpuszta szikes legelőin, a *D. fulvum* SCOP. ssp. *Cervae* J. FRIV. társaságában ssp. **Kaszabi** BREUN.

8 (7) A szárnyfedők alapszőrözete mindig nagyon sűrű, úgyhogy a skulptúrát elfedi, ami miatt teljesen fénytelen. Legtöbbször a varratsáv élesen határolt, sokszor a varrat- és oldalszegély között világos sávok nem alakultak ki, vagy azok elmosódottak.

9 (10) A szárnyfedők széles tojásdadok, válluk lekerekített, felületük domború, egyenletesen ívelt, csak a vállszöglet mellett a tövében benyomott, de az oldalszegélyt a vállon nem keretezi hosszanti tompa léc. A szárnyfedők varratszegélye, az előtor és a fej hosszanti közép-

142. ábra. A: *Dorcadion Scopolii* HERBST *forma typica*, B: ab. *lineatum* FABR., C: ab. *intercalarepubens* BREUN., D: ab. *flavidovittatum* BREUN.; E: *D. pedestre* PODA ab. *suturale* VOET, F: *forma typica*, G: ab. *apicebivittatum* BREUN., H: ab. *fuscipenne* BREUN., I: ab. *ruficorne* PIC, J: ab. *absolutum* BREUN., K: ab. *austriacum* GANGLB., L: ab. *gogium* THOMS.; M: *D. arenarium Mülleri* DEPOLI *forma typica*, N: ab. *Meyeri* DEPOLI; O: *D. arenarium abruptum* GERM ab. *velebiticum* J. MÜLL. és P: ab. *lemniscatum* KÜST. szárnyfedőrajzolata (Eredeti)

vonala fehéresen szőrözött, a szárnyfedők oldalszegélyének fehér szőrözete keskeny és a korong felé többnyire nem élesen határolt (142. ábra: M). A szárnyfedők korongjának molyhos szőrözete feketésbarna, a vállszöglet mellett a benyomásból kiinduló fehéres folt vége elmosódott. 13—18 mm.

A törzsalak Krajnában és Dalmácia északi részében elterjedt. Más alfajai Olaszországban és a Balkán félszigeten élnek. Horvátországban és a dalmát tengerparton, valamint a Velebitben, faunaterületünk határán több forma fordul elő, amelyeket nehéz egymástól elkülöníteni

[**aerenarium** SCOP. ssp. **Mülleri** DEPOLI]

Változatai:

1. Olyan, mint a ssp. *Mülleri* DEPOLI, de lábai vörösbarnák. — Isztriában és a dalmát tengerparton fordul elő [ab. **Beszédesi** DEPOLI]

2. Olyan, mint a ssp. *Mülleri* DEPOLI, de a szárnyfedők és az előtor, valamint a fej alapszőrözete nem sötét barnásfekete, hanem fénytelen barna. — Horvátországban elterjedt [ab. **liburnicum** DEPOLI]

3. Olyan, mint a ssp. *Mülleri* DEPOLI, de a vállgödörből kiinduló fehéres széles sáv teljes vagy majdnem teljes (142. ábra: N). — Horvátországban gyakori [ab. **Meyeri** DEPOLI]

4. Olyan, mint a ssp. *Mülleri* DEPOLI, de kisebb, 10—13 mm. — Dalmácia északi részén honos [m. **dalmatinum** MÜLL.]

5. Általában kisebb termetű, a szárnyfedők alapszőrözete sötét feketésbarna, csápjai, lábai vörösbarnák, a szárnyfedők vállgödréből kiinduló fehér szőrcsík az első negyedben kettéágazik és elenyészik. — Előfordul a Velebitben és Dalmáciában [**aerenarium** SCOP. ssp. **abruptum** GERM.]

6. Olyan, mint a ssp. *abruptum* GERM. (142. ábra: O), de lábai és csápjai feketék. — Előfordul a Velebitben [ab. **velebiticum** J. MÜLL.]

7. Olyan, mint a ssp. *abruptum* GERM., de a fehér vállcsík széles és teljes, s egy ebből kiinduló keskeny háti szőrszalag is majdnem teljes (142. ábra: P). — Nem ritka [ab. **lemniscatum** KÜST.]

10 (9) Szárnyfedői keskenyebbek vagy szélesebbek, de többé-kevésbé párhuzamosak, kiálló vállszöglettel és erőteljes vállbenyomattal, amely legalább a szárnyfedők közepéig terjed. Emiatt felülete nem egyenletesen domború, hanem elöl laposabb, az oldalszélt a korongtól 1—1 meglehetősen jól határolt tompa vagy élesebb szegélyborda különíti el.

11 (12) A szárnyfedők szegélybordája éles, a hátulsó negyedben azonban elmosódik, a vállbarázda szélesen és mélyen benyomott, csak az utolsó harmadban sekélyesedik el; ezt a barázdát befelé meglehetősen kiemelkedő tompa borda szegélyezi. A váll erősen kiáll. Szárnyfedői a ♂ esetében is zömökebbek, a középen kissé kiszélesedők, a ♀ esetében kissé hasasak. Teste fekete, csápjai és lábai is sötétek, hasa és a lábai finoman szürkés szőrözettel fedettek. Szárnyfedőin a varratsáv szürke, a lehajló oldalszegély szürke, barna szőrökkel kevert, a vállbarázda szürkésbarna, köztük az alap sötétbarna,

aranyos fénynyel, a varrat mentén hosszában fekete foltok sorakoznak, melyek hosszirányú sávot is képezhetnek, azonkívül a háti borda belső oldalán is vannak fekete foltok. 14—18 mm.

Előfordul a Keleti-Kárpátoktól Bukovinán, Ukrajnán át a Kaukázus északi részéig, valamint irodalmi adatok szerint Szlovákiában (Divin) is. Ez utóbbi adat még megerősítésre szorul, lehet, hogy behurcolt példányokról van szó. A fajnak számos változata él Dél-Ukrajnában, ezeket azonban faunaterületünkről nem mutatták ki

[**holosericeum** KRYN.]

12 (11) A szárnyfedők szegélybordája tompa, a vállbarázda sekély, vagy a hímeken alig jelzett, a vállszöglet kerekített, sokkal kevésbé kiugró. Szárnyfedői a ♂ esetében karcsúbbak, a ♀ sem hasas.

13 (14) Az előtor hátának oldaldudorai tompák, a korong közepe meglehetősen lapos. A ♂ válla keskeny, nem szélesebb, mint az előtor, nagyon karcsú, oldalszegélye a váll mögött kissé befűződött, a ♀ szélesebb, de szintén kissé párhuzamos szélű. Teste fekete, a lábszárak töve vöröses. Az alapszőrözete sötét feketés aranyosbarna, széles és élénk színű világos varratszegéllyel, az előtor korongján és a fejen hosszanti középvonallal. A szárnyfedők oldalszegélye is fehér, ezenkívül a világos varratszegélyt a korong felé bársonyos fekete csík keretezi. 12—15 mm.

Ez a faj eddig csak Erdélyből, a Bánságból, valamint a Havasalföldről és Moldovából ismert. Az Erdélyi-medencében nem ritka (= *tristis* PETRI)

[**Murrayi** KÜST.]

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de csápja barna. — A törzsfajjal együtt fordul elő (Déva) [ab. **mimicum** PODANY]

2. Olyan, mint a törzsalak ♀-e, de az előtor és a szárnyfedők alapszőrözete világosabb vörösesbarna, a vállcsík és a háti szőrcsík világosabb szürkésfehér, feltűnően fejlett. — Ritka [ab. **Montandoni** PIC]

14 (13) Az előtor hátának oldaldudorai nagyok, éles hegyben kihúzottak, a korong közepe domború. Válla jobban lekerekített, szélesebb, oldalszéle a váll mögött a ♂ esetében sem befűződött, kevésbé karcsú. Fekete, lábszárai, valamint combjai vörösbarnák. Hasoldala, lábai szürkés szőrökkel fedettek, a felület alapszőrözete sötétbarna, a varrat, az előtor és a fej középvonala, valamint a szárnyfedők lehajló keskeny oldalszegélye fehéres szőrökkel fedett, a homlokon és a fejtetőn 2—2, az előtor korongján a választóvonaltól jobbrabalra sötétebb, majdnem feketés folttal, szárnyfedői 1—1 szélesebb, de nem élesen határolt vállcsíkkal és 1—1 keskeny háti szőrszalaggal; ezek barnás színűek, és bennük sötétebb foltok vannak. A világos varratszegélyt a korong felé bársonyosfekete foltok vagy szabálytalan sáv keretezi. 11—14 mm.

Előfordul Podóliától Délnyugat-Ukrajnáig, valamint a Kárpát-medencében. Nálunk csak a Nagyalföldön és a vele összefüggő peremterületeken fordul elő, így a Bánság északi részén (Arad, Titel). Irodalmi adatok Szlovákiából is említik, de ez egyáltalán nem hihető. Leggyakoribb az alföldi homokos legelőkön; csak homoktalajon található

decipiens GERM.

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a combok, a lábszárak és az 1. csápíz is vörösbarna. — Ugyanolyan gyakori, mint a törzsalak ab. **Jaqueti** PIC

2. Olyan, mint a törzsalak, vagy lábai és a csápok 1. íze vörösbarna, de a váll- és hátcsík sárgásfehér, emiatt majdnem ugyanolyan feltűnő, mint a varratsáv. — A törzsalakkal együtt fordul elő, de nem gyakori ab. **distinctevittatum** BREUN.

3. Olyan, mint a törzsalak ♀-e, de hosszúkás ovális, a szárnyfedői erősebben domborúak, oldalt jobban kiszélesedettek, válla kevésbé kiugró. A hasoldal szőrözete sűrűbb, az előtor korongjának és a szárnyfedőknek alapszőrözete barna vagy vörösbarna, valamennyi szárnyfedőcsík fehéressárga vagy szalmasárga, a háti szőrcsík a vállsávval hátul nincs összekötve. — Nem ritka (= *femineum* BREUN.) ab. **subfemineum** BREUN.

4. Olyan, mint az ab. *subfemineum* BREUN., de a háti szőrcsík a vállsávval a csúcs előtt összekötött. — Gyakori ab. **confluentinum** BREUN.

75. nem: **Neodorcadion** GANGLB.

Testük zömök, ugyanolyan, mint a *Dorcadion* nem fajaié, s attól csak abban különbözik, hogy a fejpajzsuk elöl egyenesen lemetszett, és a pofák elülső szegélye, azaz a rágók töve egy vonalban van a fejpajzs közepével (132. ábra: H). Az 1. csápíz erősen duzzadt, hosszabb, mint a 3. íz. Az előtor hátának oldalsó fogai nagyon élesek, s kissé hátrafelé irányulnak. Szárnyfedői tojásdadok, válluk lekerekített, maga a váll oldalt tompa élszerű, belül a tövén benyomott.

Ide 9 faj tartozik, amelyek legnagyobb része a Balkán félszigeten és Kisázsiában fordul elő, 1—1 faj ismeretes még Olaszországból és a görög szigetekről. Faunaterületünkön mindössze 1 faj található.

— — Fekete, a test felületét sűrű, barna, molyhos szőrözet fedi, a csápok és a lábak világosabb vagy sötétebb vörösbarnák. A szárnyfedők oldalszegélye szürkésfehér, mindegyik szárnyfedő közepén egy keskeny, de éles szegélyű fehér csíkkal. A széles és elmosódott vállbarázdában elmosódott szegélyű, s az alapszőrözetnél csak kissé világosabb csík fut, amely a közepe mögött már elenyészik (143. ábra). 11—14 mm.

Dél-Magyarországtól Románián, Jugoszlávián, Bulgárián át Észak-Görögországig és Korfu szigetéig fordul elő. Magyarországon ritka, s csak a déli országrészeken (Csongrád, Bács, Baranya, Somogy megye) fordul elő, legészakibb lelőhelye a Sopron megyei Lakompak — Kétsávos földicincér

bilineatum GERM.

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de lábai világosvörösek. — Gyakori ab. **rubripes** BREUN.

2. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedőkön nyoma sincs a váll melletti hosszanti szőrcsíknak. — Nem ritka ab. **apicenudum** PODANY

3. Olyan, mint a törzsalak, de a világos vállcsík teljesen kialakult, s mivel ugyanolyan színű, mint az oldalszegély, kevésbé feltűnő, mint a háti hosszanti csík. — A törzsalakkal együtt fordul elő, de nem gyakori ab. **humerovittatum** BREUN.

4. Olyan, mint a törzsalak, de a felület alapszőrözete barnássárga, a szárnyfedők hátulsó harmada világosszürkén szőrözött, a háti fehér csík kevésbé feltűnő. — Ritka ab. **flavotomentosum** BREUN

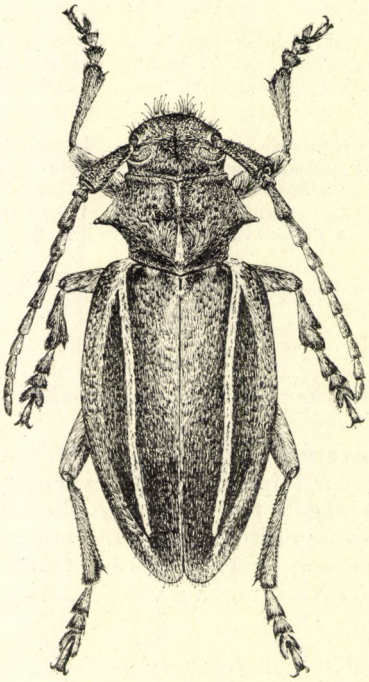

143. ábra. *Neodorcadion bilineatum* GERM. ♂ (Eredeti)

5. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők alapszőrözete többé-kevésbé egyszínű világos sárgásszürke vagy fehéresszürke. A szárnyfedőkön a háti fehér csík teljesen hiányzik. — Ritka (Nagyszeben) [ab. **unicolor** CSIKI]

76. nem: **Acanthoderes** SERV.

Testük zömök, széles és lapos. Fejük széles, elöl feltűnően lapos, fejpajzsuk egyenesen lemetszett, pofáik hosszúak, párhuzamosak. Homlokuk a hátulsó szemkaréjok között hosszában gyengén barázdált, csápdudoraik laposak. Csápjaik majdnem elérik a test végét (♀), vagy hosszabbak (♂), az 1. csápíz a tövén befűződött, a közepe előtt a legszélesebb, a végén ismét elkeskenyedik (131. ábra: A), a 2. íz sokkal hosszabb, mint amilyen széles, a 3. íz valamennyi íz között a leghosszabb, hosszabb, mint a 4., és sokkal hosszabb, mint az 5. Az előtor háta harántos, oldaldudorai éles fogban kihúzottak, korongjukon a közepük előtt 1—1 dudorral. Szárnyfedőik a vállon a legszéle-

sebbek, hátrafelé elkeskenyednek, a csúcsuk lemetszett, felületük durván, szórtan pontozott. A melltő nyúlványa széles, lapos, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt háromszög alakban nyitottak (131. ábra: G). A mellközép nyúlványa a csípők között nagyon széles. Lábaik rövidek, combjaik nagyon erősen bunkósak, valamennyi comb tövi része keskeny, lábszáraik egyenesek, a középső lábszár külső szélén a disztális harmadban tompa fog van.

144. ábra. *Acanthoderes clavipes* SCHRANK ♂ (Eredeti)

Ide közel 100 faj tartozik, amelyek zöme az Újvilágban elterjedt. Az Óvilágban mindössze 4 faj képviseli, amelyek közül 2 palearktikus; ezek egyike faunaterületünkön is honos.

— — Fekete, az 1. csápíz töve és 1—1 keskeny gyűrű a közepén és a csúcsán, valamint a 3. íztől kezdve a csápízek töve fehéren szőrös. Felületét tarka, szürkésfehér és barnássárga, valamint bársonyfekete molyhos szőrözet fedi. A szányfedőkön a sötét szőrfoltok 3 világosabb, zegzugos harántcsíkot különítenek el (144. ábra). 10—16 mm.

Előfordul csaknem az egész palearktikus régió lomblevelű erdőkkel fedett területein, faunánkban a hegy- és dombvidéken elterjedt, gyakori. Lárvája bükk, dió, som, tölgy, hárs, nyír, fűz, nyár, eper és alma kiszáradt törzsében, a kéregben és a kéreg alatt él. Fejlődése 2 évig tart. Az imágók általában június—júliusban rajzanak, s ölfán, száraz fatörzsek oldalán találhatók — T a r k a c i n c é r

clavipes SCHRANK

77. nem: **Acanthocinus** Guér.

Testük karcsú vagy zömök, meglehetősen lapos, feltűnően hosszú csápú cincérek. Fejük viszonylag kicsi, sokkal keskenyebb, mint az előtor háta, pofáik előrefelé kissé elkeskenyednek, hosszúak, a fejpajzsuk elöl egyenesen lemetszett, homlokuk elöl gyengén domború, hátul keskeny és lapos, a csápdudorok kissé kiállók. A ♀ csápja is sokkal hosszabb, mint a test, a ♂ csápja

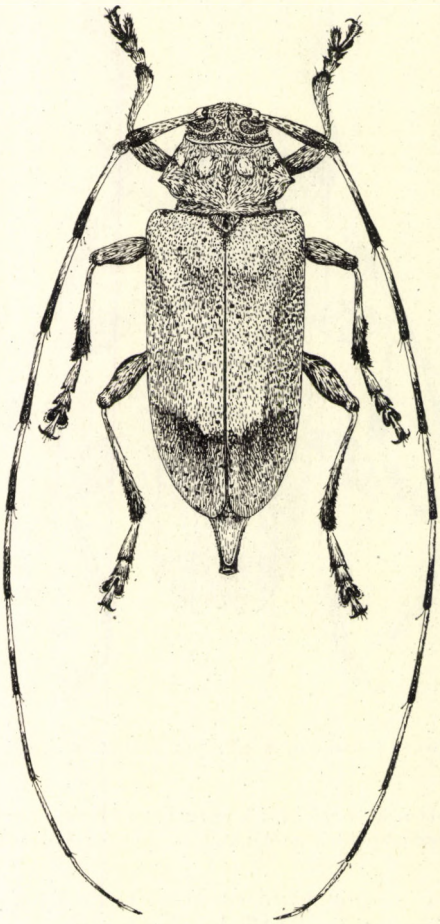

145. ábra. *Acanthocinus aedilis* L. ♀ (Eredeti)

pedig 2—5-ször olyan hosszú, a 3. íztől gyűrűzött, a 3. íz hosszabb, mint a 4. vagy az 5. (132. ábra: L). Az előtor háta harántos, oldalt kissé a közepe mögött hegyes foggal (132. ábra: C), felületén a közepe előtt 2—2 kis bütyökkel, amelyek többnyire szőrösek. Szárnyfedői párhuzamos szélűek, a végük egyenként lekerekített, lapos, felülete szemcsésen pontozott. A melltő nyúlványa lapos és végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt résszerűen nyitottak (131. ábra: F). A ♀ utolsó hát- és haslemeze tojócsőszerűen

megnyúlt. Lábaik rövidek, combjaik bunkósak, lábszáraik vékonyak, a középső lábszárak külső oldalán egészen tompa szöglet van. A hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú vagy hosszabb, mint a 2. és 3. együttvéve (148. ábra: A—B).

Ide mintegy 25 faj tartozik, amelyek közül 15 palearktikus és 10 nearktikus. Faunaterületünkön 3 faj fordul elő, egy 4. faj előfordulása pedig várható.

1 (2) A szárnyfedőkön 4 éles, apró szőrpamacsokkal díszített borda emelkedik ki, amelyek elöl megrövidültek, és a tőszegélyt nem érik el, hátul pedig részben egymással összekötöttek, és a csúcsot nem érik el. Teste fekete, szürke és barna szőrfoltokkal, a szárnyfedők közepe mögött kissé rézsútos sötét harántcsíkkal. 11—14 mm.

Előfordul Közép-Európa hegyvidéki fenyveseiben, faunaterületünkön az Északi- és Keleti-Kárpátokban, valamint Horvátországban és a Bánságban. Magyarországon még nem gyűjtötték, de előfordulása biztosra vehető. Lárvája különböző fenyőfélék kérgében fejlődik. Az imágók éjszakai állatok, június—augusztusban rajzanak

[**reticulatus** Redtb.]

2 (1) A szárnyfedőkön nincsenek szőrpamacsokkal díszített kiemelkedő bordák.

3 (6) A hátulsó lábfej 1. íze hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve (148. ábra: B). Kisebb, karcsúbb fajok, a szárnyfedők majdnem háromszor olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve. A ♂ csápja legfeljebb háromszor olyan hosszú, mint a test.

4 (5) Az előtor hátán nincsenek a középvonal előtt harántsorban elhelyezett sárga szőrfoltok. A lábfejízek nem gyűrűzöttek, egyszínű sötétek. Szárnyfedőin elöl középen egy nagyobb, valamint a közepe táján a korongon 2 alig jelzett, és a közepe mögött ismét 2 erőteljesebb fekete szőrpamacs van. Egyebekben a barnás test szürke szőrözettel fedett, a szárnyfedőkön az elülső harmadban egy teljesen elmosódott, a közepe mögött elöl élesen, hátul elmosódottan határolt széles, rézsutos, sötét szalaggal, azonkívül elmosódott sötétebb foltokkal a csúcs előtt is. 9—12 mm.

Előfordul a Balkán félszigeten és a Keleti-Alpokban; magyarországi előfordulása a nyugat-dunántúli hegyvidéken nagyon valószínű. Lárvája lucfenyő és más fenyőfélék (erdei- és feketefenyő) ágainak kérge alatt él

[**Henschi** Reitt.]

5 (4) Az előtor hátán a közepe előtt harántsorban elhelyezett sárga szőrfoltokkal. A lábfejízek töve szürkén szőrös, a végük fekete. Szárnyfedőiken nincsenek fekete szőrpamacsok. Teste barna vagy barnásfekete, sűrű szürke szőrözettel fedett, szárnyfedői fekete vagy sötétbarna foltokkal, amelyek a tövén és a közepük mögött harántszalagba tömörülnek (146. ábra). 9—11 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, valamint Szibériában és Japánban. Faunaterületünkön a Kárpátok vonulatában elterjedt és nem ritka, Magyarországon szórványosan fordul elő és ritka (Sopron, Magyaróvár, Siófok, Budapest,

Berhida, Kelebia). Lárvája az erdei- és feketefenyő, valamint a lucfenyő száraz ágaiban, törzsében él. A lárva a fatestben fejlődik. Az imágó alkonyatkor és éjszaka rajzik, s a fényre is repül. A nappalt a fatörzsek oldalán, ágakon, a kéreghez simulva rejtekhelyén tölti (VI—VIII)

griseus FABR.

6 (3) A hátulsó lábfej 1. íze nem hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve (148. ábra: A). Teste nagyobb, szélesebb, zömökebb, a szárnyfedők mintegy kétszer olyan hosszúak, mint az együttes szélességük.

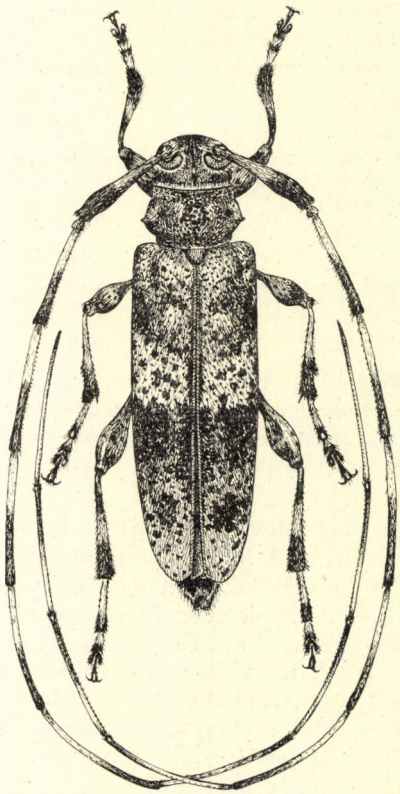

146. ábra. *Acanthocinus griseus* FABR. ♂ (Eredeti)

Teste világos vagy szürkésbarna, szürke molyhos szőrözettel fedett, amelyet a szárnyfedőkön 2 keskeny, sötétebb rézsútos harántcsík szakít meg, ezek közül az elülső többnyire elmosódott. A csápok ötször (♂), vagy kétszer (♀) olyan hosszúak, mint a test (145. ábra). 13—19 mm.

Előfordul Európa és Észak-Ázsia fenyveseiben, faunaterületünkön a Kárpátokban közönséges, Magyarországon a telepített fenyveseinkben is sokfelé megtalálható, főleg a Dunántúlon. Lárvája (116. ábra: F) a fenyőfélék között nemigen válogat, főleg öreg fák rönkjeiben, törzseiben a kéregben él, fejlődése 2 évig tart; bábját a 3. ábra: A szemlélteti. Az imágó a kéregben telel át, de olykor már ősszel kibújik, s úgy telel át laza kéreg alatt vagy korhadékban, s már kora tavasszal megjelenik. A fő rajzási ideje április — Daliás cincér

aedilis L.

Változata:

1. A szárnyfedők sötét harántcsíkjai teljesen hiányoznak. — Ritka (Kaposvár, Várvölgy) ab. **obliteratus** Pic

78. nem: **Liopus** Serv.

Testük kicsi, nem valami karcsú, kissé lapított, párhuzamos szélű. Fejük viszonylag kicsi, pofáik hosszúak, előrefelé gyengén elkesekenyednek, homlokuk elöl domború, széles, hátul a szemek között keskeny és lapos, a csápdudorok között a homlok benyomott. Szemeik durván recézettek, dom-

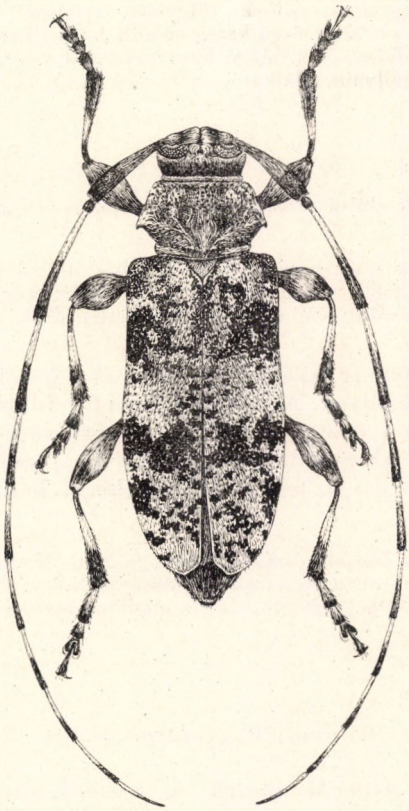

147. ábra. *Liopus nebulosus* L. ♂ (Eredeti)

borúak. Csápjuk a testnél sokkal hosszabb, csak finom lesimuló szőrözettel fedett, az 1. íz a közepétől a tövéig fokozatosan elkeskenyedik, a 3. íz valamivel hosszabb, mint a 4., és jelentősen hosszabb, mint az 5. Az előtor háta harántos, oldaldudora a középvonal mögött van, hegyes és hátrafelé irányul (132. ábra: D). Szárnyfedői párhuzamosak, a végük egyenként lekerekített. A melltő nyúlványa meglehetős keskeny és alacsony, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt is zártak. Lábaik rövidek, combjaik bunkósak, lábszáraik majdnem egyenesek, a középső lábszár külső élén tompa fog van.

Az eddig ismeretes több mint 60 fajból 12 faj palearktikus, a többi Amerikában és Afrikában fordul elő. A palearktikus fajok közül nálunk is él 2.

1 (2) Világosabb vagy sötétebb barna, a csápízek a 3. íztől kezdve a tövükön vörösbarnák, a csúcsuk felé sötétebbek, egészen feketék. Az előtor oldaltüskéje messze a középvonaltól a töve felé helyezkedik el (148. ábra: N). Felülete fehéresszürkén és barnásfeketén tarkítva szőrözött. Szárnyfedőin 2 jelentéktelen sötét harántcsíkkal, az elülső a varrat mentén megszakított. Az előtor háta szórtan, mélyen pontozott (147. ábra). 6—9,5 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, faunaterületünkön főleg a hegy- és dombvidék lomberdeiben, ahol általánosan elterjedt és gyakori. Lárvája a legkülöbözőbb lomblevelű fákban, különösen azonban bükkben, gyertyánban, dióban, mogyoróban, juharban, szilben, tölgyben, nyírben, valamint főleg különböző gyümölcsfákban él. Különösen kéreg nélküli ágakat kedvel, amelyek nyirkosak és korhadásnak indultak. Az imágó kora tavasztól nyár közepéig rajzik, s a tápnövény száraz gallyain található — Gesztcincér

nebulosus L.

Változatai:

1. A szárnyfedők elülső sötét harántcsíkja foltokra osztott. — Nem gyakori ab. **unifasciatus** Pic

2. A szárnyfedők sötét harántcsíkjai és foltjai teljesen eltűntek, illetve elmosódottak, egész felülete csaknem egyszínű szürke szőrözettel fedett. — A törzsalak között fordul elő, de ritka (Székesfehérvár) ab. **dissimilis** Pic

2 (1) Egész teste fekete, csápjai és lábai is feketék. Csápízei a tövükön fehéren gyűrűzöttek. Az előtor hátának oldaldudorai a középvonalhoz közel elhelyezettek. Felülete a sűrű sötét szőrözet miatt fénytelen fekete, szárnyfedőin a középen és a csúcson széles szalagban fehéren szőrözött, a fehér alapban kis, fekete foltokkal (148. ábra: R). 6—8 mm.

Előfordul Európa északi felében, faunaterületünkön az Északi-Kárpátokban és Magyarországon Hajmáskér és Szeremle környékén. A lárva irodalmi adatok szerint hársfában fejlődik, de életmódjáról semmi biztosat sem tudunk

punctulatus Payk.

79. nem: **Exocentrus** Muls.

Testük apró, meglehetős zömök és kissé lapított, egész felületüket, különösen a csápokat és a szárnyfedőket a lesimuló finom szőrözet mellett felálló, sörteszerű hosszú szőrök is fedik. Fejük kerek, széles, pofáik rövidebbek, mint a szemek elülső lebenyeinek a hossza, fejpajzsuk elöl gyenge ívben teljes szélességében kikanyarított, homlokuk elöl kissé domború, hátul valamelyest benyomott, csápdudoraik laposak. Mindkét ivar csápja hosszabb, mint a test, az 1. íz rövidebb, mint a 3., a 3. hosszabb, mint a 4., és a 4. hosszabb, mint az 5. (132. ábra: M). Az előtor háta harántos, oldalszegélyén a középvonal mögött 1—1 éles, hátrafelé irányuló tüskével (132. ábra: E). Szárnyfedői párhuzamos szélűek, a végük lekerekített, varratszögletük is tompa. A melltő nyúlványa alacsony, a csípők között nagyon keskeny, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt majdnem zártak, a csípők nagyok, középen majdnem érintkeznek. A mellközép nyúlványa keskeny ék

alakú, a középső csípők hátul majdnem érintkeznek. Lábaik rövidek, combjaik vastagok, bunkósak, lábszáraik vékonyak és egyenesek. A hátulsó lábfej 1. íze alig olyan hosszú, mint a 2. és 3. íz együttvéve.

Ide több mint 120 faj tartozik, amelyek nagy része a trópusi Afrikában és Ázsiában él. A palearktikus régióban mindössze 10 faj fordul elő, amelyek közül 4 Magyarországon is megtalálható.

1 (2) A szárnyfedőket 3—4 sorban elhelyezett fehéres szőrfoltocska díszíti, ezek között pedig nagyobb, sörtét viselő pontok sorakoznak. A 3. csápíz alul-felül egyaránt hosszú, elálló, sörteszerű szőrökkel. Világosabb vagy sötétebb barna, a szárnyfedők közepe mögött zegzugos sötét harántsáv húzódik. 4,5—8 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, valamint a Szovjetunió európai felének déli részén és a Kaukázusban. Faunaterületünkön elterjedt, a hegy- és dombvidék lomberdeiben gyakori, sőt alföldi lomberdőkben is megtalálható. Lárvája különböző lombosfák ágaiban fejlődik, mint amilyenek a tölgy, nyír, éger, bükk, valamint a gyertyán; elsősorban napfénynek kitett szegélyfák száraz ágaiban találhatók. Az imágó június—júliusban rajzik, s lehullott rőzsén, fák száraz ágain tartózkodik — Nyírfa-rőzsecincér

adspersus MULS.

2 (1) A szárnyfedőkön nincsenek sorokban elhelyezett fehéres szőrfoltok, hanem csak a világos szőrözetű sávokban csupasz pontok. A 3. csápíznek csak az alsó oldalán vannak elálló, hosszú, serteszerű szőrei, felül csak apró, lesimuló szőröket találunk.

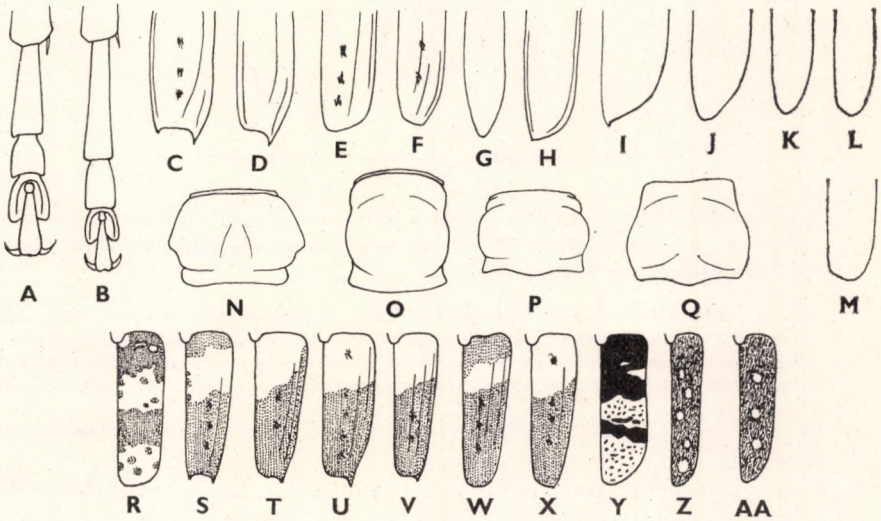

148. ábra. A: *Acanthocinus aedilis* L. és B: *A. griseus* FABR. hátulsó lábfeje — C: *Pogonochaerus hispidulus* PILL. & MITTERP., D: *P. hispidus* L., E: *P. fasciculatus* DE GEER, F: *P. ovatus* GOEZE, G: *Agapanthia leucaspis* STEV., H: *A. violacea* FABR., I: *Saperda carcharias* L., J: *S. similis* LAICH., K: *S. populnea* L., L: *S. scalaris* L. és M: *S. octopunctata* SCOP. jobb oldali szárnyfedővége — N: *Liopus nebulosus* L., O: *Agapanthia leucaspis* STEV., P: *A. violacea* FABR. és Q: *A. Dahli* RICHT. előtora — R: *Liopus punctulatus* PAYK., S: *Pogonochaerus hispidulus* PILL. & MITTERP., T: *P. hispidus* L., U: *P. Eugeniae* GANGLB., V: *P. Perroudi* MULS., W: *P. fasciculatus* DE GEER, X: *P. decoratus* FAIRM., Y: *Oplosia fennica* PAYK., Z: *Saperda populnea* L. és AA: *S. quercus* CHARP. szárnyfedőrajzolata (Eredeti)

3 (6) Szemei finoman recézettek, kicsik, a pofák a szemek elülső szegélye előtt szélesebbek, mint a 3. csápíz vastagsága. A szárnyfedők csupasz pontjai kevésbé feltűnőek, gyakran alig kivehetők.

4 (5) A szárnyfedők sötét harántcsíkja a közepe mögött elöl élesen, hátul elmosódottan határolt, elöl az oldalszél mellett hosszúkás barna folttal, amely a válltól a szárnyfedők közepéig ér; a sötét harántfolt

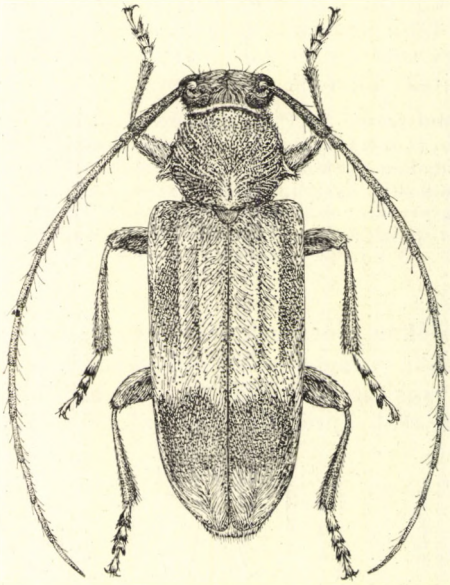

149. ábra. *Exocentrus lusitanus* L. ♂ (Eredeti)

a varratnál keskenyebb, mint a középen. Teste vöröses vagy sárgásbarna, a szárnyfedők elejét és végét szürkésfehér szőrözet borítja (149. ábra). 4—6 mm.

Előfordul Európától Szibériáig, faunaterületünkön is elterjedt, főleg a hegy- és dombvidéken gyakori. Lárvája (151. ábra: A, bábja: E) kizárólag hársfában fejlődik, mégpedig vagy az élő fa elhalt ágaiban, vagy földön heverő száraz, korhadó gallyakban. Az imágó májustól júliusig található a tápnövény száraz gallyain

lusitanus L.

5 (4) A szárnyfedők sötét harántcsíkja mind elöl, mind hátul élesen határolt, és széles keresztsáv alakú, a csúcs előtt is van 1—1 elmosódott szélű sötét folt, sőt a pajzsocska mögött is és az oldalszélen is. Teste barnásvörös, a szárnyfedők világos szőrözete sárgásfehér. 4—6 mm.

Előfordul Közép-Európa keleti felében, faunaterületünkön a Kárpátok ívében sokfelé megtalálható. Magyarországon ritka, eddig csak Budapest mellett (Háros-sziget) gyűjtötték. Lárvája száraz fűzágakban fejlődik, életmódjáról azonban semmi bizonyosat sem tudunk. Az imágó júniusban rajzik

Stierlini GANGLB.

6 (3) Szemei durván recézettek, nagyobbak, emiatt pofái keskenyebbek, s a szemek elülső szegélye előtt a pofák nem szélesebbek, mint a 3. csápíz. A szárnyfedők csupasz pontjai feltűnőek, sorokba rendezettek, a sötét harántszalag elöl-hátul egyaránt élesen határolt, széles, a csúcs előtt és elöl az oldalszegélyen nincs sötét folt. Teste barna, a szárnyfedőket a sötét szalag kivételével fehéresszürke szőrök fedik, a sörtét viselő kopasz pontok mind elöl, mind a csúcs előtt jól kivehetők. 4,5—6 mm.

Előfordul Délnyugat-Európától Délkelet-Európáig. Faunaterületünkön elterjedt, Magyarországon azonban meglehetősen ritka (Tihany, Pét, Alcsút, Simontornya, Sukoró, Kistétény, Budapest, Kalocsa, Pécel, Bátorliget). Lárvája szil és tölgy száraz ágaiban, gallyakban fejlődik. A bogár májustól júliusig rajzik, lámpafényre is repül

punctipennis MULS.

80. nem: **Pogonochaerus** ZETT.

Testük kicsi, zömök vagy megnyúltabb, meglehetősen domború, a válltól hátrafelé fokozatosan elkesekenyedő. Felületét többnyire csak lesimuló szőrözet fedi, de vannak fajok, amelyek ezenkívül hosszú, merev szőrökkel, vagy a szárnyfedőik szőrpamacsokkal is fedettek. Fejük kerek, domború szemekkel, a pofák a szemek előtt hosszúak, párhuzamosak vagy előrefelé elszűkülnek. Homlokuk elöl domború, a hátulsó szemkaréjok között lapos, a csápdudorok kiállók és köztük a homlok gyengén benyomott. Csápjaik olyan hosszúak vagy alig hosszabbak, mint a test, az 1. íz durvább, orsószerű, a 3. íz valamivel rövidebb, mint a 4., és sokkal hosszabb, mint az 5. Az előtor háta harántos, oldalt középen 1—1 éles dudorral (132. ábra: F), korongján is fényes, tompa bütykökkel. A szárnyfedők rövidek és szélesek, hátrafelé elkeskenyednek, végük lemetszett, lekerekített vagy kimetszett, és a külső szöglet fogban kihúzott (148. ábra: C—F), felületén bordák nyomaival és bütykökkel. A melltő nyúlványa széles, lapos, a csípőket jól elválasztja egymástól, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul és oldalt is teljesen zártak. A mellközép nyúlványa széles, hátrafelé kissé elszűkül. Lábaik rövidek, vaskosak, combjaik kissé bunkósak. Lábfejeik szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze nem hosszabb, mint a 3.

Ide több mint 50 faj tartozik, amelyek a holarktikus régió lakói. A palearktikus régióban 22 fajt tartunk nyilván, ezek közül hazánkban 5 faj fordul elő. A határozókulcsba még további 2 fajt felvettünk, mivel azok a peremterületeken előfordulnak, s lehetséges, hogy előbb-utóbb nálunk is előkerülnek.

1 (8) A szárnyfedők a csúcson kikanyarítottak, és legalább a külső csúcsszögletük fogszerűen kihúzott (148. ábra: C—D) (1. alnem: *Pogonochaerus* s. str.).

2 (3) A szárnyfedő csúcsán nemcsak a külső szöglet, de a varratszöglet is fogszerűen kihúzott, a varratfog azonban sokkal kisebb (148. ábra: C). A 4. csápíz a tövétől mintegy a feléig fehéren szőrös. Az előtor fényes, hosszanti középső kidudorodás nélkül. A szárnyfedők belső bordája 3 többé-kevésbé jelentős fekete szőrcsomóval. Teste fekete,

a térdek, lábszárak és lábfejek részben, valamint a csápízeknek legalább a töve, a szárnyfedők vége, az előtor hátának elülső és hátulsó szegélye és a feje elöl vöröses. Szárnyfedői (148. ábra: S) a tövükön feketék, majd egy széles, hátul zegzugos szegélyű sávban hófehérek, a szárnyfedők hátulsó fele barna alapon fekete pettyes (150. ábra). 6—7 mm.

150. ábra. *Pogonochaerus hispidulus* PILL. & MITTERP. ♂ (Eredeti)

Előfordul Észak- és Közép-Európában, a Kaukázus vidékén és Madeira szigetén. Faunaterületünkön mindenfelé elterjedt, de főleg a hegy- és dombvidék lomberdeiben található, nem gyakori. Lárvája különböző lomblevelű fák vékonyabb ágaiban, gallyaiban fejlődik, így tölgyben, mogyoróban, bükkben, hársban, rezgő nyárban, almafában, kecskerágóban, ostorménfában stb. Fejlődése 2 évig tart. Az imágó áprilistól júliusig rajzik, de meleg őszi napokon az új generáció tagjai is már megjelenhetnek, amelyek aztán imágó alakban telelnek át. A bogarak a tápnövényük száraz ágairól gyűjthetők (= *bidentatus* THOMS.) — Négytövises ecsetcincér

hispidulus PILL. & MITTERP.

3 (2) A szárnyfedők belső varratszöglete nem fogszerűen kihúzott, hanem lekerekített vagy rézsút befelé lecsapott (148. ábra: D).

4 (5) A szárnyfedők belső bordáján a közepe mögött 2—2 fekete szőrpamacs van, a tő mögötti dudor erőteljes és az is szőrpamacsot visel; mögötte a rézsútos bemélyedés erőteljes. Az előtor hátán 2 fényes bütyökkel, középen kiemelkedő bütyök nélkül, felülete

a fénylő bütykök kivételével hosszirányban sűrűn ráncolt. Fekete, a térdek, valamint a lábszárak töve és 1—1 gyűrű a végük előtt, továbbá a combok töve vöröses, csápjai barnásvörösek, szárnyfedőin (148. ábra: T) a válltól a szegélyig a rézsútos benyomatban barnafoltos, a belső borda részben, valamint a csúcs ugyancsak vöröses foltokkal. A csúcs a hátulsó szőrpamacstól, valamint a rézsútos benyomat fehéressárga szőrözettel. 4—6 mm.

Előfordul majdnem egész Európában keleten a Kaukázusig, északon a Skandináv-félszigetig, és Észak-Afrikában is. Faunaterületünkön nagyon elterjedt, közönséges, mégis főleg a hegy- és dombvidéken gyakoribb. Lárvája (151. ábra: B) a legkülönbözőbb lomblevelű fákban és cserjékben, azok 1—3 cm vastag ágaiban fejlődik, mégis főleg a következő fákban a leggyakoribb: tölgy, szil, dió, hárs, gyertyán, különböző gyümölcsfák, továbbá borostyán, vadrózsa, kökény, galagonya, kutyabenge, mogyoró, kecskerágó és ostorménfa. Az imágó kora tavasztól júniusig található a tápnövényeinek száraz ágain (= *pilosus* FABR.) — Kéttövises ecsetcincér

hispidus L.

5 (4) A szárnyfedők belső bordáján a közepe mögött 3—5 fekete szőrpamacs van. Nagyobb termetű fajok.

6 (7) A szárnyfedők töve mögött 1—1 kiemelkedő bütykön fekete szőrpamacs van. Testét rövid, lesimuló szőrözet fedi, csak a csápízek alul hosszabban sörtézettek. A lábak, a fej és az előtor csak itt-ott 1—1 hosszabb szőrszállal; a szárnyfedőkön nagyon gyéren ferdén felálló sörték is vannak, ezek azonban nem hosszabbak, mint a felálló pamacsszőrök. Teste barna, a feje és az előtor korongja inkább fekete, szárnyfedőin (148. ábra: U) széles, fehér szőrsáv van, amely a közepe előtt rézsút élesen határolt, előrefelé elmosódott. A 4. csápíz tövétől majd a feléig fehéresen szőrözött. 7—9 mm.

Előfordul Délkelet-Európában, nyugaton Alsó-Ausztriáig. Faunaterületünkön eddig csak Erdélyből (Brassó), valamint a Bánságból (Herkulesfürdő) ismerjük. Lárvája jegenyefenyő száraz ágaiban él. Hazai előfordulására számítani lehet

[**Eugeniae** GANGLB.]

7 (6) A szárnyfedők töve mögött nincs éles dudor, sem szőrpamacs. Testét a lesimuló finom szőrözeten kívül sűrű, felálló, nagyon hosszú szőrök is borítják, ez a szőrözet főleg a csápokon és lábakon, valamint a fejen és az előtor hátán feltűnő. Teste barna, a szárnyfedőkön (148. ábra: V) elöl — hátul is csak oldalt — élesebben határolt, fehéresszürke, rézsútos szalaggal, egyébként a lesimuló szőrözet barna, szürke szőrökkel kevert, ami miatt felülete világosnak tűnik. A 4. csápíznek csak a töve világosan szőrözött. Az előtor hátán a töve előtt a középvonalban is van 1 fénylő bütyök. 4,5—8 mm.

Előfordul Dél-Európában, Dél-Tirolban és faunaterületünkön a horvátországi tengermelléken. Lárvája fenyőfélék száraz gallyaiban él. Valószínű, hogy nálunk is előkerül

[**Perroudi** MULS.]

8 (1) A szárnyfedők csúcsa egyenesen lemetszett, lekerekített, sem külső csúcsszögletük, sem varratszögletük nem hegyben kihúzott (148. ábra: E—F) (2. alnem: *Pityphilus* MULS.).

9 (12) A szárnyfedők csúcsa előtt nincsenek mély beszúrt pontok.

10 (11) A szárnyfedők a közepük előtt egy kissé rézsútosan futó fehér szalaggal, amely hátul élesen határolt és feketén szegélyezett, az oldalszegélyt eléri és oldalt a tőszegélyig fehér (148. ábra: W). Elöl a

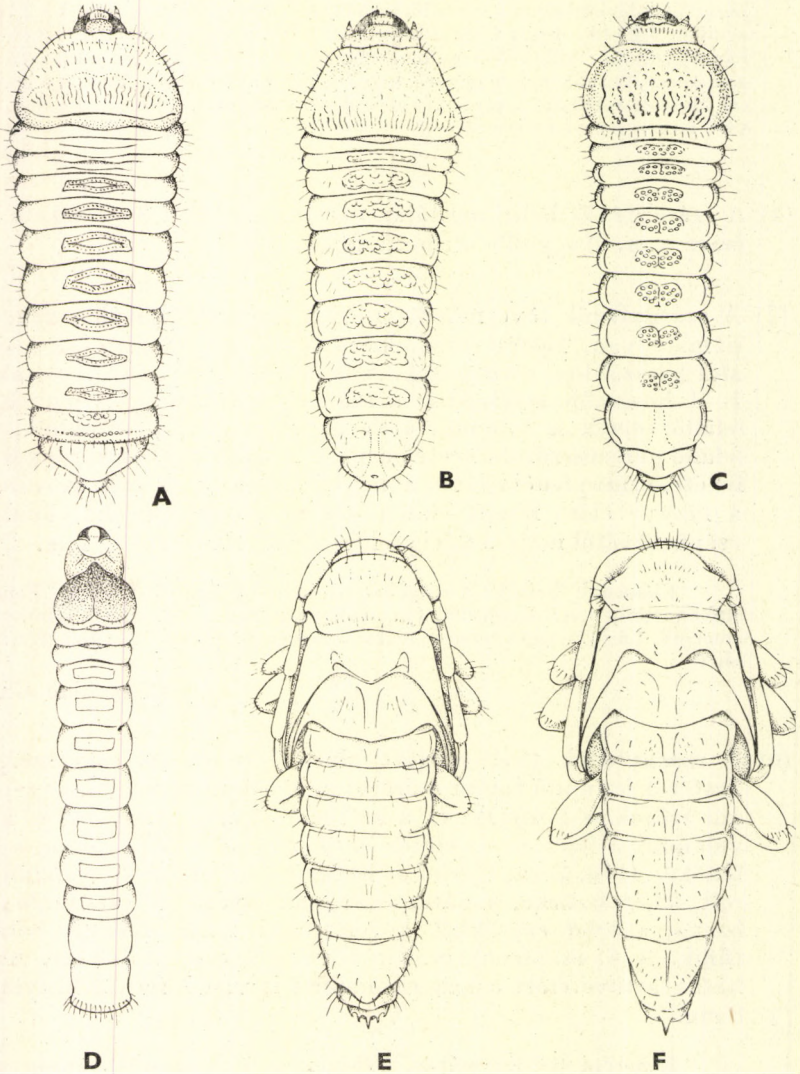

151. ábra. A: *Exocentrus lusitanus* L., B: *Pogonochaerus hispidus* L., C: *Oplosia fennica* PAYK., D: *Agapanthia Dahli* RICHT. lárvája — E: *Exocentrus lusitanus* L. és F: *Oplosia fennica* PAYK. bábja hátoldalról (A—D: DEMELT, E—F: KEMNER nyomán)

rézsútos benyomat mély, a benyomat és a tőszegély között a bütyök erőteljes, de nincs rajta pamacs. Szárnyfedői erősen domborúak, hátul lejtősebbek, bordái a váll mögött is élesek. A fejtetőn a szemek hátulsó szegélye mögött 2 kis barna szőrfolt van. Teste barnásvörös vagy barna, az előtor hátán 2 nagy csupasz és fénylő dudor van, a pajzsocska fekete, de középvonala fehér, szárnyfedői a fehér oldalfolt kivételével fehéres és sárgás szőrökkel fedett; a szőrözet apró foltokat képez. 4,5—7 mm.

Előfordul Észak- és Dél-Európában, valamint a Kaukázusban, Kisázsiában és Szibériában, keleten egészen Szahalinig. Faunaterületünkön elterjedt, de nem gyakori, főleg a hegy- és dombvidéken található. Lárvája különböző fenyőfélék (*Pinus*), különösen a lucfenyő száraz ágaiban fejlődik. A bogarak imágóként telelnek át, és kora tavasszal, már márciusban megjelennek. A rajzásuk júniusig tart

fasciculatus De Geer

11 (10) A szárnyfedők rézsútos fehér foltja nagyon ferde, csak középen határolt élesebben, a szegélyt el sem éri, és a vállborda mentén elmosódott, a szárnyfedők korongján 1—1 nagyobb fekete folttal a fehér szalag mögött (148. ábra: X). A rézsútos benyomat elöl sekélyebb, az elülső bütyök a tőszegély mögött inkább kerek, és rajta többnyire határozatlan alakú, pamacsszerű sűrű szőrözet van. Szárnyfedői sokkal laposabbak, hátul a csúcs felé laposan lejtősek, szőrözete egyenletesebb, világosabb, kevésbé foltos. A szárnyfedők bordái gyengén fejlettek. A fejtetőn a szemek mögött nincs sötétbarna szőrfolt. 4—6 mm.

Előfordul Nyugat- és Közép-Európában. Faunaterületünkön szórványosan sokfelé megtalálható. Magyarországon ritka (Sopron, Veszprém, Balatonlelle, Porva, Budapest). Lárvája fenyőfélék száraz gallyaiban él

decoratus Fairm.

12 (9) A szárnyfedők csúcsa előtt mélyen beszúrt nagy pontok vannak, ez a pontozás alig sekélyebb, mint a korongon. A fej és az előtor háta lesimuló fehéresszürke szőrökkel fedett, a szárnyfedőkön a közepük előtt 1—1 nagyon ferde, hátul élesen határolt, s nagy fekete folttal szegélyezett fehéresszürke sávval, amely azonban az oldalszegélyt nem éri el, és a varrat felé is kissé elmosódik. A szárnyfedők csúcsa egyenként ferdén befelé lemetszett, emiatt a külső csúcsszöglete majdnem derékszögű, a varratszöglet azonban tompa. 4—5 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában. Faunaterületünkön is elterjedt, szórványosan sokfelé megtalálható, de Magyarországon határozottan ritka (Budapest, Hidegkút, Sopron, Sátoraljaújhely, Dömös, Dobogókő). Lárvája mind fenyőfélékben, mind lomblevelű fák vékony, száraz ágaiban fejlődik (tölgy, szil, nyír, gesztenye stb.). Az imágó már március végén megjelenik, és rajzása júniusig tart

ovatus Goeze

81. nem: **Oplosia** MULS.

Testük zömök, párhuzamos szélű, meglehetősen lapos. Fejük kerekded, szemeik nagyok, kissé domborúak, pofáik a szemek elülső szegélye előtt sokkal rövidebbek, mint az elülső szemkaréj hosszának fele. Homlokuk elöl alig domború, széles és rövid, hátul keskeny és kissé benyomott, a csápdudorok gyengén kiemelkedők, közöttük a homlok benyomott. Mindkét ivar csápja hosszabb, mint a test, az 1. íz duzzadt, orsó alakú, a 3. sokkal hosszabb, mint az 1., hosszabb, mint a 4. vagy az 5. Az előtor háta harántos, oldalt valamivel

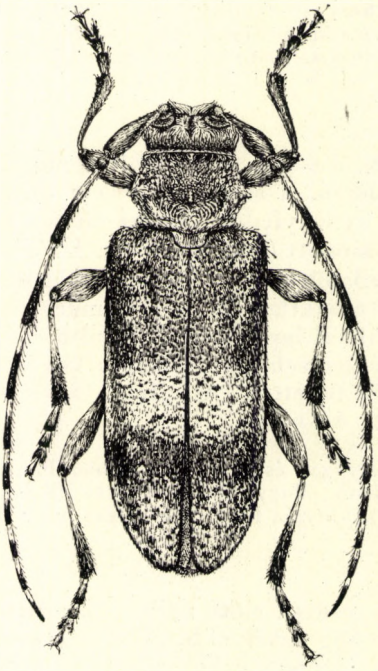

152. ábra. *Oplosia fennica* PAYK. ♂ (Eredeti)

a közepe mögött 1—1 éles, kifelé irányuló tüskével, korongján feltűnő dudorok nincsenek (133. ábra: K). Szárnyfedőik hosszúak, párhuzamosak, végük egyenként lekerekített, felületük meglehetősen lapos, finom lesimuló szőrözettel. A melltő nyúlványa keskeny, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt széles háromszög alakban nyitottak. A mellközép nyúlványa párhuzamos. Lábai vaskosak, combjai bunkósak, lábszárai egyenesek, a hátulsó lábfej 1. íze alig olyan hosszú, mint a 2., és 3. íz együttvéve.

Ide mindössze 2 faj tartozik, az egyik nearktikus, a másik palearktikus. Ez utóbbi faunaterületünkön is honos.

— — Fekete, fehéresszürke szőrökkel fedett, a szárnyfedők alapszőrözete barna, de feketésbarna és sárga szőrfoltokkal tarkított (148. ábra: Y). A szárnyfedők alapszíne a közepe mögött egy harántcsíkban

és a széles vége rozsdabarna, de az elülső felében is vannak szabálytalan alakú, olykor kiterjedtebb, s a középső szalaggal is összefüggő világos foltok. Csápja lesimuló szőrökkel fedett, alul hosszú, elálló szőrözettel, az 1. és 2. íz fekete, a 3.-tól az ízek töve szürkén szőrözött. A lábszárak vége, a lábfejek a 2. íz végétől feketén szőrözöttek (152. ábra). 10—13 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, Franciaországban és a Szovjetunió európai felében. Faunaterületünkön elterjedt, de ritka. Magyarországon eddig csak Budapest környékéről és Siófokról vannak adataink. Lárvája (151. ábra: C, bábja: F) a hárs, bükk, mogyoró, berkenye vastagabb ágainak száraz kérgében él. Az imágó május—júniusban rajzik, és a tápnövényének száraz ágain található.

fennica PAYK.

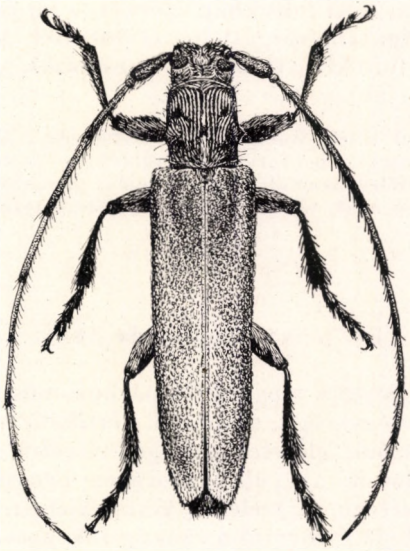

153. ábra. *Stenidea Genei* ARAG. ♂ (Eredeti)

Változatai:

1. A szárnyfedők alapszíne egyszínű fekete, mind a csúcs, mind a korong fekete, a szőrözet a harántcsík helyén sűrűbben szürke. — Nem ritka
ab. **uniformisgrisea** SCHMIDT

2. A szárnyfedők alapszíne a csúcson fekete, a közepe mögött vöröses harántcsíkkal. Szőrözete sűrűbb és meglehetős egyenletesen szürke, a középső harántcsík mögött feketés csíkkal — Gyakori ab. **Delahoni** REINECK

82. nem: **Stenidea** MULS.

Testük karcsú, meglehetős hengeres, párhuzamos szélű. Fejük gömbölyű, szemeik nagyok, durván recézettek, pofáik rövidek, előrefelé elszűkülnek. Homlokuk elöl széles, kissé domború, hátul lapos, csápdudoraik nagyok, a homlokon középen benyomottak. Csápjaik hosszúak, a test végét elérik vagy túlhaladják. Az 1. íz orsó alakú, a 3. íz olyan hoszú, mint az 1. vagy az 5.,

de sokkal rövidebb, mint a 4.; az ízeket alul elálló szőrök is fedik. Az előtor háta keskeny, hengeres (133. ábra: L), oldalt a közepe mögött 1—1 kicsi, de hegyes foggal, korongján tompa kiemelkedésekkel. Szárnyfedői hosszúak, keskenyek, a végük ferdén befelé lemetszett, külső csúcsszögletük tompa. A melltő nyúlványa széles, hátul lehajló, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt széles háromszögben nyitottak. A mellvég hosszú. Lábaik rövidek, combjaik nem bunkósak, lábszáraik meglehetős egyenesek, külső oldalukon hosszú, sűrű szőrözettel. A hátulsó lábfej 1. íze rövidebb, mint a 2. és 3. együttvéve.

Ide 10 ethiópiai és 6 palearktikus faj tartozik, amelyek közül faunaterületünkön 1 faj honos.

— — Vörösesbarna, felül foltokban szürkés, a fej és az előtor háta sárgás, de oldalt világosabb sárgásfehér szőrözettel. A szárnyfedők szőrözete helyenként foltokba tömörült, a csápízek vége a 4. íztől kezdve feketés (153. ábra). 6,5—9 mm.

Előfordul Közép-Európa déli részében és a Kaukázusban. Faunaterületünkön a tölgyesekkel borított alacsonyabb hegy- és domboldalakon található, de ritka. Lárvája főleg szegélyfákon, a *Coraebus fasciatus* OL. nevű díszbogár lárvájának gyűrűzése miatt elhalt vékonyabb, száraz ágakban él

Genei ARAG.

83. nem: **Agapanthia** SERV.

Testük karcsú, hengeres, meglehetős párhuzamos szélű; feltűnően hosszú csápú cincérek. Fejük négyszögű, a homlok vertikálisan fekszik, széles, majdnem lapos, pofáik hosszúak, előrefelé gyengén elszűkülnek, a fejtető a szemek között lapos, csápdudoraik nagyok, a középen benyomás választja el őket egymástól. Szemeik mélyen és szélesen kikanyarítottak. Csápjaik hosszúak, ízeinek száma 12; az 1. íz a tövétől a csúcsig fokozatosan vastagodik, a 3. íz sokkal hosszabb, mint az 1. vagy a 4. és az 5., az ízek többnyire gyűrűzöttek. Az előtor háta hengeres, oldalt hegyes fog nélkül (148. ábra: O—Q), legfeljebb tompa dudorral. Szárnyfedői hosszúak, keskenyek, a végük lekerekített vagy lemetszett, olykor egyenként kihúzott (148. ábra: G—H). A melltő nyúlványa az elülső csípők közt keskeny, alacsony, de végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt széles háromszög alakban nyitottak. Lábaik rövidek, combjaik nem bunkósak, lábszáraik egyenesek. A hátulsó lábfej 1. íze olyan hosszú, mint a 2. és 3. együtt, karmaik egyszerűek.

Ide több mint 50 faj tartozik, amelyek mind a palearktikus régió lakói. Faunaterületünkön 7 faj fordul elő.

1 (2) Az előtor hosszabb, mint amilyen széles, keskeny, hengeres (148. ábra: O), csápjai egyszínűek, ízei nem gyűrűzöttek, a szemek alsó lebenye nagyon kicsi, emiatt pofái igen hosszúak. A szárnyfedők vége egyenként kihúzott (148. ábra: G), a közepe felé jelentősen kiszélesedett, elöl a vállakon is hengeres (1. alnem: *Agapanthiola* GANGLB.). — Fémfényű kék vagy zöldeskék, a pajzsocskát és a melloldalakat fehér, molyhos szőrözet fedi. Felülete majdnem csu-

pasz, csak a szárnyfedőkön van nagyon rövid, felálló, gyér szőrözet. A fej és az előtor háta finoman és sűrűn, a szárnyfedők nagyon durván és sűrűn, helyenként ráncolva pontozottak (154. ábra). 5,5—11 mm.

Előfordul Délkelet-Európában, keletre az Urálig, délen a Kaukázusig, valamint Dél-Szibériában és Turkesztánban. Faunaterületünkön nagyon szórványosan található, kizárólag egyes xerotherm helyeken, sztyepvegetációban. Általában

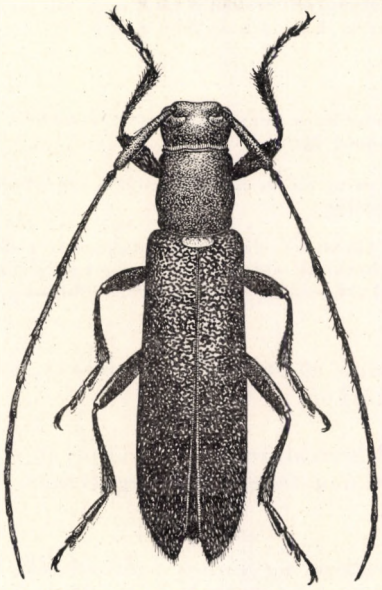

154. ábra. *Agapanthia leucaspis* STEV. ♂ (Eredeti)

nagyon ritka, csupán a Budai-hegységben a Sas-hegy természetvédelmi területén gyakori. Egyebütt (Esztergom, Simontornya, Székesfehérvár, Tapolca, Kalocsa) nagyon ritka. Életmódjáról, lárvájáról semmi bizonyosat nem tudunk. Az imágó a sztyeprétek növényzetén május—júniusban található

leucaspis STEV.

2 (1) Az előtor háta harántos négyszögű, legfeljebb olyan hosszú, mint amilyen széles (148. ábra: P—Q), többé-kevésbé sűrű, hosszú szőrözettel (leginkább a középvonalban és hátoldalt a szegélyen). A csápízek általában a 3. íztől kezdve gyűrűzöttek, sokszor a végükön szőrbojt is van. A szemek alsó karéja nagyobb, emiatt a pofák is rövidebbek. Szárnyfedői párhuzamosak, a közepük felé nem szélesednek ki, elöl a vállaknál nem hengeresek, a végük nem kihúzott (148. ábra: H) (2. alnem: *Agapanthia* s. str.).

3 (4) Teste élénk színű fémeskék, zöldeskék vagy zöld, szőrözete fehéres, de a pofákon és a pajzsocskán fehér, a szárnyfedőkön ferdén felálló és meglehetős hosszú. A csápízek töve a 3. íztől kezdve fehéren

szőrözött. A fej és az előtor háta finomabb kerek pontokkal sűrűn pontozott, szárnyfedői durván és többnyire harántirányban ráncolva pontozottak, a vége előtt elmosódottan szemecskézettek. 6—12,5 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Kaukázusban, Kisázsiában, Szibériában és Szovjet Közép-Ázsiában, valamint Észak-Afrikában. Faunaterületünkön a síkságon és a dombvidéken, valamint az alacsonyabb hegyvidéken elterjedt, sőt gyakori. Lárvája különböző lágyszárú növények szárában él (*Echium*, *Medicago*, *Salvia*, *Scabiosa* stb.). Fejlődése 1 éves. A lárvák a növények szárában fúrnak járatokat, s bábozódni a talajba húzódnak. Az imágók május—júniusban száraz réteken, sztyepterületeken a tápnövényeik levélzetén találhatók (= *cyanea* HERBST.) — Kék bogáncscincér

violacea FABR.

Változatai:

1. A fej és az előtor háta nem kék, hanem fekete. — Ritka (Kéleshalom, Nagysalló) (= *chalybaea* MULS.) ab. **Mulsanti** PLAV.

2. Nemcsak a fej és az előtor háta, de még a szárnyfedők töve is fekete. — Ritka (Kéleshalom, Siófok) ab. **Keili** HEYR.

3. Olyan, mint a törzsalak, de a mell oldallemezeit sűrű fehér szőrözet fedi; gyakran az előtor hátának oldalszegélye, sőt középvonala is fehéren szőrözött. — Nálunk meglehetős ritka (Sopron, Zirc, Siófok, Budapest, Pákozd, Villány) m. **intermedia** GANGLB.

4 (3) A test alapszíne sötét fémfényű fekete, szőrözete sárga, szürkés, vagy sárgásszürke.

5 (14) A szárnyfedők varratszegélye ugyanolyan színű szőrözettel borított, mint egyebütt, nem fehér vagy sárgásfehér. A szárnyfedők a végükön lekerekítettek.

6 (13) A mell oldallemezei ugyanúgy szőrözöttek, mint a mell többi része, a szőrözet ott sem sűrűbb, és nem alkot fehér csíkot.

7 (12) A 3. csápízet fehér vagy sárga szőrözet fedi, csak a vége (utolsó ötöde) fekete.

8 (11) A csápízek tövének alapszíne sárga vagy sárgásvörös, a vége fekete.

9 (10) A szárnyfedők élénk szürkéssárga szőrözete az egész felületükön egyenletesen elosztott. A pajzsocska, az előtor hátának középvonala, oldalszegélyei, a fejtető középvonala és homloka élénk sárga szőrökkel sűrűn fedett. Teste a többi fajokhoz viszonyítva zömök. Csápízei a 3. íztől sárgán gyűrűzöttek, az ízek vége, különösen a 3—5. hosszabb fekete szőrökkel. Előtora nagyon durván, szemecskésen pontozott, a szárnyfedők elöl durván, hátrafelé fokozatosan finomabban pontozottak, elöl szemecskések. 13—26 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Szovjetunió európai felének déli részén, a Kaukázusban, Kisázsiában és Szíriában. Faunaterületünkön az Alföldön és a peremterületeken, a dombvidéken található, de ritka. Lárvája a *Verbascum Lychnitis* szárában fejlődik. A bogarat május—júniusban a tápnövényén találjuk (= *asphodeli* auct., nec LATR.)

Kirbyi GYLL.

10 (9) A szárnyfedők sárga vagy szürkéssárga szőrözete foltokba tömörül, és nem egyenletesen elosztott, emiatt a szőrözete márványos. A pajzsocska, az előtor háta és a fej hasonlóan szőrözött, mint az előző fajé. Teste karcsúbb, A csápízek világos szőrözete nem sárga, hanem szürkésfehér. A fejtető és az előtor háta durván, ráncolva pontozott, a szárnyfedők pontozása is sokkal sűrűbb, helyenként ráncolt, hátrafelé finomabb, de sűrű (155. ábra). 12—21 mm.

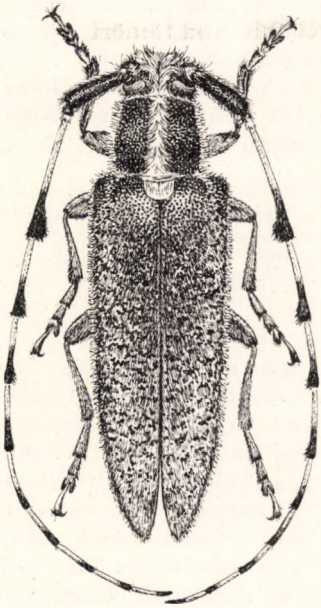

155. ábra. *Agapanthia Dahli* RICHT. ♂ (Eredeti)

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Szovjetunió európai felének középső és déli részein, a Kaukázusban, Kisázsiában és Szíriában, valamint Szovjet Közép-Ázsiában és Nyugat-Szibériában. Faunaterületünkön elterjedt, főleg az Alföldön és a dombvidéken gyakori. Lárvája (151. ábra: D) *Carduus*-fajok szárában él. A fejlődés legalább 1 évig tart, az imágó május—júniusban rajzik, s a tápnövényének szárain, levelein, olykor virágján található (= *lineatocollis* DON.) — Sárgagyűrűs bogáncscincér

Dahli RICHT.

11 (8) A csápízek tövének alapszíne a fehéren gyűrűzött részeken is sötét, legfeljebb egészen a töve kissé vöröses, sötét alapon fehéren szőrözött. Fémfényű fekete, sárga molyhos szőrözettel fedett, a szárnyfedőkön a szőrözet márványos foltokba tömörül, a pajzsocska, az előtor hátának közepe és oldalai élénkebb sárga szőrözettel. A fej és az előtor háta sűrűn, de nem nagyon durván pontozott, a szárnyfedők pontozása durvább, hátrafelé fokozatosan finomabb, helyenként összefolyó. 10—22 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, a Szovjetunió európai felében, a Kaukázusban és Nyugat-Szibériában. Faunaterületünkön általánosan elterjedt és közönséges. Lárvája különböző lágyszárú növények szárában él (*Anthriscus, Ange-*

lica, Carduus, Cirsium, Chaerophyllum, Heracleum, Eupatorium, Senecio és *Urtica*). Az imágó május elejétől július végéig a tápnövényein vagy azok virágain található (= *lineatocollis* DON., *angusticollis* GYLL.) — Fehérgyűrűs bogáncscincér

villosoviridescens DE GEER

12 (7) A 3. csápíz fehéren szőrözött és fekete, csupán a töve (első hatoda) szürkén szőrös, a többi csápíz első harmada vagy fele fehéres. Kékesen fénylő fekete, szórtan sárga szőrözettel fedett, a szárnyfedőkön ez a szőrözet foltokba tömörül. A pajzsocska, az előtor hátának és a fej középvonalának, valamint az oldalszéleknek és a hasnak a szőrözete sűrűbb. A fej és az előtor háta durván és ráncosan pontozott, a szárnyfedők pontozása csak kissé durvább, mint az előtoré, hátrafelé fokozatosan elfinomodik. 15—23 mm.

Előfordul Dél-Európában, a Szovjetunió európai részének déli felében, a Kaukázusban és Algériában. Faunánkban ritka, Magyarországon eddig csak Budapest környékéről, Pécsről és Kaposvárról ismerjük. Lárvája az *Onopordum* és az *Aconitum* szárában fejlődik. Az imágó május—júniusban a tápnövényein található (= *Boeberi* FISCH.-W.)

cynarae GERM.

13 (6) A mell oldallemezeit sűrű fehér vagy sárgásfehér, molyhos szőrözet fedi, a mell többi részét és a potroh haslemezeit finom szürke szőrözet borítja. Fekete, a szárnyfedők kékes fémfényűek. A csápízek alapszíne fekete, a 3. íznek csak a töve (hosszának ötöde) szürkésfehér szőrökkel fedett, a többi íz bazális fele szürkésfehér. A pajzsocskát, az előtor és a fej középvonalát, valamint az előtor oldalait sűrűbb sárga szőrözet fedi, a szárnyfedők szőrözete meglehetősen gyér és egyenletes. A fej és az előtor háta sűrűn, de nem nagyon durván pontozott, nem is ráncos, a szárnyfedők a tövükön erőteljesen, de nem ráncolva pontozottak, a közepe mögött a pontozás már csak olyan erős, mint az előtor hátán. 10—15 mm.

Előfordul a Balkán félszigeten, Dél-Ukrajnában és Nyugat-Szibériában, faunaterületünkön Szlovákiában, Erdélyben és Magyarországon. Jellegzetes sztyepfaj, így elterjedése is nagyon szórványos. Nálunk egyedül a Budai-hegységben (Sashegy, Farkasvölgy, Kis-Svábhegy, Máriaremete) található nagyobb számban. Lárváját, tápnövényét nem ismerjük (V—VI)

maculicornis GYLL.

14 (5) A szárnyfedők varratszegélye világosabban szőrözött, mint a korong, fehér vagy sárgásfehér, mivel a szőrözet a varrat mentén keskeny sávban sűrű, míg a korongon szórt. Fekete, a szárnyfedők sötétzöldes vagy kékes ércfényűek. A test felületét és a csápok alsó oldalát hosszú, elálló, fekete szőrök fedik, a szárnyfedőkön a felálló fekete szőrök közt lesimuló, rövid szőrök is vannak. Az előtor és a fej középvonala, a pajzsocska, az előtor oldalszéle sűrűbben sárga szőrökkel borított, csápja fekete, az ízek töve elmosódottan szürkén gyűrűzött, a csáp alul hosszú pillaszőrökkel fedett. 6—12,5 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, Észak-Afrikában, Kisázsiában Iránig, Szíriában és a Kaukázusban. Faunaterületünkön elterjedt, a hegy- és dombvidéken gyakori. Lárvája különböző lágyszárú növények szárában él (*Chrysanthemum*,

Eupatorium, Heracleum, Senecio, Vabriana). Az imágó a tápnövényein vagy *Cirsium* és *Carduus* virágokon, levelein található (V—VII) — Sávos bogáncscincér

cardui L.

Változatai:

1. A szárnyfedőkön a fehér varratsáv hiányzik. Teste általában kisebb. — A törzsalak között nem ritka (= *marginalis* MULS.) ab. **nigroaenea** MULS.

2. Szárnyfedői kékesfeketék, a fehér varratsáv hiányzik. Csápjai rövidebbek, csak gyengén fehéresen gyűrűzöttek. — Ritka (Budapest) ab. **Peragalloi** MULS.

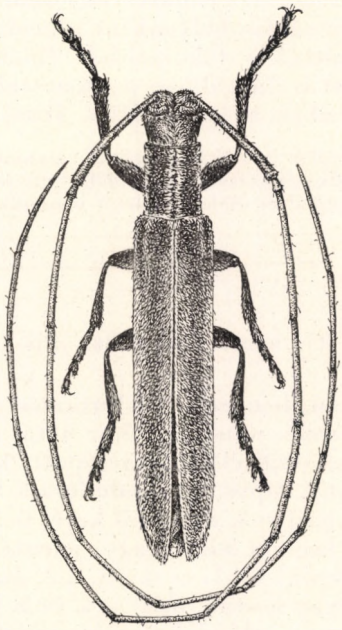

156. ábra. *Calamobius filum* ROSSI ♂ (Eredeti)

84. nem: **Calamobius** GUÉR.

Testük rendkívül karcsú, hengeres, párhuzamos szélű. Fejük felülnézetben majdnem szélesebb, mint az előtor háta, a homlokuk elöl a szemek között széles, hátracsapott, s a fej emiatt a csápdudoroknál csúcsosnak tűnik. A hátulsó szemkaréjok keskenyek, köztük a fejtető keskeny, lapos, a csápdudorok között a homlok barázdált. Pofáik olyan hosszúak, mint a szem átmérője. Csápjaik nagyon hosszúak, vékonyak, 12-ízesek, legalább kétszer olyan hosszúak, mint a test, az 1. íz hosszú, a 3. íz csak kissé hosszabb, mint az 1., és sokkal hosszabb, mint a 4. vagy 5. (133. ábra: A). Az előtor háta hengeres, hosszabb, mint amilyen széles, párhuzamos szegélyű. A szárnyfedők keskenyek, hosszúak, párhuzamosak, a végük egyenként gyengén kihúzott, a varrat kiemelkedik és kétoldalt gyengén benyomott. Felülete sűrűn, lesimuló szőrökkel fedett. A melltő

nyúlványa keskeny és lapos, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt széles háromszög alakban nyitottak. A mellközép nyúlványa ék alakú. Lábai rövidek, a combok nem bunkósak, lábszáraik nem hosszabbak, mint a lábfejeik, valamennyi lábfej 1. íze viszonylag rövid, nem hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve (133. ábra: C).

Ebbe a nembe egyetlen palearktikus faj tartozik, amely faunaterületünkön is honos.

— — Ólmosan fénylő fekete, rövid, szürke szőrökkel fedett. Szőrözete a homlokon és az előtor hátának középvonalában, valamint kétoldalt és a pajzsocskán, továbbá a szárnyfedők varratán és oldalszegélyén sűrűbben tömörül, s emiatt világosabbnak látszik. A fejtető és az előtor nagyon sűrűn, helyenként ráncolva pontozott, szárnyfedői elöl durván, hátrafelé fokozatosan finomodva pontozottak, de még a csúcs előtt is durvábban pontozottak, mint az előtor, felülete a pontozás közeiben is szőrös (156. ábra). 5—11 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, valamint a Kaukázusban. Faunaterületünkön nagyon ritka és szórványosan előforduló faj. Magyarországon eddig csak Budapestről, Sopronból és Balatonlelléről ismerjük. Lárvája gabonafélék szárában él

filum Rossi

85. nem: **Theophilea** Pic

Testük nagyon karcsú, hengeres, párhuzamos szélű. Fejük széles, felülről nézve gömbölyű, szélesebb, mint az előtor háta, mivel a nyaktól a halánték felé kiszélesedik. Homlokuk elöl hátracsapott, kissé domború, a hátulsó szemkaréjok között keskeny, lapos, a csápdudoraik kiállók, közöttük a homlok benyomott. Szemeik kicsinyek, az elülső karéj domború, a hátulsó nagyon keskeny. Csápjaik a test hosszát kissé vagy jelentősen túlhaladják, de nem feltűnően hosszúak; 12-ízesek. Az 1. íz rövid, a 3. majd kétszer olyan hosszú, mint az 1., és majdnem olyan hosszú, mint a 4. és 5. íz együttvéve (133. ábra: B). Az előtor háta hengeres, sokkal hosszabb, mint amilyen széles, oldalai párhuzamosak. Szárnyfedői hosszúak, keskenyek, a válltól hátrafelé alig észlelhetően kissé kiszélesednek, a végük előtt a legszélesebbek, a csúcs egyenként kihúzott, a varratnál a végük nem ér össze. Egész hosszukban a varrat élszerűen kiemelkedik, mellette mindkét szárnyfedő hosszan, laposan benyomott. A melltő nyúlványa keskeny, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt széles háromszög alakban nyitottak. Lábaik vékonyak, meglehetős karcsúak, lábfejeik sokkal hosszabbak, mint a lábszárak. Valamennyi lábfej 1. íze karcsú, a hátulsó lábfejen hosszabb, mint a 2. és 3. íz együttvéve (133. ábra: D).

Ide mindössze 1 palearktikus faj tartozik, amelyet Magyarországról is kimutattak.

— — Teste fényes fekete, szárnyfedői kékesfeketék, a fej és az előtor háta alig látható finom szőrözettel; a szárnyfedők szőrözete gyér, szürkésfehér. Csápja fekete, alul hosszú pillaszőrökkel fedett. A fejtető és az előtor háta nagyon sűrű és finom pontozással, az előtor hátán

a pontozás helyenként ráncolt. A szárnyfedők pontozása nagyon durva és sűrű, végig egyenletesen erős, felülete a pontozás közeiben csupasz (157. ábra). 7—10 mm.

Előfordul a kisázsiai Örményországban, valamint a Kaukázusban (Krasznodar és Luganszk), továbbá a Donyec-medencében (Vorosilovszk) és Magyarországon. Hazánkban a Villányi-hegységből (Siklós és Villány), valamint a Bakony hegységből (Zirc) került elő, rendkívül ritka. Életmódjáról, lárvájáról semmit sem tudunk

cylindricollis Pic

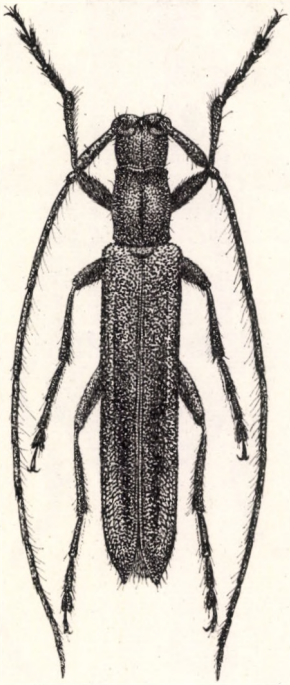

157. ábra. *Theophilea cylindricollis* Pic ♂ (Eredeti)

86. nem: **Mesosa** Latr.

Testük zömök, széles, erősen domború, párhuzamos szélű. Fejük elölről nézve négyszögű, szemeik kicsinyek, teljesen osztottak, finoman recézettek, az alsó lebeny sokkal nagyobb, mint a felső. Pofáik szélesek, hosszúak, a szemek átmérőjénél sokkal hosszabbak, homlokuk a szemek között benyomott. Csápjaik hosszúak, a nőstényeké valamivel, a hímeké sokkal hosszabbak, mint a test. Az 1. íz vastag, a töve felé elvékonyodik, a külső oldalon a vége előtt egy él által határolt mezőcske van rajta, felülete szemecskés. A 3. íz hosszabb, mint az 1., és hosszabb, mint a 4. vagy 5. (132. ábra: I). Az előtor háta harántos négyszögű, oldalt bütyök vagy fog nélkül. Szárnyfedői szélesek, rövidek, a végük lekerekített, a varratszöglet lekerekített. Felületét molyhos, lesimuló szőrözet fedi. A melltő nyúlványa meglehetősen széles, a csípők vona-

lát követve lehajló, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt széles háromszög alakban nyitottak. Combjaik csak kissé bunkósak, lábszáraik vékonyak, lábfejeik rövidek, a hátulsó lábfej 1. íze nem hosszabb, mint a 3.

Ide közel 60 ázsiai és palearktikus faj tartozik, amelyek közül faunaterületünkön csak 2 faj fordul elő.

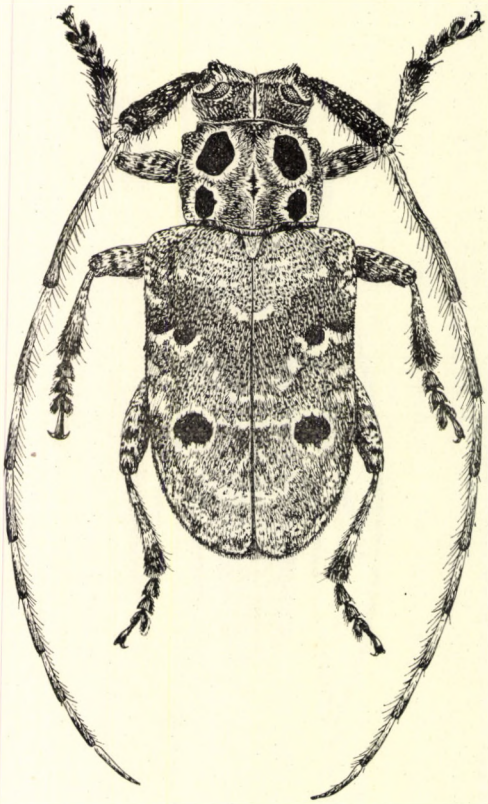

158. ábra. *Mesosa curculionoides* L. ♂ (Eredeti)

1 (2) Az előtor háta oldalt határozottan szemcsézett. A mellközép középen, a csípők elülső szegélyének magasságában előreálló tompa dudorral. Az előtor és a szárnyfedők sárga keretes fekete szemfoltokkal (1. alnem: *Mesosa* s. str.). — Fekete, de lesimuló szőrökkel sűrűn fedett, a csápok a 3. íztől kezdve barnák, az ízeket alul hosszabb szőrözet fedi. Az előtor hátát 4, a szárnyfedőket 2—2 sárgán keretezett fekete bársonyfolt díszíti, amelyek közül az elülső szárnyfedőfolt változatos alakú, a szárnyfedőkön ezeken kívül még néhány változatos alakú sárga szőrfolt is van. Lábai is tarkán szőrözöttek (158. ábra). 10—17 mm.

Előfordul Európában, északon Svédország déli részéig, nyugaton Angliáig, keleten a Kaukázusban, Kisázsiában és Szibérián át Koreáig. Faunaterületünkön elterjedt és a hegy-, valamint dombvidék lomblevelű erdeiben gyakori. Lárvája

különböző lomblevelű fák (tölgy, szil, juhar, hárs, dió, fűz, éger, nyár, bükk, gyertyán, gesztenye és akác) száraz törzseiben a kéreg alatt él; fejlődése 2—3 évig tart. Az imágó május—június hónapokban rajzik, többnyire ölfán, száraz rönkökön, fatörzsek oldalán, vastagabb száraz gallyakon található — Szemfoltos cincér

curculionoides L.

Változatai:

1. Az előtor fekete, bársonyos foltjai külön-külön hosszirányban összefolytak egymással. — Ritka (Budapest) ab. **tokatensis** Pic

2. Olykor a szárnyfedők elülső fekete bársonyfoltja hiányzik. — A törzsalak között található ab. **biloculata** Pic

2 (1) Az előtor háta oldalt durván pontozott. A mellközép előreugró dudor nélkül. Az előtor háta és a szárnyfedők tarkán színezettek, sárga keretes bársonyfoltok nélkül (2. alnem: *Aphelocnemia* Steph.). — Teste fekete, a csápok a 3. íztől kezdve barnák, a 3. íztől kezdve a tövük szürke gyűrűvel, a fej és az előtor sárga szőrökből alkotott foltokkal. A szárnyfedők tarkák, elöl a váll mögött 1—1 erősen rézsútos, közepéig érő folttal, s hátul a hátulsó harmadban egy zegzugos keskeny sáv fekete szőrökkel fedett. Oldalt középen 1—1 nagy, háromszögű, elöl feketén, hátul sárgán szegélyezett fehér folttal; a szárnyfedők vége is inkább márványosan sárgán szőrözött. 9—14 mm.

Előfordul Európában, északon Svédországig, a Kaukázusban és Észak-Afrikában. Faunaterületünkön elterjedt, a hegy- és dombvidék lomblevelű erdeiben gyakori. Lárvája különböző lomblevelű fák (tölgy, bükk, dió, gyertyán, mogyoró, alma, szilva, éger, fűz, gesztenye stb.) elhalt ágaiban a kéreg alatt él, fejlődése 2—3 évig tart. Az imágó kora tavasszal, már áprilisban megjelenik, és rajzása júniusig tart. A bogarak a fa koronájában, az elhalt ágakon tartózkodnak, s onnan gyűjthetők — Ködfoltos cincér

nebulosa Fabr.

87. nem: **Anaesthetis** Muls.

Testük párhuzamos szélű, hengeres. Fejük keskenyebb, mint az előtor háta, szemeik finoman recézettek, mélyen kikanyarítottak. Homlokuk elöl széles, kissé domború, hátul lapos, a csápdudoraik a szemek mellett kiugrók, de egyebütt teljesen lapítottak, a homlok közöttük lapos, illetve kissé benyomott. Csápjaik majdnem elérik a test hosszát, az 1. íz vastag, a töve felé hirtelen elvékonyodik, rövidebb, mint a 3. íz, a 3. alig hosszabb, mint a 4., de sokkal hosszabb, mint az 5. Az előtor háta hengeres, négyszögű, oldalai kissé ívelt, de kiugró fog vagy bütyök nélkül. Szárnyfedői párhuzamosak, a végük együttesen lekerekített, vállszögletük kiugró, a töve a váll és a pajzsocska között erősebben kiemelkedő, a varrat a pajzsocska mögött benyomott. Felülete lesimuló szőrökkel fedett. A melltő nyúlványa keskeny, de végig ér, sőt hátrafelé szélesebb, lehajló; az elülső csípők ízületi vápái hátul teljesen zártak, oldalt háromszög alakban nyitottak. A mellközép nyúlványa széles és lapos, párhuzamos. Lábaik rövidek, a combok a közepük előtt megvatagodtak, láb-

száraik egyenesek. Lábfejeik rövidek és szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze alig hosszabb, mint a 2., a karomíz bőven kétszer olyan hosszú, mint a 3. (133. ábra: E).

Ide 4 palearktikus és 2 pápua faj tartozik, amelyek közül faunaterületünkön 1 faj fordul elő.

— — Fekete, szárnyfedői barnássárgák. A fej finoman, az előtor háta és a szárnyfedők durván pontozottak, finoman lesimuló sárgás szőrözettel. Alul nagyon finoman pontozott, csak a mellvég oldala durva, szórt pontokkal (159. ábra). 5—10 mm.

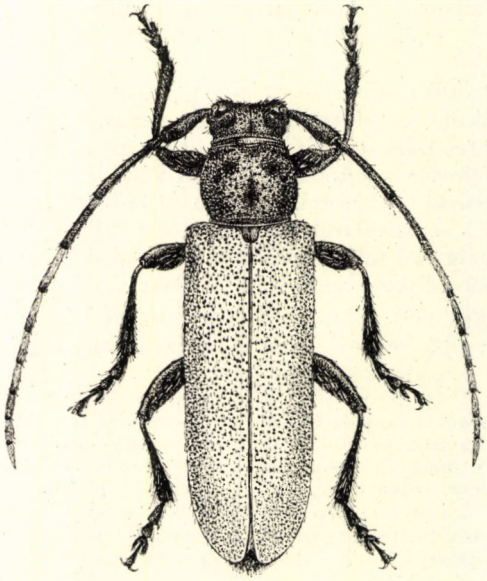

159. ábra. *Anaesthetis testacea* FABR. ♂ (Eredeti)

Előfordul Európában, a Kaukázusban, Kisázsiában és Szíriában. Faunaterületünkön főleg a hegy- és dombvidék lomberdőiben elterjedt, és nem ritka. Lárvája (161. ábra: A) tölgy, gesztenye, vadgesztenye, de más lomblevelű fák (éger, nyár, fűz) száraz, vékony ágaiban 2 évig fejlődik. Az imágó május—júniusban rajzik, alkonyatkor repül, egyébként tápnövénye száraz ágain található

testacea FABR.

Változata:

1. Az előtor háta ugyanúgy, mint a szárnyfedők, barnássárgák. — A törzsalak között ritka (Peszér) ab. **rufescens** BAECKM.

88. nem: **Saperda** FABR.

Testük hosszú, többnyire párhuzamos szélű vagy a válltól hátrafelé kissé elkeskenyedő. Fejük olyan széles, mint az előtor háta (133. ábra: G), szemeik nagyok, finoman recézettek, mélyen kimetszettek. Homlokuk elöl lapos, széles, felül keskeny és középen barázdált, pofáik párhuzamosak, rövidek vagy hosszúak, csápdudoraik laposak. Csápjaik a szárnyfedők végét

majdnem elérik, 1. ízük vastag, a végük külső oldalán nincs él és mezőcske, rövidebb, mint a 3., a 3. íz hosszabb, mint a 4. vagy 5. Az előtor háta négyszögű, oldalt tüske vagy bütyök nélkül, majdnem párhuzamos, hengeres. Szárnyfedőik hosszúak, a vállon a legszélesebbek, hátrafelé fokozatosan és gyengén elkeskenyedők, a végük lemetszett, együttesen lekerekítettek, vagy külön-külön tompa szögletben kihúzottak (148. ábra: I—M). A melltő nyúlványa keskeny és alacsony, hátul lehajló, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt háromszög alakban nyitottak. Lábaik rövidek, combjaik nem bunkósak, a lábszárak külső élén nincs fog. A hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2., és a

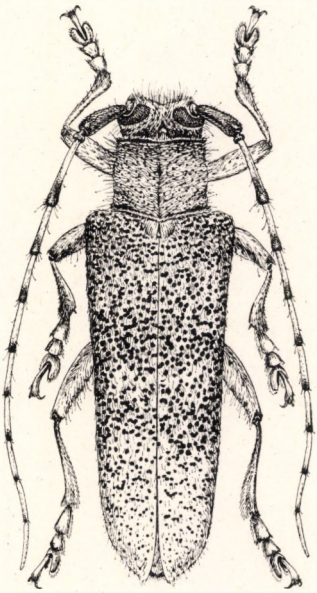

160. ábra. *Saperda carcharias* L. ♂ (Eredeti)

3. íz szélesebb, mint a 2., mélyen kimetszett, a 4. íz egyharmaddal hosszabb, mint a 3. (133. ábra: F). Az 5. haslemez hosszabb, mint az előzők.

Ide közel 40 faj tartozik, amelyek a palearktikus és nearktikus régióban honosak. Faunaterületünkön 8 faj fordul elő.

1 (4) A homlok a csápok töve között mélyen barázdált és benyomott. A szárnyfedők számos kicsi, csupasz, mély, élesen határolt, és olykor elöl szemcsével ellátott pontokkal, amelyekből ferdén felálló, hosszú, sötét szőrök erednek. Nagy testű fajok (1. alnem: *Anaerea* Muls.).

2 (3) A szárnyfedők egyenként kis hegyben végződnek (148. ábra: I). Az utolsó csápíz egyöntetűen szürke szőrökkel fedett, a megelőzők a végükön feketén gyűrűzöttek. A szárnyfedők tövén, a pontok elülső szegélyén kis szemcse áll ki. Fekete, szürkéssárga vagy sárga molyhos szőrözettel. A ♂ szárnyfedői a váll mögött gyengén öblösek (160. ábra). 22—31 mm.

Előfordul Európában, a Kaukázusban és Szibériában. Faunaterületünkön az Alföldön, főleg ártéri erdőségekben, valamint a dombvidéken elterjedt, de csak helyenként gyakori. Lárvája nyárfélékben él, s főleg telepített nyárfásokban nagyon káros lehet. Az imágó az ivarérettségig levelekkel táplálkozik, majd a ♀ a fák tövében, a kéreg repedéseiben helyezi el petéit. A peték általában áttelelnek, és csak a következő tavasszal kezdik meg fejlődésüket. Mélyen befúrják magukat a fatestbe, s abban 15—25 cm hosszú járatokat mélyítenek. A járat végében június—július hó folyamán bábozódnak be. 2—3 heti nyugalmi időszak után kifejlődik a bogár, és újabb két hét múlva elhagyja a bábbölcsőt. A fejlődési ciklus 2—3 évet vesz igénybe. Az imágó júliustól szeptemberig rajzik, főleg a tápnövény levélzetén, ágain, a törzseken található, és fényre is repül — Nagy nyárfacincér

carcharias L.

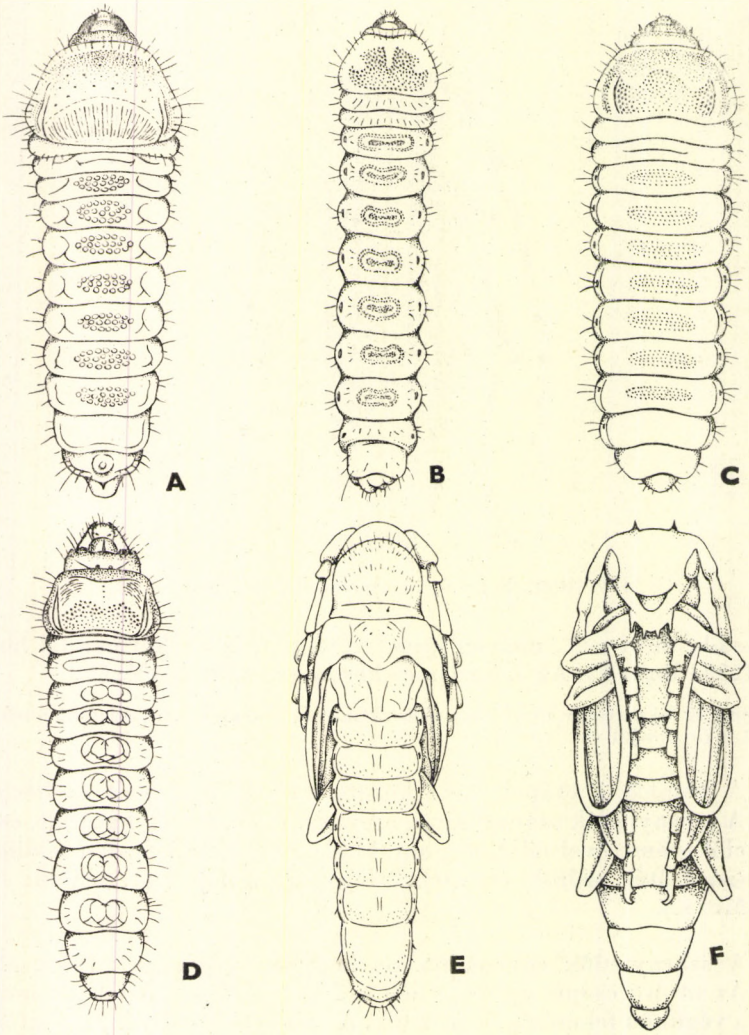

161. ábra. A: *Anaesthetis testacea* FABR., B: *Saperda similis* LAICH., C: *S. populnea* L. és D: *S. scalaris* L. lárvája — E: *S. populnea* L. bábja hátoldalról, F: *S. scalaris* L. bábja hasoldalról (A—D: DEMELT, E—F: KEMNER nyomán)

Változata:

1. Felületének szőrözete fehér vagy fehéresszürke. — A törzsfaj között nem ritka ab. **grisescens** MULS.

3 (2) A szárnyfedők csúcsa egyenként lekerekített (148. ábra: J). Az utolsó csápíz, épp úgy, mint a többiek, gyűrűzött, a tövén szélesen fehéresszürkén, a hegyén feketén szőrözött. A szárnyfedők pontozása a tövén is egyszerű. Fekete, szürkéssárga szőrözettel fedett. Az előző fajnál kisebb, karcsúbb. 15—21 mm.

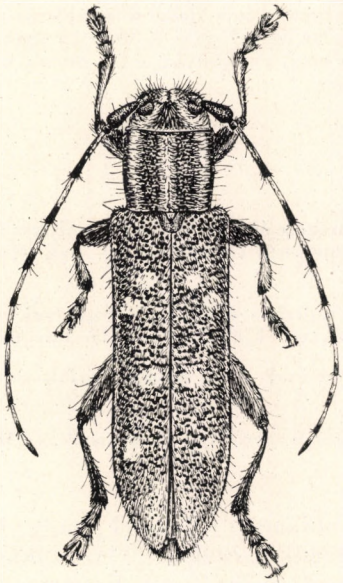

162. ábra. *Saperda populnea* L. ♂ (Eredeti)

Előfordul Észak- és Közép-Európában, valamint Nyugat-Szibériában. Faunaterületünkön sokfelé elterjedt, de ritka, Magyarországon is ritka (Budapest, Pécs, Kőszeg, Bátorliget). Lárvája (161. ábra: B) a kecskefűz vékonyabb, sima kérgű ágaiban fejlődik. Az imágó június—júliusban tápnövényén található

similis LAICH

4 (1) A homlok a csápok töve között lapos, legfeljebb gyenge hosszanti barázdával, de köztük a homlok nem benyomott. A szárnyfedők pontozása egyszerű (2. alnem: *Saperda* s. str.).

5 (8) A szárnyfedők csúcsa egyenként lekerekített (148. ábra: K), felületük durván és sűrűn pontozott.

6 (7) A haslemezek oldalán nincsenek nagy, csupasz, kerek foltok. A szárnyfedők közepén egymás mögött zegzugos vonalban 4—5 sárga szőrfolt van (148. ábra: Z). Fekete vagy barnásfekete, gyengén

fémesen fénylő, szőrözete szürkéssárga és gyér, az előtor hátának közepén keskeny, kétoldalt szélesebb sárga molyhos szőrsávval. Alul a szőrözete sűrűbb, sárgás, csupasz pontokkal. Szárnyfedői nagyon durván pontozottak, a pontokból hosszabb, sötét szőrök állnak ki (162. ábra). 8—14 mm.

Előfordul csaknem az egész Európában és Észak-Afrikában, a Kaukázusban, keleten Szibérián át Koreáig, és 2 alfaja Észak-Amerikában. Faunaterületünkön sokfelé elterjedt és gyakori. Lárvája (161. ábra: C, bábja: E) különböző nyár- és fűzfajokban él. Általában 2—6 éves fiatal fákban vagy öregebb fák vékonyabb hajtásaiban 2 évig fejlődik. A ♀ a peterakás előtt fejjel lefelé állva patkó alakú sebet rág a fa kérgén, és abba 1 petét helyez el. Ez a seb gubacsszerű képződményt okoz, körülnövi a petét, és a fiatal állat először ebből táplálkozik. A lárva csak később nyomul be az ág belsejébe és okoz az ágon duzzanatot. Az imágó május—júniusban jelenik meg, s többnyire a tápnövény vékony ágain található — Kis nyárfacincér

populnea L.

Változatai:

1. Felületének szőrözete és a szárnyfedők molyhos foltjai fehéresek, és nem szürkéssárgák. — Faunaterületünkön eddig csak Munkácsról ismeretes (= *saliceti* STEV.) [ab. **salicis** ZETT.]

2. A szárnyfedők molyhos szőrfoltjai közül csak a csúcs előtti folt maradt meg, a többi hiányzik. — Előfordul az Alacsony-Tátrában [ab. **Kavani** ROUBAL]

3. A szárnyfedőkön csak 2—2 sárgás szőrfolt van, a többi hiányzik. — Ritka (Budapest) ab. **quadripunctata** PODANY

4. A szárnyfedők sárga szőrfoltjai hiányoznak. — Magyarországról még nem került elő [ab. **Bickhardti** SATTLER]

7 (6) A haslemezek oldalán 1—1 kerek, nagy, bemélyedt és csupasz folt van. A szárnyfedőkön csak 3—3 hosszúkás, az oldalszélhez közelebb és zegzugos vonal mentén elhelyezett sárgás folt van (148. ábra: AA). Fekete, felül szürkésen, alul sárgásan szőrözött, a potroh egész felülete sok csupasz ponttal. Az előtor hátán kétoldalt és folytatásában a fejen a szemekig keskeny, de éles szegélyű szőrsáv húzódik. Szárnyfedői sokkal finomabban pontozottak, a pontozás hátrafelé fokozatosan finomabb. 14—16 mm.

Eddig csak Görögországból, Boszniából, Hercegovinából, Dalmáciából és Romániából ismeretes. Faunaterületünkön a Bánságban (Orsova: Allion-hegy) és Horvátországban a Muraközben (Ludbreg) fordul elő. Az irodalom Magyarországról is említi (közelebbi lelőhelyadat nélkül), valószínű azonban, hogy ezek az adatok a bánsági előfordulásra vonatkoznak. Rendkívüli ritkaság. Lárvája valószínűleg molyhos tölgyben él, de életmódjáról semmit sem tudunk

quercus CHARP.

8 (5) A szárnyfedők csúcsa együttesen lekerekített vagy tompán lemetszett (148. ábra: L—M). Felületük, különösen a csúcs felé, finoman vagy elmosódottan pontozott.

9 (12) A csápízek szürkék, az ízek vége feketegyűrűs.

10 (11) A szárnyfedők feketék és fekete szőrözettel fedettek, de a varrat és a vele összefüggő 5 kampós kiszélesedés („létrafok") (1. a tőszegélyen, 5. a csúcs előtt), a csúcsszegély és néhány folt az oldalszél mellett (1 kerek folt az oldalszél mellett a csúcs előtt, 1 keskeny folt a szegély mellett a 4. és 5. „létrafok" magasságában, 1 nagyobb, ovális folt valamivel a közepe mögött a korongon, 1 folt a 3., 1 folt a 2. „létrafok" magasságában a szegélyen, valamint 1 kerek folt a korongon a tőszegély mögött), valamint a vállszegély zöldessárga

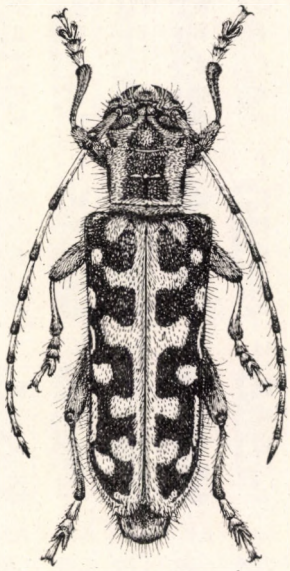

163. ábra. *Saperda scalaris* L. ♂ (Eredeti)

molyhos szőrözettel fedett. Ugyanilyen színű az előtor és a fej is, de az előtor hátának korongja és 1—1 folt oldalt, valamint a fejtető és a nyak fekete. Teste alul egyszínű sárgászöld szőrözettel fedett (163. ábra). 13—20 mm.

Előfordul Észak-, Közép- és Délkelet-Európában, a Kaukázusban Észak-Iránig, Szibériában és Algériában. Faunaterületünkön a hegy- és dombvidéken elterjedt, de nem gyakori. Lárvája (161. ábra: D, bábja: F) különböző lomblevelű fákban fejlődik (dió, bükk, tölgy, szil, éger, fűz, nyír, nyár, mogyoró, különböző gyümölcsfák), nálunk főleg cseresznyefában. Eltérően az előző fajoktól, csak az elhalt, száraz ágakban vagy törzsekben él. Fejlődése 1—3 évig tart. Az imágó májustól júliusig rajzik, a ♂ a fényre is repül, a ♀ tápnövényeinek törzsén vagy ágain található — Létracincér

scalaris L.

Változatai:

A szárnyfedők rajzolatváltozatait a 164. ábra: A—BH szemlélteti. Ezek a törzsfajjal együtt fordulnak elő, de általában ritkák. A redukált rajzolatú és összefolyó sárga foltokkal díszített formák egyaránt nagyon ritkák. Nálunk gyako-

rinak csak az ab. *subtypica* PODANY, az ab. *Proksi* PODANY, az ab. *decadens* PODANY és az ab. *Pici* PODANY nevezhető. Magyarországon eddig a következő sorszámú változatok kerültek elő: 1., 2., 3., 7., 8., 10., 13., 18., 20., 24., 26., 28., 29., 38., 42.

1. **forma typica** (A); 2. ab. **incompleta** PODANY (B—C); 3. ab. **subtypica** PODANY (D); 4. ab. **punctulata** PODANY (E); 5. ab. **subpunctulata** PODANY (F—G); 6. ab. **Roubali** NIEDL (H); 7. ab. **connexa** HEYR. (I); 8. ab. **conjuncta** PODANY (J); 9. ab. **Kurentzovi** PODANY (K); 10. ab. **subconnexa** PODANY (L); 11. ab. **falsiconjuncta** PODANY (M); 12. ab. **irregularis** PODANY (N); 13. ab. **pseudoapicalis**

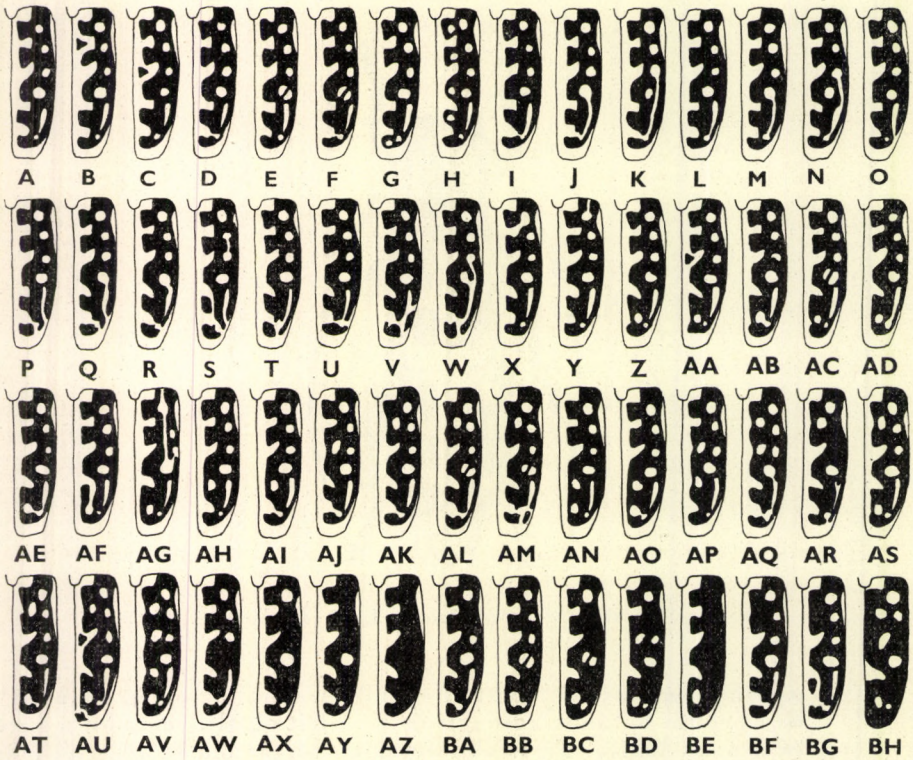

164. ábra. A—BH: *Saperda scalaris* L. szárnyfedőrajzolata. A: *forma typica* B—C: ab. *insompleta* PODANY, D: ab. *subtypica* PODANY, E: ab. *punctulata* PODANY, F—G: ab. *subpunctulata* PODANY, H: ab. *Roubali* NIEDL, I: ab. *connexa* HEYR., J: ab. *conjuncta* PODANY, K: ab. *Kurentzovi* PODANY, L: ab. *subconnexa* PODANY, M: ab. *falsiconjuncta* PODANY, N: ab. *irregularis* PODANY, O: ab. *pseudoapicalis* KRUPKA, P: ab. *apicalis* PODANY, Q: ab. *moravica* PODANY, R: ab. *Panini* PODANY, S: ab. *Sekerai* PODANY, T: ab. *apiceinclusa* HEYR., U: ab. *quasiapiceinclusa* PODANY, V: ab. *apiceconjuncta* PODANY, W: ab. *digitalis* PODANY, X: ab. *gentilis* NIEDL, Y: ab. *humeralis* PODANY, Z: ab. *Proksi* PODANY, AA: ab. *divisa* PODANY, AB: ab. *decadens* PODANY, AC: ab. *Debatissi* PODANY, AD: ab. *Ryzskae* PODANY, AE: ab. *falsisubconnexa* PODANY, AF: ab. *pulchra* PODANY, AG: ab. *lineosa* PODANY, AH: ab. *Ješatkoi* PODANY, AI: ab. *subješatkoi* PODANY, AJ: ab. *quasisubtypica* PODANY, AK: ab. *confusa* NIEDL, AL: ab. *Atanassovi* PODANY, AM: ab. *divisopunctata* PODANY, AN: ab. *Pici* PODANY, AO: ab. *bidivisa* PODANY, AP: ab. *Plavilsthikovi* PODANY, AQ: ab. *divisoconjuncta* PODANY, AR—AS: ab. *Winkleri* PODANY, AT: ab. *Cerepanovi* PODANY, AU: ab. *Podanyi* KASZ., AV: ab. *multipunctata* PODANY, AW: ab. *nigrina* PODANY, AX: ab. *Obenbergeri* PODANY, AY: ab. *tripunctata* PODANY, AZ: ab. *Heyrovskyi* PODANY, BA: ab. *Breuningi* PODANY, BB: ab. *pardalis* PODANY, BC: ab. *chlumensis* PODANY, BD: ab. *combinata* PODANY, BE: ab. *aterrima* PODANY, BF: ab. *Klinzigi* PODANY, BG: ab. *paupera* PODANY és BH: ab. *Estellae* MULS. (PODANY nyomán, módosítva)

KRUPKA (O); 14. ab. **apicalis** PODANY (P); 15. ab. **moravica** PODANY (Q); 16. ab. **Panini** PODANY (R); 17. ab. **Sekerai** PODANY (S); 18. ab. **apiceinclusa** HEYR. (T); 19. ab. **quasiapiceinclusa** PODANY (U); 20. ab. **apiceconjuncta** PODANY (V); 21. ab. **digitalis** PODANY (W); 22. ab. **gentilis** NIEDL (X); 23. ab. **humeralis** PODANY (Y); 24. ab. **Prokši** PODANY (Z); 25. ab. **divisa** PODANY (AA); 26. ab. **decadens** PODANY (AB); 27. ab. **Debatissi** PODANY (AC); 28. ab. **Ryzskae** PODANY (AD); 29. ab. **falsisubconnexa** PODANY (AE); 30. ab. **pulchra** PODANY (AF); 31. ab. **lineosa** PODANY (AG); 32. ab. **Ješatkoi** PODANY (AH); 33. ab. **subješatkoi** PODANY (AI); 34. ab. **quasisubtypica** PODANY (AJ); 35. ab. **confusa** NIEDL (AK); 36. ab. **Atanassovi** PODANY (AL); 37. ab. **divisopunctata** PODANY (AM); 38. ab. **Pici** PODANY (AN); 39. ab. **bidivisa** PODANY (AO); 40. ab. **Plavilsthikovi** PODANY (AP); 41. ab. **divisoconjuncta** PODANY (AQ); 42. ab. **Winkleri** PODANY (AR—AS); 43. ab. **Čerepanovi** PODANY (AT); 44. ab. **Podanyi** KASZ. (AU); 45. ab. **multipunctata** PODANY (AV); 46. ab. **nigrina** PODANY (AW); 47. ab. **Obenbergeri** PODANY (AX); 48. ab. **tripunctata** PODANY (AY); 49. ab. **Heyrovskyi** PODANY (AZ); 50. ab. **Breuningi** PODANY (BA); 51. ab. **pardalis** PODANY (BB); 52. ab. **chlumensis** PODANY (BC); 53. ab. **combinata** PODANY (BD); 54. ab. **aterrima** PODANY (BE); 55. ab. **Klinzigi** PODANY (BF); 56. ab. **paupera** PODANY (BG); 57. ab. **Estellae** MULS. (= *fenestrata* REINECK) (BH).

11 (10) A szárnyfedők szőrözete sárgászöld, közepükön egyvonalban elhelyezett 5—5 fekete foltocskával, oldalt középen és a vállon fekete vonalkával, valamint apró fekete pettyel az oldalszél mellett, jóval a váll mögött. Az előtor hátát 8 fekete petty díszíti (4 az elülső, 4 a hátulsó szegély mellett; 2—2 az oldalszélen és 2—2 a középvonal mellett), olykor 1 foltocska a középen is jelentkezik (165. ábra: A). A szárnyfedők oldalszéle erősen lehajló, és a korongtól többnyire él választja el (ez az él fekete). 12—20 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, a Kaukázusban, Szibériában és Algériában. Faunaterületünkön elterjedt, de ritka. Magyarországon is csak kevés helyről ismerjük (Budapest, Újpest, Dabas, Kalocsa, Debrecen, Bátorliget, Makó, Sopron, Komárom). Lárvája csak a rezgő nyár törzsében él, különösen olyan helyeken, amelyeket a *Xylotrechus rusticus* L. támadott meg. Fejlődése 1—2 évig tart. Az imágó júniusban a tápnövénye körül rajzik, és napközben a leveleken húzódik meg, fényre is repül

perforata PALL.

Változatai:

1. A test szőrözetének a színe élénk sárgászöld. — Előfordul a törzsalakkal együtt, de ritkább (Kalocsa, Maglód) ab. **Rudolphi** CEDER.

2. Szőrözete halvány szürkésfehér. — Nálunk gyakoribb, mint a törzsalak (Bátorliget, Debrecen, Budapest, Újpest, Budafok, Kalocsa) ab. **albella** REITT.

12 (9) A csápok feketék, az ízek csak alul zöldesek, és csak az elülső csápízek gyűrűsek némelykor.

13 (14) A kékeszöld molyhos szőrözettel sűrűn fedett szárnyfedőkön egyenes vonal mentén 4—4 fekete folt van elhelyezve. Az előtor hátán oldalt 1—1, a töve előtt 1—1 fekete folt van, gyakran a középvonal is kissé fekete (165. ábra: B). Alul ugyanúgy szőrözött, mint a felülete, a haslemezek oldalán nincsenek fekete foltok. 13—18 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, valamint a Kaukázusban és a Szovjetunió európai felének déli részében. Faunaterületünkön elterjedt, és főleg

az alacsonyabb hegyvidéken nem ritka. Lárvája a rezgő nyár és a hárs törzsében és vastagabb ágaiban fejlődik, amelyek szárazak ugyan, de még van kérgük. Az imágó június—júliusban rajzik, fényre is repül

octopunctata SCOP.

Változatai:

1. A felületének szőrözete sárgászöld, egyebekben olyan, mint a törzsalak. — Ritka (Kalocsa) ab. **aurata** BREUN.

2. Felülete sárgászöld, de a szárnyfedőkön a csúcs előtti fekete folt hiányzik. — Ritka (Budapest) ab. **sexnotata** PODANY

3. A felület szőrözete szürkésfehér, másként olyan, mint a törzsalak. — Gyakori (Budapest, Várgesztes, Rezi, Balatongyörök, Bükk hegység: Garadna-völgy) ab. **grisea** PODANY

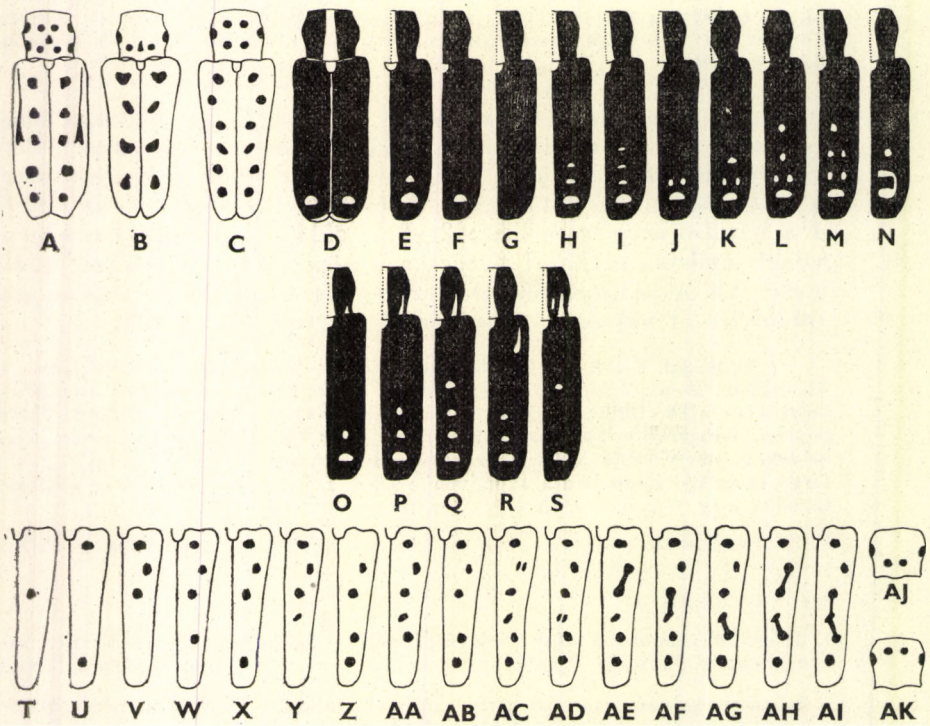

165. ábra. A: *Saperda perforata* PALL.; B: *S. octopunctata* SCOP.; C: *S. punctata* L.; D: *Menesia bipunctata* ZOUBK. *forma typica*, E: ab. *quadripunctata* MULS., F: ab. *Niedli* SEKERA, G: ab. *concoloripennis* ROUBAL, H: ab. *sexpunctata* DEMELT, I: ab. *octopunctata* DENES, J: ab. *Sekerai* DENES, K: ab. *Denesi* SEKERA, L: ab. *Lekesi* SEKERA, M: ab. *Podanyi* SEKERA, N: ab. *conjuncta* SEKERA, O: ab. *Heyrovskyi* DENES, P: ab. *Kocoureki* DENES, Q: ab. *thoracica* SEKERA, R: ab. *humeralis* SEKERA és S: ab. *Prokesi* DENES előtor- és szárnyfedőrajzolat változatai — T: *Saperda punctata* L. ab. *unipunctata* SEKERA, U: ab. *parumpunctata* SEKERA, V: ab. *anticetripunctata* SEKERA, W: ab. *apiceunipunctata* SEKERA, X: ab. *apicepunctata* SEKERA, Y: ab. *apicenuda* SEKERA, Z: ab. *incompletoides* PODANY, AA: ab. *preapicalis* PLAV., AB: *apicebipunctata* SEKERA, AC: ab. *anticedivisa* SEKERA, AD: ab. *mediodivisa* SEKERA, AE: ab. *anticeconjuncta* SEKERA, AF: ab. *mediocconjuncta* SEKERA, AG: ab. *posticeconjuncta* SEKERA, AH: ab. *biconjuncta* SEKERA és AI: ab. *lineata* SEKERA szárnyfedőrajzolata — AJ: *Saperda punctata* L. ab. *Podanyi* SEKERA és AK: ab. *Niedli* SEKERA előtora (A—S: eredeti, T—AK: PODANY nyomán, módosítva)

4. Felülete szürkésfehér, de a szárnyfedők csúcs előtti fekete foltja hiányzik. — Nem ritka (Budapest, Gödöllő, Várgesztes) ab. **Gilmouri** PODANY

5. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők oldalszegélye mellett fekete vonal fut. — Ritka (Máriabesnyő) ab. **laterolineata** SEKERA

6. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők csúcs előtti fekete foltja hiányzik. — Nem gyakori (Budapest, Kolozsvár, Herkulesfürdő) ab. **sexpunctata** FLEISCHER

14 (13) A kékeszöld molyhos szőrözettel sűrűn fedett szárnyfedőkön 6—6 kis fekete folt van, amelyek nem egyenes vonal mentén helyezkednek el. A 2 szárnyfedő elülső 3 és hátulsó 3 foltja 1—1 kört képez. Az előtor hátán a korongon négyszögben 4 és oldalt 1—1 folt van (165. ábra: C). A potrohlemezek oldalán 1—1 nagy, kerek, fekete foltot találunk. 12—17 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, valamint Észak-Afrikában. Faunaterületünkön elterjedt, de ritka (Budapest környéke, Pécs, Kőszeg, Sopron, Magyaróvár, Kalocsa, Csepel). Lárvája kizárólag szilfában fejlődik, többnyire csak kiszáradt vagy beteg fák törzsében található. Az imágó május—júniusban található, s fényre is repül

punctata L.

Változatai:

1. A felületének szőrözete szürkéssárga vagy szürkésfehér, egyebekben olyan, mint a törzsalak. — Ritka (Gyulaj, Feketeerdő) ab. **gallica** PIC

2. Olyan, mint a törzsalak, de színezete aranyoszöld, a szárnyfedőkön rózsás fénnyel. — Nálunk még nem találták [ab. **micans** PODANY]

3. Az előtor fekete foltjai hiányoznak. — Magyarországról még ismeretlen [ab. **Kohouskyi** SEKERA]

4. Az előtor töve előtt 2 fekete folt hiányzik (165. ábra: AK). — Nálunk még nem találták [ab. **Niedli** SEKERA]

5. Az előtor elülső szegélye mögött 2 fekete folt hiányzik (165. ábra: AJ). — Előfordulása nálunk is várható [ab. **Podanyi** SEKERA]

A szárnyfedő rajzolatváltozatait a 165. ábra: T—AI szemlélteti. Ezek közül Magyarországon még egy változatot sem gyűjtöttek, bár előfordulásuk valószínű.

6. ab. **unipunctata** SEKERA (T); 7. ab. **parumpunctata** SEKERA (U); 8. ab **anticetripunctata** SEKERA (V); 9. ab. **apiceunipunctata** SEKERA (W); 10. ab. **apicepunctata** SEKERA (X); 11. ab. **apicenuda** SEKERA (Y); 12. ab. **incompletoides** PODANY (Z); 13. ab. **preapicalis** PLAV. (AA); 14. ab. **apicebipunctata** SEKERA (AB); 15. ab. **anticedivisa** SEKERA (AC); 16. ab. **mediodivisa** SEKERA (AD); 17. ab. **anticeconjuncta** SEKERA (AE); 18. ab. **medioconjuncta** SEKERA (AF); 19. ab. **posticeconjuncta** SEKERA (AG); 20. ab. **biconjuncta** SEKERA (AH); 21. ab. **lineata** SEKERA (AI).

89. nem: **Menesia** MULS.

Testük kicsi, keskeny, párhuzamos szélű, hengeres. Fejük kiugró, a domború szemekkel együtt szélesebb, mint az előtor háta (133. ábra: H), pofáik rövidek, előrefelé elkeskenyednek. Homlokuk elöl kissé domború és széles, a fejtetőn keskeny és lapos, csápdudoraik teljesen laposak, belesimulnak a homlokba. Csápjaik hosszabbak, mint a test, az 1. íz olyan hosszú, mint az

5., a 3. íz a leghosszabb, a 4. íz is hosszabb, mint az 5. Az előtor háta hengeres, elöl-hátul nagyon gyengén befűzött, oldalt kissé domború, de fog vagy bütyök nélkül. Szárnyfedőik hosszúak, párhuzamosak, a végük kissé ferdén befelé lemetszett, tompa külső szöglettel. Egész felületét lesimuló és nagyon finom, azonkívül hosszabb, felálló szőrözet díszíti. A melltő nyúlványa keskeny, hátrafelé kiszélesedik és végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul teljesen zártak, oldalt széles háromszögben nyitottak. Lábai rövidek, lábfejei rövidek és szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2., a 3. íz, szélesebb, mint a 2., és mélyen kimetszett; a karmok egyszerűek.

Az eddig ismert 6 palearktikus és orientális fajból 1 faj faunaterületünkön is előfordul.

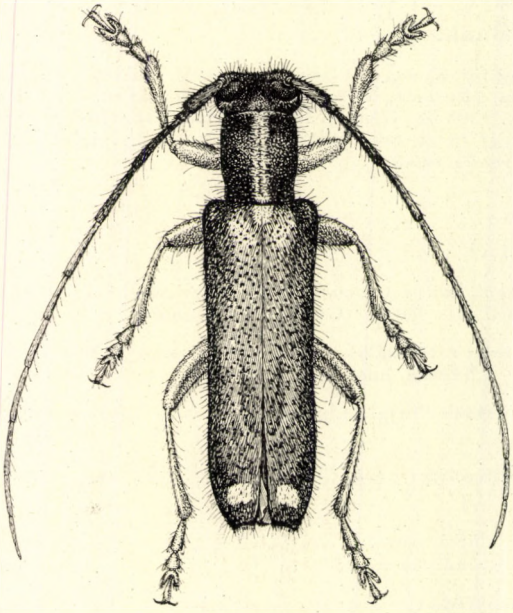

166. ábra. *Menesia bipunctata* ZOUBK. ♂ (Eredeti)

— — Fekete, a csápok a 3. íztől kezdve barnák, a lábak halványsárgák. Az előtor hátának középvonalát, a pajzsocskát, 1—1 harántos ovális pettyet a szárnyfedők csúcsa előtt (165. ábra: D), a homlok elejét, a melloldalakat és a potrohszelvények hátulsó szegélyét sűrű, fehér molyhos szőrözet díszíti. A fej és az előtor háta finoman, a szárnyfedői durván pontozottak, de a pontozás a szárnyfedők végén finom és szórt (166. ábra). 5—7 mm.

Előfordul Észak-, Közép- és Dél-Európában, faunaterületünkön a Kárpátokban szórványosan és ritkán. Magyarországon nagyon ritka (Baja). Lárvája a kutyabenge (*Frangula alnus*) és más bengefajok, valamint a fűz vastagabb ágaiban fejlődik. Az imágó május—júniusban jelenik meg, s legtöbbször a tápnövény ágain tartózkodik

bipunctata ZOUBK.

Változatai:

A szőrözet okozta rajzolatváltozatokat a 165. ábra: D—S szemlélteti. A változatok közül Magyarországon eddig még egyet se gyűjtöttek, de előfordulásuk lehetséges.

1. ab. **concoloripennis** ROUBAL (G); 2. ab. **Niedli** SEKERA (F); 3. **forma typica** (D); 4. ab. **quadripunctata** MULS. (E); 5. ab. **Heyrovskyi** DENES (O); 6. ab. **Prokesi** DENES (S); 7. ab. **Sekerai** DENES (J); 8. ab. **sexpunctata** DEMELT (H); 9. ab. **Kocoureki** DENES (P); 10. ab. **humeralis** SEKERA (R); 11. ab. **Denesi** SEKERA (K); 12. ab. **Lekeši** SEKERA (L); 13. ab. **Podanyi** SEKERA (M); 14. ab. **octopunctata** DENES (I); 15. ab. **thoracica** SEKERA (Q); 16. ab. **conjuncta** SEKERA (N).

További változatok:

17. Olyan, mint a törzsalak, de a fejtetőn is van 2 kis fehér szőrfolt. — Ritka [ab. **Perrisi** MULS.]

18. Olyan, mint a törzsalak, de a csáp 3. ízének töve vörös, a többi íz barnásvörös. — Ritka (Csehszlovákia: Treben) [ab. **ruficornis** DENES]

19. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők nem feketék, hanem barna színűek. — Eddig csak Ausztriából került elő (Bécs mellett, Bisamberg) [ab. **brunnea** PODANY]

90. nem: **Pilemia** FAIRM.

Testük zömök, széles, a válltól hátrafelé gyengén elkeskenyedő, hengeres. Fejük keskenyebb, vagy legfeljebb olyan széles, mint az előtor háta, szemeik a csápgödröknél nagyon mélyen kikanyarítottak, az alsó szemlebeny erősen domború, majdnem kerek, a felső szemlebeny lapos és keskeny. Pofáik rövidek, előrefelé elkeskenyednek, homlokuk elöl széles és kissé domború, a fejtetőn keskenyebb, majdnem lapos, olykor barázdált, a csápdudorok nem emelkednek ki, belesimulnak a homlokba. A rágók vége kéthegyű. A csápok rövidek, vastagok, a test fél hosszát meghaladják (♀), és a szárnyfedők végét a ♂ esetében sem érik el. Az 1. íz duzzadt, olyan hosszú, mint a 3., a 3. íz hosszabb, mint a 4. vagy az 5. Az előtor háta harántos, oldalt ívelt, tüske vagy bütyök nélkül. Szárnyfedőik a vállon szélesek, hátrafelé keskenyedők, a végük ferdén befelé lemetszett, külső csúcsszögletük tompa vagy hegyes. Felületük sűrűn, molyhosan szőrözött, de a szőrözet nem egyenletes. A melltő nyúlványa keskeny és alacsony, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái zártak, oldalt nyitottak. Lábaik rövidek, a középső lábszárak külső oldalán tompa szöglet van, lábfejeik szélesek. A hátulsó lábfej 1. íze majdnem kétszer olyan hosszú, mint a 2., a 3. íz gyengén kiszélesedik, a 4. íz kétszer olyan hosszú, mint a 3., a karmok tövében széles lemez vagy éles fog van (133. ábra: Q).

A 4 palearktikus fajból faunaterületünkön 2 faj honos.

1 (2) A csápok feketék, szőrözete is egyszínű szürkéssárga, legfeljebb az ízek csúcsán elmosódottan sötétebb. Teste fekete, felületét sárgás, lesimuló és foltokba tömörülő szőrözet fedi. Az előtor hátán a szőrözet hosszanti középvonalba tömörül. A lesimuló szőrözet mellett sötét, felálló és gyér, hosszú szőrözetet is találunk (167. ábra). 8—15 mm.

Előfordul Közép-Európában, a Balkán félszigeten és Kisázsiában, Ukrajnán át Turkméniáig, valamint a Kárpát-medencében, ahol azonban ritka, és csak szórványosan található xerotherm lelőhelyeken. Magyarországon az Alföldön, a

Középhegység déli peremterületein gyűjtötték (Budapest, Pécel, Isaszeg, Dabas, Siófok, Öszöd, Kalocsa, Debrecen, Tokaj). Lárvája a macskahere (*Phlomis tuberosa*) szárában él. Az imágó május—júniusban a tápnövényén található

hirsutula FRÖL.

2 (1) A csápízek élesen gyűrűzöttek, a 3. íztől a tövük szürke, a végük fekete, sokszor az ízek tövének alapszíne vöröses. Az előtor hátán gyakran vannak harántos vörös foltok. Teste fekete, gyenge fémes

167. ábra. *Pilemia hirsutula* FRÖL. ♂ (Eredeti)

fénnyel, felületét szürkésfehér, lesimuló és foltokba tömörülő szőrözet fedi. Elálló hosszabb szőrök csak a fejen és az előtor hátán találhatók. A világos szőrözet az előtor hátán hosszanti keskeny sávba tömörül. 9—13 mm.

Előfordul Dél-Franciaországban, a Balkán félszigeten és Kisázsiában, Magyarországon és Erdélyben. Nálunk ritka (Mezőkovácsháza, Pécs, Simontornya). Tápnövénye irodalmi adat szerint az *Anchusa Barrelieri*; ez a növény nálunk pusztafüves és sziklafüves lejtőkön, löszpusztákon élő mészkedvelő, dombvidéki, pontusi-mediterrán faj. A bogár május—júniusban a tápnövényén található (= *anchusae* FUSS)

tigrina MULS.

91. nem: **Phytoecia** MULS.

Testük nyúlánk vagy zömök, a válltól hátrafelé többnyire gyengén keskenyedő. Fejük olyan széles, vagy kissé szélesebb, mint az előtor háta, a csápdudorok között lapos, elöl kissé domború és széles; szemeik nagyon mélyen kikanyarítottak vagy osztottak (169. ábra: A—B), finoman recézettek, csápdudoraik nem emelkednek ki. A rágók vége hegyes, nem behasított. Csápjaik

majdnem elérik a szárnyfedők végét (♂), vagy rövidebbek (♀); az 1. íz a vége felé megvastagodott, olyan hosszú, mint a 3. íz, a 3. íz valamivel hosszabb, mint a 4., és jóval hosszabb, mint az 5. (169. ábra: C—D). Az előtor háta harántos (133. ábra: M), oldalt bütyök vagy fog nélkül, korongján olykor csupasz kiemelkedésekkel. Szárnyfedőik a vállon a legszélesebbek, hátrafelé elkeskenyednek, a végük rézsút befelé lemetszett, külső csúcsszögletük többnyire éles. Felületük egyenletesen szőrözött. A melltő nyúlványa keskeny, végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt szélesen nyitottak. Lábaik rövidek, a középső lábszárak külső élén tompa szöglet van. Lábfejeik rövidek és szélesek, a hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2., a 3. íz kissé szélesebb, mint a 2., mélyen kikanyarított, a karomíz majd felével hosszabb, mint a 3., a karmok hasítottak, vagy a tövükben éles fog van (133. ábra: S).

Ide több mint 160 faj tartozik, amelyek nagy része palearktikus, és csak néhány faj fordul elő az etiópiai régióban. Faunaterületünkön 13 faj honos. Valamennyi faj lárvája különböző lágyszárú növények szárában fejlődik.

1 (20) Szemeik mélyen kikanyarítottak, de nem teljesen kettéosztottak (169. ábra: A).

2 (3) Az 1. csápíz külső oldalán éles léc húzódik (169. ábra: C) (1. alnem: *Cardoria* MULS.). — Feketés, a csápok, a lábak és a szárnyfedők, valamint az előtor háta néhány folt kivételével barnásak. Felületét finom szürkésbarna, lesimuló szőrözet borítja, a pajzsocska és egy folt az előtor korongján a pajzsocska előtt sűrű, fehér szőrökkel fedett. Az előtor háta szív alakú (169. ábra: G), elöl olyan széles, mint a szárnyfedők töve, alig láthatóan pontozott, szárnyfedői egyenetlenül és szórtan pontozottak. 8—14 mm.

Előfordul a Bécsi-medencétől a Kárpát-medencén át Ukrajnáig és a Balkán félszigeten át Kisázsiáig és Örményországig. Magyarországon szórványosan fordul elő, főleg sztyepterületeken, sziklafüves lejtőkön (Budapest: Sas-hegy, Pécel, Esztergom, Legénd, Siófok, Balatonendréd, Zamárdi, Ságvár, Kaposvár, Pécs). Lárvája, életmódja ismeretlen. Az imágó áprilistól júniusig fűféléken található

scutellata FABR.

Változata:

1. Előtora teljesen fekete, szárnyfedői is feketésbarnák. — Előfordul a törzsalakkal együtt ab. **obscuricolor** PIC

3 (2) Az 1. csápíz külső oldalán nem emelkedik ki éles léc (169. ábra: D).

4 (9) A szárnyfedők lehajló oldalszegélye a vállon, és olykor a vállszöglet is sárga (2. alnem: *Musaria* THOMS.).

5 (8) Feje sárgásvörös, fekete pettyekkel.

6 (7) Az előtor háta sárgásvörös, korongján a közepe előtt 4, a töve előtt 3 kiemelkedő fekete folt van, az elülső és hátulsó szegély nem fekete, csak oldalszegélye, illetve a melltő oldala fekete (169. ábra: K).

A fejtetőn az előtor elülső szegélyétől gyakran fedetten 3, és a homlokon a csápdudorok között 3 kis fekete folt van. Szárnyfedői feketék, csak a vállszöglet alul sárga, felülete lesimuló szürkéssárga szőrözettel sűrűn fedett, de a lehajló szegély szőrözete a válltól a csúcsig fekete, emiatt a szárnyfedők szegélye feketének, felülete szürkének tűnik. Lábai sárgák, lábfejei feketék, az elülső comb vége alul, a középső alul-felül, és a hátulsó köröskörül fekete. Potroha

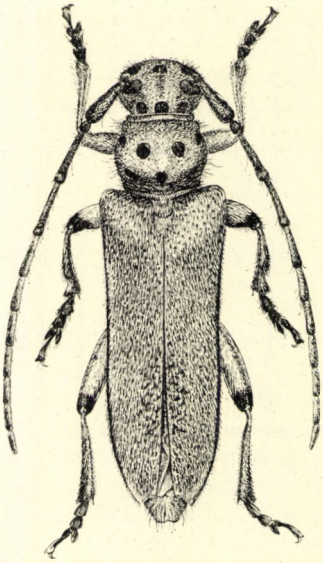

168. ábra. *Phytoecia Argus* FRÖL. ♂ (Eredeti)

sárga, az 1. és a 2. szelvény a szegélye kivételével fekete, a 2 utolsó szelvény többnyire teljesen sárga, olykor fekete folttal. A középső és hátulsó lábszár vége is kissé fekete (168. ábra). 10—21 mm.

Előfordul Ausztriában, Dalmáciában és a Kárpát-medencében. Nálunk főleg az Alföldön és a dombvidéken elterjedt, de ritka (Budapest környéke, Pécel, Csepel, Káposztásmegyer, Dunaharaszti, Cinkota, Peszér, Kecskemét, Kalocsa, Kiskunfélegyháza, Tiszaalpár, Sukoró, Siófok, Sátoraljaújhely). Tápnövénye a pusztafüves, sziklafüves lejtőkön, homokpusztákon előforduló változó gurgolya (*Seseli varium*)

Argus FRÖL.

Változatai:

1. A homlok közepén a csápgödrök között egy kis fekete folt hiányzik — Ritka (Csepel) ab. **inscripta** PLAV.

2. Olyan, mint a törzsalak, de az előtor 2—2 oldalsó fekete foltja hosszirányban összekötött egymással (169. ábra: L). — Eddig csak a Keleti-Kárpátokból (Máramaros) került elő [ab. **Prokši** HEYR.]

7 (6) A sárgásvörös előtor hátának elülső- és hátulsó szegélye szélesen fekete, korongfoltjai nagyok, és a tőszegély előtti 3 folt a fekete szegéllyel összekötött, legfeljebb a középső tőfolt áll szabadon

(169. ábra: M—N). A fej fekete foltjai is nagyok, a fejtető foltjai a nyakon összekötöttek. Lábai és potroha ugyanúgy színezett, mint az előző, de a középső comb töve erősen, a hátulsó comb töve gyengén fekete, a combok végén a foltok nagyobbak, a középső és hátulsó lábszár végén a fekete színeződés kiterjedtebb. A szárnyfedőkön a széles oldalszegély ugyanúgy feketén szőrözött, mint az előző fajon, felülete szürkéssárga vagy szürke. 8—14 mm.

Előfordul a Pireneusoktól Németországon, Csehszlovákián át Magyarországig. Hazánkban ritka (Budapest, Sukoró, Siófok, Gyenesdiás). Tápnövényét nem ismerjük, az imágó *Potentilla*-fajokon található (V—VII) (= *Tichyi* HEYR.)

rubropunctata GOEZE

Változatai:

1. A középső homlokfolt a fej középvonalában a fejtető középső foltjával van összekötve (169. ábra: O). — Ritka (Siófok) ab. **confluentevittata** BREUN.

2. Olyan, mint az előző, de az egész potroh fekete és a lábszáruk a tövük kivételével ugyancsak fekete. — Nálunk még nem találták [ab. **obscurior** PIC]

3. Feje 2 kis homlokfolt kivételével fekete, az előtor is nagyrészt fekete. — Magyarországon még ismeretlen [ab. **nigrescens** PIC]

8 (5) Feje teljesen fekete, előtora vörösessárga, de köröskörül feketén szegélyezett, és korongján 2 fekete petty van. Szárnyfedői feketék, a vállszöglet azonban sárga. Combjai, lábszárai egyszínű sárgás-

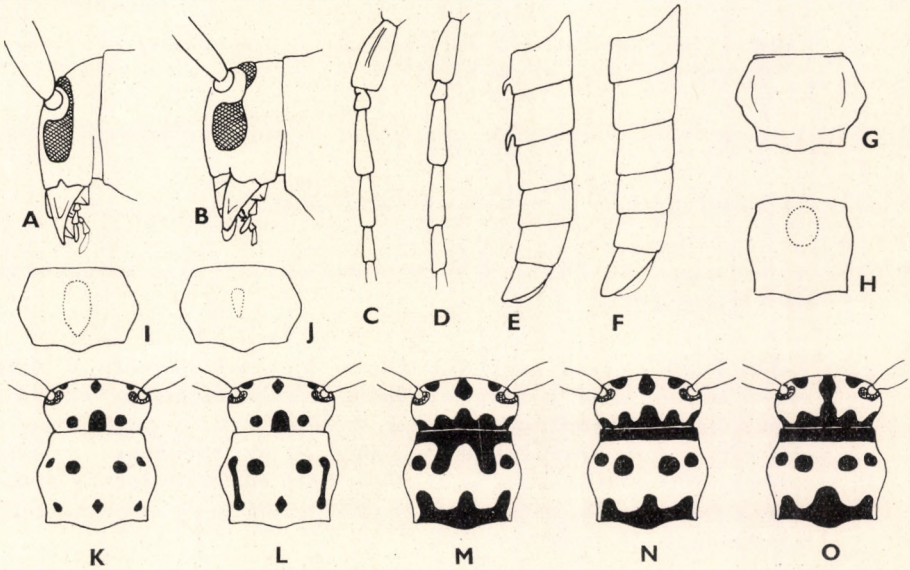

169. ábra. A: *Phytoecia scutellata* FABR. és B: *Ph. coerulescens* SCOP. feje oldalnézetben — C: *Ph. scutellata* FABR. és D: *Ph. Argus* FRÖL. csáptöve — E: *Ph. uncinata* REDTB. és F: *Ph. molybdaena* DALM. hímjének potroha oldalnézetben — G: *Ph. scutellata* FABR., H: *Ph. virgula* CHARP., I: *Ph. pustulata* SCHRANK és J: ab. *brevenotata* PIC előtora — K: *Ph. Argus* FRÖL. *forma typica*, L: ab. *Prokši* HEYR., M—N: *Ph. rubropunctata* GOEZE *forma typica* és O: ab. *confluentevittata* BREUN. fejének és előtorának rajzolata (Eredeti)

vörösek, lábfejei feketék. Melle fekete, potroha sárgásvörös, de az 1. és 2. szelvény közepe fekete. A fej és az előtor durván és sűrűn pontozott, a szárnyfedők a vállon durván, hátrafelé finomabban pontozottak. A szárnyfedők felületét finom, lesimuló szürkéssárga szőrözet fedi, a mell szőrözete hosszú, sárga és sűrű (170. ábra). 9,5—16 mm.

Előfordul Spanyolországtól Európán át Szibériáig és Szíriáig. A Kárpát-medencében elterjedt, Magyarországon is gyakori, főleg a dombvidéken és az alacsonyabb hegyvidéken. Tápnövénye az aranyos baraboly (*Chaerophyllum aureum*) és a széleslevelű bordamag (*Laserpitium latifolium*), valamint a völgycsillag (*Astrantia major*), a lárva ezek gyökereiben él (171. ábra: A). Az imágó májustól júliusig a tápnövényén található (= *bipunctata* PILL. & MITTERP., *affinis* HARR.)

nigripes VOET

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők szőrözete fekete. — Nálunk sokkal gyakoribb, mint maga a törzsalak (= *nigrohirta* J. MÜLL., *nigropubescens* PIC nec REITT.) ab. **subaurata** PIC

2. Olyan, mint az előző, a szárnyfedők szőrözete fekete, de az előtor hátának korongja nagyrészt fekete. — Nálunk még nem gyűjtötték [ab. **Milliati** PIC]

3. Olyan, mint a törzsalak, a szárnyfedők szőrözete szürke, de az előtor hátának korongja középen jórészt fekete. — Nálunk is előfordulhat [ab. **nigrina** PIC]

4. Olyan, mint a törzsalak, de az előtor hátának korongja többé-kevésbé barna. — Magyarországon még nem gyűjtötték [ab. **compacta** PIC]

9 (4) A szárnyfedők vállszöglete nem sárga (3. alnem: *Phytoecia* s. str.).

10 (17) Az előtor háta és a potroh egyszínű sötét.

11 (16) A test alapszíne fekete, felülete szürkésfekete vagy sárgásszürke szőrözettel fedett.

12 (13) Lábai feketék, csak az elülső lábszár hasoldala sárgás. A hímek elülső csípőin kicsi, a hátulsó csípőin erősebb fogacska van. Teste fekete, felületét sűrű szürkésfehér szőrözet fedi. A pajzsocska, az előtor hosszanti középvonala és a mell oldalai sűrűbben és világosabban szőrözöttek. A fej és az előtor háta sűrűn és durván pontozott, a szárnyfedők pontozása elöl szintén durva, de szórt, hátrafelé finomabb. 6—12 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, a Szovjetunió európai felén át Szibériáig és a Kaukázusban, Örményországban és a Balkán félszigeten. Faunaterületünkön a síkságon és dombvidéken elterjedt, nem ritka. Tápnövényei különböző *Chrysanthemum-*, *Artemisia-* és *Solidago*-fajok. Az imágó májustól júliusig a tápnövényein található

nigricornis FABR.

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de elülső lábszára egészen vagy csak a tövén vöröses. – Gyakori, nálunk a törzsalaknál gyakoribb ab. **solidaginis** BACH

2. Olyan, mint a törzsalak, de a felület szőrözete zöldessárga, a pajzsocska, az előtor középső és 2 oldalsávja sűrűbben sárgásan szőrözött. – Gyakori (= *tristriga* REITT.) ab. **julii** MULS. & GOD.

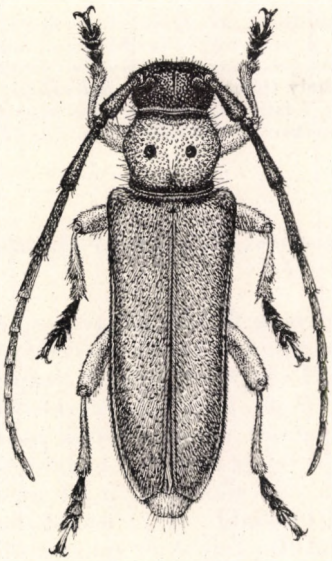

170. ábra. *Phytoecia nigripes* VOET ♂ (Eredeti)

13 (12) Legalább az elülső combok vége sárga, vagy valamennyi combja a tövük kivételével sárgásvörös.

14 (15) Valamennyi combja a tövük kivételével sárgásvörös. Teste fekete, lesimuló szürke szőrözettel sűrűn fedett, a pajzsocska, az előtor hosszanti középsávja, a homlok a csápok töve előtt és a melloldalak sűrű sárgás szőrözettel. Az elülső lábszár csaknem teljesen világos, a középső és hátulsó lábszár barnás, a lábfejek feketék. A fej és az előtor háta sűrűn pontozott, szárnyfedői elöl durvábban pontozottak, mint az előtor háta, a pontozás hátrafelé fokozatosan finomabb. 5–12 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, keleten az Uráig, délen a Kaukázuson át Kisázsiáig. Faunaterületünkön mind a síkságon, mind a hegy- és dombvidéken elterjedt, közönséges. Lárvája (171. ábra: B; bábja: F) a pasztinák (*Pastinaca sativa*), a sárgarépa (*Daucus carota*) és hasznos földitömjén (*Pimpinella saxifraga*) szárában és gyökértörzsében él. Az imágó május–júniusban a tápnövényein található (= *ephippium* FABR.)

icterica SCHALL.

15 (14) A középső és hátulsó combok feketék, az elülső comb töve fekete, a vége a közepétől sárgásvörös. Az elülső lábszárak a végük kivételével sárgásvörösek. Fekete, finom szürke szőrözettel fedett, az

előtor hátán 1 sáv a középen, a pajzsocska és a melloldalak szőrözete fehér. A fej és az előtor háta sűrűn pontozott, a szárnyfedők a tövükön is alig erősebben pontozottak, mint az előtor háta, hátrafelé a pontozás fokozatosan finomabb és szórtabb, a szárnyfedők korongján egy tompa él fut végig. A hímek hátulsó csípőiből 1—1 éles fogacska áll ki. 6—11 mm.

Előfordul majdnem az egész Európában, Szibériában és Kisázsiában. Faunaterületünkön a nem leggyakoribb faja, mind a síkságon, mind hegy- és dombvidéken közönséges. Lárvája különböző ernyősvirágú növények, főleg azonban a csemegebaraboly (*Chaerophyllum bulbosum*), erdei turbolya (*Anthriscus silvestris*), völgycsillag (*Astrantia major*), sárgarépa (*Daucum carota*) és medvetalp (*Heracleum*) gyökereiben él. Az imágó április végétől júliusig a tápnövényein található

cylindrica L.

Változata:

1. Olykor a középső combok végének belső oldalán kis vöröses folt van. — A törzsalak között nem ritka ab. **pannonica** HEYR.

16] (11) A test alapszíne élénk fémfényű, fémes kékeszöld vagy kék, olykor lilás. Az elülső combok a tövük kivételével és az elülső lábszárak a végük kivételével sárgásvörösek. A csáp tőízei és a lábai is fémes színűek. Testét finom, lesimuló, szürkésfehér szőrözet fedi, de a fej és az előtor, valamint a szárnyfedők hosszú, világos, felálló szőrözettel fedettek. A fej és az előtor nagyon sűrűn pontozott, a szárnyfedők pontozása elöl durvább, mint az előtor hátán, hátrafelé a pontozás kissé finomabb. A ♂ utolsó haslemeze középen mélyen benyomott; a hátulsó csípőkön sokszor alig észrevehető, máskor jól fejlett fogacska van. 6—12 mm.

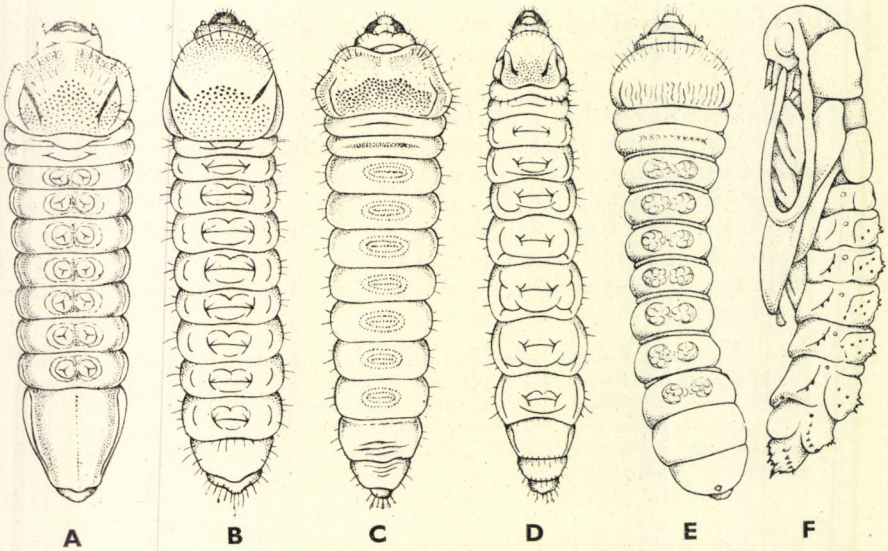

171. ábra. A: *Phytoecia nigripes* VOET, B: *Ph. icterica* SCHALL., C: *Stenostola ferrea* SCHRANK, D: *Oberea oculata* L., E: *Tetrops praeusta* L. lárvája — F: *Phytoecia icterica* SCHALL. bábja oldalnézetben (A—C, F: DEMELT, D: SCHERF, E: KEMNER nyomán)

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Szovjetunió európai felének déli részén, a Kaukázusban, Kisázsiában, Szíriában és Egyiptomban. Faunaterületünkön mindenfelé elterjedt és közönséges. Tápnövényei különböző keresztesvirágú növények, mint amilyenek a vadrepce (*Sinapis arvensis*), a rekenyő (*Rapistrum perenne*), sebforrasztó zsombor (*Sisymbrium Sophia*). A lárva a növények gyökértörzsében és a szár földközeli részében fejlődik. Az imágó május—júniusban a tápnövényén található (= *rufimana* FABR.)

coerulea SCOP.

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de színe tiszta fémeszöld. — Gyakori
ab. **gilvimana** MÉN.

2. Olyan, mint a törzsalak, de a homlok és a fejtető, valamint az előtor korongja feketéskék, a homlok elülső része, a halánték és a nyak oldala, valamint az előtor oldalai és a szárnyfedők lilás ibolyakék színűek. — Ritka (Kaba)
ab. **nigrocyanea** HEYR.

17 (10) Az előtor hátán sárgásvörös folt van, és ugyanilyen színű a potroh vége is. A combok is a tövük és a térdeik kivételével nagyobbára jórészt sárgásvörösek.

18 (19) Az előtor hátán a sárga folt kerekded, a közepe előtt elhelyezett, lapos (169. ábra: H). Az előtor háta csak kissé szélesebb, mint amilyen hosszú, sűrűn pontozott, de a pontozás hosszirányban nem ráncolt. Teste fekete, lesimuló szürkés szőrökkel fedett, az elülső combok a közepüktől és az elülső lábszárak szinte teljesen sárgásvörösek, a középső és hátulsó combok a széles tövük és keskeny térdük kivételével vörösessárgák. A potroh utolsó haslemeze és a megelőző szelvény vége kétoldalt sárgás. 6,5—12 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Szovjetunió európai felének középső és déli részén át Szibériáig és Kazahsztánig. Faunaterületünkön elterjedt és nem ritka. Lárvája különböző dudvanövények gyökereiben és szárának alsó szakaszában fejlődik, mint amilyenek az *Achillea, Artemisia, Daucus* és *Chrysanthemum*. Az imágó május—júniusban a tápnövények levelein található

virgula CHARP.

Változatai:

1. Olykor az előtor háta a vörös foltnál erősebben kiemelkedik és közepe nem pontozott. — Előfordul Magyarországon is, de közelebbi lelőhelye ismeretlen
ab. **cyclops** KÜST.

2. Egyes esetekben a potroh utolsó szelvénye is fekete, legfeljebb kétoldalt van 1—1 kis vöröses folt. — Nálunk még nem találták [ab. **Bravardi** PIC]

3. Olyan, mint a törzsalak, de szőrözete sűrűbb, szürkésfehér, az előtor hátán középen szőrcsík fut végig. — Magyarországról még nem ismeretes
[ab. **grisea** PIC]

19 (18) Az előtor hátán a sárga folt hosszúkás tojásdad, az elülső és hátulsó szegélytől közel egyforma távol van (169. ábra: I), középen az előtor ormósan kiemelkedő. Az előtor háta sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai erősen ívelt, felülete nagyon sűrűn és hosszirány-

ban ráncolva pontozott. Teste fekete, szárnyfedői gyenge ólmos fénnyel. A lábak színe olyan, mint az előző faj esetében. A potroh utolsó haslemeze sárgás (172. ábra). 6—9 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Kaukázuson át Iránig, Kisázsiában, Ukrajnán át Közép-Ázsiáig és Marokkóban. Faunaterületünkön elterjedt és közönséges. Tápnövényei különböző cickafark- és margitvirágfajok. Az imágó áprilistól júliusig tápnövényein található. A lárvák a növények gyökereiben fejlődnek, és generációjuk egyéves (= *posegana* PILL. & MITTERP., *lineola* FABR.)

pustulata SCHRANK

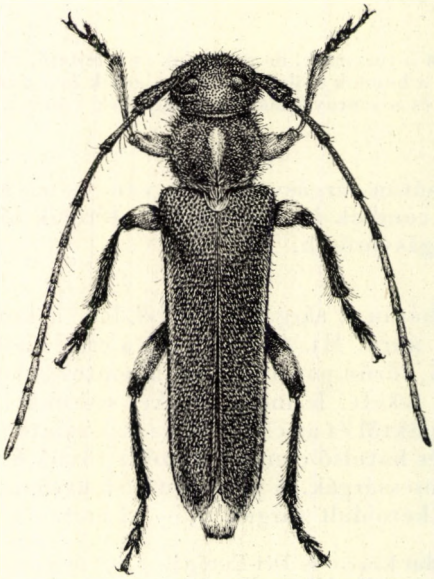

172. ábra. *Phytoecia pustulata* SCHRANK ♂ (Eredeti)

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők fémeskék fényűek. — Magyarországon még nem találták [ab. **coeruleata** BREUN.]

2. Olyan, mint a törzsalak, de az utolsó előtti potrohszelvény hát- és haslemeze sárgásvörös. — Ritka (Budapest, Magyaróvár) ab. **parterufoabdominalis** BREUN.

3. Olyan, mint a törzsalak, de a combok nagy részben feketék. — Magyarországról még nem ismerjük [ab. **obscuripes** PIC]

4. Olyan, mint a törzsalak, de a középső és hátulsó lábszárak részben sárgásak. — Ritka (Budapest, Nadap) ab. **macedonica** PIC

5. Olyan, mint a törzsalak, de az előtor hátának sárgás foltja nagyon apró (169. ábra: J). — A törzsalak között nem ritka ab. **brevenotata** PIC

6. Olyan, mint a törzsalak, de az előtor hátának sárgás foltja nagyon apró; sárgásvörös még az elülső comb vége, az elülső lábszár töve és a farfedőn egy kis folt. — Magyarországról még nem ismeretes [ab. **parvimacula** ROUBAL]

20 (1) Szemeik teljesen kettéosztottak (169. ábra: B) (4. alnem: *Opsilia* MULS.).

21 (22) A rágók vége kéthegyű. A test alapszíne fekete, de felületét lesimuló, sűrű zöldeskék szőrözet fedi. A fejtető két oldalán, az előtor hátának középvonalában és kétoldalt 1—1 sáv, valamint a pajzsocska szőrözete sűrűbb és világosabb. A fej és az előtor szórtan pontozott, a szárnyfedők tövének pontozása alig erősebb, mint az előtoré, hátrafelé pedig fokozatosan finomabb. A szárnyfedők egyenként lekerekítettek. A csáp alul szürkén, felül feketén szőrözött. 8—14 mm.

Előfordul Észak-Afrikában Marokkótól Algériáig, egész Dél- és Közép-Európában, a Kaukázusban, Kisázsiában és Szíriában. Faunaterületünkön általánosan elterjedt és közönséges. Tápnövénye a kígyószisz (*Echium vulgare*), a közönséges ebnyelvűfű (*Cynoglossum officinale*), különböző cickafarkfajok (*Anchusa*) és a gyöngyköles (*Lithospermum*). A lárva a tápnövények szárában él. Az imágó májustól júliusig a tápnövényeken található (= *virescens* FABR.) — Kígyószisz cincér

coerulescens SCOP.

Változatai:

1. Olyan, mint a törzsalak, de szőrözete szürkéskék. — Magyarországon ritka (Budapest, Cinkota) ab. **cobaltina** CHEVR.

2. Olyan, mint a törzsalak, de a felület szőrözete sárgászöld. — Nem ritka ab. **flavicans** MULS.

3. Olyan, mint a törzsalak, de a szőrözete szürke. — Nagyon gyakori ab. **grisescens** CHEVR.

4. Olyan, mint a törzsalak, de a felület szőrözete szürkés rózsaszín. — Nálunk még nem került elő [ab. **Dufourei** AURIV.]

5. A felület szőrözete szürkésfekete. — Gyakori ab. **obscura** BRIS.

6. Olyan, mint a törzsalak, de a szőrözet élénk fémfényű zöld színű. — Magyarországon még nem került elő [ab. **Marthae** BREUN.]

22 (21) A rágók vége egyszerű heggyel. Teste fekete, fémfénnyel, vagy határozottan fémes színű kék, felülete gyéren szőrözött.

23 (24) Fekete, acélkék fénnyel, az előtor négyszögű, durván és sűrűn pontozott, a pontok egymástól jól elkülönítettek. A fej pontozása finomabb, és a homlokon szórt, a szárnyfedők a tövükön durván és sűrűn, hátrafelé ritkábban és finomabban pontozottak. A ♂ 1. és 2. haslemezének végén a középen nagy, hátrafelé hajló kampós fog áll ki (169. ábra: E), amely oldalnézetben még a felragasztott példányokon is jól látható. A felület szőrözete finom és szürke, a pajzsocska, az előtor hátának középvonala és kétoldalt 1—1 sáv kissé dúsabban szőrözött, emiatt világosabbnak látszik. 6—9 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, Ukrajnában és Bulgáriában. Magyarországon az alacsonyabb hegyvidék és dombvidék lomblevelű erdőiben, erdei tisztásokon, erdőszegélyeken elterjedt, de nem gyakori. Tápnövénye a *Lithospermum* és *Cerinthe*. Az imágó május—júniusban a tápnövényein található

uncinata REDTB.

24 (23) Élénk fémfényű zöld vagy kék, nagyon finoman, fehéresszürkén szőrözött. Az előtor háta hosszabb, mint amilyen széles, különösen a ♂ esetében; nagyon durván és sűrűn pontozott, a pontok részben ráncokat alkotnak, összefolynak egymással, A homlok pontozása alig finomabb, de szórtabb, szárnyfedői még durvábban és sűrűn pontozottak. A hímek első 2 haslemezén nincsenek kampók (169. ábra: F). 4,5—7 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, Észak-Afrikában, Dél-Ukrajnában, valamint Iránban. Faunaterületünkről sok irodalmi adat van, de ezek nagy része téves, és az előző fajra vonatkozik. Magyarországról egyetlen hitelt érdemlő lelőhelye ismeretes: Balatonendréd. E faj Közép-Európában már nagyon ritka, és csak szórványosan fordul elő, délen gyakori. Tápnövényei különböző lágyszárú növények, mint amilyenek a *Cerinthe*, a *Lithospermum* és a *Cynoglossum*, sőt egyesek szerint még a *Papaver rhoeas* is. Az imágó május—júniusban a tápnövényein található

molybdaena DALM.

92. nem: **Stenostola** MULS.

Testük keskeny, nyúlánk, párhuzamos szélű, de a szárnyfedők a közepükön túl ívelten kissé kiszélesednek, majd a végükön tompán kerekítettek. Fejük kissé (♀) vagy jóval szélesebb (♂), mint az előtor háta, szemeik mélyen kimetszettek, erősen (♂) vagy gyengén domborúak (♀), pofáik a szemek előtt rövidek, mert a szemek nagyok (♂), vagy pedig hosszabbak, mert a szemek kisebbek (♀) és előrefelé elszűkülnek. Homlokuk elöl széles, gyengén domború, hátul lapos és keskeny, a csápdudorok alig emelkednek ki a homlok síkjából. Csápjaik hosszúak, vékonyak, a szárnyfedők végét túlhaladják; az 1. íz duzzadt, olyan hosszú, mint az 5., a 3. íz nagyon hosszú, sokkal hosszabb, mint a 4. vagy az 5., a csáp alul pillaszőrös. Az előtor háta hengeres, oldalt bütyök vagy fog nélkül. A szárnyfedők vége egyenként lekerekített. A melltő nyúlványa nagyon keskeny és alacsony, úgyhogy a csípők érintkeznek egymással; az elülső csípők ízületi vápái hátul és oldalt is, de itt széles háromszög alakban nyitottak. A mellközép nyúlványa ugyancsak nagyon keskeny. A farfedő vége a ♀-en hirtelen lehajló. Lábaik vékonyak, rövidek, de a hátulsó comb sokkal hosszabb, mint a többi, a 4. haslemez tövét eléri. Lábszárai is vékonyak, a középső lábszár külső oldala élszerű. A hátulsó lábfej 1. íze kétszer olyan hosszú, mint a 2., a 3. íz szélesebb, nagyon mélyen kimetszett, mindegyik karom kéthegyű, de a belső hegyek rövidebbek (133. ábra: P).

Az eddig ismert 13 palearktikus fajból faunaterületünkön 2 faj fordul elő.

1 (2) Szárnyfedőik kissé érceszölden ragyogó feketéskék színűek, erősen fénylők, durván pontozottak. A mellvég oldallemezének fehér szőrszegélye keskeny. Felülete finom, lesimuló fehéresszürke szőrözettel, a fej, az előtor háta és a szárnyfedők töve sűrűbben, vége felé ritkábban felálló, hosszú szőrözettel fedett. A pajzsocska, az előtor oldalán 1—1 hosszanti sáv, a szemek szegélye többnyire sűrűbb fehér szőrözettel borított. 10—13 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, valamint a Kaukázusban. Faunaterületünkön elterjedt, Magyarországon a hegy- és dombvidéken található, de meglehetős ritka (Budapest, Esztergom, Zirc, Siófok, Pécs). Lárvája különböző

lomblevelű fák, de főleg hárs vastag ágaiban, törzsében fejlődik. Az imágó májustól júliusig a tápnövényein található (= *nigripes* FABR., *ferrea* PANZ., REITT., KUHNT, GANGLB, nec SCHRANK)

dubia LAICH.

2 (1) A szárnyfedők ólomszürke színűek, alig van kékes fényük, pontozásuk finomabb, egyenletesebb, fénytelen. A mellvég oldallemezeinek fehéres szőrszegélye széles. Felületét sűrű fehéresszürke, lesimuló szőrözet fedi, a fej és az előtor háta, valamint a szárnyfedők

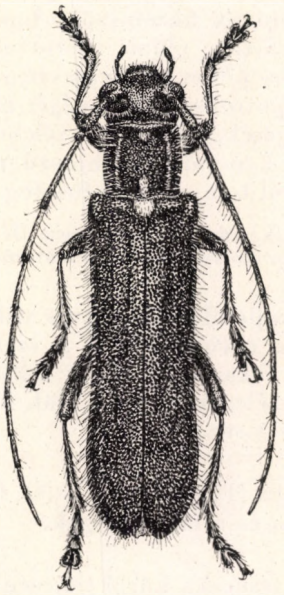

173. ábra. *Stenostola ferrea* SCHRANK ♂ (Eredeti)

töve hosszú, felálló, sötét szőrökkel, a szárnyfedők felálló szőrözete rövid. A pajzsocska, az előtor hátoldalán 1—1 előrefelé elmosódó sáv, a homlok és a szemek szegélye hosszabb és sűrűbb fehér szőrözettel (173. ábra). 10—13 mm.

Előfordul Közép-Európában, a Szovjetunió európai felének déli részében és a Kaukázusban. Faunaterületünkön elterjedt, gyakoribb, mint az előző, Magyarországon mind a síkságon, mind a hegy- és dombvidék lomberdeiben megtalálható. Lárvája (171. ábra: C) különböző lomblevelű fákban, mint hárs, fűz (*Salix aurita* és *S. caprea*), gyertyán, mogyoró, nyár, dió, szil, valamint gyümölcsfákban fejlődik, főleg azonban a hárs lehullott, vastagabb ágaiban található. Az imágó áprilistól júniusig a tápnövényei levélzetén, száraz ágain gyűjthető (= *nigripes* GANGLB., REITT., KUHNT, nec FABR.) — H á r s f a c i n c é r

ferrea SCHRANK

93. nem: **Oberea** MULS.

Testük hosszúra nyúlt, keskeny, párhuzamos szélű, hengeres. Fejük olyan széles, mint az előtor háta, szemeik mélyen kimetszettek (133. ábra: J), de a legkeskenyebb helyen is olyan szélesek, mint a 3. csápíz töve, finoman

recézettek és meglehetős laposak. Homlokuk elöl széles és domború, a csápgödrök között benyomott, a fejtetőn keskeny. Pofáik többé-kevésbé hosszúak, előrefelé elkeskenyednek, a fejpajzs éles harántvarrata nem éri el a pofák végének a vonalát. Rágóik vége hegyes. Csápjaik nem érik el a test hosszát, az 1. íz rövidebb, mint a 3., a 3. hosszabb, mint a 4. vagy 5. Az előtor háta négyszögű, hengeres, oldalai majdnem párhuzamosak, fog vagy bütyök nélkül, töve előtt harántbenyomattal. Szárnyfedőik hosszúak, párhuzamosak, a végük ferdén befelé lemetszett vagy majdnem lekerekített, felületük finom lesimuló szőrözettel és durva, helyenként sorokba rendezett pontokkal. A melltő nyúlványa a csípők közt keskeny, mögöttük háromszögű lapban kiszélesedik. Az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt nyitottak. A mellközép nyúlványa többé-kevésbé keskeny, de a csípőket jól elválasztja egymástól. Lábaik rövidek, a hátulsó combok vége a 2. potrohszelvény végét nem haladja túl, combjaik, lábszáraik vastagok, erőteljesek, lábfejeik szélesek. A hátulsó lábfej 1. íze sokkal hosszabb, mint a 2., a 2. majd olyan hosszú, mint a 3., a 3. mélyen kimetszett; a karmok tövében belül tompa vagy éles fog van (133. ábra: R).

Ide mintegy 250 faj tartozik, amelyek nagy része Délkelet-Ázsia lakója. A palearktikumban mintegy 50 faj fordul elő, amelyek közül faunaterületünkön csak 6 faj honos.

1 (8) A szárnyfedők lehajló oldalszegélye a vállon sárga. Szemeik nagyok, ennélfogva pofáik rövidebbek, s a szemek alsó szegélye a rágók tövéhez közelebb fekszik. A rágók külső oldala szabályosan ívelt, rágói rövidek és szélesek. A felső ajak fénylő, elöl hosszú szőrökkel (1. alnem: *Oberea* s.str.).

2 (7) Az előtor háta sárga (175. ábra: K—N), feje fekete, a test alul nagyrészt vagy teljesen és a lábai sárgák.

3 (4) Szárnyfedői a pajzsocska körül teljesen feketék, csupán a lehajló tőszegély a váll és a pajzsocska között sárga. Előtora, hasa, lábai teljesen sárgák, az előtor hátán 2 kerek, fekete petty van (175. ábra: K). A szárnyfedők sűrű fehéresszürke szőrözettel, amelyek a mély, durva pontokat csupaszon hagyják. A sárga testrészek szőrözete is sárga (174. ábra). 15—21 mm.

Előfordul csaknem az egész Európában és Szibériában, valamint a Kaukázusban. Faunaterületünkön főleg a síkságon és dombvidéken, ártéri füzesekben elterjedt, gyakori. Lárvája (171. ábra: D) különböző fűzfajok vastagabb ágaiban és törzseiben fejlődik, generációja 1—2 éves. Az imágó június—júliusban a tápnövény fiatal hajtásain és levélzetén található — Vörösnyakú fűzcincér

oculata L.

Változatai:

1. Olykor az előtor hátának 2 fekete foltja hiányzik. — Előfordul a törzsalak között, de ritka (Budapest, Kalocsa, Nagymihály) ab. **inoculata** HEYD.

2. Olykor az előtor hátán a normális 2 folton kívül még 2 kis folt van. — Nálunk még nem gyűjtötték [ab. **quadrimaculata** DONISTH.]

4 (3) A szárnyfedők töve a pajzsocska körül és a pajzsocska sárga. A hasoldal nem egyszínű sárga.

5 (6) Az előtor hátán kétoldalt a töve előtt és középen is van 1—1 kis fekete folt (175. ábra: L). A mellközépen a csípők előtt, a mellvég oldallemezének belső sarkában 1—1 kis folt, azonkívül a potroh első 3 szelvényének közepe, valamint az utolsó haslemez vége fekete. A szárnyfedők szórtan és finomabban pontozottak, felületét finom, lesimuló szürke szőrözet fedi. 16—18 mm.

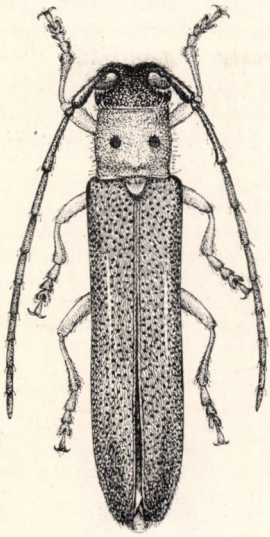

174. ábra. *Oberea oculata* L. ♂ (Eredeti)

Előfordul Közép- és Dél-Európában, az Urál hegységben és Nyugat-Szibériában. Faunaterületünkön főleg a Kárpátok területén elterjedt, Magyarországon csak Debrecenből ismerjük. Lárvája különböző *Lonicera*-fajokban (*L. caprifolium, L. tatarica, L. xylosteum*) fejlődik. Az imágó májustól júliusig tápnövényeinek fiatal hajtásain található

pupillata GYLL.

Változatai:

1. Olykor az előtor hátán a pajzsocska előtti fekete folt hiányzik (175. ábra: M). — Nálunk gyakoribb, mint a törzsalak ab. **bimaculatoides** BREUN.

2. Olyan, mint a törzsalak, de a szárnyfedők pajzsocska melletti sárga foltja a korongon hátrafelé, majd a szárnyfedők közepéig megnyúlik, a varrat azonban fekete. — Ugyancsak gyakori ab. **luteonotata** PIC

3. Olykor az előtor hátának fekete foltjai majdnem teljesen hiányoznak, csak kis barna foltok vannak a helyükön. — Nálunk még nem került elő [ab. **alsatica** PIC]

6 (5) Az előtor háta egyszínű sárga, nincsenek rajta fekete foltok (175. ábra: N). A lábszárak vége és a lábfejek, valamint egy nagy, háromszögű folt a mellvégen és a potroh vége teljesen fekete. A szárnyfedők tövében a sárga folt a pajzsocska körül háromszögű és keskeny. Szárnyfedői durván pontozottak, szőrözete nagyon gyér és fekete. 12—16 mm.

Előfordul Észak-Olaszországban, Dalmáciában, Horvátországban és Magyarországon a Duna—Tisza közén (Kalocsa, Hajós), valamint a Bánságban (Temesvár, Gerebenc), de mindenütt ritka. Lárvája a kecskerágó és a fűz ágaiban él, de életmódját nem ismerjük kielégítően. Az imágó május—júniusban a tápnövényein található (= *melanura* GREDL.)

pedemontana CHEVR.

7 (2) Az előtor háta és egész teste fekete, csupán lábai egyszínű sárgák, a szárnyfedők lehajló oldalszegélye a vállon kicsi sárgás folttal, azonkívül a pajzsocska két oldalán a szárnyfedő nagyon keskenyen sárgán szegélyezett (175. ábra: O). Szárnyfedői durván pontozottak, a pontok a szárnyfedők közepén majdnem szabályos sorokba rendezettek, felületét gyér barnás szőrözet borítja. 11—14 mm.

Előfordul csaknem az egész Európában, a Krím félszigeten és a Kaukázusban. Faunaterületünkön elterjedt, Magyarországon a hegy- és dombvidéken honos. Tápnövénye a mogyoró, de más lomblevelű fákon is megél (dió, gyertyán, éger, szil), a mogyoró egyéves hajtásait kedveli leginkább; a ♀ a peterakás előtt a fiatal hajtást meggyűrűzi, és a gyűrűzött rész alá helyezi petéjét. Az ág vége a gyűrűzés miatt leszárad és letörik. Fejlődése többnyire 2 évig tart. Az imágó májusban jelenik meg, s júliusig rajzik, nappal többnyire a mogyorólevelek fonákján található — Mogyorócincér

linearis L.

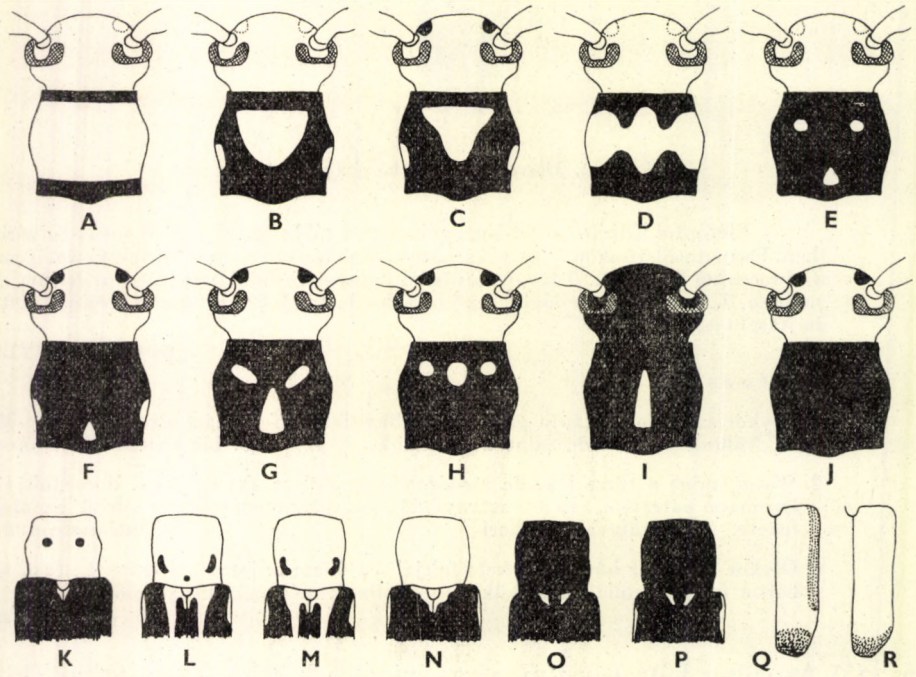

175. ábra. A: *Oberea erythrocephala* SCHRANK ab. *Theophilei* PIC, B—C: ab. *Montandoni* PIC. D: ab. *Planeti* PIC, E—H: ab. *discomaculata* BREUN., I: ab. *hungarica* PIC és J: *forma typica* fejének és előtorának rajzolata — K: *Oberea oculata* L.; L: *O. pupillata* GYLL. *forma typica*. M: ab. *bimaculatoides* BREUN.; N: *O. pedemontana* CHEVR.; O: *O. linearis* L. *forma typica* és P: ab. *limbata* MULS. előtorának és szárnyfedőtövének rajzolata — Q: *Tetrops Starki* CHEVR. és R: *T. praeusta* L. szárnyfedőrajzolata (Eredeti)

Változata:

1. A szárnyfedők lehajló oldalszegélyén egy nagyobb, hosszúkás folt sárga (175. ábra: P). — Ugyanolyan gyakori, mint a törzsalak ab. **limbata** MULS.

8 (1) Szárnyfedői teljesen feketék, a lehajló oldalszegély a vállon sem sárga. Szemei kisebbek, következésképpen a pofák hosszabbnak tűnnek, s a szemek alsó szegélye a rágók tövétől messzebb esik. Rágóik oldalt öblösek, és csak a végük hajlott. A felső ajak fénytelen, pontozott, csak rövid szőrökkel fedett (2. alnem: *Amaurostoma* J. MÜLL.).

9 (10) A szárnyfedők belső fele szabálytalanul vagy szabálytalan sorokban finomabban pontozott. Az előtor háta középen a legszélesebb, előrefelé kissé jobban elkeskenyedik, mint hátrafelé. Teste fekete, feje többé-kevésbé kiterjedten vörös, de a csápok töve között fekete és elmosódottan barna. Előtora fekete, lábai sárgák, hasa fekete, de a potroh utolsó 1—2 haslemeze és az előző szelvények oldala sárga. Általában nagyobb termetű. 13—19 mm.

Előfordul Délkelet-Európában, nyugaton a Bécsi-medencéig, északon a Kisalföldig, tehát Szlovákiában is megtalálható. Magyarországon a nagyobb folyók mentén és az Alföldön elterjedt, helyenként gyakori. Tápnövénye az *Euphorbia palustris*, lárvája a növény szárában él. Az imágó május—júniusban a tápnövényen található

euphorbiae GERM.

Változata:

1. Feje egészen fekete. — Sokkal gyakoribb, mint a törzsalak ab. **histrionis** PIC

10 (9) A szárnyfedők belső fele szabályosan, erőteljesebben rovátkásan pontozott. Az előtor háta majdnem négyszögű, az elülső szegélye nem keskenyebb, mint a hátulsó. Teste fekete, az előtor háta a törzsalak esetében fekete, feje teljesen vörös, csak a csápdudorokon van 1—1 fekete folt (175. ábra: J). Lábai sárgák, potroha fekete, de a potrohvég és az oldalak sárgák. A szárnyfedők felületét sűrű fehéresszürke szőrözet fedi, az előtor és a szárnyfedők töve elálló, hosszú szőrözettel. Termete átlagosan sokkal kisebb és karcsúbb. 9—14 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában, a Kaukázusban, Kisázsiában és Délnyugat-Szibériában. Faunaterületünkön mindenfelé közönséges, mind a síkságon, mind a hegy- és dombvidéken elterjedt. Tápnövényei különböző kutyatejfajok, főleg azonban az *Euphorbia cyparissias*. Lárvája a növény szárában fejlődik. Az imágó májustól júliusig a tápnövényein található. — Pirosfejű kutyatejcincér

erythrocephala SCHRANK

Változatai:

1. A fej és az előtor háta egészen fekete. — Meglehetősen ritka (= *nigriceps* MULS., nec WHITE) ab. **Mulsanti** PLAV.

2. A fej és az előtor fekete, de az előtor hátán középen vörös folt van (175. ábra I). — Magyarországról írták le, de közelebbi lelőhelye nem ismeretes ab. **hungarica** PIC

3. Feje vörös, az előtor háta is teljesen vörös. — Ritka (Trencsén) (= *bicolor* REICHE, nec MEG.) [ab. **Reichei** PLAV.]

4. Feje vörös, az előtor háta is vörös, de az elülső és hátulsó szegélye fekete (175. ábra: A). — Gyakori (= *forma typica* auct.) ab. **Theophilei** PIC

5. Feje vörös, az előtor háta fekete, nagy harántos, zegzugos szélű vörös folttal (175. ábra: D). — Ritkább ab. **Planeti** PIC

6. Feje vörös, az előtor háta fekete, középen kis kerek, kétoldalt 1—1 harántos vörös folttal, vagy az előtor hátán több kisebb vörös folttal (175. ábra: E—H). — Gyakori ab. **discomaculata** BREUN.

7. Feje vörös, az előtor háta fekete, középen nagy, harántos vörös folttal, és kétoldalt is 1—1 vörös folttal (175. ábra: B—C). — Gyakori ab. **Montandoni** PIC

94. nem: **Tetrops** STEPH.

Testük apró, megnyúlt, párhuzamos szélű, nagyon dúsan szőrözött. Fejük olyan széles, mint az előtor háta, szemeik teljesen osztottak (133. ábra: I), az alsó szemrész nagy, kiugró, kerekded, erősen boltozott, a felső kicsi, vese alakú, alig domború. Pofáik sokkal keskenyebbek, mint a szemek, rövidek, előrefelé elszűkülnek. Homlokuk elöl széles, alig domború, a csápok között lapos, hátul keskeny és majdnem lapos. A csápdudorok nem emelkednek ki a homlok síkjából. Csápjaik elérik vagy túlhaladják a test hosszát. Az 1. íz olyan hosszú, mint a 3., a 3. alig hosszabb, mint a 4. vagy az 5. Az előtor háta harántos (133. ábra: N), hátul befűződött, oldalt ívelt, de sem bütyök, sem fog nincs rajta. Szárnyfedői párhuzamosak, a végük kissé ferdén befelé lemetszett, felületük sűrűn és durván pontozott, hosszú szőrözettel. A melltő nyúlványa keskeny, de végig ér, az elülső csípők ízületi vápái hátul zártak, oldalt nyitottak. A mellközép nyúlványa széles és párhuzamos. Lábaik rövidek, a hátulsó combok vége a 2. hasszelvény végét nem éri el. A hátulsó lábfej 1. íze oldalról kissé összenyomott, majdnem kétszer olyan hosszú, mint a 2. íz, a 3. íz erősebben kiszélesedett, a tövéig kimetszett, a karmok tövében széles fog van (133. ábra: T).

Ebbe a nembe 10 faj tartozik, amelyek a palearktikus és nearktikus régió lakói. A 4 palearktikus fajból faunaterületünkön 2 faj fordul elő.

1 (2) Szárnyfedői az oldalukon és a csúcson is nagyon durván pontozottak. Szőrözete fehéres, mindig nagyon hosszú és sűrű. Valamennyi lába egyszínű sárga. Teste fekete, szárnyfedői barnássárgák, a csúcsuk szélesen fekete vagy barna, az oldalszegély a válltól a majdnem fekete csúcsfoltig sötétbarna vagy fekete (175. ábra: Q). 5—6 mm.

Előfordul az Alpesektől a Kárpát-medencén át a Kaukázusig, valamint Dél-Európa középső részén. Faunaterületünkön szórványosan sokfelé megtalálható, Magyarországon ritka (Budapest, Visegrád, Alcsút, Siófok). Lárvája különböző lomblevelű fák (kőris stb.) vékony ágaiban él. Az imágó áprilistól júniusig a tápnövényeinek levélzetén található

Starki CHEVR.

Változatai:

1. Szárnyfedői egészen sötétbarnák vagy feketék. — Ritka (Rozsnyó) [ab. **gilvipes** FALD.]

2. A szárnyfedők sötét oldalsávja hiányzik, csak a csúcs fekete. — Előfordul az Adriai-tenger mentén Isztriában; irodalmi adatok szerint Magyarországon is előfordul, sőt gyakori (tölgyön), de ezek az adatok mind a következő fajra vonatkoznak [ab. **pseudopraeusta** J. MÜLL.

2 (1) A szárnyfedők pontozása, főleg az oldalakon és a csúcs felé, finomabb, szőrözete is általában kissé rövidebb. Az elülső lába sárga, a középső és hátulsó láb nagyrészt fekete vagy barna. Teste fekete, szárnyfedői sárgák, a végük fekete (175. ábra: R) vagy barna (176. ábra). 3—5 mm.

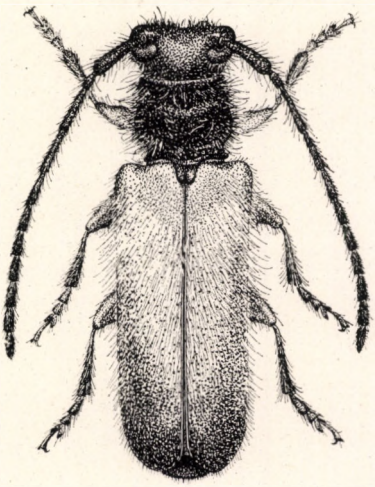

176. ábra. *Tetrops praeusta* L. ♂ (Eredeti)

Előfordul Európában, a Kaukázusban, Kisázsiában és Észak-Afrikában. Faunaterületünkön általánosan elterjedt és közönséges. Tápnövényei a legkülönbözőbb gyümölcsfák, mint amilyenek a szilva, alma, körte, de megtalálható galagonyán, kökényen, zelnicemeggyen, rózsafajokon, kecskerágón; a mi viszonyaink közt gyakori tölgyön, szilen, hárson is. A lárva (171. ábra: E) a vékony gallyakban fejlődik; bábját a 3. ábra: C szemlélteti. Generációja 1—2 éves. Az imágó áprilistól júliusig tápnövényeinek levélzetén, virágján található — Négyszemű cincér

praeusta L.

Változatai:

1. Szárnyfedőin a fekete csúcsfolt hiányzik. Ritka (Magyaróvár, Újszeged) ab. **inapicalis** PIC

2. Olykor szárnyfedői sötétbarnák vagy feketék. — A törzsalak között fordul elő, de ritka (Fenyőháza, Szklenofürdő, Resicabánya, Retyezát). Magyarországon még nem találták [ab. **nigra** KRAATZ]

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

eddig megjelent füzetei:

(A sorozat 1—100. füzetének adatait lásd a 101. füzethez mellékelt tájékoztatóban)

101. *Dr. Mahunka Sándor:* Atkák V. — Acari V.
XVIII. kötet (Arachnoidea) 7. füzete, 76 oldal, 41 ábra (1970. VIII. 31.)

102. *Dr. Gozmány László:* Bagolylepkék I. — Noctuidae I.
XVI. kötet (Lepidoptera) 11. füzete, 151 oldal, 113 ábra (1970. IX. 15.)

103. *Dr. Endrődi Sebő:* Ormányosbogarak V. — Curculionidae V.
X. kötet (Coleoptera V.) 8. füzete, 167 oldal, 60 ábra (1971. X. 15.)

104. *Dr. Erdős József:* Fémfürkészek VIII. — Chalcidoidea VIII.
XII. kötet (Hymenoptera II.) 9. füzete, 252 oldal, 89 ábra (1971. X. 15.)

105. *R. Dr. Stiller Jolán:* Szájkoszorús csillósok — Peritricha
I. kötet (Protozoa) 11. füzete, 245 oldal, 148 ábra (1971. X. 30.)

Ára: 46,— Ft

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

készülő füzetei:

XIV. kötet (Diptera I.) 1. füzete:
Dr. Mihályi Ferenc: Kétszárnyúak — Diptera (Általános bevezetés)

XVIII. kötet (Arachnoidea) 16. füzete:
Dr. Mahunka Sándor: Atkák. XII. — Acari XII.

XXII. kötet (Mammalia) 2. füzete:
Dr. Szunyoghy János: Rovarevők — Insectioora